

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**M. Antonii Marsilii Colvmnae, Bononiensis, I. C.
Archiepiscopi Salernitani, De Ecclesiasticorum Reddituum
Origine, & Iure Tractatvs**

Colonna, Marcantonio

Venetijs, 1575

Pars Tertia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61495](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61495)

M. ANTONII MARSILII

COLVMNAE, BONONIENSIS, I. C.

ARCHIEPISCOPI SALERNITANI,

De Ecclesiasticorum Reddituum

Origine, & Iure

TRACTATUS.

PARS TERTIA.

ARGUMENTVM.

Inter has duas quaestiones plurimum interesse, An beneficiarij reddituum Ecclesiasticorum domini sint: & an si eos vanè consumpserint, ad eorum restitutionem teneantur: multasq; in hac tota controuersia Doctorum sententias extare, quæ omnes commodissimè ad tres tantum rediguntur.

R E R V M S V M M A E.

- 1 *Discrimen est inter hæc duo; an clerici domini sint reddituum: & an si illis abutantur, ad restitutionem teneantur.*
- 2 *Non sequitur necessario, Clerici domini sunt, ergo restituere non tenentur.*
- 3 *Potest alicuius rei quis dominus esse, quam tamen restituere tenea-*

teneatur.

- 4 Maritus rerum dotalium dominus est, tamen si ad inopiam uergat, si prodigus sit, & soluto matrimonio illas restituere tenetur.
- 5 Fidei commissarius dominus est, tamen restituere hereditatem tenetur.
- 6 Serui sub conditione legati, pendente conditione in dominio heredis sunt.
- 7 Emptor dominus effectus, ex pacto legis commissaria restituere tenetur.
- 8 Non rectè arguitur, clericus reddituum dominus non est, ergo male consumpta, pauperibus, uel simpliciter restituere tenetur.
- 9 Si pauperibus, aut Ecclesie restitutio facienda esset, illorum dominium prius esset probandum.
- 10 Monachi dominium non habent, nihilominus ad restitutionem non tenentur.
- 11 Commodatarius dominium non habet, non tamen tenetur restituere rem commodatam ante tempus prestitutum.
- 12 Ususfructuarius fructuum dominus est, & illos uendere potest, sicut Emphiteota.
- 13 Is, cui libere dispensationis arbitrium est commissum, dominus non est, nec tamen tenetur restituere.
- 14 Restituere non tenetur is, qui restituendo non satisfaceret peccato, in quod incidit.
- 15 Non tenetur quis Officium, quod omisit, dicere. *Pro Fran.*
- 16 Obligatio pauperibus dandi, indigentiae tempus respicit, eoque elapso restaurari non potest.
- 17 Clericum non dominum ad restitutionem teneri, aliunde quam ex non dominio est probandum.
- 18 Sola rei alienae consumptio, siue bona, siue mala, obligat ad restitutionem.
- 19 Opus quantumvis bonum ex alieno fieri non potest.

H Pau-

- 20 *Pauperes si domini reddituum sint, rectè consequitur, ut ijs à beneficiario restitutio faciendà sit.*
- 21 *Mala consumptio quomodo accipiendà sit.*
- 22 *Expendere in malos usus simpliciter inducit peccatum tantum, non restitutionis vinculum.*
- 23 *Clericus si ob male actam uitam condemnetur, restitutio non dicitur.*
- 24 *Dives, qui uidens pauperes in necessitate, bona sua in mare projicit, nulli restitutioni obnoxius est.*
- 25 *Deo non fit restitutio rei materialis, sed animi dolore satisfit.*
- 26 *Omnes Interpretum sententiæ in hac dispositione ad tres tantum rediguntur, ac quæ illæ sint, latè usque ad fin.*

CAPVT VIGESIMV M PRIMVM.

VM igitur ad eum locum peruenerimus, ut de illius quæstionis ueritate proprius agendum sit, ad quam nos huiusce propè totius tractationis cursus ducit; vtrum scilicet beneficiarij reddituum Ecclesiasticorum domini sint, an verò in illis usum fructum, uel usum tantum obtineant: ut id com modius fiat, duo præmunienda esse duximus. Primum, ea hic permiscenda non esse, ac pro eodem accipienda, quæ verè inter se distincta sunt. † Nam quod quæritur de reddituum Ecclesiasticorum dominio, putant pleriq; eò spectare, utrum si Clericus hisce utatur redditibus, nec inter pauperes illos distribuatur, ad restitutionem, uel ipsis, uel saltem simpliciter teneatur. Nam, cum ad rationes deuenieris, facilè animaduertas non modicum inter has duas quæstiones discrimen elucere, quàmuis ita affines & contiguæ illæ sint, ut ab unius explicatione, alterius quoque ueritas pendere uideatur. † Credunt ipsi ita necessario in utranque partem argui posse, ut si Clerici reddi-

reddituum Ecclesiasticorum domini sint, minimè illos restituere teneantur. Teneantur uerò, si dominium ad eos non spectare concedamus. Cæterum nec ita firma argumentatio est, ut ilicò una propositione posita, alterius ueritas elucescat: si nanque affirmatiuè arguatur, Clerici sunt domini Ecclesiasticorum prouentuum, igitur ad restitutionem non tenentur; non utique necessariò hoc sequitur. † Potest enim quis alicuius rei dominus esse, quàm tamen restituere teneatur, cum adiecta restituendi conditione illam ipsam acceperit. † eius rei in marito habetur exemplum, qui rerum dotalium dominus quidem est, l. doce ancillam, C. de rei uendi. & nihilominus multis casibus illas restituere tenetur, ut soluto matrimonio, uel cum ad inopiam uergit, uel cum is prodigus est, l. 2. l. si cum dotem, l. diuortio, l. si constante, & toto titu. ff. sol. mat. suntq; aliæ causæ similes, propter quas id fieri debet, ut not. Doctores omnes in d. l. si cum dotem, S. si autem in sæuissimo. † Idem in fideicommissario apertè conspicitur: is enim dominus post testatoris mortem efficitur: ideoque illi rei uendicatio competit, quàmuis postmodum restituere teneatur. *Nam non ideò minus rectè, quid nostrum esse uendicamus, quod abire à nobis dominium speratur, si conditio legati, uel libertatis extiterit.* Ulpian. inquit, l. non ideo minus, ff. de rei uend. † Ad eum quoque modum, seruos sub conditione legatos, conditione pendente hæredis esse non uno in loco traditum est, l. generaliter, S. sub conditione, ff. qui, & à quib. mand. lib. non fiat, facit l. fin. S. si autem sub conditione, C. commun. de leg. l. statu liberos uenundari, ff. de statulib. l. pen. S. pen. ff. qui fatid. cog. nec quòd conditione existente definant hæredis esse, efficit quominus interim illius esse uideantur, l. i. S. serui, ff. ad Syllani. † Item etiam in pacto legis commissoriæ apparet, quæ res inèpta esse iubetur,

& tamen dominus emptor effectus restituere tenetur, tot. titu. de in diem addict. l. tertia. ff. de contrahend. empri. l. secunda, S. si in diem, ff. pro empto. Rimin. confi. octuagesimo sexto, nume. primo, uolumine primo. Pura enim dicitur esse uenditio, quàmuis in euentum conditionis resoluenda. Quæ omnia exempla perspicuè demonstrant, non rectè posse nos ita argumentari, Dominus est beneficiarius, ergo ad restitutionem non tenetur: potest namque esse dominus, & instar eorum, qui modò adducti sunt, ad restitutionem, atque pauperibus, cum ratio tulerit, distributionem faciendam obligari. † At nec è contra, ita licet argumentari: Clericus Ecclesiasticorum reddituum dominus non est, igitur malè consumpta pauperibus tenetur restituere, uel simpliciter saltem restituere tenetur. † Etenim si dicas, pauperibus malè consumpta restitui oportere, hoc non rectè ex eo dicitur, quòd Clerici dominium non obtineant, ut & illud probare necesse esset, earum rerum dominium nimirum, ad pauperes pertinere: si Ecclesiæ restitutionem faciendam esse asseritur, prius probandum est, Ecclesiæ horum reddituum dominium esse. Nam, ut quis alicui restituere teneatur, non sat est, quòd dominus non sit, sed ulterius requiritur, ut aliunde alteri id deberi demonstretur. Facilius quidem admiseris illum teneri ad restitutionem, qui dominus non sit, quàm qui dominium obtineat: sed per se illud satis esse haud rectè concesseris. † Quod ipsum optimè (ni fallor) hoc exemplo demonstratur: quibus rebus utantur Monachi, earum non ad ipsos, sed ad Monasteria pertinet dominium. capitu. quia, capitu. Prælatum, 19. quæstio. prima, Doctor. in Authenti. ingressi, & Authenti. si qua Mulier, C. de sacrosanct. Eccles. & in capitu. in præsentia, de probatationib. & capitu. cum ad Monasterium, de sta. Monach. & canon. regul. nec tamen

- 11 men cuiuspiam tenentur restituere. † Sic qui rei usumfructum habent, qui que pignoratam rem, uel commodatam obtinent, domini non sunt; nec tamen ad restitutionem teneri eos dixeris, nisi elapso tempore, quod his contractibus per finitum erat, rem suam dominus repetat. Non hic confidero, quod si dominus beneficiarius non est, usufructuarius esse, uel usuarius potest, ita ut ad restitutionem non teneatur: † quoniam usufructuarium, ac usufructuarium, quod ad ipsos fructus iuste sibi obuenientes, dominos esse non dubito, ideoque fructus huiusmodi uendere posse animaduersum est, & in emphyteota late respondit Alex. consi. 18. num. 5. uolum. 5. † Huc accedit, quod non omnis, qui non est dominus, ad restitutionem obligatur. † In iis enim id procedere non uidetur, quibus liberæ dispensationis arbitrium sit commissum: quod D. Th. quoque innuit, 2. 2. quæstio. 185. artic. 7. in corpore, & in quodlib. 6. ar. 12. in corpore. quæst. 6. Cùm igitur fructus beneficiorum sint in libera dispensatione eorum, qui ea obtinent, uidetur quod, quàmuis illorum domini non sint, ad restitutionem nihilominus non teneantur. Illud rursus, quod qui dominium rei non habet, ad restitutionem non tenetur, in iis etiam locum habere existimatum est, † qui peccato, in quod inciderunt, restituendo non satisfacerent. Et hoc argumentum non aspernandum Hadriani VI. fuit in quarto tract. de resti. quæst. An Ecclesiasticus ultra uictus decentem necessitatem, conclusio. 2.
- 15 † Quemadmodum enim præcipui Theologorum definiunt, non teneri quempiam Officium, quod omisit, dicere, cùm ad diei lapsæ munus propiè spectabat, quæ quidem, ut ille dixit, nescit lapsa reuerti; & idcirco pœnitentia peccatum illud soluendum esse, S. Thom. quodl. 3. q. 13. art. 29. Card. Caieta. in sum. uer. uotum, cap. de ommiss. quando sit uitiosa: sic rectè dicam beneficiarium ad

- 16 restitutionem non teneri: † cū ea obligatio, quā ad pauperibus subueniendum astringitur, indigētiae tempus respiciat, eoq; elapso restaurari non possit: & ideo illi de commisso reatu pœnitentiam agere sat erit. Adde, quòd
- 17 si simpliciter argumentum constituatur, † Clericus dominus non est, ergo ad restitutionem tenetur: Illud nequam concessero, sed id tantum inde sequi, ut in aliquo casu ad restitutionem teneri possit, qui quidem probari debeat; si uerò illud casum ponas, quando clericus pauperibus debita non elargitur, tum illud ad huiusmodi largitionem teneri, aliunde erit probandum. Quo fit, ut primum illud, s. dominum non esse, restitutionis necessitas non consequatur, sed consequi possit: sin rursus illud adicias, tunc quidem restitutionis onus impositum censebitur; cū Clericus redditus Ecclesiasticos perditè consumat; dixerim, adiectionem hanc malæ consumptionis non magis restitutionem inducere: si enim beneficiarium dominum non dicimus, † sola rei consumptio, tanquam alienæ à non domino facta restitutioni locum facit: id què
- 18 probatur: † nam sit quantumuis bonum opus, si ex alieno fit, semper restitutionis uinculum inducitur propter alieni consumptionem, D. Thom. 2. 2. quæst. 3 1. art. 3. ad tertium, & quæst. 3 2. art. 7. & in 4. dist. 15. quæst. 2. art. 4.
- 19 Urgebit sanè quispiam, nullo pacto bonam consumptionem hoc casu ad restituendum obligare: quia tunc bona erit consumptio, cū pauperibus debita erogabit. Sed si hanc donec bonæ, uel malæ consumptionis tractationem ingredimur, atque illud spectamus, quando dicantur clerici debita elargiri, quæue illorum sit portio, nemo non uidet longè nos à propositæ argumentationis terminis diuagari: ac inde manifestum fieri, uim non in eo consistere, quòd clericus dominus non sit: sed in eo potius, quòd eius rei dominium, ad alium, putà pauperes, spectet

Etet. Hoc autem sola ea argumentatione non probatur,
 sed canonum sanctionibus est probandum, nimirum por-
 tionem illam, quam clericus non distribuit, in pauperum
 dominio esse. Vnde liquidò constat argumentum huius-
 modi desumptum à non dominio clericorum, restitu-
 tionis obligationem non inducere, sed illam induci po-
 tiùs ex eo, quòd pauperes, uel Ecclesia domini sunt non
 distributæ portiois, quæ in illorum dominio esse iure
 probetur. Quoquò igitur te uertas, parum firmam repe-
 ries hanc argumentationem, cùm in duorum alterum in-
 cidere necesse sit, ut uel antecedens pro certo ponatur,
 quòd minimè certum est; uel si illud ponatur, quòd pro
 certo affirmari potest, tum nequaquam sequatur illud,
 20 quòd ipse uelis: nam si ita argumenteris, † Pauperes do-
 mini sunt, ergo pauperibus restitutio fieri debet; rectè,
 quidem hoc sequitur: uerùm illud antecedens probare
 mihi uelim, pauperes dominos esse. Si autem argumete-
 ris hoc pacto, Clerici domini non sunt, ergo tenentur
 pauperibus restituere; non rectè ex hoc anteceden-
 ti consequens illud dicitur, cùm aliud prætermitta-
 tur, ex quo rectè duci hoc potuisset, & quòd ante
 omnia debuisset probari, nimirum earum rerum do-
 minos pauperes esse, quas debere ijs restitui con-
 tendis. Cum uerò hoc Pontificum decreta requirat, quid
 21 illa contineant, diligenter erit indagandum. † Rursus in
 mala consumptione, quæ posset perpendi, illud animad-
 uertendum est in re de qua agitur, malam tum dici, cum
 quis alteri tradere obligatus in malos usus quid expen-
 22 dat. † In malos enim usus expendere, per se restitutioni
 non obligat, sed peccati reatum tamen inducit. Et ex hu-
 iusmodi pecuniarum, & rerum profusione, quæ à clerico
 fit, illud tamen oritur, ut correctioni subiaceat, ac còdem
 23 nationi: † quo casu, condemnationis sententia ad resti-

tuendum cogit, ac non ea sola ratio, quòd qui dominus non est, restituere teneatur: Quanquam sanè in illa, uel si restitutio uere sit, non tamen restitutionis formam attendo, sed malæ actæ uitæ punitionem; quæ sicut ibi ex iudicis uoluntate consumptorum restitutionem continet, ita & quodcunque aliud, si propriam ipsius naturam spectes, complecti potuisset. Quòd si quis in eam considerationem ueniat, ut mirum omninò uideri debeat, eum qui rē non suam perditè consumit, aliquo modo ad restitutionem non teneri: si contrà consideret, restitutioni tum esse locum, cum alter dominus rei consumptæ sit, ut hactenus demonstratum est; desinet mirari. Nec idcirco is à restitutione immunis esse potest; nam Deo omnino restituere tenebitur, † quemadmodum de diuite dicitur, qui multos uidens pauperes oppressos, bona sua omnia in mare proiciat, quæ eo necessitatis casu communia cum pauperibus erant, c. peruenit. Vbi Card. Alex. 18. dist. cap. si quis propter necessitatem, de fur. S. Thom. 22. q. 32. ar. 7. ad 3. & 8.

24

25 ad primū, & in 4. dist. 15. q. 2. argumen. 5. † Deo autem rei materialis (ut ita dicam) restitutio non fit, sed pœnitētia, ac animi dolore satisfit. Sat igitur erit ei, qui Ecclesiasticos redditus in malos usus expendit, si pœnitentiā agat, ut latius inferius dicemus. Huc usque ergo satis demonstratum est, non eam uim, quam prima facie uidebatur, argumentum hoc obtinere; Quibus ex rebus intelligitur, quæstiones hæc, maximè inter se differre, sint ne beneficij domini reddituum Ecclesiasticorum; & an, si male illos consumat ad restitutionem teneatur. Ideoque per se unamquamque seorsum tractari oportere. Alterum, quod

26 præmonendum diximus, illud est; † omnes interpretum sententias, quæ in hac dubitatione plures adducuntur, cōmodissimè ad tres tantum redigi posse, cæteræ enim uel in istarum coincidunt, uel eos casus complectuntur in qui-

quibus ipsarum aliqua locū nō habeat aut in quibus ma-
gis peculiari ratione procedat. Eę uerò sunt: Prima, quæ
continet clericum, dum sanus est, beneficii, quod admini-
strationem habet, usufructuarium censerī; cum uerò infir-
mari cœperit, Usuario comparari. In beneficio autē, quod
administrationem non habet, siue sanus, siue infirmus sit
clericus, eum usufructuarium existimari. Altera cōstituit
clericos tantum usurarios Ecclesiasticorum prouentuum
esse, ijsque nihil licere ultra uictum atque uestitum assu-
mere. Tertia, & postrema cum præcedenti è diametro pu-
gnans, clericos Ecclesiasticorum prouentuum dominos
affirmat. si qui uerò consuetudini in hac quæstione nihil
prorsus tribuendum censent, ij in secunda opinione sunt
collocandi: adeò enim firmum existimant, clericos Eccle-
siasticorum reddituum dominos non esse, ut & illud adii-
ciant, consuetudinem quæ contrarium induxisset, peni-
tus non attendendam. Qui rursus opinatur clericos, si red-
ditus ecclesiasticos, ut tenetur, non distribuant, ad restitu-
tionem omnino teneri, & ipsi clericorum dominium ab-
negant, ac restitutionis etiam uinculum addunt. Ij uerò,
qui existimant clericos quidem dominos non esse, con-
suetudine tamen dominos effici posse, eiusdem secundæ
opinionis censendi sunt, ut inde tum excipiant consuetu-
dinis rationem. Sunt præterea qui clericos dominos pu-
tent, idque consuetudine receptum esse: qui, quoniam ter-
tiæ opinioni consuetudinem insuper addunt, in eadem
sunt reponendi. in eadem etiam collocandi sunt, qui ar-
bitrantur clericos ita reddituum Ecclesiasticorum domi-
nos esse, ut & si prophanè prorsus illos effundant, restitu-
tioni tamen obnoxij non sint. extendunt enim eandem
sententiam, ut restitutioni locum nullo pacto esse affir-
ment. Et hæ potissimum uidentur esse interpretum sen-
tentia, quæ in hac dubitatione adducuntur: Quas om-
nes

nes in tres potissimum idcirco deduximus: quoniam illarum omnium rationes in unaquaque ex tribus erant omnino explicandæ. Quanquam, quæ de restitutione dicenda erant, ea, quam superius diximus, de causa in aliud locum reiecit. Et hæc quidem sunt, quæ præmunien- da esse duximus. Cæterum, quoniam supra demonstra- uimus, discrimen intercedere inter quæstionem domini, ac restitutionis, ac idcirco seorsum tractandus, primum quæstionem domini absoluemus: deinde verò ad eam quæ de restitutione est, deueniemus. Veniam tamen nobis dari petimus, si quandoque propter illarum maxi- mam, quam habent, connexitatem in unius tractatione, aliqua, quæ alterius peculiaria sint, adducantur. Nos enim rei, & loci opportunitati, quam maximè erat consu- lendum.

ARGUMENTVM.

Hostiensis opinio, Clericum modò usufructuarium, modò usuarium asserentis rejicitur, ut incerta, & quæ tractationis nostræ scopum non prorsus attingat.

R E R V M S V M M A E.

- 1 Beneficiarius cum administratione, secundum Host. in vita est usufructuarius, in morte usuarius: si administrationem non habet in vita, & in morte comparatur usufructuario. nu. 4.
- 2 Usufructuarius tenetur satisficere de utendo arbitrio boni viri: secus beneficiarius.
- 3 Clericus dum infirmatur eleemosynam de redditibus Ecclesiasticis facere potest.
- 5 Censuit Hostiensis, ut plurimum, clericos reddituum Ecclesiasticorum dominus esse.

Hostien-

- 6 Hostiensis opinio, ut nimis uaga à cæteris posthabita.
- 7 Beneficiarius terram prædialem uineatoriam facere potest.
- 8 Usufructuarius rem pretiosorem reddere non potest.
- 9 Differentia constituenda est inter fructus beneficij, cum administratione, & sine administratione.
- 10 Sententia Host. uidetur habere locum in bonis, quæ aliunde obueniunt, quàm ex iuribus Ecclesiæ.
- 11 Salarium debetur seruis, quàmuis infirmis.
- 12 Lex Fusia Caninia.
- 13 Latini libertini, qui.
- 14 Fructus exacti, uel inexacti, ad quem pertineant, hodiè per Summum Pont. est declaratum, & ex locorum etiam consuetudine.
- 15 Testandi prohibitio, an tollat dominium clericis.
- 16 Clerici usumfructum causalem habent, secundum Hostien. non formalem, prouenientem ex libera fructuum dispensatione.

CAPVT VIGESIMVMSECVNDVM.

- I**X tribus opinionibus, quas supra recensuimus; primam tenuit Henricus Cardin. Hostien. in cap. fin. de pecul. cleric. uerfi. possideat. † Is ita censuit, quòd aut clericus beneficium cum administratione habet, & tunc dum uiuit, ac sanus est, usufructuario æquiparatur: unde & donare potest, sed moderatè, cap. cæterum, de donatio. plus quippiam nihilominus eum hoc casu habere, quàm usufructuarium.
- 2 Beneficiarius enim de utendo arbitrio boni uiri satisfacere non tenetur, usufructuarius tamen ad id obligatus est, cap. fin. de pign. l. 1. ff. de usufruct. Insti. eod. in prin. Quòd si beneficiarius in aduersa ualetudine constitutus sit, usuuario comparatur: adhuc tamen, quid plusquàm usuuario il-

- 3 li competere existimauit, † quòd scilicet eleemosynam
de Ecclesiasticis redditibus facere posset, cap. relatum, 2.
de testam. At si Clericus beneficium obtineat, quod ad-
4 ministrationem non habeat, † eo casu usufructuario in vi-
ta, & in morte comparari idem author docuit, adeò, ut
de huiusmodi beneficij fructibus testari posse illum du-
5 xerit. Sentit Hostiensis, † ut plurimum, clericos reddi-
tuum Ecclesiasticorum dominos intelligi, dum tamen vi-
uerent. & hanc quidem sententiam Constantius tenet,
in cap. de multa, uer. deuoluatur, de præben. in quo dum
suos fructus dicit textus, ipsi in hæc uerba subdit: *Tu dic,*
suos, idest, beneficij, quos suos facit quandiu uiuit: nec in hoc
intelligo puniri Ecclesiam, sed personam, de cuius bursa dimi-
nuetur: & ipsemet, si ab eo quæras, idem reputabit: & alibi, in
c. licet nobis, uerbo, Suos, de præb. Rursus, inquit, suos fructus
appellat Pontifex, quia tam beneficiorum, quàm præbende
suos facit, ut inde uiuat, & comedat, & in suos conuertat
6 *usus necessarios, quandiu uiuit.* † Verùm hæc opinio adeò
multas difficultates perpeti uisa est, ut reliqui Doctores
ea relicta, ad alteram ex superius allatis opinionem confu-
gerint: nihil enim firmi opinio hæc continere uidetur,
quæ modò usufructuariū, non tamen propriè, modò usua-
rium, nec tamen adhuc propriè clericum facit. Si nanque
usufructuario æquiparetur clericus, qui administrationē
non habet, cur de illis testari non ualeat, nulla ratio uide-
tur: tamen id clerico non licere sancitum est, cap. quia
nos, de testamen. & idem Hostien, aduertit, in cap. fin. de
pecu. cle. Sic è contra, qualitates, quæ clerico beneficiario
competunt, nequaquam usufructuario conueniunt: cuius
7 rei illud exemplum est; † Beneficiarius terram prædia-
lem, vineatoriam facere potest, d. cap. fin. de pecul. cleric.
8 cap. commissum, de decim. † Id tamen usufructuario mi-
nimè licere non dubitatur, quàmuis res domini pretio-
fior

fior redderetur, l. æquissimum, S. usufructuarius nouum.
 9 & l. quamuis, ff. de usufru. † Præterea hæc sententia dum
 differentiam constituit inter fructus beneficij, quod ad-
 ministrationem habet, ac illius, quod sine administrazio-
 ne est, non usquequaque tuta est, cùm in his nullum con-
 siderari possit discrimen: utriusque enim beneficij reddi-
 tus Ecclesiastici sunt, ac eodem iure censentur, ar. l. eum
 qui ædes, ff. de usucap. l. iam hoc iure, ff. de uulg. cum præ-
 fertim illud, quod rei naturam attingit, spectandum sit,
 nimirum an redditus Ecclesiastici sint, non quod accidit,
 nempè an administrationem habeant, uel non, uulg. l.
 10 & habet, ff. de tutel. † Videretur quidem hæc sententia
 habere locum in iis, quæ beneficiario aliunde obueniunt,
 quàm ex bonis, aut iuribus Ecclesiæ; ut si is administra-
 tionem habeat in iis, & in uita, & in morte usufructuariū
 illorum censeret; morientem uerò usuarium: sin autem ad-
 ministrationem non habeat in iis, & in uita, & in morte usu-
 fructuarius omnino esse: quod & idem Hostien. aduertit
 in cap. i. de success. ab intest. uer. intuitu personæ, & hæc
 probatione opus habent, an ut tale beneficium obtinen-
 ti, an ut particulari personæ data ea sint. Quanquam hæc
 locum habere possunt in eo, qui beneficium sine admini-
 stratione obtinet. Rursus illud eius opinionis caput,
 quod continet clericum infirmum, cum ue infirmari inci-
 pit, usurario comparari, nulla ratione munitum uidetur,
 cùm etiam infirmi fructus percipiant, ut notissimum est;
 nec illis, quin eos in horrea cōdant, nullo iure prohibitū
 legatur: nec existimandum est durius cum beneficiarijs
 agere canones, quàm Ethnici legum latores cum seruis:
 11 † quibus quàmuis infirmis salaria, expensas, alimentaq;
 deberi uoluerunt, l. si hæres, S. Stichus, ff. de statu liber.
 l. diem functo, ubi Bar. & Docto. ff. de off. assesso. gloss. &
 Doct. præsertim Flor. in l. arboribus, ff. de usufruct. Quare
 cùm

cùm beneficiarius Ecclesiæ sibi commissæ inferuiat, atq; iccirco fructus beneficij in eam collati percipiat, cap. cum secundum Apostolum, de præben. & secundum Hostien. dum sanus est suos faciat: multò magis suos facere debere uidetur, cùm infirmari cœpit, ne seruo gentili deterior sit, neve afflictio afflicto addatur, quod iure prohibetur, l. iure succursum, ff. de iure dor. † Mitior sanè, quàm opinio hæc, erat antiquitus lex Fusia Caninia, quæ uiuis quidem licentiam totam suam familiam libertate donandi concedebat, eam tamen morientibus adimebat. At hæc sententia & in uita dandi licentiam reprimat, & cùm infirmari cœpit Clericus, ei facultatem sibi prius concessam prorsus adimit, quod satis inhumanum uidetur. *Infelicissimum nanque genus infortunij est, fuisse fœlicem*, ut inquit vir Illustris Boethius de Consolatione, li. 2. prosa. 4. in princ. & alibi Plautus, *Miserum isthuc uerbum est, Habuisse, & nihil habere*. † Beneficij ad eum modum Latinis libertinis similes redderentur, qui in uita erant liberi, ac suorum bonorum domini, in morte uerò libertatem simul, ac bonorum suorum amittebant, cùm patroni omnia uendicarent; quod si absurdum in libertinis existimatum est, tanto certè absurdus in clericis esse debet, l. r. C. de latin. liber. toll. §. fin. Instit. de success. liber. cùm etiam opinio hæc nimis uaga & incerta sit, non immeritò reijcitur, §. curare, Inst. de actio. Porro in illius ueritate discutienda nobis immorandum non est: nam propositæ quæstionis scopum haud prorsus attingit. Quærimus enim, num beneficiarius domini sint, an usufructuarij, uel usufruarij: cui quidem dubitationi uiuentibus illis tantum locus esse potest, ut intelligatur, An si dominium obtineant, à restitutione propterea immunes sint: quod certè ex his, quæ Hostiensis tradit, minimè colligas, cùm enim infirmitatis, ac mortis casus ipse consideret, iam de
restitutione

- restitutione amplius tractare superuacaneum est: his enim casibus illud tantum quæri potest, quod & ipse querit, An clericus possit testari, aut aliter de redditibus disponere. † Illud etiam, quod à multis animaduertitur, in his, quæ idem Hostien. docuit. s. in casu mortis, an fructus siue exacti, uel non, iuxta tradita in cap. præsentis, de off. ordi. in 6. locorum consuetudine plerunque est decisum, & apud nos apertè, Iulij III. constitutione, est diffinitum, ut ex eiusdem diplomate latius licet uidere. Quo fit, ut hæc à iure, uel consuetudine decisa in dubitatione non ueniant. Quod autem attinet ad testandi facultatē, dum ad eum locum perueniemus, apparebit quam uim obtineat prohibitio hæc testandi clericis indicta, quò ad
- 14 illorum dominium in fructibus. † Non enim pugnant hæc inuicem, ut clerici domini sint, nec tamen testari possint: quia tum in mortis, uel infirmitatis euentum canones dominium reuocant, ut inferius uidebimus. Videtur tamen idem Hostien. sentisse aliquid non penitus alienū à disputatione hac. Excepto enim infirmitatis, aut mortis casu, quo usufructuarios tantum beneficiarios constituit, in uita usufructuariis illos comparari contendit, ac fructus suos facere: quicquam tamen non affirmavit, nec ipse in animum induxerat rem hæc exactè tractare, sed cum multa in beneficiariis dominorum instar uideret, eos plusquam usufructuarios dixit, sat sibi fore existimans, si inde casum, in quo usufructuarij tantum sunt, distingueret, ar. tit. C.
- 15 de secund. nup. † Quod si quis ex eiusdem sententia dominos reddituum beneficiarios dicat, illi contradicet. Usufructuarios enim latè dixit, qui plenum siue causalem usufructum haberent ex libera scilicet Ecclesiasticarum rerum administratione, & dispensatione, quæ eorū libero penitus est arbitrio, fideiq; concessa: non autem formalem, iuxta l. si usufructus, ff. de iur. dot. & l. 1. & ibi
- 16 Bal.

Bald. ff. de usufruct. Bar. l. i. ff. de condit. ex lege. quem sen sum sequuta est Rota decis. i. de solution. & decis. 4 i. de probat. in antiquit. Hęc circa hanc opinionem diximus, ne uideremur ex ijs, quæ superius adduximus, reprehensionis notam tanto uiro inurere, cum is rem de qua agitur, plene noluerit attingere. Erant tamen omnia in eadē sententia consideratione digna. Nunc ad alias transeamus.

A R G V M E N T V M.

Quibus potissimum argumentis uideantur Archidiaconi partes defendi posse, & quibus ea responsionibus commodissime refellantur.

R E R V M S V M M A E.

- 1 *Prelati secundum Archidiaconum, tantummodo dispensatores sunt, ac usum duntaxat reddituum habent.*
- 2 *Archidiaconus sibi ipse parum constans.*
- 3 *Lex quantumuis dura seruanda est.*
- 4 *Res Ecclesie non ut propria, sed ut communes dispensanda.*
- 5 *Non pugnant hæc, ut res propriae sint, non tamen, ut propriae sint habende.*
- 6 *Verba accipienda sunt secundum subiectam materiam.*
- 7 *Alia responsio ad c. res Ecclesie, r 2. q. 2.*
- 8 *Bonus rerum suarum usus etiam dominis consuli, imò præcipi potest.*
- 9 *Concilij ac precepti legis notissima.*
- 10 *Intell. ad c. Res Ecclesie, r 2. q. 2.*
- 11 *Tempora, quæ secuta sunt priores illos canones, obliterarunt.*
- 12 *Assessorem accipere delegatus non debet, nisi eo egeat, alioquin de suo proprio tenetur illi providere.*
- 13 *Text. in c. statutum, S. assessorem. Archidiacono non suffragatur.*

In ter

- 14 Inter socios datur furti actio, & rei persecutoria.
- 15 Absurdum est si uerba in dispositionibus non operentur.
- 16 Intell. ad cap. statutum, S. assessorem, de rescrip. num. 6.
- 17 Episcopi possunt bona propria, uel acquisita, cui uolunt relinquere, & num. 37.
- 18 Episcopus rebus Ecclesie tanquam commendatis, non tanquam proprijs uti debet.
- 19 Responsio ad tertium Archidiaconi argumentum.
- 20 Episcopus de fructibus Ecclesie non collectis, heredibus relinquere non potest: secus de collectis.
- 21 Posse de bonis post mortem disponere, ex beneuolentia concessum est.
- 22 Lex de indubitabili esse non debet.
- 23 Maxima ratio est, quae pro Ecclesia & religione facit.
- 24 Legis dispositio ultra quam uerba illius patiantur, trahenda non est.
- 25 Fideicommissarius, licet dominus sit, tamen in ultima uoluntate nihil relinquere potest.
- 26 Intellectus uerus ad cap. Episcopi, 12. q. 2.
- 27 Manichaei negabant licere clericis temporalia possidere, ac ea propria retinere.
- 28 De prouisione Ecclesie esse, quae debent intelligi.
- 29 Dictio, quae, declarat atque restringit.
- 30 Leo 1. sedit anno Christi 440.
- 31 Text. in capitu. sine exceptione, 12. quest. prima quomodo intelligatur.
- 32 Dictio, Tanquam, improprietatis nota est.
- 33 Generalis sermo ad terminos habiles est referendus.
- 34 Deo dicatum, ad alienos usus conuerti non debet.
- 35 Intell. c. si priuatum, 12. q. 2.
- 36 Dictio, Quodammodo, improprietatem significat.
- 38 Episcopus constituens Monasterium de rebus Ecclesie, debet illud Ecclesie tradere.

- 39 Sexta Synodi acta probanda, nec de eis dubitandum.
- 40 Clericus potest redditus Ecclesiasticos, qui sibi obueniunt, si non egeat, in lucro ponere.
- 41 Quae dicuntur esse in peculiare iure Ecclesia.
- 42 Facultatis uerbum, bona immobilia respicit, unde prouentus percipiuntur.
- 43 Intellectus c. Apostolico, in fi. 12. q. 2.
- 44 Verbum, Redditus, fundos, ex quibus redditus percipiuntur, significat.
- 45 Salarij uerbum, ponitur aliquando pro eo unde salarium prouenit.
- 46 Consanguineis, ut pauperibus dari potest, ita tamen, ut bona Ecclesia non uendantur.
- 47 *Ab.* Episcopi in alienationibus, & distributionibus cleri consensum adhibere tenebatur.
- 48 In Monasteriorum edificatione quid antea constitutum.
- 49 Praepositus alicui Ecclesiae, omnium quae habuit ecclesia, efficitur dispensator.
- 50 Dispensatio, sub dominio continetur.
- 51 Quae in potestate alicuius sunt, recte dici possunt in eius dominio.
- 52 Verbum, Expedit, ad consilium refertur.
- 53 Intellectus, c. precipimus, & c. expedit, 12. q. 1.
- 54 D. Prosper quo tempore claruerit.
- 55 Quod dicitur, clericum uictu, & uestitu contentum esse debere, ad perfectionis legem refertur.
- 56 Diuites a pauperibus non iure actionis, sed Euangelica denunciationis cogi possunt, ut sibi subueniant.
- 57 Presbyter nec suo nec alieno nomine de facultatibus Ecclesiae res potest comparare.
- 58 Rei uendicatio competit Ecclesiae pro emptis a presbytero de Ecclesiae facultatibus.
- 59 Dictio, Vel, solet expositiue & exemplificatiue accipi.

- 60 *Exempla regulam non restringunt, sed illam declarant.*
- 61 *Posito genere, si aliqua species subiiciantur, ad illas refertur.*
- 62 *Immobiliū iure censerī possunt oblationes, & uota fidelium quae iccirco traduntur, ut perpetuò in Ecclesia sint.*
- 63 *Prædia à clerico comparata post promotionem, si nihil antea patrimonij habebat in iure ecclesiae, sunt conseruanda: intellige in dubio, nisi proprio nomine comparasset, num. 64. & 66.*
- 65 *In pari causa praesumptionis, pia causa priuilegiata est.*
- 67 *Clericus habens patrimonialia, & ecclesiastica, in dubio uidetur emisse de rebus ecclesiae.*
- 68 *Intell. c. Sacerdotes, 12. q. 1. & c. 2. de pecul. clerico.*
- 69 *Res, quas post consecrationem clericus emit, ecclesiae relinquere debet.* *H. b.*
- 70 *De fructibus beneficiorum ad bona immobilia, non rectè inferitur.*
- 71 *Intell. ad c. Inquirendum, de pecul. cleric.*
- 72 *Cautela insolita arguit fraudem.*
- 73 *Interpretatio in deteriorem partem sumitur fauore animæ.*
- 74 *Dominium comparatorum ex facultatibus Ecclesiae, & si clerico queratur, reuocatur illud tamen, tanquàm sordidè quasitum: si tamen res extant.*
- 75 *Fructus, aut pecunia consumpta à clerico, nullo iure uendicari possunt.*
- 76 *Aduersus prelatum omnia iura clamant, cum fraudem facit Ecclesia.*
- 77 *Si redditus dati à prelato consanguineis consumpti sunt, Ecclesia repetere illos non potest.*
- 78 *Prædia empta à consanguineis ex redditibus sibi à clerico datis, ab Ecclesia uendicari non possunt.*
- 79 *Tempus traditionis spectandum est.*
- 80 *Longe aliter æstimat cibaria, & alimenta diues, & magnanimus, quàm pauper, & humili genere natus.*

- 81 Actiones nostræ omnes à fine sumunt speciem boni, uel mali.
- 82 Contraria hæc non sunt, ut quis alicuius rei dominus sit, & tamen dominio priuetur, si male utatur.
- 83 Meliorationes, quas clericus pro sua sustentatione fecit, potest repetere etiam si ad aliam Ecclesiam transferatur.
- 84 Bona consideratione Ecclesiæ quesita, quæ sint.
- 85 Intell. c. quia nos, de Testam.
- 86 Quatuor portiones de Ecclesiasticis redditibus faciendas, qui Rom. Pontifi. Statuerint.
- 87 Communio dominium non tollit.
- 88 Per diuisionem censetur renūciatum omni iuri quod compete-
bat in parte alteri contingenti.
- 89 Siue communia, siue diuisa sint Ecclesiastica bona, tamen por-
tionis suæ beneficiarius dominus est.
- 90 Quatuor partes an hodie faciendæ sint ex redditibus benefi-
ciorum.
- 91 Beneficiarius Ecclesiæ fabricam adiunare tenetur ex eo, quod
superest.
- 92 Dominium rerum Ecclesiasticarum omnium, apud Christum
est.
- 93 Dominium multis modis consideratur.
- 94 Christus rerum omnium Dominus creatione.
- 95 Redemptione.
- 96 Dominium perpetuum, ac sempiternum apud solum Deum.
- 97 Dominium iuxta legum determinationem, quid sit.
- 98 Istud Saluatori nostro tribuere absurdum est.
- 99 Dominium humana ratione consideratum, penes plures est
subordinatè.
- 100 Penes uniuersalem ecclesiam, Summum Pont. ecclesiam par-
ticularem & Prælatum.
- 101 Domina subalternè considerata, se inuicem non tollunt.
- 102 Penes uniuersalem ecclesiam dominium est protectione: &
sic penes Summum Pont. nu. 103.

Per

- 104 Per quancunque Pontificis dispositionem nunquam intelligitur derogatum dominio ipsius Prælati.
- 105 Dominium penes Ecclesiam particularem esse, quomodo intelligatur.
- 106 Utendi modus in aliqua re præscriptus, dominium non tollit.
- 107 Decima in pauperum sustentationem instituta, quomodo intelligantur, nu. 109.
- 108 Decima in Clericorum usum introducta, & nu. 111.
- 110 Decima unà cum possessionibus, & alijs facultatibus superflue non sunt.
- Ab.* 112 Sacerdotes comedere peccata populorum, quomodo intelligatur.
- 113 Compendium eorum, quæ adducta sunt pro solutione argumentorum Archidiaconi.

CAPVT VIGESIMVM TERTIVM.

- I**vis opinionis, quæ superius secundo loco relata est, Archidiaconus author fuit in cap. Episcopi de rebus proprijs, uers. de frugibus, 12. q. 1. quo loci tradidit, † Prælatos reddituum Ecclesiasticorum tantummodo dispensatores esse, ac usum dū taxat, non autem proprietatem habere, citans Innocentiū (licet perperam, ut postea ostendemus) in c. indecorum, de ætat. & qualit. Idemque Archidiaconus in c. statutum §. assessorem, nu. 13. de rescript. in 6. contrariam sententiā usque adeo improbavit, ut hereticam illam in iure esse audacter affirmauerit; quamuis alibi hæsitare uisus sit; † quin uerò sibi ipsi haud obscurè fuerit aduersatus in ca. alienationes, in glo. ibi ad modicum, num. 15. 12. quæst. 2. dum censuit clericū beneficiariū eos oēs suos fructus facere, quos consumeret: ac licet subijciat, non debere omnes cō-

I 3 sumi;

- sumi; sed uictū ac uestitū satis clericis esse debere, tamen hoc consilij non præcepti esse docuit ipse in cap. clericus in fin. 12. q. 1. Vt cunque tamen hæc se habeant, Archidiaconi opinio, qui in hac dubitatione non ieiunè pertransijt, diligenti studio est examinanda. Verùm quoniam ubi aperta est legis decisio, nulli dubitationi locus esse potest,
- 3 † cum lex quantumuis dura, seruāda sit, l. prospexit, ff. qui, & à quib. c. in memoriā, 19. dist. Iccircò prius iura in mediū afferēda sunt, quibus ille suam probari sententiā putat. Mouetur ille primū Epistola Urbani I. ad omnes Episcopos scripta, primo Tomo. Concilio. fol. 105. ubi ita inquit: † *Res Ecclesie non quasi propriae, sed ut communes, & Domino oblate cum summo timore, non in alios quàm præfatos, usus sunt fideliter dispensandæ.* c. res Ecclesie, 12. q. 1. sed hæc Urbani uerba Archidiaconi sententiam parum iuuant;
- 5 † inuicem enim hæc non pugnant, ut res Ecclesie alicuius sint propriae, non tamen ut propriae habendæ sint, sed ut communes dispensandæ, quo loquendi modo Diuus Paulus usus est 1. Corinth. 6. *Sicuti egentes, inquit, multos autē locuplectantes; tanquam nihil habentes, & omnia possidentes.* & alibi 1. Corinth. cap. 7. *Et qui uxorem habent, tanquam non habentes sint; & qui flent, tanquam non flentes.* Potuit igitur sentire Urbanus, ut quæ propriae sunt clericorum, res Ecclesie scilicet, non quasi propriae habeantur: sed tanquam Domino oblatae, non in alios, quàm præfatos usus, quos ipse dicit, sint dispensandæ: sed an iure domini, uel nudæ administrationis dispensandæ sint, id non explicat:
- 6 † ita ut secundum subiectam materiam accipi ea uerba debeant, l. si uno, ff. loc. l. si insulam, ff. de præscrip. uerb. l. 1. C. de sacrosan. Eccl. l. ut gradatim, ff. de muner. & honor.
- 7 quod autem illa requirat, aliunde probari debet. † Rursum, ea uerba consilij, non præcepti legem respicere uidentur: ait enim, res Ecclesie summo cum timore esse dispensandas

- sandas. Quòd si præcepti uim ea habere Pontifex uoluisset, alia loquendi formula usus fuisset, ac potius pœnam, quàm Dei timorem, qui ad forum animæ pertinet, considerasset. Probabiliter itaque dici potest, Urbanum clericis consuluisse, quo pacto rebus Ecclesiæ uti deberent:
- 8 † bonus uerò usus etiam dominis consuli potest, imò & præcipi, cum id reipublicæ intersit: nec tamen ab illis idcirco dominium auferri quis dixerit, S. 1. Instit. quib. ex cau. manum. non lic. S. sed & maior asperitas, Instit. de
- 9 his, qui sunt sui, uel alieni iur. † hæc uerò consilij, ac præcepti leges notissimæ sunt, Doct. in cap. nam concupiscen-
- 10 tiam, de const. † Præterea Urbanum Pontificem ea tempora respexisse nemo non uidet; quibus certè, si beneficiarios spectamus, illi domini reddituum suarum Ecclesiasticarum non erant, cum omnia in Episcoporum essent potestate: quòd si Episcopos respicimus, ij redditus omnes in communes usus distribuere tenebantur. unde nec dominij alicuius effigies apparere poterat, quàmuis illud penès Episcopum esset. Hoc verè sensisse uidetur Urbanus, cum adhuc illa communis seruetur uita, anno Christi 224. quo ipse sedit, & cuius primùm tempore prædiorum, quæ uendebantur, prætia Episcopis exhiberi desierunt, atque eorum loco prædia ipsa tradi cœperunt, ut supra fusiùs tradidimus. idcirco sanctus ille Pontifex, ut auaritiæ labem omninò tolleret, monebat ea bona non quasi propria retinenda, sed uti communia habenda esse, nec ab Apostolica communicatione discedendum.
- 11 † Quòd si adhuc Canon ille quicquam urgere possit, obijcimus illi tamen, sequentia tempora, quibus communis uiuendi modus exoleuit, canonem illum penitus obliterasse; ita ut posteriorum temporum leges, usu ipso exigente, conditæ prioribus derogauerint, l. sed & posteriores, ff. de legib. l. fin. C. de pact.

- Secundò allegat Innocentij III. rescriptum in c. statu. tum, §. assessorem, de rescrip. lib. sexto, cuius uerba sunt:
- 12 † *Assessorem autem, ut quandoque faciunt aliqui fraudulenter, nisi eo egeat, quod conscientie relinquatur eiusdem, sibi nequaquam adiunget; alioquin de suo proprio providere teneatur eidem.* Dum textus inquit, De suo proprio providere teneatur, inde Archidiaconus considerat, Ecclesiasticos redditus proprios clericis non censerì. ut enim indicaret Pontifex de redditibus Ecclesiasticis assessori providendum, dixit, De suo proprio providere teneatur. qui locus opinionis huius fortissimum propugnaculum existimatur.
- 13 † Sed qui totam eam constitutionem perspiciat, iuxta l. sed utrum, §. i. ff. de pet. hæred. l. inciuile, ff. de leg. nullum inde argumentum sumi posse uidebit. Primùm enim, si ex eo quod dicitur, teneri Episcopum de suo proprio, colligatur de redditibus Ecclesiæ non teneri, quia illi non sunt sui, negabitur collectio hæc, quæ absque petitione principij, quòd redditus Ecclesiastici proprij Episcoporum, aut beneficiariorum non sint, inde colligi non potest. At si dicatur, eos prouentus beneficiarijs, Episcopisve cum pauperibus esse communes, iam aliunde sumitur argumentum, & tamen communio hæc dominium
- 14 haudquaquàm immutat, † quandò inter socios furti actio, & rei prosequutoria datur, l. furti actio, ff. pro socio, l. illud, ff. de ritu nup. glo. in cap. fin. uer. meum, 12. quæst. 1. sed de hoc infra. Obiiciet fortè quispiam, si uerba illa ad differentiam Ecclesiasticorum reddituum non censeatur apposita, nullum posse effectum operari, † quod absurdum est, l. hæc stipulatio, §. Diuus, ff. ut leg. nom. caue. cap. si Papa, de priuile. in 6. Sed id nihil obstat. Nam dici potest, ea uerba potuisse accipi ad differentiam portionis illius, quæ fabricæ ex particulari assignatione, aut pauperibus, sit applicata: & idcirco in proprio iure Episcopi nō
- est

est: itaque ambigua lex neutri fauebit parti, l. in ambiguo, ff. de reb. dub. Illud enim expressit ex propria sibi obueniente portione salarium assessori solui debere.

- 16 † Verum omnis prorsus dubitatio tollitur ex sequentibus illis uerbis: *Cum autem indiget Episcopus, faciat à partibus de competenti salario illi prouideri, & sic non de suo proprio.* Quid igitur suum proprium Pontifex acceperit, constat, nimirum, illud quod partium litigantium non esset; quin autem, quod ex Ecclesiasticis prouentibus sibi obuenit, suum proprium dicatur, nullibi negatum reperio, cum præsertim alibi suum appellatur, quod & Hostiensis aduertit uersi. suos, cap. de multa, de præben. capit. cæterum, de donat. capitu. peruenit, de fideiuf.

Pro eadem sententia tertio loco adducit Archidiaconus, decretum Concilij Agatensis, c. 48. cuius uerba sunt;

- 17 † *Episcopi de rebus proprijs, uel acquisitis, uel quidquid de proprio habent, heredibus suis, si uoluerint, derelinquant; quicquid uero de prouisione sue Ecclesie fuerit, siue de agro, siue de fructibus, siue de oblationibus omnia in iure Ecclesie reseruare censuimus.* cap. Episcopi res Ecclesie, 12. q. 1. dum tex. inquit, Siue defructibus, aperte innuere uidetur, fructus bonorum Ecclesiasticorum ad Ecclesie ius pertinere, quamuis usus aliquis pro suis necessarijs beneficiario in eis competat quod & alia Diui Augustini uerba confirmant, *Si priuatum, inquit, Possidemus, quod nobis sufficiat, non illa nostra sunt, quorum procuracionem quodammodo gerimus; non proprietatem nobis usurpatione damnabili uendicemus,* capit. si priuatum, 12. quæst. 1. Idem confirmatur ex Epistola Leonis Papæ ad Episcopos per uniuersam Siciliam constitutos, in qua habentur hac uerba: *Sine exceptione decernimus, ne quis Episcopus de rebus Ecclesie sue quicquam donare, uel commutare, uel uendere audeat.* & paulo infra. † *Episcopus rebus Ecclesie tanquam commendatis, non tanquam*

pro-

proprijs utatur, capitu. sine exceptione, 12. quæst. 1. Ex ijs
 eadem sententia comprobatur, cum ea iura uix usum Epî
 scopis, aut beneficiarijs in rebus Ecclesiæ permitttere ui-
 19 deantur. † Sed hæc parum obstant: nam Concilium Aga-
 rhèse præterquàm quòd ex œcumenicis nō est, sed Diæce-
 sanum; dum ait, De fructibus agrorum Ecclesiæ nihil pos-
 20 se suis hæredibus Episcopū relinquere; † ad nō collectos
 adhuc fructus pertinere potest, ut aduertit gloss. in d. capi.
 Episcopi; uerbo, frugibus. & ibi Bellam. post Guid. quem
 citat. Cum autem ex alijs iuribus appareat collectorum
 fructuum dominium ad beneficiarios pertinere, ut ijdem
 sentiunt; ea uerba sunt referenda ad collectos fructus, qui
 cum pendentes sint, fundi pars esse dicuntur, l. fructus, ff.
 de rei uendic. ne iura pugnantia sint, c. cum expediat. de
 electio. in 6. Rursus, si illud uerum esset, quòd beneficia-
 rii fructus suos non facerent, nō erat cur Conciliū tātope-
 rè illis in ipso mortis articulo uetaret, ne suis hæredibus
 eosdē relinquerent. Si. n. clericus uiuens, de fructibus Ec-
 clesiæ disponere libere nō potest, quis nō uideat ipsi mo-
 rienti id multominus licere? arg. Aut. multo magis, C. de
 sacrosanct. Eccle. l. qui indignus, ff. de mun. & honor. cap.
 21 cui non licet, de regu. iur. in 6. † Cum eo tempore uix de
 bonis proprijs posse disponere ex beneuolentia conces-
 sum sit, l. in tempus, ff. de hered. inst. *In tempus*, inquit, Mo-
 destinus, *capienda hereditatis, institui heredem posse, beneuo-*
lentie est. Confertur enim dispositio in tempus, quo quis
 in rerum natura non est, ac mortuus de rebus suis loqui-
 22 tur, & in illis legem dicit. † Ne igitur id tanto studio cau-
 tum dicatur, quod dubitatione carebat, id tantum ijs uer-
 bis comprehensum censeri debet, quod expressum est, ne
 scilicet beneficiarij de fructibus etiam si illi percepti cen-
 seantur, (quod non concedimus), testari ullo pacto possint,
 argu. l. quod Labeo, de Carbo. edi. & not. Dec. in l. fin. in
 prin.

- prin. colum. i. C. de inst. & subst. Existimauit enim Synodus illam beneuolentiæ rationem, quæ in prophanis rebus admittitur, non esse considerandam in iis, quæ ex Ecclesia proueniunt: † cuius maxima ratio est, l. sunt personæ, ff. de relig. & sump. fun. Tiraq. suo tracta. de pia causa.
- 23 At qui non repugnat, quin domini beneficiarij sint Ecclesiasticorum reddituum, quod ex eadem Synodo rectè uidetur colligi: dum enim in morte id tantum prohibet, in uita uidetur prorsus concessisse, argum. l. cum lex, ff. de legib. & quod singulari ratione in morientibus statutum est, ad uiuentes trahi non debet, arg. l. ius singulare, ff. de
- 24 legi. ca. si gratiose, de rescrip. in 6. † Nec eiuldem Synodi dispositio ultrà quàm uerba illius patiantur, trahenda est, l. in agris, ff. de acq. rer. dom. l. cancellauerat, ff. ad Tre
- 25 bel. † Confirmantur prædicta fideicommissarij exemplo: qui, quàmuis rerum, quas alteri restituere tenentur, dominus sit, l. fin. C. commun. de leg. nihil tamen ex eis in ultima uoluntate relinquere potest, l. deducta, §. si. l. quidam, §. si quis, ff. ad Trebel. Sic & beneficiarij, quàmuis domini sint, illis tamen testandi licentiam interdictam fuisse, non est absurdum: quod & glo. sensisse uisa est, in c. duo sunt,
- 26 uer. proprietatem, in fin. 12. quæstio. 1. † Præterea longè alia uidetur fuisse illius Synodi mens, quàm Archidiaconus arbitratus sit: cum enim eo tempore inualuisset error existimantium, non licere Clericis temporalia possidere,
- 27 ac ea propria retinere, † quem Manichæis tribuit Petr. Sot. tract. de insti. Sacerdo. lect. 2. & Domin. Sot. lib. 10. de iust. & iur. quæstio. 4. ar. 1. ad summouendum errorem hunc (ut memorati autores tradunt) nedum statuit Synodus illa temporalia Episcopos retinere posse, sed etiam illis liberam cōcessit facultatem, ut eadem, quibus ipsi uellent relinquerent. Propria igitur Episcopus liberè relinquere potest, inter quæ & redditus ipsos Ecclesiasticos
- connu-

connumerandos autumo. Quòd si obijcias, id expressè
 prohiberi iis uerbis, Quæ de prouisione Ecclesiæ &c. di-
 xerim alium esse illorum uerborum sensum, nimirum, ut
 ea tantùm comprehendant, quæ de prouisione Ecclesiæ
 28 sunt. † De prouisione autem Ecclesiæ intelligo esse, quæ
 quotidiano usui diuini cultus aut necessaria sint, aut pecu-
 liariter illi tributa, ut putà, quæ pro luminaribus, aut Sa-
 cerdotum ornamentis, aut stipendiis destinata essent: id
 enim indicant uerba illa, Quæ de prouisione Ecclesiæ &c.
 29 † Quæ Synodi mentem manifestè declarant, atq; restrin-
 gunt, argum. l. omnes populi, ff. de iust. & iur. ubi Bar. Cac-
 cialup. & alij. l. cunctos populos, ubi Ias. & reliqui, C. de
 summa Trin. & fide Catho. Denique si attendatur, decre-
 tum illud editum fuisse anno Christi 435. paulò ante
 30 Leonis Primi tempora, † qui sedit sub anno Christi 440.
 facilè apparebit nullum nobis illud negotium faceffere:
 Eo enim tempore, cùm iam layci à uita, quam eousque
 cum clericis communem duxerant, destitissent, & nihilo-
 minus clerici inter se eandem uictus rationem retinerēt;
 illud tantùm Synodus illa permisit, ut ea, quæ ex patri-
 monio propria Episcopi haberēt, quorum redditus dum
 uiuebant communicabant, in morte quibus uellent pos-
 sent relinquere; exinde enim communis uitæ uinculum
 non relaxabatur, quàmuis eis uideretur permitti illud,
 quod diuisionem quãdam saperet: relinquebantur enim
 ea laycis, quæ dubio procul communibus cæterorum usi-
 bus non erant communicaturi. Fuit autem maximè ra-
 tioni consonum: nam & si arctiori uinculo, quàm consue-
 tudinis, communi illi uitæ adstricti essent, morte tamen
 illud dissoluebatur, §. soluitur, Insti. de societa. res uerò
 Ecclesiæ uetuit omninò in alios distrahi, ne inde commu-
 nis uita aliquo pacto labefactaretur. Hęc uerò omnia unà
 cum tempore usu ipso sic exigente mutationem penitus
 habue-

- 31 habuerunt. † Eandem responsionem admittunt supra citata Leonis uerba, in d. cap. sine exceptione, 12. quæst. 1. Episcopi non utantur rebus Ecclesiæ tanquam propriis, sed tanquam commendatis: respiciunt enim priora illa tempora, quibus clerici omnes communem uitam ducebant; & quæstione hac, de qua in præsentia agitur, opus non erat; sed tantum monitione, ne subdolè, quid secus ageretur, quam communis uitæ ratio exigeret. Verum, & alia interpretatio accommodari potest, quòd legem consilij epistola illa respiciat: ideoq; inquit, Episcopi rebus Ecclesiæ tanquam commendatis utantur, quasi eæ reuera commendatæ non sint, sed tanquam si commendatæ fuissent eis, uti deceat. † Dicitio enim illa, Tanquam, improprietas nota est, l. prima, §. primo, ff. quod cuiusque uniuers. nomin. authenti. de hæred. falci. §. primo.
- 32 Alio etiam pacto responderi potest, † quòd generalis ille sermo ad terminos habilis sit referendus, l. prima, §. lex autem, ff. ad legem Falcid. l. prima, C. de sacrosanct. Eccle. ut dum dictum est rebus, ad immobilia tantum, uel
- 34 immobilia Ecclesiæ perpetuò dicata referatur. † Deo enim dicatum ad alienos usus conuerti non debet, cap. semel Deo, de reg. iur. in 6. De fructibus autem Leonem non sensisse existimari potest, cum inter hæc sit maxima diuersitatis ratio, ut res ipsa docet. † Nec sanè tamen magis obstant Augustini uerba: *Si priuatum possidemus, non ea nostra sunt, quorum quodammodo procuracionem gerimus; non eorum proprietatem damnabili usurpatione uendicemus.* Siquidem rectè respondetur, quòd eo adhuc tempore communis uita clericorum uigeret, ut supra traditum est, uel quòd is legem consilij respiciat. Vnde subdit: Non damnabili usurpatione eorum proprietatem uè dicemus, sed laudabili bonis, nimirum usibus eiusmodi Ecclesiastica applicando: Vel quòd non abneget D. Augustinus

- gustinus proprietatem, cum imò uerbis, quæ fictionem notant usus fuerit, inquit: Quorum quodammodo pro
 36 curationem gerimus. † Dicitio enim, Quodammodo, in proprietatis uocabulum est, l. si me in uacuum, ff. de acqu. possess. l. si pater impubes, ff. de uulga. & pupil. Adde, quòd immobilia respexisse uidetur, magisquam redditus, qui seruando seruari non possunt: nullum igitur ex eius uerbis argumētum colligi potest, quod firmitatem obtineat.
- Quartò pro eadem sententia citatur Concilium Hispalense primum, cap. 1. *Fixum*, inquit, *ab hinc, & perpetuò*
 37 *mansurum esse docernimus, † ut Episcopus res sui iuris, quas ante episcopatum, aut certe in episcopatu hereditaria successione acquisiuit, secundum auctoritatem canonicam, cui uult conferat, & quicquid uult de eis faciat. Postquam autem episcopus factus est, quasunque res de facultatibus ecclesie, aut suo, uel alterius nomine comparauerit, decernimus, ut non in propinquorum, sed ecclesie, cui præest, iura deueniant.* cap. *fixum*, 12. quæst. ult. dum ait rex. Omnes res, etiam fructus beneficiorum complectitur, & tamen eos in Ecclesie, & non beneficiariorum iure esse præcepit. Idem probare uidentur uerba sextæ Synodi uniuersalis, quæ Constantinopoli in nullo habita est. *Qui uerò, inquit, ceperit, aut emerit aliquid ex prædictis Cimilijs, uel salarijs, & non restituerit ecclesie, uel non redierit ad incidendum cartam uenditionis, uel emphyteoseos, sit anathema.* &
 38 paulò infra. † *Si autem episcopus conuictus fuerit construxisse Monasterium de ecclesiasticis redditibus, tradat eidem ecclesie ipsum Monasterium.* cap. Apostolico. in fi. 12. quæstio. 2. Apparet igitur quicquid de redditibus Ecclesie comparatur, eidem restituendum esse, nec beneficiariorum effici: si enim illud beneficiarij esset, in eo moderator foret, & arbiter, uulg. in l. in re mandata, C. mandati.
- 39 † De fide autem actorum eiusdem sextæ Synodi dubitandum

dum non est, quicquid aliquando Albertus Pighius sen-
 ferit, prout multis comprobatur Ioannes Valentinus, qui
 Canonicas sanctiones maxima diligentia in unum rede-
 git, ac etiam Franciscus Torrensis de ea re peculiari edi-
 to libello, cui titulus est, De ueris actis, 6. 7. & 8. Synodi.
 Urgent quidem hæc ipsa iura, sed commodè tamen ad il-
 la respõderi potest: Credibile enim est, ea uerba hoc sen-
 su esse prolata, ut eos tantùm redditus indicarent, qui in
 peculiari Ecclesiæ iure sunt. illud enim innuit Hispalense
 Conciliũ, dum ait, Res, quas de facultatibus Ecclesiæ e-
 merit, ad clericum non pertinere. Quòd autem omnes
 redditus sint Ecclesiæ, id non affirmat. Itaque de iis tan-
 tùm redditibus accipi ea uerba possunt, quæ peculiari iu-
 re ad Ecclesiam pertinent, ut cum saltem necessaria ab Ec-
 clesia beneficiarius desumere possit, eodem Archidiacono
 40 teste: † quæ, si non egeat, in lucro ponere posse, com-
 munit opinio est. Tamen si uerba hæc Hispalensis Conci-
 lij indistinctè intelligerentur, secus colligi uiderentur.
 Cum enim ij redditus, ex quibus beneficiario necessaria
 huiusmodi suppeditantur, sint Ecclesiastici, uiderentur &
 41 ipsi in Ecclesiæ iure reseruandi. † Ea uerò accipio in pe-
 culiari Ecclesiæ iure esse, quæ præcipuo quodam iure Ec-
 clesiæ sunt adscripta, ut in Lumina, Ministrorum tùm or-
 namenta, tùm stipendia, Ecclesiæ insuper reparationem
 impenderentur. Confirmantur hæc, quia Ecclesiastica-
 rum rerum donationem ualere, iuribus cautum reperi-
 tur, cap. cæterum, de dona. quod minimè dici posset, nisi
 hæc interpretatio reciperetur. Præterea dici potest, Con-
 cilij prædicti uerba non redditus, hoc est, prouentus Ec-
 clesiasticos respicere; sed bona stabilia, uel mobilia: per-
 petuo tamen usui Ecclesiarum dicata. Inquit enim canon
 42 ille: *Quæ de Ecclesiæ facultatibus emerint.* † Sanè faculta-
 tis uerbum, nõ fructus, sed bona ipsa immobilia respicit,

ut

ut cum Iureconsultus dixit; *Quod si idoneum exegerit, quā-
uis postea facultatibus lapsi sint Tutores, nihil est, quod ei,
qui dedit, imputetur; & quāmpluribus in locis facultates
à Iureconsultis dictæ sunt, bona, unde prouentus perci-
piuntur, non prouentus ipsi, l. 1. §. si magistratus, ff. de Ma-
gist. conuen. l. 2. §. si eodem, ff. de admin. tutor. l. 4. ff. ut in*
43 *poss. leg. † Sic sexta Synodus, dum de redditibus mentio-
nem facit, referrī potest non ad redditus, hoc est, prouen-
tus; sed ad bona, ex quibus redditus sumuntur, id quod
uerba præcedentia indicant: dictum enim erat non licere
Episcopo rusticas possessiones uendere, atque ea ratione
redditus Ecclesiasticos minuere, intelligo perpetuos, ac
in fundis consistentes. subiiciuntur postea illa uerba, *Vn-
de si de redditibus ecclesiasticis episcopus Monasterium con-
struxerit Ecclesie restituatur.* De redditibus Ecclesiasticis
Monasterium construi ibi intellexero, cum rusticæ illæ
possessiones, de quibus in eodem tex. supra habetur men-
tio, ea ipsa de causa alienentur. Cum uerò beneficiorum
fructus Synodus considerauit, qui ex fundis, quos red-
ditus appellauit, colliguntur, subiicit, *Quos ad utilitatem
propriam, scilicet, Episcoporum, & ob escam pauperum,
& peregrinorum sustentationem esse decernimus.* Si ad
propriam utilitatem Episcoporum, igitur sub eorum do-
minio: quod enim quantumue pauperibus deberi, illisq;
peculiariter tributum docebitur, dubitatione carebit, si
iure illud probetur: quod ex eo loco minimè colligi po-
test. † Nec uerbum illud, Redditus, eam interpretationē
44 abhorret, ut fundos, ex quibus redditus habentur, signifi-
cet: in ea enim significatione plerumque eam in iure Ci-
uili, quā Pontificio accipitur, cap. auaritiæ, ibi, red-
ditus Ecclesiæ minorastis, extra de præbend. §. licebit au-
tem, & ibi glo. uerb. Redditus, Authen. ut ij, qui oblig. se
perhib. actio. *Licebit autem (ait Iustinianus) tutori, cum
omni**

omni subtilitate perferuari, si aliquos forsan inuenire cau-
te potuerit redditus, & comparari minori; redditus ibi pro
fundis accepit, ut Albericus, & Iacobus Spiegel. animad-
uertunt in diction. uerbo, Redditus. & ita semper accepit
se uisus est Cardi. Turrecrema. in cap. 1. 12. quæstio. 5. in
 45 *5. conclusio. ibi prædia, redditus, ad primum, & ad secun-*
dum, in responsione ad secundum. † Sic & alibi salarij
uerbum ponitur pro eo, ex quo illud prouenit, cap. quis-
quis, ubi Turrecrem. uer. salaria, 12. quæstio. 2. Illud præ-
terea animaduertendum est, quòd nullibi in 6. Synodo le-
gitur Canon ille modò relatus, si quis eam in Trullo,
hoc est, Imperatorij palatij Constantinopolitani secreta-
rio, sic dicto, celebratam perlegat. Sed in Nicæna secun-
da, quæ uniuersalium septima fuit, cap. 12. quæ & in de-
cretis relata est, in cap. quisquis, 12. quæst. 2. illud tantùm
 46 *habetur, † consanguineis, ut pauperibus quidem dari pos-*
se, ita tamen, ut bona Ecclesiæ non uendantur: de fructi-
bus autem ne uerbum quidem ibi habetur. Huc accedat,
quòd uel si maximè canonem illum admitteremus, tamè
quod ibi præcipitur conditioni temporum uitæque com-
munioni, quæ tunc extabat, tribuendum est: siquidem ea
Synodus sub Bono Pontifice conuocata fuit anno Chri-
sti 677. ac deinde sub Agathone, circa annum 679. conti-
nuata, atque sub Leone Primo, anno 682. finita. Ea uerò
tempestate adhuc omnia inter clericos ipsos erant com-
 47 *munia; Episcopiq; dispensatores habebantur, c. sine ex-*
ceptione, 12. quæst. 2. † Ideoq; in alienationibus, & di-
stributionibus cleri consensum adhibere prorsus iube-
bantur, quod idem Leo Primus sextæ Synodi confirma-
 48 *tor statuit. † Ut ergò planius hæc omnia explicentur, ani-*
maduertendum puto, huic Monasteriorum ædificationi,
& dotationi, cuius modò meminimus, multò antea certā
legem dictam fuisse sub Martino Primo, anno Christi

647. quo tempore stabilitum est, quota portio pro Monasterij sustentatione assignari deberet in Concilio Tolitano, 9. cap. 5. cap. bonæ rei, 12. quæst. 2. cuius rei Innocentius III. meminit, in cap. Apostolicæ, de donatio. Quibus ex rebus uideor mihi rectè coniiicere, canone illo sextæ Synodi, Monasteriorum constructionem non profus atque indistinctè prohiberi, sed eo tantùm casu, quo forma illa, cuius proximè meminimus, seruata non fuisset. Toties autem ab eo Episcopus recedebat, quoties propria autoritate ædificabat, spretoque consensu cleri ac Diaconorum præsertim, quibus ea cura demandata fuerat, ne ullam ab Episcopo fieri fraudem paterentur, licèt & ij tenerentur ipsi Episcopo rationem reddere, ut in canonibus Apostolorum, cap. 41. capit. præcipimus, 12. q. 1. Itaque mirum uideri non debet, quòd uideamus eo casu Episcopum id, quod præter formam ipsi præscriptam impèderit, Ecclesiæ restituere: Etenim cùm re, cuius vsus communis adhuc erat, quasi propria uteretur, furtum quodammodo committebat, argum. l. furri actio. l. rei communis, ff. pro socio: subinde uerò temporum conditione, rerumque statu immutato, non est quod absonum iudicemus iurium quoque tenorem fuisse immutatum, ca. non debet, de consan. & affi. Qua de re plenius infra dicemus.

Quintò illud maximè urgere Archidiaconus putat, quòd ex canone Apostolorum, Episcopi tantùm dispensatores Ecclesiasticorum prouentuum cõstituti uideantur. ijs ità cautum est: *Præcipimus, ut in potestate: sua res Ecclesiæ Episcopus habeat, ita ut potestate eius omnia indigentibus dispensetur per Presbyteros ac Diaconos.* c. præcipimus, 12. q. 1. Huc èt pertinet quod Prosper dicit lib. 2. de uita cõtèplatiua, c. 9. *Expedit, inquit, facultates ecclesiæ possidere, & proprias, perfectionis, amore contemni: nõ enim propriæ sunt, sed communes ecclesiæ facultates,* Et paulò infra.

† Cum

- 49 † Cum quis prepositus fuerit Ecclesia, omnium quæ habuit ecclesia, efficitur dispensator, cap. expedit, 12. quæst. 1. Prædicta confirmat quod D. Hieronymus ad Nepotianum scribit Epistola. 2. Tomo. 1. Clericus à κληρος Græcè, Latine fors appellatur, propterea Clerici dicuntur quia de sorte Domini sunt, & inferius: Habens victum, & vestitum, his contentus ero. & nudam Crucem nudus sequar, capit. clericus, 12. quæst. 1. Quibus ex omnibus probari videtur, beneficarios non dominos, sed dispensatores esse reddituum Ecclesiasticorum, ex quibus nihil præter victum, & vestitum assumere possint. Sed & his facile respondetur: nam quod ad canones Apostolorum attinet, illi omnia esse in potestate Episcoporum, asserunt; quod autem subijciunt, ad Episcopos spectare, ut illa dispensent, negotium
- 50 minimè faceffit. † Nam dispensatio sub dominio continetur. omnis enim, qui dominus est, dispensat. Dum itaque dispensandi munus Episcopis tribuunt, dominium non abnegant; cum immo superius omnia in eorum potestate esse asseruerint; † quæ uerba ad dominiū facile referri possunt, l. alimenta, ff. de lib. agnoscen. glo. l. cum prætor, S. fin. ff. de iudic. Azo. in Summ. de pat. potest. Quod uerò Prosper dicebat, Expedit facultates &c. ad consilium referri potest: † idque indicat uerbum, Expedit. cap. non solum, de reg. iur. in 6. cap. cum expediat, & ibi Archid. de elect. eod. libr. d. S. fed & maior. quod deinde subdit, Omnium, quæ habuit Ecclesia, dispensator fit; ad immobilia referri potest, quorum alienatio Episcopo est interdicta, capit. nonnulli, & tot. titu. de rebus Ecclesi. non alienan.
- 53 † Sed quod omnia hæc fundamēta euidenter tollit, illud est, quod secundum suorum temporum conditionem loquantur, quibus omnia Sacerdotibus erant communia; quemadmodum autem, cum circa illud uariari cœptum est, Augustinus dixit, Si qui uolunt habere proprium, non

eis tollo clericatum. ita mutata temporum conditione
 54 aliud fuisse statutum non inconuenit. † Prosper sanè Rhe-
 gij Flaminie in Italia Episcopus, natione Aquitanus, Leo-
 nis Papæ Primi quondam Notarius, sub Leone Magno
 Augusto, anno Domini C C C C L X. claruit, multò
 post, quæ tempora beneficiorum sectio facta est, atq; alia
 55 ratio Ecclesiasticorum reddituum haberi cœpta. † Quòd
 autem D. Hieronymus, victu ac vestitu contentum Sa-
 cerdotum esse iubet, ad perfectionis consilium refer-
 ri debere, res ipsa testatur, ut Archidiaconus ipse ali-
 quando probauit in capitu. clericus, 12. quæstio. 1.
 Hyperbolicè dicta hæc sunt, ac ex feruore religionis à
 sanctis uiris prolata, non quòd ad unguem obseruanda
 proponatur. Sic legimus, D. Ambrosium dixisse ser-
 mo. 18. *Neque enim minus criminis est habenti tollere, quàm*
cùm possis, & abundans sis, indigentibus denegare. & alibi,
Esurientium panis est quem tu detines; nudorum indumentū
est, quod tu recludis; & miserorum redemptio, & absolutio est
pecunia, quam tu in terram de fodis, capitu. sicut. 2. 47. dist.
 56 ex quo glo. ibi censuit; † diuites à pauperibus non iure
 quidem actionis, sed euangelicæ demonstrationis cogi
 posse, ut sibi subueniāt. Sic D. Hieronymus in reg. Mona-
 chorum, capitu. de paupertate; *Aliena, ait, rapere conuinci-*
tur, qui ultra necessaria retinere probatur. Erat patrum illo-
 rum tūm ea pietas, ut quicquid superflueret, commune re-
 putaretur, quoad usum scilicet, ut Frater Dominicus So-
 tus aduertit, libr. 10. de iust. & iur. quæst. 4. Omnia itaque
 ea placita tribuenda sunt conditioni temporum, quibus
 illa præcepti uim habere potuerunt: mutato autem rerum
 statu, ad consilium ea potius referenda uidentur.

Sextò adducuntur Remensis Concilij verba, quæ sunt.
 57 † *Inquirendum est, si aliquis Presbyterorum de redditibus Ec-*
clesia, uel oblationibus uel uotis fidelium alieno nomine res cō-

para-

parauerit: quia sicut nec suo, ita nec alieno nomine presbyter fraudem facere de facultatibus ecclesiasticis debet: quoniam hoc sacrilegium est, & par crimini iude furis, qui sacras oblationes asportabat, & furabatur. capitu. inquirendum, de pecul. cleri. Si de redditibus Ecclesiæ non licet quippiam Beneficiario cõparare, apertè colligi uidetur, ipsos redditus beneficiarij nõ fieri: aliàs ea, quæ ex ijs à beneficiario suo nomine emuntur, Ecclesiæ non fieret: † nec illi rei uedicatio competeret speciali quidem fauore contra præscriptas iuris regulas, in l. si ex ea, C. de rei uenditi. l. si patruus tuus, C. commu. utrius. iud. l. si de tua, C. de dona. inter. ui. & uxo. Accedunt his uerba Concilij Toletani noni, capitu. 4. *Sacerdotes, inquit, quacunque administrationis suæ tempore emerint, si de rebus proprijs, uel uile, uel carum habuerint, ad Ecclesia, cui præsumt, utilitatem, cartharum instrumenta conficere procurent.* cap. Sacerdotes, 12. quæst. 4. Quibus tamen responderi facile potest. Primùm enim animaduerto in Remensi Concilio nullibi ea uerba legi, quæ modò retulimus, ac in multis Codicibus legi, De rebus, nõ De redditibus, ut Cardinalis Zabarella aduertit, in d. cap. inquirendum, in prin. inquit, De redditibus, aliàs, de rebus, sed utcunque res sese habeat, uerba illa de redditibus, uel oblationibus, uel uotis eum sensum recipere possunt, ut dictio, Vel, stet expositiuè, ut nomine generali reddituum prius posito uoluerit canon deinde explicare, de quibus eorum speciebus intellexerit: quod factis declarat, inquit, Vel oblationibus, uel uotis fideiũ;

58 † Et enim dictio, Vel, multis in locis pro, Idest, quandoq; etiam exemplificatiuè accipitur, l. si quis prioribus, C. de fund. pat. lib. 12, capitu. vnio, §. uerum, de stat. Mona. libr. 6. capitu. 1. de offic. ord. eod. libr. quo sensu accepta in eo

59 sextu minimè obstat; † quamuis autem exempla regulam non restringant, l. damni. ff. de damn. infect. l. regula, ff.

60

de iur. & fac. ign. illam tamen declarant. §. haftenus, Insti.
 61 de grad. † Accedat, receptissimū esse, posito prius genere,
 si aliqua species subiiciatur, ad eas tantum illud referri, l.
 2. circa prin. ff. ad l. Aquil. l. instrumēta, C. de proba. l. hac
 uerba, ff. eo. Doc. in rub. C. de serui. & aqua. Cū igitur Re-
 mēse Cōciliū ait, nō licere clerico de redditibus, uel obla-
 tionibus fidelium, uel uotis quicquā in fraudē Ecclesiæ con-
 parare; ad oblationes fidelium, ac uota tantum pertinet, 82
 reliquos uerò redditus minimè comprehendit: quod cō-
 probari potest ex sequentibus Concilii uerbis. ait enim,
 quia presbyter nō debet nec suo, nec alieno nomine frau-
 dem facere de facultatibus Ecclesiæ: facultatum uerò no-
 men ad immobilia, uel mobilia perpetuò Ecclesiæ addie-
 62 ta refertur, ut supra dictum est, † quo iure censeri possunt
 oblationes fidelium, uel uota; quæ idcirco a fidelibus tra-
 duntur, ut perpetuò in loco conseruētur, in quo si collata
 tenentur, manet gratia offerentis; si frustrantur, imminet
 perniciēs defraudantis, inquit Cōcilium Toletanum no-
 num, cap. 1. Sed illud etiam dici potest, quod textus ille
 ad terminos, in quibus loquitur, referendus est; cum enim
 dicat de redditibus Ecclesiæ, illos uidetur respexisse, qui
 in Ecclesiæ dominio sunt, non illos qui ad beneficiarij do-
 minium pertineant: quod illius genitiui natura innuit: si
 enim redditus omnes comprehendere uoluisset, non di-
 xisset, redditus Ecclesiæ, sed Ecclesiasticos, sicut inferius,
 Ecclesiasticas quoque facultates appellauit. Non illud er-
 go compertum est, omnes redditus, qui ex beneficiis
 proueniūt, esse Ecclesiæ, cum id ipsum sit, de quo potissi-
 mum dubitetur. & ut magis uera hæc esse comprobetur,
 subiicit textus; *Quia presbyter nec suo nec alieno nomine de
 facultatibus Ecclesiasticis fraudem facere debet.* loquitur er-
 go Concilium, ubi fraus cadere potest: at in fructibus sim-
 pliciter acceptis fraus cadere posse non uidetur, cum be-
 nefi-

neficiariorum aliqui sint, prout alia firmat opinio. Intelligi itaque debet de ea tantum portione, quæ peculiariter quavis ratione, uel diuisione, uel fabricæ contemplatione, uel ex uoto, aut oblatione Ecclesiæ effecta est, in eiusque iure seruanda inuiolabiliter uenit; quo sensu accipitur in capit. res Ecclesiæ, 1. q. 1. Sed obijciat quispiam, eam restitutionem non esse admittendam, cum in Concilio

- 63 Arelatensi cautum legatur, † prædia quæ presbyter postquam promotus est, emerit, si ipse ante promotionem nihil patrimonij habuerit, in iure Ecclesiæ intelligi, capit. 1. de pecul. clerico. Vnde colligi videtur comparata Ecclesiasticis ex redditibus, quicumque illi sint, Ecclesiæ esse debere, neque hanc reddituum distinctionem admitti. Verum ad hoc replicari potest. Concilium enim id tantum perpendit, an quid patrimonij presbyter habuerit, & dummodo ex redditibus Ecclesiæ paratum suspicetur, eidem applicandum statuit. Nam in ea facti specie diuersa
- 64 constituendi ratio considerari potest. † Si quid enim presbyter nullum habes patrimonium, comparat, nisi proprio nomine comparasse appareat, ad utilitatem Ecclesiæ comparasse uidetur: † in pari enim causa præsumptionis pia causa maximè priuilegiata est, cum & maxima ratio sit, quæ pro religione facit, l. sunt personæ, ff. de religio. & sumpt. fune. Quin autem dominus comparatorum bonorum clericus esse possit, si pro se emisse constet, Cōcilium
- 66 illud non abnegat. † In dubio uerò, cum presbyter sit, tantquam talem emisse ad utilitatem Ecclesiæ piè uenit interpretandum; † quod secus foret si de patrimonialibus redditibus comparare potuisset: tunc enim cum duplicem personam sustineat, dubia erit interpretatio, argum. capit. à collatione, de præben. in 6. lib. 1. quæro, ff. de eo, qui pro tutore. quamuis adhuc eo casu de rebus Ecclesiæ emisse sit præsumendum, quod illius fauore factum tradunt Ab-

bas, Anchar. Zabar. Anania, Barba. & alii in d. ca. inquirendum, & cap. de pecul. clerico. fed & alia ratione Canon ille Arelatenfis euitari potest. Nam cum aliqui sint redditus, qui specialiter Ecclesie sunt, ut paulò ante dictum est; sint & alii, qui beneficiariorum esse possint, de quibus cõtrouertitur; induxit omnino id præsumi, ut quæ sita prædia censerentur de portione, quæ ad Ecclesiam pertinet comparata, cum tamen patrimonium presbyter non habuisset: quanquam & in dubio omni casu pro Ecclesia concludendum sit, ut not. glo. uerfi. debent. & alii Docto. in d. cap. inquirendum. Nec rursus dicat aliquis uerbum illud Redditus, in d. capi. indistincte accipiendum esse, ut quoscunque fructus comprehendat, quod Arelatenfi Cõcilio paulò inferius generaliter cautum sit, presbyterũ de eis, quæ superemerit, scripturam nomine Ecclesie cõficere debere, aut ab eius ordinatione discedere, cap. 2. de pecu. cler. ¶ Nam præter ea, quæ supra diximus, si adhuc generalius Concilium loqueretur, ab aliis tamẽ canonibus passiuam interpretationem recepit, ut nimirum ex iis fructibus empta complectatur, quæ Ecclesie sunt, nõ autem beneficiarij: qui autem sint ij, ex documentis Ecclesie ipsius apparere potest, quibus cõstabit, an fabricæ Ecclesie uestitui clericorum, paramentorum refectio, aut similibus sint adscripti: & cum oportune sese nobis offerat tex. in d. cap. Sacerdotes, 12. quæst. 1. eandem illi accomodamus responsionem, ut scilicet, & ipse ab aliis iuribus declarationem recipiat, ut modò diximus: quamuis dici possit, Toletanum illud Concilium fuisse celebratum eo tempore, quo uita communis adhuc seruabatur inter clericos, qui & patrimonialia conferebant: Vnde quæcunque illi emissent, in iure Ecclesie erant reseruanda, quæ in Episcoporum potestate erant, ut inde ab eis Sacerdotibus ipsis, & aliis clericis uictus præstaretur. Ne igitur Episco-

po

po fraus fieret, empta à Sacerdotibus in iure Ecclesiæ, cui
 præerant, iuebantur præseruari: & idcirco de Sacerdoti-
 bus tantum loquitur: quia ij parochiis præsidebant, qui-
 bus solam administrationem tribuit. Nec obiciat quis
 denuò, quòd Pius Pontifex statuit, in cap. 3. de pecu. cle-
 69 ricor. † res, quas post consecrationem presbyter emisset,
 eum Ecclesiæ suæ relinquere debere. Id enim ad res, bo-
 76 na scilicet immobilia referendum est, ut ibidem glos. ad-
 uertit, uerb. acquiisuerit. quæ si occasione Ecclesiæ com-
 parata sint, utique nullo titu. ac non testamenti quidem
 70 genere ullo alienari sunt permessa, toto titu. de reb. Eccl.
 non alien. † Ex iis autem ad fructus beneficiorum, quo-
 rum diuersa ratio est, non rectè arguitur, ut Cardina. Za-
 barel. tradit in d. cap. inquirendum, & seq. de pecu. cleric.
 71 † Alia præterea potest dari responsio ad tex. in d. cap. in-
 inquirendum, ut dicamus, Concilium illud dominium clē-
 ricis non negare, sed in casum illum reuocare, si sit fordi-
 dè quæsitum. Nam cum clericis donare permissum sit,
 cap. cæterum, de dona. ac si redditus etiam aliis dati con-
 sumpti sint ab illis in rerum aliquarum emptionem, nulla
 77 ab eis ratio exigatur; manifestè illorum dominium argui
 uidetur. Quòd si aliquando eueniebat, ut clericus aua-
 ritia inhians, rem per suppositam personam, ut suo nomi-
 ne comparasset, ut inde forsan uel consanguineis, uel a-
 liis, quibus uellet, & cum uoluisset, relinqueret, ac eos di-
 taret; quia ingratus uidebatur Ecclesiæ, à qua benefi-
 cium receperat (optima ratione statuit Concilium, ut do-
 minium illud, quod antea in redditibus Ecclesiasticis ha-
 beat) tãquam in fraudem destinatum, ab illo penitus auo-
 78 caretur; & quicquid eo nomine emptum esset, in Ecclesiæ
 ius cederet. Indignum profectò existimatum est, ut uarijs
 confictis nominibus detrimētum pateretur Ecclesia, quæ
 & dignitatem & redditus suppeditat beneficiario, argu-
 ibonui
 l. fin.

- I. fin. C. de reuo. dona. quæ manifesta fraudis præsumptio tunc quoque locum habet, cum alieno nomine aliquid clericus emit, ut postea quibus ille uelit, relinquere possit;
- 72 † cautela enim illa alieni nominis interponendi, fraudem omnino arguit, l. si quis sub conditione, ff. si quis omiff. cau. testa. Vnde summopere decuit Canonum conditores, quibus animarum salus præcipuus est finis, c. ut animarum, de const. in 6. cap. possessor, in glo. magna, de reg. iur.
- 73 eod. libr. tutiorem anime uiam eligere, † ob quam etiam in deteriorem partem præsumptio admittitur, cap. iuuenis, capitu. is qui fidem, de sponsa. cap. ad audientiam, ubi Maria. Soc. nu. 5. de homi. uolunt. Vel casu, ut quocunque modo comparatio illa facta esset, ex Ecclesiæ rebus facta intelligeretur, ne uia fraudibus, dolisque, ac sacrilegijs aperiretur. Clem. ut calumnijs, de sent. & re iud. Sed obicit quispiam, eandem rationem esse cum Prælati alicui donauerit, eaque pecunia consumpta fuerit, uel eam ipse uoluptuosè consumpserit, atque inde probari dominum non esse beneficiarium. Verum id parum obstat: nam hic longe diuersa est ratio: donec enim illud uiget, quod ex Ecclesiasticis prouentibus à Prælato improbe comparatum est, à beneficiario illius dominium reuocari potest. Cum uerò illud consumptum sit, secus: non enim est quid reuocetur, nisi dixeris illum, quia dominus non sit, ad restitutionem teneri: & hoc firmari non potest, cum text. id
- 74 non determinet, ac de eo cōtrouertatur: † Reuocari dominium diximus; reuocatione enim opus est, cum prius beneficiario ex sua, quam diximus, pecunia quæsitum fuisset, l. si ex ea. C. de rei vendica. Quare, ut deinceps competat Ecclesiæ uendicatio, nulla alia ratione id fieri potuit, quàm ut dominium à Prælato reuocaretur: duo enim insoludum domini esse non possunt. Id uerò est maximè rationi consonum, cum res extat quæ empta est; etenim huiusmodi

- iufmodi emptiones furtum sapiunt, ac manifestam intentionem Ecclesiam spoliandi præ se ferunt. † At si consumpti sint fructus à clerico, illi nullo iure uendicari possunt, argumento, l. si alieni nummi, ff. de solut. Afflic. decisio. 190. per totam. nec tanta adest ratio, ut ij recuperentur, potuerunt enim prodigè nimis à beneficiario effundi, nec intentione aliqua, ut Ecclesiæ fraus fieret, quo casu
- 76 sufficit illum de commissis poenituisse. † Itaque aduersus Prælatum omnia iura clamant, cum deprehenditur ita illum auaritiæ deditum, ac de crastino sollicitè nimis cogitâtè, ut sub ijs cōfictis nominibus occulte etiam ac clandestinè uiam inuenire procuret, qua de huiusmodi fructibus testari impune possit, quod illi prohibitum est, capit. quia nos, de testamen. Nil ergo mirum si ab eo dominium dicatur tunc auocari, cum quo haud pugnat, quòd antea illud habuisset. Sed postquàm hæc statuta sunt, cum sibi suo, uel alieno nomine beneficiarius prædia comparat. Quid si, puta, propinquis à Clerico ecclesiastici prouentus collati sint? & tunc duo casus considerari possunt: Alter si ij consumpti sint; Alter uerò, si in prædiorum emptionem sint collati. † & priori quidem uideatur, quòd ecclesia repetere non possit, nec dispositio, dicti capi. inquirendum, locum habeat, ar. d. l. si alieni nummi: *Nam si alieni nummi in scio, uel inuito domino soluti sint, manent eius, cuius fuerunt: si mixti ab alijs ita fuerint, ut discerni non possint, fiunt eius, qui accepit*, ut Iabolenus inquit, d. l. si alieni nummi. etenim cum aliquid extat, facilè aduersus hanc legis dispositionem fauore Ecclesiæ rescribi potest; cum uerò nihil extat, illa obseruanda est, ne specialia multiplicentur, l. i. C. de dot. promiss. † Posteriore uerò casu diuersa adest ratio, ne ab iis empta in Ecclesiæ ius reuocentur. Pro clerico enim regula est, qui cum affinis egentibus nedum dare possit, sed etiam teneatur;
- 77
- 78 quod

quod & Archidia. ipse admittit, ut Canon. Apostolorum
 37. & 39. & Synodo Nicena 2. cap. 12. cap. non satis, 86. di-
 stin. quòd præter egestatis casum, redditus illis fuerit elar-
 gitus, probandum est: cumq; non satis facile probari pos-
 sit, certa regula à Sac. Canonibus uix tradi potuit, qua do-
 79 minium illud ab eis auocaretur: ¶ etenim tempus egesta-
 tis est spectandum, quo traditio facta est, l. 2. C. rescin. uen-
 di. ubi Cagno. num. 2 13. cap. cum causa, de testi. & ibi gl.
 in uer. tempore, glo. Innoc. Ioan. And. & alij in cap. ad au-
 res, de reb. Eccle. non alien. Paris consi. 24. hunc. 7. uolu.
 80 4. qualitas quoque personarum est dimetienda: ¶ cum lō-
 gè aliter magnanimus diuitias suas, ac cibaria, & alimenta
 æstimet, quàm uilis, & humili genere natus, l. is cui le-
 gatur, ff. de leg. 1. Flor. in l. sed & si quid, S. mancipiorum,
 ff. de usufru. Signoro. de Homod. consil. 149. Vnde hæc
 difficilem reddunt probationem, ut præter regulam ui-
 deatur beneficiarius dedisse. Cum præsertim Episcopus,
 aut beneficiarius potuerit decipi; & quàmuis se egenti
 putaret dare, diuiti tamen postea reperiatur tradidisse,
 81 quo casu is reprehendi non posset: ¶ cum omnes nostræ
 actiones à fine speciem boni, uel mali sumant, S. Thom.
 1. 2. quæst. 18. & quæst. 20. ar. 1. & 2. & quæst. 73. art. 7. ad
 primum. Quocirca hæc omnia, cum certa lege compre-
 hendi non potuerint, iudicis arbitrio relinquenda fue-
 runt, ut is rerum, ac personarum qualitate pensata, uideat
 an fraus Ecclesiæ facta sit; ac si arbitretur, compellat, ut
 empta ex redditibus Ecclesiæ restituantur, iuxta d. cap.
 inquirendum. Tunc uerò pœnam magis dixerim com-
 missæ fraudis propter auaritiam, quàm ut tanquàm à non
 domino data restitui debeant. Hęc uerò obiter dicta sint:
 nostræ enim intentionis non est, hos omnes casus in præ-
 sentia exquisitius pertractare, cum nec illos complectatur
 text. in d. cap. inquirendum, cuius uerba eos tantum
 respici-

respiciunt; cum nempè uel alieno nomine, uel proprio in fraudem ecclesiæ beneficiarius prædia comparasset. Ut-
 82 cunque igitur hæc se habeant, sat nobis illud est, Concilij Remensis dispositionem beneficiarios ecclesiasticorum reddituum dominos non inficiari, sed si abutantur certis casibus, ab eis dominium auocare. † Non enim hæc pugnant, aliquem dominum rei esse, & illius dominio priuari, cum male utatur: sicuti cum donationem inter uirum & uxorem lex ciuilis prohibet, ac alienationem in creditorum fraudem interdicit. quibus planè casibus dominium reuocat. Cum igitur auaritiæ non inhiat prælatus, nec in fraudem ecclesiæ aliquid commentatur, tunc
 83 dominium à beneficiariis minimè reuocat. † Quò fit, ut donare non prohibeatur, & meliorationes, quas pro sua sustentatione fecit, etiam quòd ad aliam transferatur ecclesiam, eius uita durante ad illum spectent, cap. fin. de pecul. cler. Sic cum pro alio fideiubet, cum ibi furtum, neq; in intentione, cadat eas promissiones illum implere, etiã cum ecclesiæ damno canones iubent, cap. peruenit, de fideiusso. Quibus ex omnibus liquidò constat, Concilium illud Archidiaconi sententiæ minimè suffragari.

Septimò, eadem sententia confirmatur rescripto Alexandri III. ad Vigiliensem Episcopum, in cap. quia nos, de testam. ubi ea uerba leguntur: *De ijs autem, quæ consideratione ecclesiæ perceperunt, nullum de iure possunt facere testamentum.* Si igitur de iis, quæ consideratione ecclesiæ beneficiarij percipiunt, testari non possunt, rectè colligitur, eorum dominos non esse. Ceterum hoc argumentum facili negotio tollitur. † Loquitur enim Alexander de iis, quæ consideratione ecclesiæ percipiuntur, idest, ut penès ecclesiam perpetuò maneant, quòd in uotis, oblationibusq; fidelium Remense Concilium statuisse, suprà dictum est; secus uidetur innuere in iis, quæ beneficia-
 rius

rius suorum seruitiorum contemplatione percipit: ecclesiasticis enim utilitatibus desudantes, Ecclesiastica dignū est remuneratione gaudere. cap. Ecclesiasticis, 12. quæst.

85 2. † Nec sine mysterio uidetur usus uerbo Percipiuntur potius, quàm Acquiruntur; noluit enim ea omnia, quæ ex ecclesia acquiruntur, denotare, sed quæ percipiuntur, ut in peculiari tantum iure ecclesiæ permaneant. Confirmantur hæc: nam uerba ea generalia ad habiles terminos reducenda sunt, ut eam portionem non complectantur, quæ beneficiariis suorum ratione seruitiorum est debita: speciali enim nota illa designari debebat, ut comprehenderetur, l. item prætor edixit, ff. de iniu. Huc accedat, quòd ex hac testandi prohibitione non consequitur beneficiarium dominium non esse. Fideicommissarius enim, qui dominus est, & cui tanquàm domino rei uendicatio competit, ut supra diximus, nihilominus testari non potest. Sed quoniam argumentum hoc cum tertio superiùs allato coincidit, ad ea, quæ in illius explicatione dicta sunt, est recurrendum. Adiicimus, & illud initiò sanctissimè constitutum esse eo casu, quo beneficiarius ipse non eget, nec sui, non licere ad utilitatem alterius aduersus ecclesiam, à qua tot habuit commoda, testari: quod uix ius civile, ubi tot rationes non aderant, ex mera beneuolentia concessisse apparet. Sed & circa hanc testandi prohibitionē considerari possunt ea, quæ tradunt Docto. in cap. præsentis, de offi. ord. in 6. quæ constitutio posterius edita modū simplici huic prohibitioni dedit.

Octauò eandem opinionem confirmare uidentur decreta Syluestri in Concilio Romæ celebrato, & Simplicij, ac Gelasij primi, c. 4. quibus cautum legitur: † quatuor portiones de redditibus ecclesiasticis esse faciendas, quarum una Episcopo, alia fabricæ, tertia pauperibus, reliqua clero tribuatur, cap. de redditibus, cap. uobis, cap. concessio, cap.

cap. quatuor, 12. quæst. 1. ex quibus colligitur expressè, beneficiarios non esse dominos fructuum beneficiorum suorum. Dominus enim qui est, de re ad libitum disponit, §. disponat, in Authen. de nupt. Beneficarij igitur, cùt tot portiones facere teneantur, domini esse non uidentur. Sed hæc argumentatio multas patitur dubitationes.

- 87 † Nam communio dominium non tollit, l. furti actio, ff. pro soc. l. illud, ff. de rit. nupt. gloss. cap. fin. uer. meum, 12.
- 88 quæst. 1. † Diuisio illud magis roborat, cùm per diuisionē omni iuri renunciatum censeatur, quod in parte ex diuisione alicui contingente, alteri competeret, aut competere potuisset. Docto. in l. qui Romæ, §. duo fratres, ff. de uerbo. obli. † Aut igitur bona ecclesiastica, quò ad ecclesiã, cùm reparatione egeat, quò ad pauperes, & clerum, iuxta prædicta decreta, dicuntur communia, & inde non sequitur, quin Beneficiarius pro sua portione, quam obtinet, dominus sit: Aut diuisa existimantur, & sequitur tantùm, quòd portionum, quæ reliquis contingunt, non sit dominus beneficiarius, quin uerò suæ sit dominus, inde non sequitur, cùm nulla diuisio statuta sit, nec declaratum est, quãdo pinguior sit, quàm deceat, ut in eo, quod superest, dominium beneficiarius non habeat: unde clarior reddi uidetur intellectus, de quo supra meminimus, ad ea iura, quibus cauetur, ne in redditibus ecclesiasticis fraudem Prælatus committat, in quarta. s. parte, quæ non sibi, sed ecclesiæ, pauperibus, aut clero est deputata. † Accedat, quòd illud etiam dubitationem habent, an hæc quatuor partes de iis prouentibus sint faciendæ, quæ hodie beneficia appellantur, cùm potius ea loco ipsius quartæ partis, quæ à Prælate clericis præstari solita erat, assignari uideantur; siue ecclesia, in qua beneficium erectum est, statutas pauperibus, & fabricæ portiones habeat, siue non. Ea nãque Syluestri, Simplicij, ac Gelasij decreta tunc temporis edita

- edita fuerunt, cum communis uita clericorum uigebat, quæ postea obsoleuit. Ita ut quatuor illæ partes etiam penitus euanuerint, cum clericis tributa sint beneficia: fabricæ autem ex generali canonum dispositione, uel cuiusque ecclesiæ consuetudine, aut statuto constituta portio sit: denique pauperibus ipsis, per Hospitalium Xenodochiorum, & aliorum piorum locorum constructionem, quod ad ecclesiæ fabricam attinet, probatur manifestè ex Alexandri III. rescripto. in cap. 1. de eccles. ædific. dum is beneficiarios monet, non ut fabricæ portionem assignent; sed ut facta ecclesiæ tecta conseruanda adiuuēt.
- 91 † Quinimò de eo, quod superest, tantum conferre iubentur, cap. de his, eod. titu. ut tradit Innoc. cap. fin. de his, que fi. à ma. par. cap. & Abb. c. pe. de eccl. ædif. sed & de his latior inferius à nobis habebitur sermo.
- 92 Nonò eadem opinio muniri posse uidetur, † quòd omne rerum ecclesiasticarum dominium penes Christum saluatorem nostrum esse dicatur, Doct. in cap. cum super, de cau. poss. & prop. & ibi præcipuè Innoc. Abb. Panorm. in cap. cum esses, nume. 29. de testam. Quò fit, ut Prælati ipsis usus tantum remanere uideatur, non dominium aliquod. Nonnulli arctius eodem argumento urgent, quòd si Christus saluator noster bonorum omnium ecclesiasticorum dominus est, profectò nullo alio iure, modoue beneficiariis uti illis licebit, quàm eo, quem Christus ipse præscripsit, qui illis ita utebatur, ut necessaria tantum sibi, & suis assumeret; cætera uerò omnia in pauperes elargiretur. Sed argumentum hoc, quàmuis magnam uim obtinere uideatur, si tamen aduèrsim consideretur, nihil penitus huic sententiæ suffragatur. Et ut planius fiat, quòd diuturni sumus, istud animaduertendum est.
- 93 † Dominium multis modis considerari, ac illud ueluti genus quoddam in plures species diuidi, quarum una alteri

94 teri (ut Dialectici inquirunt) subalternatur. † In primis, quod ad Christum saluatorem nostrum attinet, nemo ambigit illum creatione omnium esse dominum, cum ex eius participatione, quod est ens (ut Theologi inquirunt) per essentiam, infinitum, & incomprehensibile, cætera consistant singula: in quam sententiam Psaltes cecinit, ps. 23. *Domini est terra, & plenitudo eius: Deum nanque* (ut ibidem Steuchus dicebat) *ire per omnes.*

Terrasq; tractusq; maris, cælumq; profundum,

Hinc pecudes, armenta, viros genus omne ferarum,

Quenq; sibi tenues nascentem accrescere uitam.

95 † Redemptione item is omnium dominus est, qui nos proprio sanguine redemit, atq; foelicitati æternæ regenerauit, dum sua sanctissima passione, ac cruce perditum humanum genus, Diaboloq; , ac perpetuis inferni flammis addictum liberauit, chirographumq; maledictionis cruci

96 affixit. † Dominium, ut perpetuum, ac sempiternum considerari potest: illud uerò penès nullum mortalium existit. *Non enim*, ut Paulus inquit, *habemus ciuitatem permanentem, sed futuram inquirimus.* Et hoc quidem

nomine penes Christum rerum omnium dominium est, atque ea ratione, ecclesiastici prouentus Christi patrimonium dici possunt, cap. cum ex eo, de electio. † Præterea dominium consideratur iuxta humanarum legum determinationem, ut is illud habere dicatur, qui de re aliqua liberè disponere potest. Bar. & alij, in l. i. ff. de acquir. rer.

98 dom. † Hanc uerò dominij speciem Saluatori nostro tribuere absurdum uidetur, cum ea ratione apud mortales tantum sit: & ita ubiq; illud sacri Canones accipiunt.

Itaque dominium ecclesiasticarum rerum penes Christum esse creatione, dubitandum non est. † Quò uerò ad humana hæc attinet iura, illud penes plures est, subordinatè (ut aiunt.) † Primùm penes uniuersalem: deinde pe-

L nes

nes Summum Pontificem, qui illius caput est: Item penes ecclesiam particularem, ac demum penes Prælatum. Quæ omnia ferè Bonifacius VIII. commemorasse uide-
 tur, dum de Christi patrimonio, uniuersalisque ecclesia mentionem fecit, quod postea ecclesiarum prouentus dixit, sicq; in particularis ecclesie dominio. Et tandem subdit, Prælato necessaria ex eis ministranda fore, in cap. ex
 101 eo, de electio. in 6. † Illud uerò liquidò constat dominia hæc, sic subalternè considerata, se inuicem non tollere, nec Christo Saluatori nostro, eam dominij formam tribuendam esse, de qua in quæstione proposita agitur. Etenim ea non eget, ut homo, neque ut Deus, ut talis nãque æqualiter tam clericorum, quàm laicorum, nec minus bonorum, quàm personarum est dominus, ut doctè Cardin. Turrecrem. explicauit, in cap. uidentes, 12. quæst. 1. & Dominic. Scot. lib. 4. de iust. & iur. ar. 2. quæstio. 3. Quò ad creationem, ut diximus, redemptionemque, ac conseruationem penes Deum Optimum Maximum omnium rerum, nedum ecclesiasticarum, dominium est.
 102 † Penes uniuersalem Ecclesiam, quò ad protectionem, quod & de Imperatore tradunt Docto. in l. bene à Zenone, C. de quadrien. præscrip. l. de precatio. ff. ad leg. Rhod. de iact. Id dixerim exceptis casibus, in quibus uniuersale hoc dominium, quod ueluti in habitu est, ad actum deducere liceat, de quibus Doctores mentionem faciunt, in cap. quæ in ecclesiarum, de consti. Paris. confi. 11. nu.
 103 77. uolu. 1. & confi. 82. nume. 22. in 4. † Penes Summum ipsum Pontificem eadem ratione dominium esse perpenditur. Nec huic repugnat, ut alij eius permissione domi-
 104 ni sint. † Quocirca per quancumque illius prouisionem nunquam particulari dominio ipsius Prælati derogatum intelligitur, cap. dudum, il 2. de præbend. cap. suggestum,
 105 de decim. Doct. in cap. mandatum, de rescri. † Penes ecclesiam

clesiam particularem si dominium esse dixerit quis, quò ad proprietatem, concedi poterit. Quod autem ad fructus attinet de his nostra proposita est quæstio: & si diuisionem quis consideret, præter ea, quæ superius diximus, fusius de illa inferius agetur. Quoquo igitur te uertas, argumentum hoc à Christi dominio desumptum, & quæ ab eo fit illatio, de usu ab illo præscripto penitus subsistere
 106 nequit: † utendi enim modus in aliqua re præscriptus, illius dominium non tollit, sicut in fideicommissario, & marito uidemus: quod manifestè comprobatur, si animaduertamus prohibitionem illam, ne quis re sua malè utatur, dominium nullo pacto interuertere.

Postremò pro eadem Archidiaconi sententia illud adducitur: quòd bona pars reddituum Ecclesiasticorum in
 107 decimis consistat; † quæ cum in pauperum sustentatione institutæ sint, ut dicit S. Thom. 2. 2. quæst. 87. argumen. 3. inde sequitur, ut ex eis clerici non nisi necessaria desumere possint. Vnde illorum domini esse non censentur, cum immo in pauperum dominio sint, saltem quo ad decimas. sed argumentum hoc, illud tantum probare possit, beneficiarios decimarum dominos non esse, reliquos uerò fructus Ecclesiasticos non respicit. Verum nec quoad decimas, quicquam urget. Nam si decimæ ad certum usum destinatæ, si sunt institutæ, ut pauperibus subueniatur, non repugnat quòd illarum sint domini beneficiarij, sicut de fideicommissario marito, ac cæteris superius est dictum.

108 † Adijcio præterea nõ tantum ad ipsorum pauperum subuentionem, decimas institutas esse, sed etiam potissimum ad ipsius beneficiarij sustentationem, atque ob eius continuas in Ecclesia uigilias, ac orationes dari: † & cum decimæ, quæ tertio quoque anno in pauperes erogabantur, ad quas forte argumentum illud referri potest, penitus exoleuerint, reliquæ ipsorum clericorum sunt, atque ideo id

tantum dicitur, quod ex eis pauperibus subueniri deceat
 110 † qua ratione illas unam cum possessionibus, ac alijs facultatibus superfluas non esse, D. Thomas dicebat, 2. 2. quæst. 87. argumen. 3. ad primum. Non tamen quod pauperes ex decimis alii deceat, illarum dominium beneficiarijs denegatur, sicut nec illud tollitur, Cum Deum de sua substantia honorandum precipitur. *Honora, inquit, Deum de tua substantia.* Prouerb. 3. † sed quod in beneficiariorum sustentationem potissimum decime constitutæ sint, probatur Leuit. cap. 18. *Filijs Levi dedi, inquit, omnes decimas pro ministerio, quo seruiunt mihi in Tabernaculo fæderis; ut alij ad illud non accedant. & alibi. Ut legi diuina uacare possint.* Paralipom. cap. 31. quo sensu apud Oseam, cap. 3. † Sacerdotes comedere peccata populorum dicuntur, nimirum quod eis decimas illi dant, ut suis orationibus Deum Optimum, Maximum deprecantes, remedium eorum peccatis impetrent, cap. ipsi Sacerdotes, 1. quæst. 1. Inde patet beneficiariorum decimas esse, nec usum destinatum arbitrio ipsorum, illi dominium adimere. Nec considerandum uideatur, an pauperes ij præ oculis habeantur, qui in extrema necessitate sint, uel minori, ut primo casu suæ magis decimæ intelligantur, quam secundo, cum plus, & minus specie non differant; nec distinctio hæc maioris, aut minoris necessitatis ad effectum, ut in dominio pauperum decimæ collocentur, est adducenda; nullibi enim probatur. Vtroque sane casu non magis clericus, quam laycus (quibus tum iccirco dominium suorum rerum ademptum non censetur pauperibus succurrere tenentur. *Pasce fame morientem* (dicebat Ambrosius) *Si non pasceris, occidisti, cap. pasce, 86. distin.* Ex his igitur omnibus, quæ hæcenus pro Archidiaconi sententia adducta sunt, nullum ita firmum sumitur argumentum, ut illam sequi debeamus. Ut autem commodius quæ pro solutione argumentorum Archi-

chi-

chidiaconi adducta sunt intelligantur, eorum compendium
subiiciemus.

113 † Diximus præfatam sententiam Pontificum sanctionibus non probari, cum illarum uerba aut uariè accipi possint, aut eam portionem respiciant, quæ in peculiari Ecclesiæ iure sit, aut ad res immobiles, uel quæ illarum loco sint, referantur, de quibus controuersia nulla est. Diximus item non esse constituendam uim in his, quæ ex nimio pietatis feruore à Sanctis ueluti per hyperbolem quandam dicta sunt. Demonstrauimus etiam ea quæ de testandi prohibitione adducebantur, ac quòd à clericis empta in ecclesiæ iure conseruanda sint, nihil quicquam urgere, cum illa non tam probent dominium ecclesiasticorum reddituum penes beneficiarios nunquam fuisse, quàm ipso mortis articulo ab eis illud speciali ratione auocari: Hæc autè tunc sibi locum uendicare, cum alia uiget ratio, quàm quòd clerici domini sint, uel non domini, nimirum cum auaritiæ studentes, fraudem ecclesiæ commentantur: Vel cum ea in emptionem conuertunt, quæ particularibus ecclesiæ usibus erant destinata; Adieciimus, usum in ijs rebus præscriptum, dominium non tollere, cum bonus rerum usus etiam domino rei indici possit. Illud etiam declarauimus, quæ de Dei Optimi Maximi, ac Christi dominio considerabantur, ad propositam quæstionem minimè pertinere, cum ea humanis tantum iuribus dimetienda sit: Ac ita circo descendendum esse nobis non adeò ascendendum, ut illud quam rectissime obijci possit, quod dici solet, finiti ad infinitum nullam esse proportionem, uulg. ca. nouit. de iudic. Quæ insuper de quatuor partibus reddituum faciendis adducebantur, ostendimus ad ea referri temporaria, quibus communes inter clericos seruabatur uita; Tum uerò hæc in clericos cadere non potuisse, cum ij omnes ab Episcopo communem uictum haberent: Episcopos autem

res ecclesiarum omnes in potestate habuisse, atque ab his quàm maximè tum requiri ob communis uictus ratione, ut in quatuor illas partes, uel potius necessarios usus redditus Ecclesiasticos omnes largirentur, non quidè Arithmetica (ut uocāt) proportionem, sed Geometrica, ac legali, de qua inferius latior nobis sermo erit; & ita illos distribuere, prout clericorum ac pauperum status, & fabricæ necessitas expetere uideretur. Hæc uerò quominus redditus ij in Episcoporum dominio essent, non efficere: subiecimus procedente demum tempore, quatuor illas partes exoleuisse, ob beneficiorum erectionem, quibus uictui cuiusque clerici cautum est; Hospitalium constitutionem, quibus unà cum fideiū eleemosynis pauperibus prospectum est; ac denique particularem Ecclesiæ cuiusque consuetudinem, aut statum, uel generalem canonum dispositionem, quibus Ecclesiarum reparationi saluberrimè fuit consultum. Hæc autem quæ de communi illa priorū temporum uita tradita sunt, in primis statuenda esse censuimus, ut in tota hac quæstione, ut firmissima retinerentur. Sic enim multo facilius ij canones explicabuntur, qui nos admodum perplexos reddere possent, si confuse, ut Archidiaconus, egeremus, nullamque temporum rationem haberemus. Postremò adiecimus decimarum constitutionem, quæ tertio quoque anno in pauperum sustentationem erant elargiendæ, ab usu recessisse; & quamuis ex aliis decimis pauperes ali debeat, non tamen hinc effici, quin illarum domini beneficiarij sint. Reliquum est modò, ut ad tractationem alterius opinionis accedamus, quæ cum Archidiacono ex diametro pugnat, ac à nobis supra tertio loco relata est.

ARGV.

ARGUMENTVM.

Facili etiam negotio dilui posse, quæ contra Archidiaconi
sententiam afferuntur.

RERVM SVMMÆ.

- 1 Distributiones quotidianas non lucentur, qui sacris non in-
tersunt; & si quid receptum est, restitui debet.
- 2 Argumentum à contrario sensu in iure ualidum est, nisi se-
quitur absurdum, nu. 6.
- 3 Præbenda fructus plerumq; sunt ita pingues, ut victus necessa-
ria excedant.
- 4 Specialis ratio laboris uidetur considerari in præbendis, cur ea-
rum dominium clericis quærat.
- 5 Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus.
- 7 Clerici si fideiubeant, tenentur ad solutionem etiam ex reddi-
tibus beneficiorum.
- 8 In fraudem creditorum alienata reuocantur.
- 9 Episcopus si quid exigat de prouentibus, unius ecclesie, quod si
ibi non competebat, tenetur soluere de prouentibus ecclesie,
ad quam est translatus.
- 10 Archidiaconi responsio ad cap. peruenit, de fideiusso. reijcitur,
defenditur, nu. 12.
- 11 Pontifex consultationi respondens, de iure respondere existi-
matur.
- 13 Inanis est actio, quam inopia creditoris excludit.
- 14 Preparatoria, & preparatum, parem habent iuris ratio-
nem.
- 15 Ei, qui se in necessitate posuit, succurrendum non est.
- 16 Alia responsio Archidiac. & Panormitani, reijcitur, nume-
ro. 18.
- 17 Vnum caput legis, declaratur per aliud.
- 19 Responsio Card. Zabarella, reijcitur, nu. 20.

L 4 Alia

- 21 *Alia responsio ad prædictum capitu. peruenit. reijcitur, numero. 22.*
- 23 *In eleemosyna facienda, habenda est discretio personarum.*
- 24 *Clericus fideiubere non potest.*
- 25 *Iniuria nasci non debent, unde iura nascuntur.*
- 26 *Alia responsio Autoris, ad c. peruenit.*
- 27 *Debita, de alieno soluenda non sunt.*
- 28 *Intell. nouus ad c. peruenit. de fideiuſo.*
- 29 *Layci clericis oppido sunt infesti.*
- 30 *In pari causa priuilegij is præfertur, qui specialem obligationem habet.*
- 31 *Intell. c. cum olim, 2. de resti. spoliato.*
- 32 *Priuilegia in pari causa confringuntur.*
- 33 *Alia consideratio circa tex. in c. peruenit,*
- 34 *Abbati cum Capitulo licet Ecclesiasticos redditus obligare: simplici autem religioso non, nisi probetur pecuniam in utilitatem ecclesie uersam fuisse.*
- 35 *Beneficiarius potest simpliciter redditus omnes in utilitatem ecclesie erogare.*
- 36 *In communibus rebus tunc obligatio contrahitur cum in collegij, aut ciuitatis utilitatem res geritur.*
- 37 *Qui altari seruit, de altari uiuere debet.*
- 38 *Beneficiorum redditus in stipendium laboris traditi.*
- 39 *Ordinati tandiu ab ordinatoribus, & eorum successoribus alii debent, quamdiu de Ecclesiastico beneficio non sint prouisi.*
- 40 *Episcopus uicedominum, & maiorem domus constituere debet, qui tamen dispensatores sunt. nu. 41.*
- 42 *Dispensator dispensatorem constituere potest.*
- 43 *Patroni Ecclesiarum quandoque uicedomini appellantur.*
- 44 *Laycis rerum ecclesie cura demandanda non est.*
- 45 *Quem sensum habeant illa uerba, quæ passim leguntur Ecclesia uestra, ecclesia tua, & c. nu. 49.*

Clericis

- 46 Clericis competit rei uendicatio pro rebus ecclesie, non tamen proprio, sed ecclesie, nomine, nu. 47.
- 48 Dicitio, Saum, dominium denotat.
- 50 Episcopus suus dicitur, qui alicui præest.
- 51 Beneficarij, extantium rerum procuratores sunt.
- 52 Admissio unius, est exclusio alterius.
- 53 Eleemosynas si clerici præsent tanquam Procuratores, reddituum dominium transferunt.
- 54 Portionis illius, quæ Episcopo competit, dominium apud ipsum est.
- 55 Quicquid habent clerici, pauperum est.
- 56 Diuisio gratia commodioris usus, aut cultura aliquando fit.
- 57 Quatuor partes, an legales, uel Arithmetica fuerint.

CAPVT VIGESIMVMQVARTVM.

VONTIAM Archidiaconi sententia non satis probari uisa est, non defuere, qui contrarium penitus senserint, existimantes beneficarios ecclesiasticorum reddituum dominos esse.

- Quod ipsum, ut comprobent, multa afferunt, quæ à nobis singillatim explicabuntur. Primum, adducunt Bonifacij VIII. rescriptum in cap. 1. de cleric. non resist. lib. 6. ubi cum statuisset quotidianas distributiones ac præbendarum fructus ijs tantum tribuendos esse, qui diuinis officiis interessent, subdit: † Qui uerò aliter de distributionibus ipsis quocquam receperit, rerum sic receptorum dominium non acquirat, nec faciat eos suos; immo ad omnium restitutionem, quæ contra hanc nostram constitutionem receperit, teneatur;
- Vnde apertè colligi uidetur, quòd si diuinis officiis, qui præbendas obtinent, interfuerint, distributiones suas faciunt. Id enim à contrario sensu probatur: † quod argumentum in iure ualidissimum est, l. 1. S. huius rei. ubi omnes,

nes, ff. de off. eius. Euerard. in Topic. cum similibus. Inter
 præbendarum uerò ac beneficiorum fructus discrimen
 3 aliquod esse non uidetur. † Argumentum hoc efficacius
 reddi potest, si perpendatur, præbendas aliquas esse ita pin-
 gues, ut eorum qualitate attenda, qui illas obtinent, eis
 multa præter uictus necessaria, supersint. Porro si, quod Ar-
 chidiaconus sentit ueritate communiretur, non ita simpli-
 citer Bonifacius dixisset, dominium transire in eos, qui
 præbendas obtinent, dummodò diuinis intersint officiis;
 4 † Et quãuis aliqua maior ratio in præbendis possit, quàm
 in cæteris ecclesiasticis redditibus, cum speciali magis iu-
 re earum dominium ijs, qui eas obtinent, quærat, illa ni-
 mirum, quod ob laborem personalem acquirantur; nihi-
 lominus cum & ipsæ peccatorum redemptiones, pauperũ
 alimenta, Ecclesiæ denique bona sin iuxta prædictam sen-
 tentiam; uidetur non ultrà ex illis posse acquiri, quàm
 5 persone ipsius necessarius usus exigat; ut limitata causa,
 quod aiunt, limitatum pariat effectum. † Habentes enim
 alimenta, & quibus tegamur, inquit Paulus, his contenti-
 simus, 1. ad Timoth. cap. 6. Si igitur præter necessaria ad ui-
 ctum beneficiarius ex præbenda iure assumit, idem in quo-
 cunque beneficio erit dicendum, cum nulla diuersitatis
 ratio considerari queat. Huic argumento, & alijs, quæ ad-
 ducuntur responsiones non desunt. Et ut in hac sententia
 discutienda eũdem ordinem seruemus, quem in contra-
 ria secuti sumus, post singula argumenta suas solutiones
 annectemus, ut ex his apparere possit, quid in hac quæ-
 stione sit statuendum. Quod ad præsens igitur attinet, ad
 6 illud responderi potest, † quòd à contrario sensu de-
 sumptum argumentum, nullius momenti sit, si inde
 absurdum aliquod sequatur, ut tradunt Docto. l. conuen-
 ticularum. ubi præcipuè Bald. C. de Episcop. & cleric. & in
 d. l. 1. S. huius rei, ff. de off. eius. At uerò absurdum reputa-
 tur

tur, beneficiarios fructuum ecclesiasticorum dominos esse. itaque argumentum illud hoc casu locum habere non potest. Præterea, & si demus ex eo textu à contrario sensu, argui posse, tamen rectè intelligi debet, ut scilicet clerici domini fiant eius portionis, quæ eorum victui est necessaria; reliquæ autem in illorum dominio nullo pacto sint: fauor enim proprii laboris, quiuis ille in præbendis consideretur, necessaria excedere non debet; ita ut nulla ratio subesse uideatur, quin cætera, quæ supersunt, in reliquas ex quatuor partibus sint distribuenda.

- Secundò hæc sententiã probare uidetur rescriptũ Lucij III. ad Eliensem Episcopum, & Archiepiscopum Noruicensem, capi. peruenit, de fideiuss. in quo, cum quidam clerici fideiussissent, ac is pro quo fideiusserant, solutionẽ subterfugeret, rescripsit Pontifex in hæc uerba. † *Mandamus, itaque, & inferius, Alioqui de redditibus eorum prescripta debita faciatis exolui; & damna etiam, quæ propter hoc pertulit, resarciri, aut predictos redditus sibi assignetis, tandiu sine molestia detinendos, donec ipsa damna resarcita fuerint, & debita sine diminutione soluta.* Si reddituum Ecclesiasticorum Clerici domini non essent, non ita facilè in eum modum Pontifex statuisset. Cum enim fideiussio nõ tẽdat ad ecclesię commodum, cur earum rerum, quæ pauperum sunt, obligatio permessa censerì debeat, quarum item dominium penes Christum saluatorem nostrum esse dicitur? cum & ciuilia quoque iura † reuocationem eorum concedant, quæ in fraudem creditorum sunt alienata: tot. titu. de reuoc. his, quæ in fraud. cred. & quod alicuius est, absque eius facto auferri ab eo non debere, senseri uulga. l. id quod notorum. ff. de regu. iur. Idem hoc, quod diximus, colligi uidetur ex eo, quod Innocentius III. rescripsit in c. olim 2. de rest. spol. † statuens Ouertensem Episcopum ad restitutionem fructuum ex Zamoren

si diocēsi p̄ceptorum de ecclesiā Ouerēnsis prouentibus teneri: quod nequaquam rationi consonum fuisset, si redditus hi in clericorum dominio non essent; cū itaq; debita contracta mandat de redditibus alterius ecclesiā p̄solui, illorum dominium apud Episcopum esse, planē sentire uidetur. Sed ad priorem argumenti partem pluribus modis responderi potest, ex quibus & ad secundam responsio apparebit. Primū id ita cautum fuisse ex speciali Pontificis illius indulgentia, atque iccirco in exemplum trahi non debere, argumenti singulare, ff. de legi. cap. si gratiosè, de rescrip. in 6. & ita respondet Archid. in cap. statutum, §. assessorem, de rescrip. in 6. † Sed huic responsioni replicari potest, † quod

10 cū Pontifex consultationi respondet, de iure respondere existimatur, ut tradit glo. in cap. consultationi, de tempo. ord. uer. Episcopus. & cap. ex tua, de fil. presb. Vnde ad specialis rationis locum confugiendum non est, quod miserorum refugium nuncupari consuevit, gloss. in l. filium quem habentem, C. fam. herc. uer. hæreditaria, in princ. l. 1. §. generaliter, ff. de leg. præstan. Deinde lex illa, cū generalis sit, non est cur generaliter accipi non debeat, & eò magis, ne pro unico tantum illo casu ex edita dicatur, cū ad ea, quæ frequentius accidunt, adaptari soleat, uulg. l. nam ad ea, ff. de legi. † Sed instari adhuc potest, sensisse fortè Archidiaconum, quod secundum iuris dispositionē Summus Pontifex responderit, illud tamen ius constituisse exceptionem ad regulam, quam ipse exploratissimam habebat. scilicet clericos regulariter fructuum dominos non intelligi: quo sic constituto, generaliter iuxta suos terminos canon ille intelligi potest, nec tamen ultra illos in consequentiam trahendus. Regula itaque, quod clerici non sint domini fructuum beneficiorum, sed in aliqua illorum parte pauperes dominium habeant, locum non habet

bet (ut Archidiaconus existimat) cum pro aliquo fideiubent, tunc enim speciali ratione domini existimantur, ut decorum redditibus integre debita persolvantur. Sed adhuc Archidiaconus non expressit, quanam specialis ratio sit in eo casu. Ea forsitan afferri non absurdè potest. Nam dum à clerico non satisfit, creditor pauperis rationem habere videtur, cum ius suum consequi non possit: † inanis enim actio est, quam inopia debitoris excludit, l. itaque fullo, ff. de fur. cap. olim, 2. de resti. spol. ibi inanis & cæt. Creditorem igitur tanquam pauperem Lucius confiderasse videtur: quocirca pauperum generali obligatione postposita, illius potior erat habenda ratio, qui clericum specialiter obligatum habebat, argum. l. in toto, ff. de reg. iur. cap. generi, eod. tit. in 6. Nec is tempore posterior dici poterat, quod pauperibus assignata quarta portio fuisset, cum & ipse tum eorum nomine comprehenderetur. Sed quod magis est, dummodò pauperes sint, quibus tribuatur, nulla potest considerari prælatio. Itaque eo casu Lucius III. rescripsit creditori clerici de bonis ecclesiasticis satisfaciendum esse, quod is pauperis loco esset: de eo enim (ut ita dicam) depauperando agebatur. Parem autem iuris dispositionem † præparatoria, ac præparatum habere consueverunt, l. nulli, C. de iudi. Bald. c. tuæ, num. 5. de proba. omnes in rubr. sol. mat. in quæst. de osculo. Sed adhuc dici potest, quod statuisset id Summus Pontifex, si casus evenisset, non autem legem in hanc partem condidisset, qua occasio fideiubendi, atque ad eum modum ecclesiasticos redditus consumendi daretur: imò contrariam edidisset sanctionem. Tunc enim creditori succurrendum non erat, cum clericum in fideiussorem acceptasset: † ei enim, qui se in necessitate posuerit, subueniendum non esse, Vlpian. respondit, l. si fideiussor, S. si necessaria, ff. qui satisfd. cog. † Aliam præterea respon-

nem

nem adducit Arch. in d. S. assessorem. & Panorm. in cap. cum effes, nume. 27. de testam. Quòd enim dicit Lucius Pontifex eorum redditus facias assignari, non de redditibus, qui ex clericorum beneficiis percipiuntur, intelligendum existimant, sed potius illa uerba ad eos redditus esse referenda, qui ipsorum clericorum proprii, patrimoniali, secularive quocunque iure existant. Reliqui enim eorum esse non dicuntur. confirmatur id: Nam cum inferius de beneficiis agere uoluit, Summus Pontifex, illud expressit, inquit: *Si repereris clericos huiusmodi Religionem fidei, ac iuramenti uiolasse, eos ab officio, ac beneficio suspēditis*: quasi superius de beneficio nihil actum esset, nec de ulla suspensione, quę tamen superius inducta uideretur, si redditus, de quibus supra tex. meminerat, ex beneficio intelligerentur. Nec diuinationem intellectus iste continere uidetur, cum ex aliis iuribus comprobetur, quibus nititur eorum opinio, qui dominium ecclesiasticorum pro-

17 uētuum clericis non concedunt: † unum nanque caput legis ab alio interpretationem recipere debet, d. l. sed & posteriores, ff. de legib. cap. cum expediat, de regu. iur. in 6.

18 † sed intellectus iste inde improbatur, quòd tribuat rescripto illi decisionem, quę prorsus dubitatione caret. Quis enim ambigit, cogi posse clericum de eius patrimonialibus bonis creditori satisfacere? ea igitur interpretatio recipienda non est, argum. l. quod Labeo. ff. de Carb. edict. inter suspensionem uerò ab officio, & beneficio, ac reddituum assignationem plurimum interest: ideoque inferius in eodem rescripto subiectum est, si clerici Religionem iurisiurandi uiolassent, à beneficio suspendendos, ne. s. ullam penitus illius administrationem haberent, quę ex assignatione reddituum creditori facta, non omninò adimebatur, ut ordinarij arbitrio suspensione longiore, quàm debitorum exsolutio postulasset, punirentur. Hęc igitur

- igitur Archidiaconi & Panormitani responsio usquequa-
- 19 que tuta non uidetur. † Cardin. Zabarel. in d. cap. cum es-
ses, de testam. ut huius rescripti obicem tolleret, ita cen-
suit respondendum: nimirum, ut illud procedat in his tan-
tum debitis, quæ clericus ecclesiæ intuitu contraxisset.
- 20 † At quis non uideat maximam diuinationem sensum
hunc continere, cum nulla huiusmodi distinctionis men-
tio in eo textu habeatur? Nec absurdè forsan dici posset,
textum ita intellectum indubitabilem prorsus decisio-
nem continere. Nam si in utilitatem Ecclesiæ debita con-
tracta sunt, cur ea non soluat ecclesia, quæ iustitiæ cultrix
est? cap. suam, de poen. & multò minus ipsa cum aliena ia-
ctura locupletari debet, l. meminerint, C. unde ui. † Re-
perio præterea aliam responsionem adhuc rescriptam
fuisse datam, subtilem illam quidem: nimirum, quòd eo
casu clerici ipsi pauperum loco habentur. Quò fit, ut tan-
quàm tales, pecunias, pro quarum summa fideiusserunt, si
bi retinere possint. Dum enim ij, pro quibus promiserunt,
soluere recusant, clerici profectò, qui soluere obligati
sunt, in egestate quodammodo collocari uidentur. Vnde
mirum non est, si de ecclesiasticis redditibus satisfacere,
ac inde sibi ipsis ueluti pauperibus subuenire permittan-
22 tur. † Verùm hæc interpretatio non undique tuta uide-
tur: cum enim (ut Ambrosius dicit in lib. de Offic.) mise-
ricordia, quàmuis omnibus debeat, nihilominus mul-
23 tò amplius iusto debetur: † & in eleemosyna facienda, di-
cretio personarum habenda sit, cap. non satis, 86. distinc.
glo. uer. inopiam, cap. quæ in ecclesiarum, de constit. cap.
ex parte, ubi glo. uer. prodigalitat, de consuetud. Alex.
in l. quàmuis. ff. sol. matr. iustius certè hoc casu pauperi-
bus succurrendum uidetur, quàm beneficiario ipsi, qui se
24 ipsum in necessitate posuit, † ac rem iure improbatam fe-
cit, cap. i. de fideiusso. l. bona fides. ff. depositi, l. si fideiuf-
fori.

fori, S. pen. ff. qui satisd. cog. & cap. frustra inuocat, de re gu. iur. in 6. Et quàmuis considerari aliquando possit, clericum iusta, aut necessaria causa ad fideiubendum moueri, non tamè in eam partem debuisset legislator regulam ac legem constituere, qua ecclesiasticarum facultatum di lapidationi uia aperiretur: sed contrarium potius statuere, ac casus quosdam excipere, si beneficiarij domini fructuum beneficiorum non essent, contra quam rescriptum illud sentire uidetur. Itaque si sensus hic admitteretur, uia (ut mox dictum est) fraudibus undique aperiretur, & hoc ipso nomine possent clerici ad bona ecclesiastica consumenda sibi aditum præparare, atque cæteras omnes leges eludere: quod à iure prorsus dissonat, cap. ciuitas, de sent. excommu. in 6. l. fraus. ubi Bald. & alij. ff. de legib. Dicerent nanque clerici, Pauperes sumus, quia fideiussimus: potuissent autem eandem summam à debitore, pro quo fideiusserant, accipere, ac in suos usus etiam prophanos conuertere. Præterea, dictam interpretationem uerba illius rescripti non admittunt. Inquit enim, *Ne inde damnum recipiat, unde premium consequi debuisset.* Ecce non paupertatem beneficiarij considerat, sed rationem

25 potius naturalem, † ne inde iniuriæ oriantur, unde iura, ac benefici aprodire debent, d. l. meminerint. C. unde ui. illud potius dici potest, quod & paulò ante dictum est, creditorem eo casu pauperis loco haberi, cum de eo (ut ita dixerim) depauperando, sibiq; quod suum est, adimendo agatur: fauor autem clericorum si quis considerari potest, tanquàm accidens quoddam attendendus non est, argumen. tex. in cap. cum R. Canonicus, de arbit. l. si quis

26 nec causam, ff. de posi. † Sed huic rescripto aliis modis, mea quidem sententia, responderi potest. Primùm, illud non declarare, an postquàm soluerit beneficiarius pecuniam, pro qua fideiussit, tantumdem ecclesiæ restituere teneatur:

teneatur: quòd si teneretur, nullum certè negocium faceret. Videtur autem illum ad restituendum teneri, sicut cum bona ecclesiæ alienat, aut de illius rebus testatur, fundosve comparat, cap. fixum, cap. si Episcopus, 12. quæst. 5. Deinde uidetur ille tex. eum sensum admittere, ut dicamus, esse quidem creditoribus de redditibus clericorum satisfaciendum, ita tamen si ex portione sua, deducto ne egeat, aliquid superfit: clerici enim redditus ad suam tantum portionem referuntur, ut iura iuribus concordentur. Nec enim creditori satisfieri debet cum pauperum atq; egenorum iactura. Auth. quomodo oportet. Episcopus. §. si uero non fecerit, cap. cum causam, de præben. cap. locupletari, de regu. iur. in 6. prospicere enim sibi debebat creditor in indaganda diligentius conditione eius, quo eum contrahebat, l. qui cum alio. ff. de regu. iur. Quòd si fuit negligens, unum altare detegendum non est, ut aliud cooperiatur, quod canones aiunt: † de alieno enim debita soluenda non sunt, nec eleemosyna facienda, cap. est consideranda, 1. quæstio. 1. Cùm itaque rescriptum hoc ad istos terminos rectè trahi possit (de redditibus enim clericorum loquitur, nec de cæteris tractat, qui pauperibus, fabricæ, clerove assignati sunt) consequens est, ut fateamur, parùm, aut nihil illud obstare. † Denique si quis facti speciem illam diligentius intueatur, facilior forsitan erit responsio, quàm hæctenus existimatum sit. Video enim nihil aliud rescriptum illud continere, quàm ut clerici, qui pro aliis clericis fideiusserunt, ad solutionem de ecclesiæ, cui præsumt, redditibus compellantur, ac ij clerici, pro quibus fideiussio facta est, ut indemnem clericum fideiussorem seruent, ex ecclesiarum suarum redditibus omnino cogantur: eorum autem maxima ratio est, nisi enim clerici pro clericis sponderent, commercio quodammodo carere possent, cùm uix in earum rebus gerendis

M layci

- 29 layci pro ipsis unquam fideiuberent, † quibus illi oppido sunt infecti, cap. layci, 2. quest. 7. cap. cum P. Manconella, de accusa. Neque uerò, cum clerici inuicem spondent, fraus aliqua considerari potest, si aliunde non probetur: quòd si fidem datam seruare aliquando compelluntur, rationi certè quàmmaximè consonum est, ut is, pro quo fideiussio præstita est indemnitati fideiussoris consulat. Nec in considerationem ueniat, si de redditibus ecclesiasticis id facere debeat, cum fideiussor pro illo de
- 30 ecclesiasticis etiam redditibus satisfecerit: † & in pari priuilegij causa, ut is potior sit, qui de damno uitando agit, specialemq; alterius beneficiarij obligationem habet, receptissima iuris regula est, §. commodum, Inst. de actio. l. in toto. ff. de regu. iu. Ne fideiussor dispendium patiatur, unde beneficium consequi debuisset. † Et hanc rationem apertè sentire uisus est Innoc. in d. cap. cum olim, il 2. de restitu. spol. in quo inter clericos etiam res agebatur; cum forsàn aliud dici posset, si pro layco clerici fideiuberent, quo casu de suo tantum patrimonio illos teneri fortè rescriptum fuisset: si enim illud non sufficiat, layco imputandum est, qui, ut modò dictum est, debuisset conditionem illius rectè inspicere, quocum sibi negocium erat. Quibus ex omnibus constare uidetur, non illud statutum fuisse, quòd clerici ecclesiasticorum reddituum domini sint: sed ut ecclesiæ consulere, ne ex beneficiarij sui promissione, ac in alium collata beneficiètia, damnum sentiret.
- 32 † quo casu priuilegia, quæ considerari possent, in pari causa confringuntur, illiusq; ius potius est, qui de damno uitando, ut diximus, agit. Auth. quas actiones, C. de sacros. eccle. ubi omnes. Bar. in l. uerum. §. item quæritur, ff. de mino. Itaque hoc rescriptum huic opinioni non suffragari perspicuum est. † Sed ulterius cogitando, ille text. nedum huiusmodi sententiam probat, sed apertè contrarium

rium sentire uidetur. Quis enim non uidet nullam habere illum dubitationem, si censuisset Summ. Pontif. clericos reddituum dominos esse? nam cum dumini essent, satis constabat illos ex redditibus etiam teneri creditoribus satisfacere. At quia contrarium potius sensit Lucius, nimirum clericos dominos reddituum non esse, idcirco ex causa iudicati, ut ibi gloss. aduertit, mandat Pont. per reddituum assignationem creditoribus satisfieri. Veruntamen & illud dici potest, quod cum forsitan in eo rescripto dubitari posset, an deberent redditus assignari, cum ij in quatuor partes essent diuidendi; ne per assignationem huiusmodi ecclesie fabricae, aut pauperibus praedictum fieret; Rom. Pont. ut plane in clericorum dominio redditus ecclesiasticos esse ostenderet, mandat, eos creditoribus assignari: Rō. n. illa, ne dispendium re non tanti erat, ut si clerici domini non essent, de alieno satis creditoribus fieret. Vnde apparet textum illum non parum Archidiaconi sententiae aduersari: Quod si probabilem eum sensum quis existimet, quem superius retulimus, ut rescriptum illud rem, quae inter clericos tantum agebatur, insperit; huic considerationi erit satisfactum. Caeterum alij acutiùs uideant, quomodo textus ille explicari possit.

- Tertiò, eandem opinionem adiuuare uidetur rescriptum Innocentij III. in Concilio generali, c. quod quibusdam, de fideius. † quod statuit, licere Abbati cum Capitulo ecclesiasticos obligare redditus, nec tum ullam requiri probationem, quod in Ecclesie utilitatem pecunia uersa fuerit; simplici autem Religioso, dum tamen in rem ecclesie illa uersa probetur. Idem igitur licere uidetur beneficiario, qui uicem Abbatis, & Capituli subit, ut possit ecclesie redditus arbitrio suo alienare atque obligare, dum uiuit quidem simpliciter, post mortem uerò, † dummodò id in ecclesie utilitatem fuerit actum, quod aliàs cautum est in

cap. i. de solut. Dominus ergo uidetur beneficiarius eccle-
 siasticorum reddituum, qui de illis ita liberè disponere
 potest. Sed hæc parum obstare uidentur; nam cum ex Ca-
 pituli, & Abbatis interuentu ad utilitatem ecclesiæ gestū
 præsumatur negocium, nil mirum, si obligare licet reddi-
 36 tus ecclesiasticos: † In his enim tunc obligatio contrahi-
 tur, cum in Ciuitatis, aut populi, aut ecclesiæ rem pecunia
 uertitur, l. Ciuitas, ff. si cert. pet. l. si. ff. quod cum eo. Quod
 uerò id beneficiario liceat, tum demum inferri potest, cū
 negocium in ecclesiæ commodum tendit: quod quamuis
 ex præsumptione, quæ pro beneficiario est, conijci possit;
 non idcirco tamen dominus ipse constituitur. hæc enim
 in administrationem etiam cadere possunt. Vnde & si so-
 lus possit in utilitatem ecclesiæ, illius redditus obligare,
 quamuis etiam dum obligat, concedatur in eius commo-
 dum contractum præsumi, nihilominus non inde domi-
 nus colligitur, sed administrator iuris præsumptione mu-
 nitus, quæ pro ijs qui ad aliquod publicum munus eligen-
 tur sumi solet, capit. bonæ, de elect. l. 2. C. de offic. ci-
 uil. iud.

Quartò eadem opinio suaderi uidetur ex text. in c. cum
 secundum Apostolum, de præbend. cuius ea uerba sunt.
 37 *Cum secundum Apostolum, qui altario seruit, uiuere debeat
 de altari, et qui ad onus eligitur repelli non debeat à mercede:
 patet à simili, ut clerici uiuere debeant de patrimonio Iesu
 Christi, cuius obsequio deputantur, ut ipsa nominis ratio per-*
 38 *suadet.* † Cum itaque beneficiariorum redditus beneficia-
 riis in stipendium laborum suorum tributi sint: uidentur
 in eorum liberum transire dominium. illud inde confir-
 39 matur, quod idem Innocentius III. canit; † tandiu per or-
 dinatores, uel eorum successores ordinatis prouideri de-
 bere, donec ij ecclesiastica beneficia consequantur, quasi
 ea in usum beneficiariorum tantum, nō pauperum, aut ec-
 clesiæ

clesiæ statuta sint. Sed nec rescripti istius uerba adeò urgent, ut euitari non possint. Quamuis enim in clericorum usus beneficiorum prouentus assignati dicantur, nihilominus id rectè accipiendum est, ne ijs scilicet clerici abutantur, sed necessaria tantum sibi assumant, ut idem Innocentius innuisse uidetur: ne dicamus rescriptum hoc reliqua magnis confecta uigiliis penitus euertere, argum. l. si quando, C. de inoff. testa.

- Quintò eidem opinioni fauere uidentur iura, in quibus
- 40 habetur, † Debere Episcopum, vicedominum constitue-
re, quò fit, ut ipse dominus probetur, cum dominij uices
alteri demandet; quod ex epistolis D. Gregorij licet abun-
de colligere. Inquit ille libr. 1. Epistola. 11. ad Clementi-
nam Patritiam: *Vicedominum enim eum constituimus, cuius
arbitrio Episcopum duximus disponendum*, capitu. Diaco-
num. 49. distinct. & alibi ad Anthemium Subdiaconum
scribens Epistola 66. lib. 6. *Volumus, ait, ut frater noster Pa-
schasius, & vicedominum sibi, et maiorem ordinet domus, qua
tenus possit, uel hospitibus superuenientibus, uel causis, qua ene-
niunt idoneus & paratus existere*, capitu. volumus, 89. dist.
- 41 † Sed hæc ipsa negocium nullum faciunt, cum ij vicedo-
mini ad dispensandum tantum constituantur: quo sensu
Gregorius dixit eorum arbitrio episcopum disponendum
hoc est, administrandum, & vicedominum maiorem do-
- 42 mus etiam nuncupauit; † Nec repugnat, ut dispensator,
qui est, dispensatorem constituat qui etiam vicedominus
appellatur: ea enim pars dominij assignatur vicedomino,
- 43 quæ penes resignantem est; † quo sensu patronos ipsos ec-
clesiarum vicedominos quandoque Lucius III. appella-
uit in cap. præterea quoniam, ibi, patroni, uel vicedomini,
de iure patr. quod post Specula titu. de vicedomino Spie-
gelius ac Prætæius animaduertunt: nullum igitur admini-
culum huic sententiæ iura illa afferunt. Eoque maximè, cū

omniq;

M 3 non

non vno in loco rerum ecclesiasticarum dispensatores Episcopi, & ceteri beneficiarii appellentur, atque spiritualium rerum procuracionem tantummodo gerere dicantur, capitu. conuenior. ibi, quorum procuracionem gerimus, 23. q. 7. capitu. penult. & fin. 1. 2. quaest. prima, capitu. primo, & cap. edoceri, de rescrip.

Sexto, in eandem sententiam tendere uidentur Gregorii uerba, libr. 7. Epistola, 66. ad Ianuarium Caralitanum Episcopum: *Indicatum, inquit, est nobis, quod laicis quibusdam curam uestri patrimonij commiseritis.* & paulo inferius,

- 44 † *De cetero uero cauendum est a fraternitate uestra, ne secularibus uiris, atque sub regula uestra non degentibus cuiuslibet res ecclesiae committantur,* cap. indicatum, 1. 2. quaest. 1. Quas ecclesiae res postea dicit, antea Gregorius Episcopi patrimonium appellauerat: unde coiici potest earum dominium penes Episcopum esse. Ceterum, nec id urget quippiam si nanque patrimonium Episcopi foret ecclesiastici redditus, non ab eis requireretur, quibus eorum administratio committenda sit, cum rei suae quilibet modum ac legem dicere possit. Potius igitur patrimonij nomen assumptum est, uel quod episcopo bona illa vicem patrimonii referre uideantur, quo ad id, ut ex eis necessaria sibi assumere possit; uel suum patrimonium esse dicuntur, quod illius est ad
- 45 ministracioni commissum; † quo sensu accipiuntur uerba cap. ecclesia uestra. de fortil. c. ecclesia uestra, 1. & 2. de electio. non quod illius ecclesia sit, cuius sua dicitur; sed sit, uel sub illius custodia, uel administracione, quae dominij vicem quandam representat. Eundem sensum sequentia indicant uerba, dum Gregorius, quod patrimonium Caralitanum Episcopi dixerat, res ecclesiae postea appellauit: una enim pars constitutionis alteri declarationem praebet, uulg. l. Sed uerum, ff. de peti. haered. l. qui filiabus, ff. de legatis primo.

Septimò

46 Septimò, † cum ij, quibus beneficia aut episcopatus conferuntur, pro rebus ad ecclesiam pertinentibus rei uendicatio competat, capitu. cum super, ubi Abb. de caus. pos. & prop. cap. proposuisti, in fin. de præbend. Inde manifestè colligitur, dominos beneficiarios esse, cum non dominis uendicatio rerum non tribuatur, toto tit. ff. de re. uendic. & C. eod. eo. † Verùm ad hæc responderi facilè potest, si consideretur non proprio nomine, sed ecclesiæ suæ tantquam illius procuratori rei uendicationem competere, ita, ut nihil firmi inde colligi possit.

47 Octauò, illud consideratur, quòd non uno in loco sacri Canones ea loquendi forma uti consueuerunt, ut ecclesias suas, id est beneficiariorum dicant: ita Alexander III. in cap. pro illorum, de præbend. ibi, in aliqua ecclesiarum suarum, & cap. nisi essent, ibi ecclesia uestra, c. præterea, eo. tit. cap. audita, de rest. spol. & Bonifacius VIII. in cap. cum in ecclesia tua, capit. si beneficia, de præbend. in 6. Si sua beneficia dicuntur suæ ecclesiæ, illud profectò non nisi ad fructus referri potest, ut ii, scilicet beneficiariorum esse intelligantur. Dictionè † enim, Suum, Dominium denotare nemo ambigit, l. pupillus, §. fin. ff. de uerbor. signifi. §. cum in suo, ubi glo. in st. de rer. diui. l. si cui, cum tribus sequen. ff. de leg. 3. † Sed dum suæ dicuntur ecclesiæ, quas constat suas non esse, apparet uerba illa non accipienda esse respectu domini, sed suas lato uocabulo intelligi administratione, gubernatione, ac procuratione. l. i. C. de Thesau. Bar. in l. is, qui duos, ff. ad municipal. sicut & patrimonium suum, & episcopatum redditus nuncupari supra dictum est: quemadmodum etiam legitur dicitur episcopum suum, non quòd in alicuius dominio episcopus sit, sed imò quòd is, cuius esse dicitur, sub illius curat fit constitutus, capit. si tibi. in princip. de præbend.

51 Nonò, dum Beneficarii † extantium tantum rerum

amb

M 4 atque

atque immobilium procuratores dicuntur, ut in c. fraternitatem, de donationibus, cap. cum nobis, glo. uer. procuratorem, de election. iunni uidetur fructuum illos non
 52 procuratores, sed dominos esse; † cum si unum admiseris, reliquum uidearis excludere, cap. qualis, 25. distinct. cap. non ne, de præsumpt. l. si maritus, ff. de procur. Sed si ea loca, quæ superius adducta sunt pro contraria opinione in memoriam reducantur, facile erit argumentum hoc tollere, cum ex iis constare uideatur etiam reddituum procuratores ac dispensatores tantum beneficiarios existimari, cap. inquirendum, de pecul. cleri. cap. primo. 12. quæst. 3. Non hic illud latius prosequor, inde posse clericorum dominium argui, quòd in alios illud transferant, puta eleemosynas largiendo, & nemo in alium transferat quod ipse non habet. uulga. l. Daibertum, 7. q. 1. l. nemo plus, ff. de reg. iur. † Nam si clerici tanquam ecclesiasticorum reddituum procuratores ex eis eleemosynas conferant, nihil prohibet eos dominium transferre: & quamuis ipsi illud proprio nomine non habeant, alieno tamen nomine obtinent, nimirum ecclesiæ aut uniuersalis, aut particularis, aut Christi ipsius, ut fusius supra tradidimus.
 53 Decimò & ultimò, hæc opinio comprobari potest ex eo, quòd cum concedatur reddituum ecclesiasticorum
 54 quatuor esse partes faciendas, † nemo unquam negabit, portionis illius, quæ episcopo competit, dominum illum esse, cum diuisio dominium transferat, l. r. C. commun. utri. iud. l. cum pater, §. hæreditatem, ff. de lega. 2. Id uerò in beneficiarijs magis obtinet, quòd beneficia ipsa in eorum partem, quæ ex diuisione illis debebatur, assignata sint. De huius argumenti efficacia latius infra agendum erit. Quare illud in præsentia admonuisse sat erit, argumenti uim debilitari posse, quòd diuisio dominium transtulisset, sed essent capacia domini ecclesiastica bona, aut redditus,

ditus: sed illa dominium non admittunt, cum ea, quæ se-
 mel Deo dicata sunt, alienis usibus applicari non debeant,
 & bona ecclesiarum Dei sint, ac Christi, & pauperum pa-
 55 trimonium. † Quicquid enim habent clerici, pauperum
 est, capitu. quoniam quicquid, 16. quæst. 1. capitu. quod au-
 tem, 23. quæst. 7. Quæ cum ita sint, existimandum est po-
 56 titutum, non quòd dominium daret: † sicut & aliàs gra-
 tia commodius culturæ fieri solet, l. cum pater, §, Caius. ff.
 de lega. 3. commodius enim poterant, ac tutius episcopi,
 portione sua uti, si reliquæ ab ea se paratæ essent; quam-
 quam isthæc tunc locum habere possent, si Arithmeticæ
 fuissent portiones illæ, ac æquales. Quòd si portiones hæ
 non æquales, sed legales sint, episcopi tamen illam portio-
 rem arbitramur, quam iura iudicare uidentur, ut ea sit,
 quæ ad episcopi uitam honeste sustentandam tantum suf-
 ficiat. Et hæc uisa sunt pro hac sententia magis urgere,
 quæ cum & ipsa firmitudinem aliquam non habeant, ual-
 de ambiguum uidetur quid in hac tota disceptatione sta-
 tuendum sit. Curabimus propterea eius ueritatem, quæ
 maxima fieri poterat diligentia, inuestigare: Quod ut fa-
 cilius præstemus, ante omnia putamus ea referenda, quæ
 ad ueterum temporum conditionem pertinent, ut eorum
 quæ postea subsequuta sunt diuersam rationem ueluti ob
 oculos ponamus.

ARGUMENTVM.

*Quoniam pacto in hac tota controuersia dominium accipien-
 dum sit, & an rectè à pristina illa quatuor partium
 diuisione, quæ post erecta beneficia planè iam ab usu re-
 cesserit, argumentum sumi possit.*

RERVM SVMMAE.

- 1 Plurimi refert cuiusmodi sit, quo cum ineunda sit disputatio de redditibus ecclesiasticis.
- 2 Mens nostra pulcherrima inter mulieres à Salomone dicitur.
- 3 Rerum omnium is dominus est, qui earundem autor & creator fuit.
- 4 Dives aliquis efficitur à Deo, ut bonæ dispensationis præmia consequatur, pauper, ut patientiæ brauijs decoretur.
- 5 Si Dei dominium consideretur, non minus clerici, quàm laycorum suarum dominium habent.
- 6 Quæcunque sunt, idcirco sunt, quia Dei essentiam participant.
- 7 Si hominis imbecillitas consideretur, uix homo appellari potest.
- 8 Solus Christus uerè homo dici potest.
- 9 Nature lege dominiorum distinctio incognita.
- 10 Meum, & tuum, hominum improbitate dici cœptum.
- 11 Leges ad coercendam hominum malitiam primùm institutæ.
- 12 Dominium in proposita quæstione ex legibus esse dimittendum.
- 13 Leges Ciuiles, & Pontificiæ certos dominij quærendi modos inuenerunt.
- 14 Quot modis quæri possit de dominio clericorum.
- 15 Clerici capaces sunt dominij.
- 16 Potuerunt Summi Pontifices certis legibus in clericos reddituum ecclesiasticorum dominium transferre.
- 17 Tota de redditibus ecclesiasticis controuersia ad quid redigitur.
- 18 Ex re legitimo titulo possessa fructus acquiruntur possessori.

- 19 Bona fides etiam sine titulo ad fructus acquirendos suffragatur.
- 20 Beneficijs an insit titulus donationis, sicut feudis.
- 21 Summopere aduertendum est, quibus ex legibus in hac dubitatione argumentum sumatur.
- 22 Veteres canones cum recentioribus non confundendi.
- 23 Canones, qui de quatuor partibus loquuntur, urgent.
- 24 Compendium eorum quæ in primitiua ecclesia seruari circa uictus rationem dictum est.
- 25 Christiani ob nimiam charitatem etiam Iudeos, & Paganos alebant.
- 26 Christianorum persecutiones primis illis temporibus.
- 27 Sedatis persecutionum procellis, certæ leges boni ecclesiasticis dictæ sunt, quibus sancitum est, ut pie ac moderate clerici uiuerent.
- 28 Maximè prospiciendum erat pauperibus, & egenis, qui recens ad Christi fidem conuenerant, ne ex Idolathitis cogerentur comedere.
- 29 Actici Constantinopolitani Pontificis sanctitas, & liberalitas.
- 30 In Nicæam Orientis ciuitatem aliquando plusquam decem millia pauperum confugerant.
- 31 In magnis necessitatibus si piorum eleemosynæ nõ sufficiebãt, tenebantur episcopi consultis presbyteris immobilia ecclesie bona, uestes sacras, & alia uendere, ut pauperibus subuenirent.
- 32 Priora ecclesie tempora respiciunt sanctorum patrum dicta de rebus ecclesiasticis, ac quatuor partibus faciendis.
- 33 Constitutio quatuor partium non efficiebat, quin reddituum ecclesiasticorum dominium ad alios præter episcopum pertineret.
- 34 Episcopus in quatuor partes, id est, usus, siue fines redditus diuidebat, non autem in quatuor partes Arithmeticas.

Illud

- 35 Illud solum erat clericorum, quod probabili ratione possent consumere.
- 36 Episcopus non in eo, quod ultra quartam, sed in eo, quod synderesi repugnante retinebat, furtum dicebatur committere.
- 37 Episcopus, cum tennes habet facultates, potest nulla pauperum aut fabricæ ratione habita illas totas sibi retinere.
- 38 Quatuor illi fines siue usus bonorum ecclesiasticorum, Episcopi arbitrio erant permisi.
- 39 Nullibi legitur Episcopos furti nomine fuisse damnatos, quod redditus in quatuor partes non diuiserint.
- 40 Multa spectare debebant Episcopi in redditibus elargiendis.
- 41 Preceptum quatuor partium distribuendarum ad nostra tempora non pertinet.
- 42 Post beneficiorum erectionem, quorum antea nomen incognitum erat, & necessitas, & forma quatuor partium sublata est.
- 43 Clericis nulla lex præscripta de quatuor partibus in eorum beneficijs.
- 44 Clerici ceperunt nouo titulo possidere beneficia.
- 45 Post beneficiorum erectionem non debet necessitas, nisi à lege statuta, induci.
- 46 Alex. Tertius in c. 1. de eccl. edif. iubet ad sarta ecclesie tecta seruanda clericos teneri, nec ullam portionis fabricæ mentionem facit.
- 47 Plurimi canones sunt, in quibus pro comperto habetur quatuor partium diuisionem amplius in usu non esse.
- 48 Io. Fantutius, & alij quàm plures grauissimi interpretes sentiunt etiam, quatuor partes exoleuisse.
- 49 Clerici ex nouo titulo, & noua possessionis causa reddituum ecclesiasticorum dominium habent.
- 50 Attentata lite pendente non reuocantur, si possessor titulo su perueniente possessionis causam mutare potuit.

CAPVT

CAPVT VIGESIMVMQVINTVM.

VT demum hac de re tota sententiam nostram explicemus, illud ante omnia animaduertendum putamus † plurimi referre, cuiusmodi is sit, quo cum hanc suscipias disputationē; sapē enim fit, ut quæ eadem per se sunt, uariē tamen ab aliis, atque aliis accipiantur, qui uariē, ac quasi diuersis oculis illa intuentur. Sunt qui ea mentis acie præditi sunt, ut propositas sibi res non secus accipiant, ac si illorum intellectus ab hoc corporis nexu solutus esset, ceu purissimus ille intellectus (uulgo Philosophi agentem appellant) de quo multa Aristo. lib. 3. de ani. † Horum sanē purissimē menti recte illud conuenit, quod tradit Salomon 1. Cantic. cap. 8. *O pulcherrima inter mulieres, si ignoras te, egredere, & abi post uestigia gregum tuorum*: Verē, enim pulcherrima illorum mens est, quæ ne se ipsam ignoret, ab hisce tenebris egreditur, ac sensuum fœditatibus, post uestigia relictis, ad diuinæ naturę contemplationem ita erigitur, soli que ipsi ita iungitur, ut præter Deum ipsum, nihil præ oculis habeat, nihil curet, nihil expetendum arbitretur, ad Deum omnia referat, Dei omnia esse statuatur, Nec proprium quicquam cuiusque esse iudicet, cum omnia à Deo esse profecta ipsique omnia iure optimo deberi animaduertat. Si cuiusmodi aliquis nobis occurat, cum quo de reddituum ecclesiasticorum iure sermo habendus sit, uideor mihi illum illicò exclamantem
 3 audire, Non nisi impie dubitari posse. † Quin solus rerum omnium dominus sit, quem rerum pariter omnium autorem, ac creatorem esse constat. Itaque perperam nos dominos appellari, quibus nihil, siue ecclesiasticum, seu profanum illud sit, peculiare propriumque esse possit,
 sed

sed tantum rerum, quas obtinemus, custodes esse ac dispensatores; Vt cum res, & occasio postulet, rectè iusteque, inter quos oportet, illas distribuamus. In hanc sententiam uidetur mihi loqui Basilius, cum interpretaturus uerba illa Luc. Cap. 12. *Destruam horrea mea. & Diuitem auarum sic alloquitur: Si fateris diuitias tibi diuinitus praenuisse, an iniustus est Deus, inaequaliter res nobis distribuens?*

4 † *cur tu abundas, ille uerò mendicat, nisi, ut tu bonae dispensationis merita consequaris, ille uerò brauijs patientiae decoretur? Est panis famelici quem tu tenes, nudi tunica, quam in conclauis conseruas; discalciati calceus, qui penes te marcescit, indigentis argentum, quod possides inhumatum:* Haec tenus Basilius, cuius uerba, uti uerè aurea, D. quoque Thomas adnotauit, 2. 2. quaest. 32. argum. 5. ad secundum. Nō sanè ausim inficiari, quin piè, sancteque existiment, qui ita sentiunt. Sed intrepide tamen affirmo, quaestionem hanc nostram, minimè in hunc sensum accipi posse, quæ

5 de reddituum ecclesiasticorum iure proponitur. † Etenim si rationem illam attendimus, quod Deo Opti. Maximò accepta omnia referamus, non clericis potiusquam laicis rerum suarum dominium denegandum erit. Neque enim in Deo distinctio ulla adhibenda est, ut minus harum, quàm illarum rerum dominus dicatur, cum æquè

6 ab illo omnia pendeant, † ac quaecunque sunt, propterea sint, quod illius ipsius essentiam participant. Quare diuinitus Hieremias: *Coelum, & terram ego impleo.* † Quid enim, quaeso, homini tribuemus, si attentè eius & miseriam & fordes, & naturæ imbecillitatem consideremus, cum uix sit, ut homo sui ipse dominus, aut uel homo, quidem dici possit. Vnde Regius ille vates, qui certè, si alius unquam, hominis nomen promeruisset sese hominem appellare non audet. is enim Psal. 21. *Ego autem, inquit, sum uermis, & non homo, opprobrium hominum, & abiectio plebis.*

† Cogi-

- 8 † Cogitabat ille nimirum uerè solum illum hominem dici posse, quem indicat nobis Ioan. Cap. 19. Cùm, inquit; *Ecce homo seruator noster.* Vt ergo ad institutum tractationis noster cursum reuertamur, facile, ut dixi cõcessero, hominem, qui uix sui ipsius dominus sit, multominus ceterarum rerum dominum dici posse, si solam ipsam Dei naturæ legem spectemus. † Quo circa nemo ignorat primis illis naturæ humanæ quasi incunabulis, quorum uestigia uix in sanctis hominibus postea retenta sunt, dominiorum distinctionem incognitam fuisse. † Si quidem tunc demum, cum à naturæ simplicitate declinatum est, fuit hominum improbitas, ut meum, & tuum dici cõeperit, quod sanè rerum discrimen ante illud tempus ignorabatur, ca. dilectissimis, 12. quæst. 1. Eadem ratione factum est, quæ admodum & Gregorius in præmio Decretalium animaduertit; † ut cum ex dominiorum distinctione iurgia quotidie orirentur, magisque ac magis habendi cupiditate homines incenderentur, leges cõdere necesse fuerit, quæ assiduos contentionum impetus reprimerent, ac coercerent, cap. factæ sunt autem, 4. distinct. † Ex hac porrò rerum serie, quam propterea haud in consultò proposui, facile, ut arbitror, perspicere est, non ex sola aut diuinæ, aut humanæ naturæ ratione hoc, quod quærimus in præsentia, metiri nos oportere, sed ex legibus ipsis, quibus dominia distincta, ac mei, tuique, differentiam inductam esse, docuimus. † Vt uerò ciuiles leges certos modos statuunt, quibus dominia acquiri possint. S. singulorum cum mult. sequen. Inst. de rer. diuis. tot. titu. ff. de acquiren. ser. dom. l. Traditionibus, C. de pact. l. Clauibus, ff. de contra hen. empr. atque alijs multis in locis, ita minimè dubium est, quin & leges Pontificiæ, certam dominij acquirendi rationem inducere potuerint. † Qua ex re fit, ut cum duobus modis hoc quæri possit, quod de clericorum dominio

uoca-

- nocatur in controuersiam, nempè possit ne clericus esse
 dominus reddituum ecclesiasticorū, & an verè dominus,
 sit, primum illud ita pateat, ut de altero tantum disputa-
 re necesse sit. † Neminem enim futurum arbitror, qui
 iam negare audeat, in clericos dominium cadere posse:
 cum potuerit sacrorum canonum autoritate in eos do-
 minium transferri, cumque ij, qui aliquando id nega-
 re ausi sunt, Concilio Agathensi damnati fuerint, ut & su-
 pra nos adnotauimus; Maneat hoc igitur, atque in hac to-
 ta tractatione ut firmissimum retineatur, clericos ipsos,
 haudquaquam dominij incapaces esse; † Maneat itidem
 illud, potuisse canonum conditores nimirum Summos.
 Pontif. certis legibus in clericos reddituum ecclesiastico
 rum dominium transferre. † Ad id certè redigitur contro-
 uersia, vt uideamus quid leges ipsæ statuerint, & an bene-
 ficiorum titulum eiusmodi esse uoluerint, ex quo fructuū
 quos ex beneficio clericus perceperit, sibi dominium ac-
 quirere possit: † est enim compertissimum, ex re, quam
 quis legitimo titulo possideat, semper fructus acquiri, ubi
 persona possessoris haud incapax sit. † Quin uerò satis
 constat solam hac in re possessori bonam fidem suffragari,
 etiam si à non domino, interdumque etiam si absque
 tit. rem possideat, l. Bonæ fidei, ff. de acquir. rer. domi. l. ex
 diuerso, in prin. ubi Accursius, ff. de rei uend. l. sed & si si-
 ne, §. consului, ff. de peti. hæredi. l. ult. ff. pro suo. Verum ad
 hoc in præsentia confugere necessarium non est; † in eo,
 enim potissimum uersari debemus, an titulus beneficij,
 hanc possit acquisitionem inducere, quasi Principis bene-
 ficientiam, ac liberalitatem contineat, sicut & ijs benefi-
 cijs, quæ feuda appellamus, donationis titulus inest, qui
 si minus proprietatis dominium transfert (utilis, ac di-
 recti dominij distinctionem uti minimè necessariam hinc
 omittā) at certè acquirendorum fructuum præbet faculta-
 tem;

tem. Iam (ni fallor) uerum totius huiusce quaestionis cardinem tenemus; hinc enim proculdubio illa pendet, cuiusmodi beneficiorum titulus sit. Tituli autem efficacia legum autoritate aestimatur; itaque illud unum spectandum est, quid hac in re tota leges ipsae statuerint. ¶ Verum, ut hic quoque omnis plañe tollatur æqui-uocatio, etiam atque etiam animaduertendum censeo, quibus ex legibus argumentemur. Non idem semper Ecclesiae status fuit, uaria temporum, uaria personarum conditio extitit. Itaque, ut aliis multis in rebus, ita in bonorum ecclesiasticorum iure mirifice uariatum est. ¶ Quo fit, ut qui ueteres canones, nulla temporum ratione habita, uelit cum recentioribus confundere, maximas huic toti materiae tenebras inferat. Atqui certè hac ratione maximè pernecessarium esse duxi, ut ab ipso huius tractationis exordio, per complura capita hanc temporum seriem accuratè per censerem; & quid quaque ætate seruatum, quidque immutatum fuerit sigillatim ostendere. uidebam enim ad propositæ quaestionis ueritatem obtinendam, quantum huius uelut historiae cognitio esset profutura. Præmunien-dum ergo in primis est, ut dixi, non omnes canones, qui hac de re loquuntur, ita accipiendos esse, ac si quod in ijs traditum est, nostris temporibus statueretur; cum prospicuum sit, multa pro temporum conditione fuisse olim constituta, quæ mox temporum ipsorum ratione immutata, immutari necesse fuerit. Ex hoc uerò illud inter cætera colligimus, quod in hac tota disputatione ad eò magni momèti est, ut qui hoc non animaduertèrunt, ob hanc rem maximè à ueritatis semita aberrauerint, ¶ nimirum illos canones, qui de quatuor partium diuisione loquuntur, nõ modò non ita urgere, ut à nonnullis existimatum est, sed nec etiam ad rem nostram magnopere pertinere. Quod quamquam ex ijs, quæ diximus, intelligi potest, dum uere

Sig

N rum

rum temporum historiam recensuimus: tamen hoc quoque in loco nonnulla dicam, ac superiora omnia, quasi uerborum compendio concludam, ut ex hoc intelligatur, primo quidem nullam hoc tempore eius diuisionis rationem haberi oportere, deinde non ex ea necessario redditum ecclesiasticorum episcopis dominium denegari: quod ubi fecerimus, atque hac ratione ad sententiam affirmatiuam, quae clericis dominium concedit, quasi aditum aperuerimus, tum multo accuratius, & rationibus, & autoritatibus eam ipsam

24. sententiam comprobabimus. † Vt ergo missa faciamus, quae de Aegyptijs, Romanisque itidem Sacerdotibus superius diximus, quibus ex publico uictus suppetebat, ea tantum in memoriam breuiter reuocanda sunt, quae ad Christianae ecclesiae & exordium, & progressionem pertinentia praefati sumus. Primum omnium satis constat, caput ipsum ecclesiae Christum, proprijs rebus usum fuisse: quod sane maxime consentaneum fuit, ut in eius uitam tanquam in lucidissimum speculum posset intueri, qui cum aliarum uirtutum omnium, tum praesertim moderationis ac temperantiae in propriarum rerum usu exemplum quaereret. Illo uero in coelum reuerso, haud absimilem uiuendi rationem Apostoli secuti sunt, quos quidem propria possidere dubitari non oportet, cum perspicuum sit, eos, qui ad Christi fidem conueniebant, ante pedes Apostolorum sua proijcere consueuisse: posteaquam uero Apostoli in humanis esse desierunt, propria itidem bona habuit ecclesia, quorum possessio communis erat. Quod si proprijs rebus ecclesia caruisset, illud euenisset incommodi, ut non modo peregrinis necessaria suggerere Sacerdotes non potuissent, sed fideles ipsi ab infidelibus, ac Paganis, Christiani a Iudaeis uictum quaerere coacti fuissent. sed quia propria bona Christianorum cetus obtinebant, nec Paganis, Iudaeisque molesti erant, & illis ipsis, quoties opus erat,

- 25 piè ac liberaliter subueniebant. † Itaque Iulianus Apostata, Christianorum inuidens laudi, quos contemptus gratia, Galilæos appellat, dicitur suos aliquando hisce uerbis increpuisse; *Turpè nanque est, ut Iudæos quidem non abijciant, sed potius nutriant impij Galilæi, et suos pariter, nec nõ et nostros; nostri verò nostrorum solatio deserantur.* ut ecclesia
- 26 stica refert Histo. lib. 6. cap. 29. † Hic uerò consideradū est, protinus ecclesiæ calamitates, ac Christianorum persecutiones exortas esse: cū enim non deessent uiri optimi, qui ad Christi fidem quotidie confluerent, bonaque sua in communi conferrent, ex hoc fiebat, ut parentibus ac propinquis odio essent. itaque dictu credibile est, quàm multa dissidia inter liberos, & parentes, inter fratres, aliosque arctissimo necessitudinis uinculo coniunctos quotidie orirentur, & quàm multi eo solo nomine, quod Christi fidem sequerentur, bonis omnibus spoliati, proprijs domibus propè nudi eijcerentur. Neq; uerò a priuatis solùm, sed quod multo infestius erat, ab Imperatoribus, magistratibus, Præsidibus, alijsq; qui cum Imperio ubiq; erāt, miseris Christianis minę, terroresq; undiq; imminebant, atque in ijs fugandis, uexandis, trucidandis nullum crudelitatis genus prætermittebatur; proscribentur bona, optimi sanctissimiq; uiri ad carceres rapiuntur, his manus, illis pedes, aliave membra abscindebantur, discerpebantur alij, alij igne, ferro, cruce, uarijsq; multis, & inauditis modis crudelissimè necabantur. Eò paulatim rem deduximus, ut quorsum hæc fusiùs fortasse quàm uideatur fuisse necesse, à nobis relata fuerit, iam quivis facile perspicere possit. Faciebat nimirum tanta hæc Tyrannorum in Christianos crudelitas, ut dum pro se quisque sibi sedulò caueret, in eas potissimum Ciuitates incredibilis Christianorum multitudo conflueret, in quibus tutius degere se posse arbitrarentur, ibique Episcoporum

fidei ac protectioni sese committerent. Verùm sicut torrentis alicuius impetu sedato, qui antea fractis repagulis fortè erupisset, ac circumstantes agros latè occupasset, solent agricolæ, qui prius consternati huc illuc aufugerant, animum recipere, ac paulatim aggeres munire, castella conficere, atque id genus alia parare, quæ tutiores illos in posterum reddere possint; non secus Christiani homines, infestantium Tyrannorum rabies tandem aliquantis per sedata, cum non modò quietè uiuere cœpissent, sed & opes paulatim acquirere, magnaque apud optimū quem in existimatione essent; † nihil tam necessarium esse iudicarunt, quàm ut certis legibus, ijsque præsertim, quæ ad bonorum ecclesiasticorum distributionem pertinerent, rerum suarum statum stabilirent, remque publicā sanctissimis institutis confirmarent. Hisce verò legibus is potissimum scopus propositus erat, ut piè ac moderatè clerici uiuerent, ac ne debito subsidio fraudarent pauperes, quorū incredibilis tum erat multitudo. Antea enim quandiu inter Christianos extitit communitio, uix ab aliis pauperes dignoscebantur: † Posteaquam uerò ab ea uiuendi ratione recessum est, cum multi quotidie ad Christi fidem egeni, & pauperes sese conferrent, in hanc potissimū curam incumbendum fuit, ut illis ipsis oportunè subueniretur, ne cum maximo totius ecclesiæ dedecore de Ydolythytis comedere, ac relicta ueritatis luce, ad tenebras redire, idolorumque sese seruituti subijcere cogerentur: quod cauendum in primis fuisse Nicolaus Lyranus animaduertit, Deuteron. 14. Itaque tempore mox procedente, diaconos, & œconomos in ecclesia fuisse cōstitutos legimus, qui gratiam, & communicationem ministerij in Sanctos exhiberent. sic enim inquit Paulus, 2. Corinth. cap. 8.

τὴν χάριν κοινωνίαν τῆς διακονίας qua de re latè Frater Michael Medina, lib. 1. de origin. sac. hom. cap. 25. & sequē. Neque uerò

uerò soli cuiusque ciuitatis episcopi confugientem eò
 Christianorū multitudinem opibus subleuare cogeban-
 tur, sed & aliarum Ciuitatum episcopi in ea præsertim lo-
 ca in quibus maximè opus esse intelligebant se se munifi-
 cos ac liberales præbebant, ut ex Nicephoro intelligitur
 29 lib. 14. cap. 24. quo loci refert † Atticum Constantinopo-
 litanum Pontificem, uirum sanctitate, & doctrina apud v-
 niuersas Orientis regiones percelebrem certam corona-
 torū summam ad Calliopolium Nicææ presbyterū misit
 30 se; † siquidem ad Nicæam Orientalem Ciuitatem tantus
 undique quotidie Christianorum concursus fiebat, ut am-
 plius quàm decem millia pauperum eò aliquando conflu-
 xisse, compertum sit: cuius rei ea quoque causa fuit, quòd
 uel si Christianorum uexationes superiores aliquãdo ces-
 sasset, certis tamen temporibus mutatis præsertim Ro-
 mani Imperij rebus, alię atque aliæ subinde oriebantur:
 qua propter Christi fideles ubique terrarum sedulò facie-
 bant, ut pro se quisque quantum in ipso esset, & quantum
 facultatum suarum ratio pateretur, egentibus fratribus,
 31 certatim subueniret. † Quòd si nec priorum hominum e-
 leemosynæ, nec episcoporum bona, quæ illi omnia ex of-
 ficio in hunc usum tenebantur impendere, pauperum ali-
 mentis satis fuissent, bona ipsa ecclesiæ cuiuscunque tã-
 dem generis illa extitissent, consultis presbyteris aliisq;
 ecclesiasticis uiris, ab episcopo uendebantur, nimirum hę
 reditates, domus, agri, quin & uasa sacra diuinis rebus de-
 stinata, uestes aliæque Sacerdotum ornamenta, ut ex ea-
 rum rerum precio egentibus Christianis victus suppete-
 32 ret. † Iam uerò, qui horum ipsorum temporum conditio-
 nē attentè considerauerit facilè intelliget, quorsum spe-
 ctent illi canones, atque illa sanctorum patrum præcepta
 (omnia enim propemodum hæc tempora respiciunt)
 quibus clerici ita iubentur ex bonis ecclesiasticis, paupe-

ribus subuenire, quasi solis pauperibus omnia debeantur. exigebat enim tunc Christianæ reipublicæ status, ut præcipua quædam pauperum ratio haberetur. Quo circa non mirum est, si Syluester cum bona ecclesiastica in quatuor partes diuidi debere statuit, suam pauperibus partem assignauit; cuius constitutionis si quis uim, & effectum ad ea quoque tempora referat, quibus beneficia constituta sunt, totam is proculdubio tēporū seriē ac rōnē cōfunder. Et in hunc sensum prædictam constitutionem, & si qua alia eiusmodi iura sunt, accipi debere, rectè etiam aduertit Caieta. super. 2. 2. quæst. 183. ar. 7. & in responsi. ad primam quæstio. in fin. Et quia res magni momenti est, non erit alienum ipsius Caietani uerba hîc apposuisse: *Videtur, inquit, quòd in casu necessitatis pauperum, posset portio Ecclesiæ fabrica non multum indigentis debita, pro pauperibus dispensari: & hoc uidetur Augustinus seruasse, qui fabricis uacare horrebat: Et paulò inferius, Et crediderim ego esse uerum, quia iura illa ad statum antiquum Ecclesiæ, in quo uiuebant clerici in communi directè respiciunt.*

- 33 † Verùm quidquid hac de re fit, illud præterea aduertendum cenſeo, quod & suprâ polliciti sumus, non efficere hanc constitutionem, ut propterea possimus affirmare ecclesiasticorum reddituum dominium ad alios, quàm ad Episcopos pertinuisse: siquidem Ecclesiæ cuiusque bona ipsius Episcopi potestati permittebantur, qui partium illarum modum pro ipsius arbitrio statuere poterat, ac prout res exigebat, hanc minuere, illam uerò augere. Atque huc spectat, quod ab Apostolis constitutum est. Res ecclesiæ in Episcopi esse potestate, cap. præcipimus, 12. quæst. 1. Sic & Concilium Antiochenum, cap. 25. *Episcopus, inquit, Ecclesiasticarum rerum habeat potestatem*, cap. Episcopus habeat, ea quæst. & cap. † Itaque Episcopus eo ipso, quòd quatuor partes statuere iuebatur, quatuor sibi
- fines

- fines uidebatur proponere, hoc est, in quatuor usus res ecclesiasticas impendere, non autem arithmeticè, ut ita dicam, æquales illas partes constituere; ac propterea uidemus & canonum, & sanctorum patrum uerba in usum ipsum sonare, ut in cap. Res ecclesiæ, ibi non in alios, quàm in præfatos usus, &c. quod & ibidem indicat glo. dum inquit, † illud solum esse clericorum, quod probabili ratione consumunt: quibus uerbis non obscure ostendit clericis non totam integramq; quartam fuisse debitam, sed illud tantum, quòd probabili ratione consumere debuissent. Quod ergo reliquum erat, uel si clericorum quartam respicere alicui forsan uideatur, tamen non ad aliud, quàm ad Episcopum pertinere poterat, quod & de aliis quartis eodem modo affirmandum est. † Quo circa Episcopus non in eo, quod ultra quartam suam, sed in eo tantum, quod synderesi repugnante sibi retinebat, ex prædictis regulis fecisse furtum dici poterat. Neque ab hoc sensu abhorrent uerba D. Thom. quodlib. 6. quæst. 7. art. 12. ad tertium, in princ. *Vnde secundum Canones, inquit, bona ecclesiastica debent diuidi hoc modo, ut aliqua pars cedat in usus pauperum, & aliqua pars in usus ministrorum, & cultum ecclesiæ.* Atque ita debere hoc totum accipi, sentit etiam Caieta. super, 2. 2. quæst. 185. ar. 7. in respon. ad secundam quæstio. uerfi. Et subtiliter perspiciendum est.
- 37 † Vbi cum tenues Episcopo facultates sunt, ei non grauatè permittit, ut nec pauperum, nec aliorum habita ratione totas illas sibi retineat, quàmuis opulento, ac diuiri id ipsum minimè concedat. At certè, nisi bona hæc omnia Episcopi arbitrio permissa essent, non posset Episcopus alienas partes eo sibi nomine retinere, quòd illis ipse indigeret. Quòd si iustè hoc casu id facit, certè ubi non hæc, sed alia iusta, uel fortasse etiam iustior causa extiterit, iure optimo hanc sibi facultatem uendicabit. Etenim iam

dictum est, non arithmeticè hâc partium distributionem accipi debere, ut quorâ, ac certâ illâ partes dici possint: sed idcirco de quatuor partibus haberi mentionem, quod quatuor fines Episcopo deberent esse propositi, ad quos

38 bonorum ecclesiasticorum usum dirigeret. † Quæ sanè usus ratio cum Episcopi arbitrio permessa sit, eius ipsius dominio minimè aduersatur: neque enim certis regulis arbitrium illud erat ita coangustatum, quin pro rebus, causis, & personis uariari posset, ut perspicuè docemur,

39 argum. cap. & si quæstiones, de Simo. † Quocirca nullibi reperies Episcopos furti nomine damnatos, quod quæ pauperibus, clericisve, aut fabricæ debuerint, in proprios usus conuerterint; Licet illos sæpe admonitos legamus, ut tum sanctè, & moderatè, tum prudenter etiam illo ip-

40 so arbitrio uterentur. † Multa enim spectare illos oportebat, siue propriæ ipsorum, siue aliorum portioni modum statuerent, nimirum dignitatem propriam, & conditionem, loci naturam, regionis consuetudinem, reficiendarum ædium sacrarum necessitatem, in pauperum personis non egestatem modò, sed egestatis causam, tum & illorum familiam, atque honestatem. Quod cum aduerteret D. Thom. in loco præalle. prudenter fecit, & cautè, ut non quartam partem diceret, sed aliquam partem in pauperum usus cedere. Quid enim si ipsis quarta satis non fuisset? cur non uel ex propria, uel ex fabricæ portione posset aliquid detrahere, unde eorum egestati plenius consuleret? Liquidò iam constat, ut opinor, non eiusmodi fuisse diuisionem illam quatuor partium, quæ clericorum dominium infirmaret. † Verùm haud magnopere hoc nobis præsidium in præsentia necessarium est, cum satis superq; sit, quod & supra ostendimus, præceptum illud partium harum constituendarum temporibus illis tantum conuenisse: ad nostra uerò tempora, quibus ecclesiæ

status,

status, ratioque mutata est, haudquaquam pertinere.

- 42 † Quod, ut ita esse clarius perspiciatur, considerandum est, exinde constituta esse beneficia, quorum antea uel nomen ipsum fuerat incognitum, beneficiis uerò constitutis coepisse clericos habere unde uictui necessaria pararent, at propterea pristinae illius distributionis necessitatem, atque formam fuisse sublatam. Neque uerò aut pauperum, aut ecclesiae portiones obicias, quarum ad hoc necessitas uideretur mansisse. † Etenim si priuatis clericis, quibus beneficia assignabantur, nullam legimus praescriptam fuisse legem, qua cogentur certas in partes beneficiorum redditus diuidere, non uideo cur potius Episcopi lege hac adstringi debuerint, aut cur debuerit haec mutatio ad reliquos potius clericos, quam ad Episcopos pertinere: † siquidem nouus tum status, noua ecclesiae forma, noua uiuendi ratio esse coepit, nouo titulo coeperunt ecclesiastici omnes ecclesiastica bona obtinere: † postquam mutationem, quod non expressim lege aut consuetudine inductum est, nos minimè ad necessitatem reuocare debemus; aut non permixtum id existimare, quod prohibitum nullibi reperimus, argu. l. Nec non. S. quod eis, ff. ex quib. cau. maio. cum facile fuisset Canonum conditoribus, si quas uoluissent, in constitutione beneficiorum conditiones adiicere, † ut uideamus ab Alexandro III. fuisse factum, in cap. i. de eccle. aedifi. ubi statuit. Quicumque beneficium ecclesiasticum obtinent, eis facta tecta ecclesiae esse adiuuanda, nec de quarta portione, quae fabricae olim debebatur, mentionem ullam facit: cuius sanè portio, uel aliarum, si, ut antea fuerat, tunc quoque distincta ratio fuisset, de sacris tectis nihil speciatim statuere opus habuisset, ut pote quibus ex portio illius assignatione satis superque prospectum fuisset. Porro autem, sicuti non ab Alexandro, ita nec ab aliis post illud tempus, mentionem

nem de quatuor partibus ullam factam esse reperimus, licet praelatos uti caeterorum uitiorum, sic & tenacitatis atque auaritiæ nomine saepe reprehensos esse uideamus.

- 47 † Quin uerò canones quàm plurimi sunt, in quibus pro comperto habetur, quatuor partium diuisionem non amplius in usu esse, ut in cap. fin. de his, quæ fi. à maio. par. capit. Vbi certè non fuisset necesse, ut quilibet Canonicus ecclesiæ restorationi partem aliquam suorum reddituum deputaret, quemadmodum ibi à maiori parte capituli statutum esse asseritur, si pristinum illud ius adhuc obtinuisset, quo fabricæ quarta portio debeatur. Quod ipsum perspicuè colligitur, & ex cap. uni. circa fin. ut eccle. benefic. sine dimi. confera. ubi Archiepiscopus ille Mediolan. reseruatis sibi prouentibus, alteri beneficium contulisset, reprehendit illum Summ. Pont. non eo quidem nomine, quòd uel pauperes, uel clerum, uel fabricam suis portionibus fraudasset, id quod certè fecisset, si portionum illarum diuisio fuisset adhuc in usu: sed ea tantum de causa reprehendit, quòd ex discreto potius iudicio, quàm ex affectu carnali debuerit ecclesiasticum officium, & beneficium in personam magis idoneam conferre. Cuius rei ratio illa est, quia, ut diximus, post constituta beneficia, ita rerum, possessionumque status, & forma mutata fuit, ut ueteres illæ leges exoleuerint, quæ ad priorem ecclesiæ statum pertinebant; ita factum est, ut quatuor partium distributioni locus esse desierit. Mecum autem hac in re sentiunt summi, ac grauissimi interpretes: quorum autoritatem, uel si maximè res dubia esset, sequi tamen deberemus, argum. l. minimè, & l. interpres, ff. de legib. faciunt no. per Docto. præsertim Felyn. in cap. i. de treug. & pac. Ita post Host. & Innoc. in cap. fin. de his, quæ fiunt à maio. par. cap. Sentit † Io. Fantutius doctissimus, ac summæ autoritatis interpres, cuius commentaria manu scripta in
Vaticana

Vaticana bibliotheca afferuantur, in cap. quatuor, 12. que
 stio 2. Ita etiam Panorm. in cap. 1. de ecclesi. ædifi. cui ad-
 stipulatur Dec. consi. 118. num. 5. versi. Hodiè tamen non
 49 fiunt. Craue. consi. 116. nume. 1. † Sed ne diutius in re a-
 perta commoremur, iam tandem concludamus paucis,
 post constituta beneficia, reddituum ecclesiasticorum do-
 minium nouo ex titulo nullæq; legi obnoxio in clericos
 translatum fuisse, ac propterea illos concessione Apосто-
 lica tutos esse, ita ut ad illorum restitutionem nullo iure
 50 compelli possent, quasi hoc sibi titulo possessionis causam
 iustè mutauerint. † Ac fanè persimili illo exemplo con-
 firmari hoc potest, quòd uidemus in eo, qui lite penden-
 te possessionem adeptus fuerit, attentata non reuocari, si
 is titulo superueniente, puta breui Apostolico, possessio-
 nis causam mutare sibi potuerit, ut tradit Socin. in l. 3. S.
 ex pluribus, de acq. poss. & in consi. 132. uol. 2. Put. in re-
 collectis decisionibus, quæ manu scriptæ circumferun-
 tur, decis. 17. lib. 3. ut lit. penden.

A R G V M E N T V M.

*Ecclesiasticorum reddituum uerè dominos esse clericos uarijs
 rationibus demonstratur.*

R E R V M S V M M A E.

- 1 *Nulla probabilis afferri potest differentie ratio inter distribu-
 tiones quotidianas, ac ceteros beneficiorum fructus.*
- 2 *Distributionum quotidianarum dominium ijs, qui diuinis
 intersunt officijs, acquiritur.*
- 3 *Argumentum à contrario sensu non sumitur, ubi absurdum
 aliquod sequeretur.*
- 4 *Priuationem omnem habitus antecedit.*
- 5 *Integræ distributiones clericis assequerentur, non ea tantùm,
 qua*

- qua ad uictum necessaria sunt.
- 6 Generalis clausula in fine apposita, superiora omnia completitur.
 - 7 Distributiones quotidiana à ceteris fructibus beneficiorum distinguuntur (ut aliqui existimant) quia illa ob personalem laborem præstantur, hi uerò non.
 - 8 Reijcitur differentia ratio inter distributiones, & alios redditus.
 - 9 Consentaneum non est, quempiam suis stipendijs militare.
 - 10 Beneficium datur propter officium.
 - 11 Quàm multos labores subeant prælati.
 - 12 Ars artium, est animarum cura.
 - 13 Beneficiarij residere tenentur.
 - 14 Difficilius indulgentur distributiones in absentia, quàm ceteri beneficiorum redditus.
 - 15 Ratio cur difficilius concedantur distributiones in absentia, quàm ceteri fructus.
 - 16 Distributionum una ueluti massa est, præsentibusq; iure non decrescendi, absentium portio acquiritur.
 - 17 Ius alteri questum tolli non debet.
 - 18 Distributionum clerici dominium habent, ergò & reliquorum reddituum, cum nullum probabile afferri possit discrimen.
 - 19 Hospitalium redditus, pauperum sustentationi sunt deputati.
 - 20 Hospitalarij possunt uictum & uestitum ex hospitalium redditibus assumere.
 - 21 Beneficiorum fructus clericis sunt deputati.
 - 22 Clerici si ad uictum necessaria tantum possent assumere, nihil ab hospitalarijs differrent.
 - 23 Hospitalium erectio declarat quatuor partes exoluise.
 - 24 Hospitalia adeò à ceteris bonis Episcopi, & clericorum seiuncta sunt, ut in beneficij titulum concedi nullo pacto possint.
 - 25 Vnica ratio, quæ afferri potest, pro expressa habetur.

Commen-

- 26 Commendatarij fructuum dominium non habent, sed necessaria tantum ad uictum.
- 27 Si beneficiarij fructuum dominium non haberent, à commendatarijs nihil differrent.
- 28 Commendatarius non dicitur Prelatus, nec beneficiarius.
- 29 Commendatarium, ac Visitatorem, quod ad dominium fructuum attinet, eodem iure censei.
- 30 Commendatarij hodiè disponunt de fructibus tanquam beneficiarij, quia id sibi à Papa conceditur.
- 31 Hospitalarij tenentur quotannis Ordinario rationem reddere.
- 32 Bald. & Anch. mirantur, cur in uniuerso iure Pontificio cautum non sit, beneficiarios tenere ad redditionem rationis.
- 33 Coadiutores, qui dementi Episcopo dantur, de prouentibus Prelatorum sunt alendi.
- 34 Prelatorum prouentus dicuntur, qui in eorum dominio sunt.
- 35 Genitiuus denotat dominium.
- 36 Usucapiones, & præscriptiones, ne rerum dominia in incerto essent, potissimum introducta.
- 37 Hoc ipso, quòd nihil de reddituum ecclesiasticorum dominio cauerint legumlatores, manifestè ostenditur illud esse penes beneficiarios.
- 38 Iure omnia, que dicunt res ecclesie, prelatorum arbitrio, & potestati committi, illorum dominium apud illos esse probant.
- 39 Potestatis, uerbo, dominium significatur.
- 40 Intellectus ad c. cum uenerabilis, de excep.
- 41 Suum illud dicitur, quod in cuiusque dominio est.
- 42 Concilij Tridentini auctoritate demonstratur, clericos reddituum ecclesiasticorum dominos esse.
- 43 Consilium à precepto differt.
- 44 Posse malè agere, siue peccandi potestas, impotentia est.
- 45 Clerici possunt censum imponere super redditibus Ecclesiasticis.

CAPVT VIGESIMVMSEXTVM.

VIDEMVR nobis id haecenus affecuti, ut iam non alienum, sed probabile uideatur, in clericorum dominio & potestate redditus ecclesiasticos esse. Nunc danda nobis opera est, ut non probabile modò, sed uerissimum id esse intelligatur. Quapropter missis multis, quæ dici possent, ea tantùm argumenta in medium adducemus, quæ ueritatis scopum proprius attingunt. † Primò quidem uidetur mihi huic sententiæ maximè illud suffragari, quòd nullam uideo consentaneam rationem afferri, cur de beneficiorum fructibus secus ac de quotidianis distributionibus existimemus. † Atqui certè distributiones ipsas in clericorum dominio esse, perspicuè demonstratur in cap. uni, de cler. non resid. in 6. quo loci dum negat Bonifacius distributiones iis acquiri, qui minus ea seruauerint, quæ ibi ipse præcipit; haud obscurè nos docet in eos, qui à præscripta forma non recesserint, ipsarum dominium transferri. *Qui uerò, inquit, aliter de distributionibus, &c. rerum sic receptarum dominium non acquirat, nec faciat eas suas.* Nec enim quicquam nos mouere debent nonnullorum altercationes, qui non hoc sentire ibi Bonifacium demonstrare contendunt: † ut cum dicunt, sumi non posse argumentum à contrario sensu, quoties absurdum quippiam ex eo sequi potest. Nam qui attentè illa considerant, quæ nos suprà docuimus, faciliè (ut opinor) intelliget committitiam esse hanc absurditatem, nec firmo ullo niti fundamento, id quod infrà apertius demonstrabimus. Huc accedit, quòd dum reddituum horum dominio Rom. Pont. priuat illos, qui sacris non intersunt, hoc ipso certè statuit, ac pro comperto habet, ad illos eorundem fructuū dominium

- 4 dominium pertinuisse: † cū ita compertum sit, ut nulla possit dici priuatio, quam habitus non antecedit, l. decem. ff. de uerbo. obligat. l. manumissiones. ff. de his, qui sunt sui, uel alie. iu. Quod si obstinatè contendas, non fuisset hos fructus clericorum, quāuis Bonifacius eos fieri neget illorum, qui sacris non interfunt; eò statim ipse decurram, ut dicam, superuacaneum, ac planè inutilem fuisse ipsius constitutionem: quæ interpretatio minimè recipienda est, l. hæc stipulatio. §. Diuus, ff. ut leg. non caue. cap. si Papa, de priui. in 6. Quia & illud considerandum est, uerba illius capituli generalia esse, † ita ut non possis obicere, solam eam partem distributionum clerico acquiri, quæ ipsi ad uictum necessaria sit, l. r. §. generaliter. de leg. præstan. l. r. §. quod autem, de alea. lusu, & alea. Et certè, cū ibi Bonifacius & de integra distributione, & de parte distributionis mentionem faciat, in determinatione etiam idem seruasset, ac de parte expressim locutus esset, nisi id quod ibi ipse tradit, generaliter accipi uoluisse, cū dicit: *Qui uerò aliter de distributionibus quicquam receperit, rerum sibi perceptarum dominium non acquirat*, intelligendo non acquiri dominium, nec pro parte, nec in totum: † cū minimè incognitum sit, postquam speciatiim aliquid expressum est, generalem clausulam subijci solere, quæ superiora omnia complectatur, l. doli clausula, ff. de uerbo. obli. cap. cum dilectus, de donatio. Abb. in cap. secundò requiris, de app. in cap. causam quæ, nume. 5. de rescrip. Itaque cū in distributionibus hoc, quod quarimus, compertissimum sit, ad illud unum certè tota hæc redigitur controuersia, quod initio tetigimus: Num inter distributiones hæcæ quotidianas ac beneficiorum fructus, consona ulla differentiæ ratio afferri possit. † Sunt qui inter unum, & alterum fructuum genus discrimen illud esse statuunt, ut qui ex quotidianis distributionibus

oboni

tionibus

rionibus percipiuntur, quasi personalibus clericorum la-
 boribus debiti, maiorem quendam, præcipuumq; fauo-
 rem mereantur: quod cum secus sit in fructibus benefi-
 ciorum, cumq; nihil ij præcipuum habeant, cur debeant
 8 uti proprij clericis adiudicari, propterea illos ex com-
 munibus tantum regulis extimari debere statuunt. † Sed
 non uideo ego, cur non & beneficiorum fructus ob labo-
 9 rem, ac personale seruitium clericis tribuantur: † cum mi-
 nimè consentaneum sit, suis quempiam stipendiis milita-
 re, ut inquit Paulus 1. ad Corinth. cap. 9. *Debeantq; ijs*
qui altario seruiunt, ex altario sumptus suppetere. cap. cum
 10 secundum Apostolum, de præbend. † Neque enim ob a-
 liam causam, quam propter officium beneficium datur,
 cap. ult. de rescrip. latiusq; hoc prosequitur Domin. Sor.
 lib. 3. de iust. & iur. quæst. 6. ar. 2. in secunda conclusione.
 11 † Cui autem, quæso, prælatorum labores incogniti sunt,
 qui nedum choro adsunt, diuinisq; officiis intersunt?
 12 † Sed & animarum curam gerunt, quam artem artium
 Gregorius appellat, in cap. cum sit ars artium, de æta. &
 qualita. Idemq; hoc onus omnium iudicio grauissimum
 13 illi pariter subeunt, qui Parochiis præfecti sunt. † Neque
 uerò affirmari potest, in beneficiariis absentiam tolerari,
 cum imò residere ipsi teneantur, ac nisi id faciant, certis
 14 pœnis, fructuum nempè subtractione, demumque etiam
 priuatione coerceantur. † Non me latet, eos, qui hanc dif-
 ferentiæ rationem defendunt, ac distributiones magis
 quotidianas ob seruitium personale, quam fructus benefi-
 ciorum deberi contendunt, eò potissimum moueri,
 quòd uideant difficiliter illas, hos uerò facilius concedi
 15 absentibus, qui nullum in seruitiis ecclesiæ personalem
 laborem assument. † Sed considerandum est, aliam cau-
 sam esse, cur difficiliter distributiones absentibus conce-
 16 dantur: illam nimirum, † quòd cum tota una quodam-
 modo

modo massa sit, ex qua sumitur, quod singulis iis præstatur, ad quos ea distributio pertinet, si unus desit, atque è medio recedat, uidetur portio ipsius iure quodammodo non decrescendi ad reliquos pertinere, argumen. l. re con iuncti, de leg. 3. iuncto titu. de cler. non residen. Longè uerò alia ratio est beneficiorum, quæ distincta inter se sunt, neque eorum fructus ex communi aliquo aceruo desumuntur. Quo fit, ut quàmuis in distributionibus quotidianis ratione huius coniunctionis singuli in singulorum portionibus iuris non nihil habeant, de fructibus tamen beneficiorum non idem affirmari possit. Itaque in distributionibus quotidianis difficilius parcitur absentibus, cùm illis non possint iure amissæ portiones condonari, 17 quin ceteris ius quæsitum auferatur: † quòd minimè fieri debere, & leges ubique, & interpretes omnes exclamant, l. non fraudantur. ubi Dec. & Cagnol. l. id quod nostrum, de regu. iur. l. fin. de iur. codicillo, l. fin. C. de acqui. poss. l. 2. §. meritò, ff. ne quid in loc. publ. quæ latè congerunt Gomes. & Mandos. in reg. de non toll. iur. quæsi.

18 † Ut uerò tandem, quæ fufius hætenus dicta sunt, paucis concludamus: cùm perspicuè eo capite probetur, quotidianas distributiones clericis acquiri, cumq; etiam liquido hæc ipsas distributiones usque adeo pingues esse posse, ut uictus necessitatem excedant; consequens est, ut fateamur in beneficiis quoque, quorum eandem rationem esse demonstrauius, non solum usum clericis concedi, sed fructuum planè omnium in eos dominium transferri.

Secundò adducit me in hanc sententiam hoc argumentum sumptum ex coniunctione duarum legum. Video enim Clementem in clemen. Quia contingit, de religio. 19 domi. asserentem † hospitalium redditus pauperum sustentationi esse peculiariter deputatos. † Quàmuis & ho

O spitalarij

spitalarij uictum, & uestitum sibi inde possint assumere,
 ut docet ibidem gloss. in uer. usus. Video præterea Inno-
 centium III. in cap. à crapula, & in cap. cum ab omni, de
 21 uit. & honesta. clerico. † affirmantem, beneficiorum fru-
 22 ctus esse clericis deputatos. † Itaque si diceres, ex fructi-
 bus beneficiorum posse sibi clericos ea tantum assumere,
 quæ ad uictum necessaria sunt, nulla in re certè ab hospi-
 talariis differrent beneficiarij; neque ulla planè ratio es-
 set, cur potius clericis fructus beneficiorum, quàm hospi-
 talariis hospitalium fructus fuisse deputatos docere pos-
 semus. Illud præterea animaduerto, quod dicit Roma.
 Pontifex. d. Clemen. Quia contingit. Idcirco hospitalia
 fundata fuisse, & fidelium erogationibus dotata, ut iis
 pauperes, infectique lepra reciperentur, atque ex eorum
 23 prouentibus sustentarentur. † Qua ex re optimè colli-
 gitur id, quod ad huius sententiæ confirmationem antea
 præmuniuimus, nempe antiquam illam quatuor partium
 diuisionem penitus hodie absoleuisse. Etenim si pauperi-
 bus portio sua nunc quoque necessario esset assignata, cū
 pauperum ipsorum numerum diminutum, potiusquàm
 auctum fuisse, perspicuum sit; non uideo, cur necesse fuif-
 set erigendo hospitalia, nouam præsidij formam ijs ipsis
 afferri, aut cur bona potius hospitalium à cæteris Episco-
 pi, clerice bonis seiuncta essent, si cætera quoque ipsius
 Episcopi bona, quæ modò eius necessitatem excedant,
 pauperibus deberentur. Certè enim satius fuisset, atque
 expeditius, bona hæc simul omnia confundere, cū præ-
 ter ea, quæ Episcopi usibus seruirent, cætera planè omnia
 eiusdem prorsus iuris essent. Essent porro sui iuris, etiam
 si Episcopi potestatem spectes, cū hospitalium quoque
 bona eius potestati subiecta esse, nemini incognitum sit.
 Ut facilè intelligas, hanc differentiam non ad potesta-
 tem, sed ad dominium pertinere: nam cū omnia in Epi-
 scopi

scopi potestate sint, non in ipsius tamen dominio omnia sunt; sed ea tantum, quæ Episcopi sunt, non quæ in hospitalibus pauperum uictui speciatim sunt deputata. † Atque hæc usque adeo à cæteris, tum Episcoporum, tum clericorum bonis seiuncta esse: canones uoluerunt, ut expressim ibidem Clemens prohibeat, ne ex eiusmodi locis ullus clericis in beneficium conferatur, ac contrariam quancumque consuetudinem penitus infirmet, cuius sane prohibitionis nulla alia ratio assignari potest, nisi quia, si clericis eiusmodi loca in beneficium concederentur, tunc clerici etiam præter necessaria sibi ex iis bonis acquirerent, quod ibi Sum. Pont. planè abhorret, ac detestatur. † Quocirca, cum sola hæc ratio afferri possit, perinde haberi debet, ac si fuisset expressa, l. eam quam. ubi Bald. & Alexand. C. de fideicommiss. l. is qui opus. ff. locati.

Eodem propè modò à commendatariis argumentum duci potest, quo ab hospitalariis proximè ductum est: † cum enim palàm sit, commendatarios fructuum dominium non habere; sed illud tantum, quod uictui, ac uictui satis esse possit, ut ex secundo Bracharensi Concilio traditur, in cap. placuit, 10. quæst. 3. Doctor. in cap. nemo, ubi glo. in uer. commendare, de elect. in 6. quos refert Rebuff. in prax. benefic. gloss. 7. in uer. commenda. † Si de beneficiariis idem sentiremus, ac præter uictum, & uictum, cæterorum fructuum potestatem, ac dominium iis denegaremus; frustra certè à beneficiariis distinguerentur commendatarij. At distingui eos compertissimum est: cuius rei nulla alia ratio esse potest, nisi quia beneficiarius fructuum dominus est, commendatarius uero nullum in fructibus ecclesiæ ius habet, nisi ut colligat, gubernet, sibiq; ac ministris prouideat. † Quam ob causam prælatum, seu beneficiarium dici commendatarium

non posse censuit glo. in d. cap. Nemo, de electio. in 6. in
 29 per. commendare. † Non dissimili iure, quantum ad hoc
 attinet, commendatarius censetur, ac uisitor, cap. obi-
 tum, & cap. Catinensis, 6 1. distin. Host. in cap. dudum, de
 30 elec. † Quod verò hodie secus esse uideamus, ex eo pro-
 ficiscitur, quòd Summi Pont. ut cum ipsis commenda-
 tariis benignius agant, solent in diplomatibus clausulam
 quandam adiicere, quæ in hæc verba concipitur: *Vt com-
 modius sustentari ualeas, de alicuius subuentionis auxilio pro
 uidere cupientes, tale Monasterium, uel beneficium autorita-
 te Apostolica concedimus, & commendamus, ac prouidemus,
 per te quandiu uixeris, tenendum, & possidendum, ita quòd
 durante commenda huiusmodi, de fructibus, redditibus, &
 prouentibus ipsius disponere, & ordinare ualeas, sicut veri
 priores ipsius prioratus, qui fuerunt pro tempore, ordina-
 re, & disponere potuerunt, & debuerunt; alienatione tamen
 bonorum immobilium, & mobilium pretiosorum ipsius prio-
 ratus tibi penitus interdicta.* Verùm nisi clausula hæc ap-
 poneretur, de fructibus commendæ non posset commen-
 datarius disponere, imò teneretur quotannis de iis ra-
 31 tionem reddere Ordinario: † quod & de hospitalariis can-
 nit Clemens Quintus in d. clemen. Quia contingit, de re
 lig. domi. & Concilium Tridentinum nuperrimè innoua-
 uit, sess. 24. cap. 9. Atque ex hoc maximè nostra senten-
 tia confirmatur: quia cum de Prælatiis, ac beneficiariis ni-
 32 hil tale uspiam legatur († ut non sine admiratione ani-
 maduertit, Bald. in l. Orphanotrophos, nume. 6. C. de Epi-
 scop. & cler. in fin. & Ancha. in d. clemen. Quia contingit,
 nume. 15.) Ex hoc certè intelligitur, Prælatos fructuum
 dominos esse, atque ea de causa liberam prorsus eorum
 administrationem habere.

Quartò, mouet me maximè constitutio Bonifacij in
 cap. 1. de cleri. egrotan. lib. 6. quo loci posteaquam statuit

Epi-

Episcopo dementi coadiutorem dandum esse, subiicit
 33 uerba: † *Presenti quoque adijcimus sanctioni, ut coadiutores huiusmodi de prouentibus praelatorum, in quorum assume-
 rentur auxilium, sumptus recipiant moderatos.* Attentè
 considerandum est hoc, quod dicit, de prouentibus præ-
 latorum coadiutores sumptus posse recipere, illudq; ante
 omnia uidendum: quosnam prælatorum prouentus esse
 intelligat. Nam si cum Archidiacono eos tantum sta-
 34 tuit esse prouentus prælatorum, qui sunt ipsis necessarij,
 quomodo poterunt coadiutori sumptus ex eo suppetere,
 quod Episcopo necessarium est, quin ipsorum alteruter
 35 esuriat? † Necessè est ergo, eos ibi Prælatorum prouen-
 tus appellari, qui in prælatorum dominio sunt: † cui in-
 terpretationi, uel genitiui ipsius natura maximè conue-
 nit, l. 2. §. in locum, ff. de relig. & sump. fun. Doct. in repe.
 c. ex grandi, in uer. Regis Portugalliæ, de suppl. negl. præ-
 la. Abb. in cap. 1. nu. 26. de postula. præl. Docto. in rubr. ff.
 de no. ope. nunc.

Quintò operæpretium est considerare, quàm uerifi-
 simile esset, legislatores, qui tanto studio semper curarūt,
 36 ne dominia rerum in incerto sint; † eaque de causa usuca-
 ptiones, præscriptiones, & si quæ alia eiusmodi sunt, reme-
 dia introduxerunt, non expressim statuissè penes quem
 esse reddituum ecclesiasticorum dominium, si (quod sen-
 tit Archidiaconus) penes prælatos illud esse noluis-
 sènt, cùm præsertim eiusmodi hoc sit, in quo de animæ salute
 37 agitur. † Verùm hac de re nihil expressim cauere necessa-
 rium esse duxerunt, cùm satis in eo ostendant, prælatorū
 dominium esse, quòd liberæ ipsorum dispositioni omnia
 commiserint, si quidem dominium, (ut neminem præte-
 rit) ius est de re corporali liberè disponendi, quod salua
 legum prohibitione fiat, ut docuit Bar. in l. si quis vi. §. dif-
 ferentia. ff. de acquiren. poss. Alcia. in l. traditionibus, C.

- 38 de pac. † Hinc porrò fit, ut nostra hæc sententia probe-
 tur necessariò illis omnibus iuribus, quæ potestati, atque
 arbitrio prælatorum res ecclesiæ permittunt, quæ sanè
 plurima sunt, ut per se quisque poterit animaduerrere,
 qui sacrorum Canonum libros diligenter euoluat: quo-
 rum ego industriæ ne prorsus defuisse uidear, nonnulla
 hîc loca recensebo. Primò id apertè colligitur ex canone
 Apostolorum, 4 1. vbi leguntur hæc verba: *Præcipimus, ut
 in potestate sua res ecclesiæ, episcopus habeat, ita ut potestate
 eius indigentibus omnia dispensentur per presbyteros, & Dia-
 conos, capit. percipimus, 1 2. q. 1.* Iisdem prope uerbis u-
 titur Concilium Antiochenum, cap. 35. seu, 25. cum in-
 quit: *Episcopus ecclesiasticarum rerum habeat potestatem ad di-
 spensandum erga omnes, qui indigent, cum summa reuerentia, &*
 39 *timore, capit. Episcopus, 1 2. q. 1.* † Potestatis autem uerbo
 dominium significari, testes sunt multis in locis Iurifcon-
 sulti, ut in l. qui in littore, l. Pomponius, l. in laqueum, ff.
 de acquiren. rer. domi. l. sequitur, §. sunt in potestate, ff. de
 40 usucapion. † Huc etiam respicit quod tradit Rom. Pon-
 tifex. in c. cum uenerabilis, de exceptio, quo loci posses-
 sionem legitimam quorundam bonorum penes Episcopos Sa-
 binenses fuisse ita demonstrat, ut dicat illa ipsa bona Sabi-
 nenses Episcopos possedisse, ac de eis pro suæ uoluntatis
 arbitrio disposuisse: quibus uerbis sicuti proprietatis pos-
 sessio ita, & fructuum dominium significatur. Hinc uide-
 mus suam ecclesiam, suum beneficium passim dici, capit.
 pro illorum, de præben. in 6. cap. si. de his, quæ si. à maio.
 41 par. capit. † suum uerò cuiusque est, quod in illius domi-
 nio est, Bar. in l. is, qui duos, ff. ad municip. l. 1. C. de The-
 sau. lib. 1 2. † Quo circa negari non potest, quin maximè
 suffragetur Concilium Tridentinum sessione, 24. cap. 1 2.
 de reformatione: ubi dum negat illos facere fructus suos
 qui ultra duos menses, posteaquam prouisi sunt, fidei pro-
 fessio-

fessionem differunt, liquidò ostendit ijs, qui præscriptam
 temporis metam non excedunt fructuum dominium ac-
 quiri, prout etiam sess. 23. cap. 1. de reformatione in illis
 uerbis: *Si quis autem contra huius decreti dispositionē absue-
 fuerit, statuit eum pro rata temporis absentia fructus suos
 non facere.* Item sessione, 25. cap. 1. de reformatione, ubi
 leguntur hæc uerba: *Omnino sancta Synodus interdicit, ne
 ex redditibus ecclesia consanguineos familiaresve suos episco-
 pi augere studeant.* His iuribus omnibus nihil aliud video
 responderi posse, nisi id quod sæpè contrariæ opinionis
 fautores inculcant, facere clericos quidem fructus suos,
 atque etiam de ijs posse pro ipsorum uoluntate liberè di-
 sponere; sed uoluntatem illam certis regulis modisq; re-
 strictam esse, neq; inordinatam esse debere; quod ipsum
 uti nos facile concedimus, sic intrepidè negamus, ex ea
 re dominiū clericis auferri, cum id potius consilii sit,
 43 † quod à præcepto differre, & per se notum est, & docto-
 res pasim tradunt, ut in cap. nam concupiscentiam. & in
 capitu. cognoscentes, de constituti. vt & Aegidius Bella-
 mera animaduertit in d. cap. cum uenerabilis, in 6. notab.
 Nec sanè quispiam nisi absurdè dixerit, idcirco dominiū
 aut potestatem imminui, quòd dominus male agere im-
 44 † pediatur, † cum hoc ipsum posse male agere, non sit ali-
 quid posse, sed impotentie potius argumentum sit, ut do-
 cemur in cap. non nos, 40. dist. *Non nos* (inquit ibi Roma.
 Pont.) *cum successione Beati Petri, peccandi licentiam susce-
 pimus,* quod peccandi potestas impotentia potius sit, cap.
 charitas, de pœnit. dist. 2. retinent ergo clerici dominium
 fructuū ecclesiasticorum; licèt moneantur ne illos in pra-
 uos vsus conuertant. Qua in re illud certe maxima confi-
 deratione dignum est, quòd in toto iure Pontificio nus-
 quam videmus furti nomine clericos accusari, nusquam
 reprehendi, quod ecclesiastica bona in quatuor partes nō

diuiferint, aliorumve portiones sibi vsurpauerint, licet illi sæpè auaritię insimilentur, sæpeque etiam quòd vetitis commestationibus indulgentes, aliisque vitijs sese coinquinantes suo ipsi exemplo aliorum mores corrumpent, est animaduertere, cap. à crapula, cap. clerici. de vita, & honest. clerico. capit. auaritiam, de præben. in 6. cap. vt nostrum, vt Ecclesiast. benefi. sine dimi. confera. immobilium tantum rerum alienationi certam fuisse formam præscriptam passim de reb. Eccles. non alie. Reddituum verò alienationem non modò non prohibitam, sed ne vlla qui
 45 dem solemnitate fuisse restrictam: † Quinimò posse illos super huiusmodi redditibus censum imponere, pluribus comprobatur doctissimus Petr. Tollet. in sua praxi censuar. in uers. Huiusmodi censualia super rebus, nu. 17. quę sequitur Guliel. Red. in tracta. de reb. Eccles. non alie. in Rubr. de constitutio. annu. cens. in rebus ecclesię, nu. 1. folio, 101. Vt facillè intelligas horum ipsorum reddituum dominos clericos plane esse.

A R G V M E N T V M.

Duabus ex rebus potissimum constare bona Ecclesiastica, nimirum decimis, & pijs legatis: utrunque verò huius diuisionis caput huic opinioni maxime suffragari, quę fructuum Ecclesiasticorum clericis dominium concedit.

R E R V M S V M M A E.

- 1 *Duabus ex rebus potissimum bona ecclesiastica constant, nimirum decimis, & pijs legatis.*
- 2 *Decimarum origo antiquissima est, ac diuina lege instituta ille sunt.*
- 3 *Decimæ in clericorum vsus instituta.*

Verbum

- 4 Verbum, *vsus*, non necessaria tantum, sed etiam ultra necessaria complectitur, nisi sumatur pro seruitute formali.
- 5 Quae de pauperum decimis considerari possunt, dominium clericorum confirmant.
- 6 Pauperum decima cur instituta.
- 7 Tertiae decimae, quae pauperum erant, in *vsu* esse deserunt.
- 8 Secunda decima ad sacrificia pertinebant, quae & ipsa noua lege abrogatae sunt, nu. 9.
- 10 Decima in clericorum *vsus* destinata remanserunt.
- 11 Ex decimis pauperibus subuenire, non nisi ex generali precepto dandi eleemosynam ex eo, quod superest, compellimur.
- 12 Preceptum dandi eleemosynam ex eo, quod superest, tam decimas, quam alia omnia complectitur, ac tam clericos, quam laycos.
- 13 Decimas esse tributa egentium animarum, quomodo intelligantur, ac intellectus ad c. decima, 16. q. 1.
- 14 Superflua, ut erogentur in pauperes, ad animi preparationem attinet.
- 15 In necessitate quem constitutum esse, arbitrio praelati committitur, cum nulla certa regula dari queat.
- 16 Sensit D. Thomas decimas in clericorum *vsus* esse constitutas.
- 17 Caietani ratio de decimis, quae hodie solvuntur, rejicitur, numero. 18.
- 19 Decima dicitur quicquid decimae nomine datur, etiam si minus sit, varieq; soluitur ex locorum consuetudine, numero. 20.
- 21 Clerici maiorem hodie subeunt laborem, quam olim Leuitae.
- 22 Presbyteri, qui bene praesunt duplici honore digni sunt.
- 23 Bovi trituranti os alligandum non est.

- 24 Mercedem maiorem consequi debet, cui maior incumbit labor.
- 25 Duplex decimarum causa, altera, qua dantem, altera qua accipientem respicit.
- 26 Recognitio uniuersalis dominij ipsius Dei, respicit dantes decimas.
- 27 Peccant grauiter, qui tardius decimas soluunt.
- 28 Diuitiarum affluentia Christianae religioni non aduersatur: plurimq; de ea re afferuntur exempla, nu. 29.
- 30 Sacerdotes diuitiarum usu non modo non prohibiti, sed & hac in re ceteris antepositi.
- 31 Sacerdotes nouae legis longe antecellunt Sacerdotibus veteris legis.
- 32 Quo sensu accipiendum sit, à laycis in pauperes decimas transmitti.
- 33 Decentis status clericorum ratio omnino habenda est.
- 34 Piè legata ad duo tempora, quod ad clericorum dominium attinget, referri possunt.
- 35 Piè legata ante beneficiorum erectionem censebantur relicta ea conditione, quam temporum ratio exigebat.
- 36 Testator censetur iuris dispositioni voluntatem suam accomodare.
- 37 Piè legatum dici potest, quod ecclesiae legatum est.
- 38 Euentus tristis considerandus non est.
- 39 Accidentia rei naturam non mutant.
- 40 Non censetur testator eam conditionem adijcere, ut praelatus redditus in pauperes elargiatur, nisi hoc exprimat.
- 41 Consequitur quis meritum eleemosynae, etiam si piè legata effectum non habeant.
- 42 In eleemosyna facienda, loci, temporis, personarumq; ratio haberi debet.
- 43 Necessitatis tempore rerum usus communis est, ideoq; furari licet.

†4 Monachus sine Abbatis licentia summa pauperum necessitati subuenire potest: idem potest uxor sine licentia mariti, num. 45.

CAPVT DECIMVMSEXTVM.

ACTENVS hanc quæstionem ita tractauimus, ut absolutè, ac generatim Ecclesiastica bona omnia complecteremur, eorumq; fructus in clericorum dominio esse demonstrauiamus.

Nunc verò, ut scrupulus planè omnis tollatur, pleniusq; intelligatur, sententiam hanc nostram omni ex parte ueritati conuenire, operepretium esse duximus magis speciatim eadem hac de re agere. † Et quando perspicuum est duobus potissimum uelut è fontibus ecclesiastica bona scaturire, nimirum decimis, ac piè legatis, aliquantò

1 accuratius hæc duo sigillatim considerare. † De decimis ergo prius agamus, quarum & antiquior origo est, cum à primis usque temporibus diuina lege institutas illas fuis

2 se non ignoremus. † Iam uerò ad clericorum usus introductas esse decimas satis ostendunt uerba, quæ leguntur in Numeris, cap. 18. *Leuitæ decimarum oblatione contenti sint, quas in usus eorum, ac necessaria separaui.* Quibus

3 ex uerbis apparet per decimas clericorum, non necessitati modò, sed aliis quoq; usibus, de quibus postea fit mentio, fuisse prospectum: † siquidem, cum dicimus Usus,

4 non necessaria modò complectimur; sed & quæ præter necessaria nobis usui esse possunt, nisi quando pro seruitute formali usus assumitur, iuxta glo. in clem. Quia contingit, uerfi. usus suos, de religio. domi. Hinc etiam Num. cap. 18. leguntur illa uerba, *Filijs Leui dedi omnes decimas.*

Israel in possessionem pro ministerio quo seruiunt mihi in Tabernaculo. Hinc pariter uidemus, in cap. 1. & tot. tit. de de-

ci.

ci.

ci. solum laborem ministrorum ecclesiæ Rom. Pontifices
 5 respexisse, † Neque verò obijcias, de pauperum etiam
 decimis interdum mentionem haberi; si quidem id po-
 tius sententiam nostram confirmat, cum videamus in sa-
 cra pagina id seruari, vt cum pauperibus ex decimis Deus
 erogari quippiam vult, apertissimis verbis hoc ipsum ex-
 primat, vt in Deuter. cap. 14. *Anno (inquit) tertio separa-*
bitis aliam decimã, venietq; Leuita, qui non habet aliam pos-
sessionem nec partem tecum, & peregrinus, ac pupillus, qui in-
tra portas tuas sunt, & comedent, & saturabuntur. Cuius,
 6 *rei causam expressit ibi Dionysius Carthusianus his ver-*
bis: † Hæc vocabatur decima pauperum, quam Deus sic iust-
fit reponi, & communicari, ne inopes Hebræi, aut Leuita com-
pellerentur mēdicare, aut ministrare gentilibus, aut idolatris
sicq; cum illis comedere, & idolothyta sumere, atque ex con-
sequencia in idolatriam labi, quemadmodum in Iudicum li-
bris legitur, c. 17. contigisse leuita Ionatha, filio Gerson, filij
Moysis. Idem Diony. paulò inferius. Postremò secundum glo-
sam, historiamq; scholasticã, non licuit Iudæis de hac paupe-
rum decima aliquid in proprios vsus conuertere. Porro ex
 hac veluti exceptione non obscure colligitur, regulariter
 decimas ad clericorum vsum fuisse institutas; cum hæ, quæ
 pauperum decimæ dicuntur, expressim ac peculiariter ip-
 sis pauperibus fuerint destinatæ, vt testis etiam est, super
 Ezechielē. D. Hieronymus, c. 45. Tom. 4. relatus in c. 1. de
 7 decim. Atque hæ decimæ appellabantur tertiæ; † Quæ ta-
 men postea persolui desierunt, vt res ipsa edocet, & D.
 Thom. animaduertit, 2. 2. quæst. 87. argum. 1. in 4. argu-
 8 mento. † Erant & secundæ, quæ ad sacrificia pertinebant,
 de quibus in Deuteronomio, cap. 14. his verbis mentio
 fit. *Decimam partem separabis de cunctis frugibus tuis, quæ*
 9 *nascuntur in terra per annos singulos, & comedes in conspectu*
Domini Dei tui in loco, quem elegerit Deus. † Atque hæ
 pariter

pariter noua lege abrogatae sunt, cum & victimae offerri desierunt, vt idem D. Thom. ibidem tradit, argum. 1. ad 4.

- 10 † Itaque manent priores illae tantum, quas clericorum
 11 fuisse vsibus destinatas proximè docuimus. † Quo fit, vt quantum ad legem nouam attinet, nihil sit, quod ex decimis subuenire pauperibus nos compellat præter generale illud præceptum, quo iubemur, Ex eo quod superest, date
 12 eleemosynam, Luc. 11. † quod præceptum non decimas tantum, sed & alia, quæ supersunt, omnino omnia completur, ac nedum clericos, sed & laycos attingit, quorum si propterea dominium non auferatur, certè nec clericorum dominium eadem hac de causa auferetur. Nec sane quicquam prædictis aduersantur Augustini verba in Homi. 1. post tertiam Dominicam de Trinitate. tom. 10. decimæ, tributa sunt egentium animarum, c. decimæ, 16.
 13 quæst. 1. † Neque enim horum verborum is sensus est, quem nonnulli existimant, nimirum, vt egentibus decimæ tribuendæ sint: sed sensit potius Augustinus, decimas tributa esse, quæ ab ijs soluuntur qui animarum salute cū egeant, ad veniam commissorum obtinendam decimis persoluendis faciliorem sibi aditum præmuniunt, iuxta illud: *Peccata tua eleemosynis redime.* Dan. cap. 4. Itaque non dicit Augustinus, decimas esse corporum tributa, sed animarum. Maximeque etiam hoc confirmat id, quod ipse postea subiicit: quod si decimam deberis, non solum abundantiam fructuum recipies, sed etiam sanitatem animæ & corporis consequeris. Atque hunc verum esse Augustini sensum, quicquid ceteri extiment, planè crediderim. At obiiciet rursus aliquis, hasce ipsas decimas, vel si maximè ob clericos institutæ sint, atque Ecclesiasticarum ministris persoluuntur, debere tamen ab ijs in vsus pauperum dispensari. Verùm illud hinc considerandum est, quod supra sæpe inculcauimus, non idcirco certam fuisse partem

partem præfinitam, quæ pauperibus debeatur, cum clericorum potius arbitrio permissum sit, ut pauperibus præstent, quæ sibi superflua, minimeq; necessaria esse intelligant: atqui certè, uel si facere id omittant, non tamen semper mortalis peccati rei sunt. † Hæc enim atque huiusmodi alia consilij potius sunt, atque animi præparationem indicant, cuiusmodi esse par sit, quippe cum debeant clerici eo animo esse, ut simul ac necessitas exigat pauperibus haud grauatè subueniant. † Eius porrò necessitatis cum nulla certa mensura præfiniri queat, solius prælati iudicium erit, ut pro ipsius prudentia, ac fide, ex personis, tempore, & causis multo facilius extimari poterit quantum, quādo, quibusve suggerere illum oporteat, ut rectè aduertit D. Thom. quodlib. 6. art. 10. ad primum, & secundum. His ergo sublatis, quæ primo aspectu cuiuspiam fortè scrupulum iniicere potuissent; minimè dubitandum esse arbitror, quin decimæ ad eorum sustentationem atque usum institutæ sint, qui ecclesiæ ministerio se se addixerunt. Nam præterquam, quòd probatur hoc optimè iuribus suprà adductis, † idem sentit etiam D. Thom. multis in locis, ut in quodlib. 6. artic. 10. ad primum, ubi: *Alio modo, inquit, potest dici, quòd necessitas sustentationis ministrorum fuit ratio ecclesiasticæ constitutionis de decimarum solutione. Ut etiam 2. 2. quæst. 87. ar. 3. passim & ad secundum, ubi ita inquit: Pastori autem, qui in diuersis temporibus in diuersis parochijs gregem pascit, debet proportionabiliter utraque ecclesia decimas soluere: & quia ex pascuis fructus gregis proueniunt, magis debetur decima gregis ecclesiæ, cuius territorio grex pascitur, quàm in cuius territorio ouile locatur.* † Verumtamen unum adhuc aduersari nobis uidetur, quod considerat Cardi. Caieta. d. quæst. 87. ar. 3. Animaduertit ipse, ueteris Testamenti temporibus, Leuiticam tribum, qua sacerdotes continebantur,

nebantur, totius populi partem duodecimam fuisse: nunc
uerò clerum uix partem totius populi centesimam occu-
pare; & tamen easdem, quæ Leuiticæ tribui soluebantur,
nunc quoque clero decimas persolui: quod nulla alia de
causa fieri putat, nisi ut de clerici, quibus tanto plus tri-
buitur, quàm antea tribuebatur, hoc ipsum, quod nunc
18 amplius assequuntur, in pauperum usus conuertant. † Sed
quo magis attentè hoc considerabis, eò minus aduersari
id perspicias: siquidem ante omnia considerandum est,
nihil certè hac in re Caietanum afferre, solamq; , ut mi-
hi uidetur, coniecturam sequi, quod tamen ipsum haud
multum referret, si probabilis saltem esset hæc coniectu-
ra. Verùm facillè unusquisque, iudicio meo, potest ani-
maduertere, hanc ipsam coniecturam omni ex parte in-
firmam esse. Minor, inquit, hodie clericorum numerus
est, quàm Leuitarum antea fuerit, & tamen eadem ad-
huc clericis decima præstatur. Primùm hoc mihi proba-
ri uelim, eandem nunc clericis præstari decimam. Nam
uel si decima appelletur, tamen Mathematicè decimam
19 esse illam non est necesse: † cùm ita receptum sit, ut quic-
quid datur, siue paruum illud sit, siue magnum, decimæ
appellatione contineatur, cap. cum in aliquibus, de deci.
Soci. consi. 298. colum. pen. uolum. 2. Quomodo autem
certò illud affirmari potest, bonorum omnium decimam
20 partem solui, † cùm pro cuiusque loci consuetudine ua-
riè solui uideamus, ut etiam aduertit D. Thom. 2. 2. quæ-
stio. 86. art. 4. ad ultimum? Quin uerò multis in locis ni-
hil soluitur, in multis etiam soluitur quidem, non tamen
clericis, sed Regibus: magna saltem ex parte, quod solu-
tum est, applicatur. Qua ex re fit, ut qui rectè rationem
subducatur, non decimam, sed quadragesimam, aut fortasse
etiam sexagesimam partem esse reperiat totum illud, quic-
quid est, quod decimarum nomine clericis adiudicatur.
Sed

Sed fac verè ipsas decimas reddituum omnium decimam partem occupare, fac etiam plus hodie ad clericos quàm antea ad Leuitas decimarum nomine peruenire; non cerè video, quomodo ex hoc efficiatur, vt minus id quod hodie percipitur à clericis, clericorum fiat, quàm fieret Leuitarum, quod à Leuitis percipiebatur. Nam si minorem hodie clericorum numerum esse contendis, cùm ab ijs affiduè spiritualia munera laicis tribuantur, illud quoque cõcedas necesse est, plus laboris nunc clericos assumere, longe què maioribus nunc eos occupationibus distincti.

Itaque non tantopere absurdum est, vt existimat Caietanus, quòd maiora nunc ijs, quàm antea solerent, stipendia præbeantur, argum. cap. cum secundum, de præbend. & c. qui ecclesiasticis, 12. quæst. 1. Hinc Paulus, 1. ad Timo. c. 5. † *Qui bene, inquit, præsumt, presbyteri, duplici honore digni sunt, vt eis .s. spiritualiter obediatur, & carnaliter ministretur.* latiusquè; hac de re. D. Tho. quodli. 7. ar. 18. in corp. Atq; idem Paulus, 1. ad Corinth. cap. 9. *Quis militat stipendijs suis? quis arat, & seminat de seminibus suis?* Quo circa cum Saluator noster Apostolos in vniuersum Orbè, quasi in messem operarios mittit, hisce illos verbis alloquitur: *In eadem autem domo manete edentes, & bibentes, quæ apud illos sunt, dignus est enim operarius mercede sua,* Luc. 10. Alibiquè; etiã dictum est. † *Boui trituranti os alligandum nõ esse.* Deuterono. cap. 25. Eam ob rem cum ex prædictis perspicuè intelligatur, propter officium dari beneficia, c. fin. de rescript. neque alia ratione tributa ijs fuisse beneficia, nisi ob laborem, quem diuino cultui, sacrisquè ritè faciendis, impèdunt. vt latè Domi. Sor. de iust. & iu. lib. 30. q. 6. arg. 24. 2. in 2. conclus. † hinc consequens certè est, vt quò magis grex adauctus est, quòd plura nunc templa erecta, ac quò pauciores beneficiarij sunt, eò maiorem ipsis, qui plures pascunt, tribui mercedem consentaneum sit; arg. Authen.

ut

ut iud. sine quoq. suffra. §. illud, ubi glo. in ver. duplex. l. fi. C. de prin. agen. in reb. vbi glos. in ver. exemplaria, libr.

25 12. Roma. confi. 26. circa fi. † Atque hæc, quæ diximus, ad
 26 eam decimarum causam spectant, quæ respicit accipien-
 tē. † Altera etiã causa est decimarum, quæ dantem respi-
 cit; sed de hac nihil est, quod dicamus in præsentia, nisi de
 cimas omnino dari oportere: id enim exigit vniuersalis il-
 lius dominiij recognitio, quod in rebus omnibus obtinet
 Deus summus, & optimus, iuxta illud Malach. 3. *Indiget
 ne Deus decimis tuis? inferte decimas in horreum meum.
 Date mihi decimas meas: & si nõ dedero vobis abũdantiã ter-
 ra, redarguite me: propterea penuria laboratis, quia decimas
 non datis.* Quorum verborum explicatio ab ijs, quæ in eũ
 locum scribit Hieronymus, omnino petenda est. Hinc di-
 uus Augustinus homel. 36. Dominica, 12. post Trinitatē
 sermo. 1. tomo, 10. *Dominus noster, inquit, qui totum digna-
 tus est dare, decimam non dedignatur repetere: non querit pre-
 mium, sed honorem. Honora Dominum Deum tuum de tuis la-
 boribus, non sibi, sed nobis profuturum,* cap. decimæ, 16. q. 1.

27 Decimas ergo omnino soluendas esse, perspicuũ est, † ac
 si peccant, ij qui Deo, tardius decimas offerunt; iuxta illud
 Exod. capitu. 22. *Non tardabis decimas tuas offerre,* quanto
 grauius ij delinquũt, qui omnino decimas non soluunt?
 Sic & alibi præcipit Dominus inquiring, *volo decimam
 partem Ego Dominus: & decimas pars dabitur mihi in tem-
 plo, & Sacerdotibus, ut in odorem suauitatis, &c.* Habes al-
 teram decimarum causam, quæ dantem respicit, atq; hæc
 certè nihilo magis recipit illam distinctionem temporũ,
 quam adhibebat Caietanus: qui enim hoc ipsum debi-
 tum præ oculis habuerit, quo Deo Opt. Maximo tene-
 mur omnes, perspicuè intelliget, nihil referre vtrum ma-
 ior, vel minor hodie clericorum numerus sit. Etenim, vel
 si maximè mutantur omnia, remanet tamen semper vis
 P eadem

eadem pietatis, & religionis, quæ nos assidue intus admo-
 net, ut à quo omnia accepimus, eidem omnia accepta, fe-
 ramus, ut & D. Thom. d. quodlibet, 6. argum. 10. ad primū
 aduertit. Iā puto ita sublata esse omnia, quæ nobis hac in
 re videbantur aduersari, ut nihil reliquum sit, in quo hæsi-
 tare possimus: nisi quis forsan obijciat, quod à multis vsur-
 pari sæpe audio, diuitiarum affluentiam Christianæ reli-
 gionis instituto minimè conuenire, multo que etiam mi-
 nus illorum hominum conditioni, qui diuino cultui sese
 28 addixerunt. † Quod ipsum tamen sanctissimorum ho-
 minum exemplis, varijsque sacrarum literarum auctori-
 29 tatibus facile infirmari potest. † Ditissimum fuisse Abra-
 hamum nemo non concedit, atque is tamen à Domino
 verba illa audiit, *Ambula coram me, & esto perfectus*, Gene-
 sis, 17. Nec sanè ab hac perfectione abfuit Hieremias, qui
 tamen emisse agrum legitur, capit. 32. Perfectissimus fuit
 & Iob, atque is certe ditissimus aliquando fuit. Quid au-
 tem Dauid, fuerunt ne impedimento Regiæ diuitiæ, quo
 minus de ipso verba illa Deus proferret, Inueni hominè
 secundum cor meum? Nonne etiam veteris legis Leuitæ
 diuites erant? utpote quibus particulares vrbes assignari.
 ac suburbana pro pecoribus reseruari Moyses præcepit,
 moxque & Iosue quod Moyses præceperat, executus est?
 Nu. cap. 18. 21. & 35. Habebant insuper Leuitæ decimas,
 & primitias, Nu. 28. Nec propria industria honestas sibi
 diuitias parare prohibebantur. Ac ne omnia confecer,
 30 quæ propè innumerabilia sunt, paucis concludo, † Sacer-
 dotes non modò diuitiarum vsu non fuisse prohibitos,
 sed cæteris omnibus hac ipsa in re anteponi consueuisse.
 Siquidem Sacerdotes erant primogeniti: Ipsi verò primo-
 geniti nature (quam vocant) lege, duplicem portionem af-
 sequebantur, ut post alios, D. Thomas. 2. 2. quæst. 87. arg.
 1. ad tertium. Hæc secus à gentilibus seruatum est, apud
 quos

quos Sacerdotes cùm nobiles, tum & diuites fuisse perspicuum est, ex Liuiio præsertim, libr. 10. cap. 1. Quæ cum ita se habeant, non video cur nostri temporis Sacerdotibus diuitiæ debeant tantopere exprobrari. Cur enim ipsi magis propria habere prohibeantur, ex quibus sibi in dies abundè suppetant, quæ ad bene, atq; honeste viuendum necessaria sunt, si ea sibi propria industria in dies parare non possunt, quippe qui ab omni negociatione, & sæcularibus negocijs planè omnibus iubentur abstinere? Age verò, non solas ipsorum Sacerdotum personas spectes, sed & aliorum, à quibus hæc bona in Sacerdotes proficiscuntur. Quid nam potest afferri, cur minus consentaneum esse videatur, nostris Sacerdotibus ea præstari, quàm ueteris legis Sacerdotibus † quibus sanè nostros dignitate lōge antecellere testis est Paulus 2. Corinth. cap. 3. *Vsq; in hodiernum, inquit, diem id ipsum velamen in lectione veteris Testamenti manet non reuelatum: quousq; enim legitur Moses, velamen positum est. & paulò inferius, Nos verò omnes reuelata facie gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur à claritate, in claritatem, tanquam Domini spiritu.* Neque verò responderi potest, maiorem hodie in Christianis, quàm olim fuerit in Hebræis, perfectionē desiderari, cum imò apud Matthæum, capit. 5. insignia illa verba legantur, *Si non abundauerit iustitia uestra plusquam Scribarum, & Pharisæorum, non intrabitis in regnum cælorum:* quod & D. Thomas ad hanc rem satis appositè adnotauit in Secunda secundæ, quæf. 87. argumen. 1. in corp. Quid ergo, inquires, itane clericorum proprias decimas esse contendis, vt ab ijs planè pauperes excludantur: iniquus certe esset, qui ab hoc præsidio ita pauperes excluderet, vt omnino negaret, inter pauperes decimas distribui debere. Verè enim pia, atque omni rationi consentanea est hæc distributio, non quia non omnino,

ad clericos decimarum dominium pertineat, sed quia generatim hoc præcipitur, semperque ita fieri æquum est, ut quodcunque superfit, id quàm maxime fieri possit, pie, sã 32 cteque erogetur. † Atque hoc sensu dicebat D. Doctor a laicis in pauperes decimas, transmitti, in 1. scripto super 4. Sentent. dist. 15. quæst. 1. argumen. 1. ad tertium: quod non eò spectat, ut in pauperes decimæ sint erogandæ, aut certa illarum portio ipsis pauperibus sit assignata, sed ut moneantur clerici (cogi enim illos nulla lege reperio) quicquid post decentem usum ijs superfit, inter pauperes 33 potius distribuere, quàm alia ratione absumere. † Quòd si certã aliquam portionem erogare prorsus cogerentur, nõ sane video quomodo decentis eorum status ratio haberi posset, prout illam omnino habendã esse testatur D. Thomas in 2. 2. q. 32. argum. 6. in corp.

Satis hætenus de decimis: nunc restat, ut (quod sumus polliciti) de piè legatis deinceps agamus, à quibus pariter veluti ab altero fonte manasse ecclesiastica bona perspicuum est, ac demonstremus: nec etiam ex hac causa rectè ullum argumentum desumi, quo rectè probetur horum bonorum redditus ad clericos non pertinere. Id uerò hac 34 ratione commodius ostendi poterit. † Considerandum est ad duo tempora posse pia hæc legata referri, nimirum ad illud, quo nondum beneficia fuerant instituta, tum & ad illud, quo sublata cõmunionem ad formam beneficiorum ecclesiastica bona redacta fuere. Si primum tempus spectes, expeditior erit huius quæstionis explicatio. Nam cum initio inter clericos rerum omnium communio esset, actu potius atque exercitio, quàm certa iuris forma, redditus ecclesiasticos clerici obtinebant: ac si formale aliquod dominium poterat considerari, illud proculdubio penes Episcopum residebat, in cuius omnia erant posita ptate: qua de re, cum supra plenius egerimus, eadem
hìc

- 35 hinc repetere necessarium non est. † Quicumque ergo in
pios vsus tunc aliquid relinquebat, certè credendus non
erat alia conditione reliquisse, quàm temporum illorum
ratio exigebat, argum. l. quod si nolit, §. quia assidua, ff. de
ædil. edic. l. semper in stipulationibus, vbi Bar. Dec. & alii
ff. de regu. iur. l. Paulus, in prin. vbi Bar. de solu. Si verò ad
posteriora tempora animum conuertas, posteaquàm be-
neficia fuerunt erecta, cùm iam multis & rationibus, &
authoritatibus demonstratum à nobis fuit, redditus ip-
sos ecclesiasticos ipsis clericis, vti proprios fuisse adiudica-
tos, non est quod hinc voluntatem illorum obijcias, à qui-
bus hæc legata proficiscebantur: † cum ipsi pariter, vt
36 proximè dictum est, iuris dispositioni, ac conditioni tem-
porum censerentur voluntatem suam accomodare, argu-
men. l. heredes mei, §. cum ita, ff. ad Trebell. At (dices) nõ
satis hæc simul conueniunt, vt legauerit quis ad pias cau-
sas, & rei legatæ fructus clerici fiant, fortasse etiam aliun-
dè habebit, vnde commodè viuere possit. Quod ipsum ta-
37 men nihil nos mouere debet: † semper enim ad pias
causas, siue ad pios vsus legatum id fuisse dixerò, quod ec-
clesiæ legatum est. at ecclesiæ legatū dici potest illud quo-
que, cuius redditibus ecclesiæ ministri aluntur, & susten-
tantur, cùm proprietas ipsa perpetuò penes ecclesiam sit
38 permatura. † Quòd verò his ipsis redditibus ecclesiæ
minister abutatur, cum sit tristis euentus, vix est, vt à no-
bis considerari debeat, l. inter stipulantem, §. sacram. vers.
39 sed hæc dissimilia sunt, ff. de verbo. obliga. † Nec sanè
debent, quæ ex accidenti fiunt, veram rei essentiam immu-
tare, argum. l. & habet, ff. de tute. cap. cùm R. Canonicus,
de transact. † Itaque minimè illud probandum est, quod
40 nonnulli dicunt, eam tacitè conditionem censerì à testa-
tore adiectam, vt legatorum bonorum fructus teneatur
Prælati pauperibus elargiri: quandoquidem si id voluif

set testator, facili negotio exprimere hoc potuisset, argu-
 l.vni. §. sin autem ad deficientis, C. de cad. toll. cap. ad au-
 dientiam, de decim. potuissetque etiam hospitali potius
 alicui ea bona legare, cum sciret, quæ hospitali relinquin-
 tur, magis pauperibus esse debita; quod quia non fecit, sed
 ecclesiæ potius relinquere voluit, consuetudini, (vt dixi-
 mus) ac temporum conditioni uoluisse sese accomodare
 41 existimandus est. † Nec minus idcirco eleemosynæ me-
 ritum est affecutus, quod optato effectu caruerint legata,
 cum ab ipsius legantis voluntate meritum pendeat. D.
 Thom. quodlibet. 6. argumen. 12. & 13. in corpore. Quin
 verò neq; semper effectu carere eleemosyna dici potest:
 plus enim plerunq; in ecclesiæ reparatione impenditur;
 minus verò in pauperum sustentatione: idq; arbitrio præ-
 lati permittitur, vt sepius iam dictum est, vereque hæc e-
 42 leemosyna dici potest, † in qua temporis, loci, persona-
 rumque ratio haberi debet, S. Thom. 2. 2. quæst. 185. argu-
 men. 7. ad tertium, & quæst. 71. argumen. 1. Quid autem,
 inquires, si fortè ea temporum inciderit calamitas, vt pau-
 peres in extrema sint necessitate constituti, non ne ipsis
 potius pauperibus, quàm prælatis ecclesiasticis fructus de-
 bebuntur? Sanè debebuntur, non quia illorum dominium
 auferatur prælatis: sed quia ob necessitatem communem
 43 nulla propemodum dominij ratio habetur: † Sed rerum
 omnium communis quodammodo vsus dici potest, cum
 & furari liceat, capitu. si quis propter necessitatem, de fur.
 44 silent enim tunc ferè leges; † vnde & Monachus quamuis
 dominij capax non sit, tamen domini loco habetur, & abs-
 que Abbatis licentia pauperibus subueniri potest, capit.
 45 peruenit, vbi Card. Alexandrinus, 8. dist. † Sic & vxor
 de mariti rebus absque eius licentia summæ pauperum
 necessitati succurrere potest. D. Thom. 2. 2. quæst. 32. ar-
 gumen. 8. ad primum, & argumen. 7. ad tertium. Vt ergo

ex longa quasi navigatione iam tandem vela colligamus, cum perspicuū sit partim ex decimis, partim ex legatis ad pias causas, bona ecclesiastica fluxisse, cūq; haftenus a nobis demonstratum sit, neque ex decimarum, neque ex legatorum piorum natura quicquā desumi posse, quòd clericorum dominio aduersetur; intrepide iam concludamus, quomocunque bona ecclesiastica fuerint ecclesijs acquisita, reddituum ipsorum dominium semper ad beneficiarios pertinere.

A R G V M E N T V M.

Quid si clerici per luxum Ecclesia sua fructus effundant, an tunc saltem restitutioni obligentur: id quod multis rationibus primo aspectu affirmari posse uidetur.

R E R V M S V M M A E.

- 1 *Restitutionis tractatio à dominij tractatione seiuncta.*
- 2 *Quae ob causam recipiuntur, causa non secuta, restitui debent.*
- 3 *Beneficiarij videntur bona ecclesiastica recipere cum onere inter pauperes illos distribuendi.*
- 4 *Homicidij coram Deo reus est, si quis non praestans decimas, pauperes mori patiatur.*
- 3 *Penuria, & egestas uenit in mundum ob non praestationem elemosynarum pauperibus.*
- 6 *Quicquid superest, in causis pijs est erogandum.*
- 7 *Apostoli superflua omnia in pauperes erogabant.*
- 8 *Apostolorum traditiones diuinæ legis loco habende sunt.*
- 9 *Diuisio adiunctum onus non tollit, sed commodiorem tantum usum praestat.*
- 10 *Argumentum à dominio clericorum sumptum, non urgere.*

CAPVT VIGESIMVM OCTAVVM.

- V** I D I M V S hucusque, reddituum ecclesiasticorum clericos dominos esse, posseq; de illis pro animi sui arbitrio liberè disponere. Nunc uerò alterum huius quæstionis caput restat, ut uideamus, nunquid saltem, si per luxum malè eos consumpserint, ad restitutionem teneantur. † Siquidem hæc duo capita maximè inter se differre satis suprà à nobis demonstratum est. Et quoniam hæc quæstio multorum disputationibus celebrata est, operapretium esse duxi, accuratè quidem, sed breuiter hìc referre, quæ pro utraq; sententia adduci solent. Qui ergo affirmatiuam sententiam defendunt, ita ferè argumentantur. † Quoties, inquit, ea lege aliquid recipis, ut certa ratione id distribuas, nec facis tamen, ad restitutionem teneris, l. 2. C. de donat. quæ sub mo. toto titu. de cond. cau. da. cau. non secu. † At beneficiarij uidentur cum eo onere accipere bona ecclesiastica, ut eorum redditus inter pauperes distribuunt. Itaque nisi id præstent nullo colore à restitutione excusari possunt. Porrò autem huic oneri subiectos esse beneficiarios, præter id, quod de quatuor partium diuisione sæpè iam superius repetitum est, iux. cap. de redditibus, cap. uobis, cap. concesso, cap. quatuor, i. 2. quæstio. 2. Ostendit etiam D. August. serm. i. 19. de temp. siue Domini. prima post Trinitatem. † *Et quanti pauperes, inquit, in locis suis, ubi ipse habitat, illo decimas non dante fame mortui fuerint, tantorum homicidiorum reus ante æterni iudicis tribunal apparebit: quia rem à Deo pauperibus delegatam, suis usibus reseruauit, cap. decimæ, i. 6. quæstio. 1.*
- † Sic & D. Hieronym. in Commen. in Malachiam, cap. 3. *Si quando fames, & penuria, & rerum omnium egestas opprimis*

primit mundum, sciamus hoc ex ira Dei descendere, qui se in pauperibus, si eleemosynam non accipiant, fraudari loquitur. cap. Reuertimini, 12. quæst. 2. Idemq; alibi ad Damasum Papam: Quicquid, ait, habent clerici, pauperum est, capit. quoniam quicquid, 16. quæst. 1. Et Paschalis IIII. Iam de faciendis, inquit, portionibus, uel exhibenda hospitalitate, uel adimplenda misericordia, nobis quid erit loquendum? cum omne, quod superest, in causis pijs, ac religiosis erogandum sit, dicente Domino Luc. 10. Quod superest, date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt uobis. Quæ omnes auctoritates apertè declarant, non simpliciter beneficiarijs hæc bona tradita fuisse; sed ea lege potius, ut quicquid eis superfit, inter pauperes distribuant, ut etiam animaduertit D. Thom. 2. 2. quæst. 62. ar. 2. ad quartum. Consequens ergo est, ut nisi id faciant, ad restitutionem teneantur. Secundò huic sententiæ maximè suffragatur Apostolorum exemplum: † certè enim ipsi superflua omnia pauperibus elargiebantur, ut in canone Apostol. 40. & 41. c. sint manifeste, cap. sequen. 12. quæst. 1. cap. uidentes, cap. futuram, eo. cap. & quæst. † Negari uerò non potest, quin Apostolorum traditiones, diuinæ legis loco habendæ sint, quinve illorum actiones omnes studiosè amplecti atque imitari debeamus, cap. in his, cap. catholica, 11. dist. cap. sunt quidam. 25. quæst. 1. Nec sanè reddituum diuisio bonorum conditionem debuit immutare, sed illud tantum dominium, quod prius clerici habebant, illis præseruare: non enim adiunctum onus diuisio tollit, sed commodiorem tantum usum præstat. l. cum pater. S. hæreditatem, 2. de leg. 2. l. qui cum tutoribus. ff. de transact. Manebit ergo, hærebitque bonis ecclesiasticis, etiam post eorum diuisionem, eadem conditio, ut ex iis clerici (id quod faciebant Apostoli) non nisi necessaria possint assumere, arg. l. Caius Seius. S. Titius. ff. de leg. 2.

Tertiò,

Tertiò, qui restitutioni clericos adstringunt, illo etiam argumento utuntur, quòd reddituum ecclesiasticorum eos dominos esse negant. Quod sanè argumentum apud eos omnium potissimum esset, si, quod ipsi ponunt, clericos horum reddituum dominio carere, firma ulla ratione, aut lege probare possent. Sed quia nos contrarium supra non posuimus solùm, sed & aperte demonstrauius, in huius argumenti reprobatione nihil erit, quod hoc tēpore elaboremus. Solent & alia nonnulla pro hac opinione adduci argumenta, quæ tamen, quia propositæ quæstionis scopum non attingunt, consultò prætereo: siquidem eò tantùm spectant, ut probent beneficiarios reddituum ecclesiasticorum dominos non esse: de hoc uerò satis multa, et plura etiam fortasse, quàm par erat, à nobis hucusque tradita sunt.

ARGUMENTVM.

Nonnulla illi esse præmunienda, qui rectè hanc de restitutione quæstionem explicare uelit.

R E R V M S V M M A E.

- 1 *Praelati, aliq̄, beneficiarij licet redditibus ecclesiasticis abundantur, ad restitutionem minimè tenentur.*
- 2 *Quæ consideranda sunt, ut Prælati abuti redditibus dicatur.*
- 3 *Alius alio splendidius uiuere potest, pro personarum qualitate.*
- 4 *Ad peccata, licet minuta, refert August. si pauperibus nimis delitiosa cibaria parentur.*
- 5 *Abbas melioribus debet uti uestibus, cum cæteris monachis præsit.*
- 6 *In taxandis rustici expensis, equus computari non debet, quia debebat*

debebat pedes incedere.

- 7 Victus & uestitus pro personarum qualitate uariatur.
- 8 Cardinales maiorem quàm ceteri habere possunt familiariũ numerum, & edium apparatus.
- 9 Sumptuosus status, sumptuosas requirit expensas.
- 10 Presentium rerum usus qualis esse debeat, pulchrè docet Augustinus.
- 11 Superstitiosos Caietanus appellat, qui minus preciosis uestibus, & ornamentis utuntur, quàm exigat mos regionis.
- 12 Ex solo conscientie scrupulo potest quis ad restitutionem obligari.
- 13 Erronea conscientia est deponenda.
- 14 Possidens rem ecclesie ut propriam, satisfacit, si eandem, ut ecclesie incipiat possidere.
- 15 Non pugnant hæc inuicem, ut malè quis expendat, & tamen alteri se non teneri arbitretur.
- 16 Non statim, ac prælatus præter naturalem necessitatem expendit, malè uti dicendus est.

CAPVT VIGESIMVMNONVM.

- 1 **V**ICQVID alij hac in re sentiant, puto ego contrariam sententiam longè ueriores esse, atq; intrepidè affirmari posse, † Prælatos, aliosque beneficiarios, licet redditibus ecclesiasticis abutantur, ad eorum tamen restitutionem minimè teneri: quod ipsum (ut planius à nobis explicetur) ac planè omnis tollatur æquiucatio, commodissimum esse duxi, antea nonnulla constituere, quibus quasi gradibus ad ea, quæ uolumus, paulatim perueniatur. † Primò ergo constituendum est nimis iniquos illos iudices esse, qui siquãdo Prælatum uideant largius aliquid expendentem, continuo illum reprehendunt, ac quasi luxui nimis deditum, imò

- imò & quasi furem, & sacrilegum restitutioni obnoxium illum esse statuunt: considerare enim isti deberent, non eodem prorsus iure omnes homines censeri oportere.
- 3 † Sed pro personarum qualitate, alium alio splendidius uiuere, lautioribusq; etiam cibis uti posse: quod & sanctissimi Scriptores haud grauatè concedunt, ut D. Thom. 2.2. quæst. 32. ar. 10. ad tertium. Quocirca Augustinus sermo. 4. de ani. defunct. siue 41. de sanctis, alias diuitum, alias pauperum escas debere esse statuit: † atque ad peccata, licet minuta, refert, quod pauperibus nimirum delitiosa sumptuosaque cibaria parentur, cap. criminis, 25. distict.
- 4 † Hinc monachorum Abbatem, quod ceteris ipse præsideat, melioribus uti vestibus debere, putat Bald. in l. sed & si quid, ff. de usufru. Atque huius rei ratio in taxandis etiam litium expensis haberi solet. † Rustico enim, gratia exempli, equus computari non debet, cum eius conditio poscat, ut pedes incedat. Accursius in l. Idem que. S. Idem Labeo, uersicu. cum oporteret, ff. manda. & in l. seruis urbanis, ff. de leg. 3. in uersu. cibaria. ubi præterea addit hæc uerba, Non utitur familia rustica pullis alijsue delictis cibarijs, sed caseo, cepis, & fabis.
- 5 † Ac denique in re omni pro personarum qualitate, & victum, & vestitum variari receptissimum est, capitu. non cogantur, 41. dist. cap. & si quæstiones, de simo. glo. in cap. clericus, 21. quæst. 1. cap. Vulteranę, 12. quæst. 1. Abba. in capitu. statuimus, de de maior. & obed. Bald. in capitu. ad aures, de rescripti.
- 6 † Nec dubium est, quin de numero familiarium, de ædium apparatu, ceterisq; ornamentis idè rectè concludatur, quæ omnia certe Cardinalibus maiora, splendidiora que licet habere, nec propterea reprehendendi sunt, quod uitę cultus splendore cæteris præfulgeant. Summ. Tabie.
- 7 ver. restitutio uersi. decimonono quæritur: † Sumptuosus nanque status, sumptuosas requirit expensas, Ioann. Gerson.

Gerson in suo triper. de præcep. Decalog. capitu. 10. in 6. præcepto, Non furtum facies. Qua de re pulchrè ex Augu-
 stino D. Thom. quodlibet. 10. argum. 14. *Hæc ita, inquit, peragenda sunt, ut ne dum ea fiunt, quæ ad auctoritatem con-
 seruandam spectant, in superbiam degeneretur; & nedum ni-
 mium seruetur humilitas, regentis frangatur auctoritas.* † Me-
 moratu etiam dignissima sunt quæ tradit idem Augu-
 stinus libr. 3. capitu. 22. de doctri. Christiana. tom. 3. quare
 10 ipse verba non alienum erit hoc loco referre: *Quisquis, inquit, rebus prætereuntibus restrictius utitur, quam se ha-
 beant mores eorum cum quibus uiuit, aut temperatus est, aut
 superstitiosus. Quisquis verò sic eis utitur, ut metas consuetu-
 dinis bonorum, inter quos versatur, excedat, aut aliquid si-
 gnificat, aut flagitiosus est. In omnibus enim talibus non usus
 rerum, sed libido in culpa est. Quod igitur locis, & tempori-
 bus, & personis conueniat, diligenter attendendum est, nec te-
 merè flagitia reprehendantur, si eri enim potest, ut sine aliquo
 vitio cupidinis, vel voracitatis preciosissimo cibo sapiens utatur,
 insipiens autem fœdissima gula flamma in vilissimum o-
 lus ardescat: & sanius quisq; maluerit morè Domini pisce ve-
 sci, quam lenticula morè Esau, nepotis Abrahe, aut ordeo mo-
 re iumentorum. Nō enim propterea continentiores nobis sunt
 pleraque bestia, quia vilioribus alantur escis. Nam in omni-
 bus eiusmodi rebus, non ex earum rerum natura, quibus uti-
 mur, sed ex causa vrendi, & modo appetendi, vel probandum,
 vel improbandum est quod facimus, capitu. Quisquis, 41. di-
 11 stinct. Eadem hæc docuit. D. Tho. 2. 2. quæst. 169. † quo lo-
 co Caietanus in responsione ad 2. arg. eos qui minus pre-
 ciosis vestibus cæterisque ornamentis vtantur, quam mos
 exigat regionis, non dubitat superstitiosos appellare. Ex
 quibus omnibus intelligi potest hoc, quod quærimus, de
 restitutione non adeos omnes referri posse, qui largè ac
 splendidè viuunt.*

Alte-

Alterum illud præterea ad Quæstionis huius intelligentiam præmuniendum est, nimirum ac de re duobus modis quæri posse. Primò. n. possumus absolutè disputare, ac simpliciter, vtrum clericus, qui redditibus ecclesiasticis non eo, quo par erat, modo vsus est, ad restitutionem teneatur. Secundò, an tunc saltem teneatur, cùm quibusdam quasi stimulis conscientia impellitur, vt malè consumpta restituat. Quæ duo inter se plurimum differunt, cùm ibi vsus ipse (rectius dixerim abusus) restituendi obligationem induceret; hìc verò non abusus, sed conscientia ipsa ad restituendum obligaret. † Et certè, si de conscientia loquamur, facilè concessero, eum, qui sibi in animū induxerit, debere se male consumptos ecclesie redditus restituere, nec posse, absq; mortali culpa, id prætermittere, vel ex hoc solo ad restituendum obligari. † Nam vel

12

13

si maximè quis consideret erroneam esse hanc existimationem, tamen anteaquàm, vt erronea, deponatur, errantem ipsum arctare poterit: ita enim uideo sacrorum canonum conditores existimasse, ut Innocētius Tertius, in capitu. per tuas, secundo, de Simon. vbi ait eos, qui contra conscientiam aliquid faciunt, ad gehennam ædificare, ac statim postea hæc verba subiungit: *Licet, inquit, ex eo quod conscientiam nimis habuerit scropulosam, in difficultatem huiusmodi sit collapsus, quam utique non euadet, nisi deponat errorem* ac multo etiã apertius loquitur. Alexander III. in cap. & si quæstiones, eod. tit. *Et si quæstiones tuas de feruore religionis ad nos perferri nullatenus ignoremus, non tamen sibi est in his ultra quàm oporteat dubitandum: cum leges humana dicant, quod quidam tenui religione sacramenta etiam necessaria exhibere contempnunt, tenuem religionem vocantes, qua in talibus hesitat, ubi non est aliquatenus necessarium.* Itaque maxima cum ratione Clemens in c. ad aures, de æta. & qualita. ad eum rescribens, qui medicamentis

tis exhibitis, mortis periculum nonnullis sese intulisse significauerat, admonet ipsum, vt conscientiam consulat propriam, eaque reclamante, ad sacros Ordines minime ascendat. facit. c. literas, de resti. spolia. & c. quonia omne. de præscrip. & c. omnes deinceps, S. ex his, 28. quæst. 1. c. Inquisitioni, de senten. excom. Doctõ. in ca. vigilanti, vbi Io. de Lignano, de præscrip. Bal. conf. 298. num. 7. vol. 1. Verum, vt dixi hæc obligatio, quam ex conscientia cuiusque fluere demonstratum est, ad pauperum dominiũ nulla ex parte pertinet, nec ex eo proficiscitur, quod res alienas prælatus in proprium vsum conuerterit. Quæ ratio non magis ecclesiasticos redditus, quam cæterorum omnium facultates complectitur. Quo circa hanc existimationem deponat oportet, qui eiusmodi obligatione solutus esse velit. † Idem enim hoc consilium illi quoque, qui rem ecclesiæ, vt propriam, possidere cœpisset præbet D. Thom. 2. 2. quæst. 62. ar. quinto ad quintum, nimirum, vt mutata intentione illam ipsam in posterum ecclesiæ nomine incipiat possidere. At nõ potest hoc fieri, inquit, vt ueram quis opinionem animo deleat, semper enim ante oculos hoc uersabitur, portionem, quam malè ipse expendit, pauperibus debitam esse. † Sed respondeo non pugnare hæc duo, ut sciat quis se malè expendere, & tamen id quod expendit, non esse pauperum arbitretur. Quare, licet ex eo quod malè expendat, peccati reus efficiatur, non propterea tamen obligatur restitutioni, quod pauperũ, aut ecclesiæ substantiã in proprios vsus conuertat. Maneat igitur hoc firmum in hac tota disputatione, nos de eo non loqui in præsentia, qui propriæ conscientie stimulis ad restituendum impellitur, atq; obligatur: sed de ea tantum obligatione, quæ ex malo vsu reddituũ ecclesiasticorum proficiscitur. † Rursus, & illud maneat, nos malum vsum non eo modo accipere, quo multi solent

lent, qui beneficiarios tum semper male uti arbitrantur, cum præter naturalem necessitatem aliquid impendunt: id enim longe secus esse satis iam à nobis paulò antè demonstratum est.

ARGUMENTVM.

Minimè quidem dubitari posse, quin parte clerici, ac moderate bonis ecclesiasticis, uti debeant, verùm si id minus faciant, nihil esse tamen, cur propterea restitutioni obnoxios esse illos existimemus.

RERVM SVMMÆ.

- 1 *Prelati, si redditibus ecclesiasticis abutantur, grauissimè quidem peccant, non tamen ad restitutionem tenentur.*
- 2 *Malus usus solus restitutioni non obligat.*
- 3 *Restituere non tenetur auarus, si uidens pauperes in necessitate positos, bona sua in mare proyiciat.*
- 4 *Testatores non videntur restitutionis conditionem adiecisse, cum passim conspicerent clericos redditus in proprios usus conuerrere.*
- 5 *Voluntas testatoris ita interpretanda est, ut censeatur se accomodasse probate consuetudini, & Pontificum constitutionibus.*
- 6 *Beneficiariorum arbitrio reddituum dispensatio commissa est.*
- 7 *Pugnant inuicem, ut aliquid libero alicuius arbitrio permiffum sit, & quòd certo modo distribuere teneatur.*
- 8 *Ut eleemosyna præstetur pauperibus, diuini iuris est; tamen quantitas iuris positiuè est.*
- 9 *Baptismus diuini iuris est, modus autem baptizandi iuris positiuè.*
- 10 *Confessio sacramentalis diuini iuris est, modus autem & ratio est iuris positiuè.*

Ieiunium

- 11 Ieiunium est de iure diuino, quomodo autem sit ieiunandum, est iuris positivi. Idem deo ratione, nu. 12.
- 13 Concilium Tridentinum videtur sentire clericos ad restitutionem non teneri.
- 14 Hospitalarij male versantes in administratione hospitalium, tenentur ad restitutionem ex inuolutione Concilij Tridentini.
- 15 Quae à lege non dicuntur, neque à nobis dici debent.
- 16 Restitutio cum neque ecclesiae, neque pauperibus, neque ipsi Deo facienda sit, apparet beneficiarios illi obligatos non esse.
- 17 In ecclesiae dominio redditus ecclesiastici non sunt.
- 18 Beneficiarius quod ad ecclesiae fabricam compellatur, poena magis, quam restitutio est.
- 19 Poena non obligatur quis, nisi precedat condemnatio.
- 20 Aleator ludo quaesita restituere non tenetur antequam ad id ipsum condemnatur.
- 21 Quem sensum recipiant iura, quae dicunt beneficiarios quandoque ad restitutionem fuisse compulsos.
- 22 Poena temporibus Apostolorum Praelatis erat imposita, qui ecclesiastica bona, ut propria uendicabant.
- 23 Pauperibus restitutio fieri non debet, quia illorum redditus nunquam fuerunt.
- 24 Qui digni promotionem impedit, ad restitutionem non tenetur.
- 25 In restitutionem habetur ratio commutatiua iustitiae, non distributiua.
- 26 Elapso tempore instantis necessitatis, quo quis dare tenebatur, oritur noua obligatio, quae restitutioni locum non facit.
- 27 Consideranda est ratio, quae excusat à peccato.
- 28 Deo restitutio facienda non est, cum poenitentia sola illi satisfiat.
- 29 Restitutio usu recepta non est.

Q Resti-

- 30 Restitutio, ut pœna defuetudine tolli potest, vt in ludo, & sacrilegio etiam fit, nu. 31. & 32.
- 33 Consuetudine licitum fieri non potest, quod per se illicitum est.
- 34 Prelatus, si improbe utatur redditibus, grauissimum peccatum committit, propter quod de poni potest.
- 35 Alia ratio est peccati, alia restitutionis,
- 36 Pauper, cui facta est eleemosyna, vt oret, si omittat orare ad restitutionem non tenetur.

CAPVT TRIGESIMVM.

- I VONIAM verò, vel si beneficiarij beneficiorum fructibus verè abutantur, † in ea nihilominus sententia sum, vt quamuis grauissimè peccent, tamen in hoc nomine ad restitutionem non teneantur; reliquum est, vt exponam, quibus præsertim rationibus existimem hanc sententiam confirmari posse. Prima ratio, eaque iudicio meo validissima, sumitur ex eo, quod plenissimè supra demonstratum est. Beneficiarios reddituum ecclesiasticorum dominos esse, Neque eorum nomine cuiquam obligatos esse neque enim consentaneum est, vt qui planè dominus est, ad restitutionem teneatur, cum imò, si res apud alium reperiretur illi ipsi restituenda esset. l. qui restituere, ff. de rei vendic. † Neque enim sola illa ratio restitutioni adstringit, quòd malè quis proprijs rebus vsus fuerit: siquidem hac ratione inspecta, quilibet avarus, & diues, qui neglectis pauperibus bona sua in mare proiecerit, ad restitutionem teneatur. † At clarum est non teneri eum, licèt à peccato haud quaquam immunis sit, vt sentit Hadrianus in 4. trac. de resti. in illa quæstione, An ecclesiasticus ultra uictus decentem necessitatem. 2. conclusione, in ulti. uerbis.

Illud

Illud præterea (quod & ipsum supra tetigimus) uide-
 tur mihi hanc sententiam maximè confirmare: diximus
 enim, uerisimile esse, eos, qui ad pias causas legarunt, eo
 animo fuisse, ut communi consuetudini sese accommo-
 4 darent. † Quare cum passim conspicerent à beneficiariis
 hosce redditus in proprios usus conuerti, non possunt ui-
 deri hanc conditionem tacitè legatis adiecisse, ut malè
 consumpta beneficiarij restituerent: quod enim tam sæ-
 pe accidit, id facilè ipsi præuidere potuerunt. Idemq; hoc
 animaduertit, atq; ad Monachorum fauorem accommo-
 dat Card. Caieta. 2. 2. quæst. 187. ar. 4. *Nec est, inquit, e-
 uentus istius fraudis omnino inopinatus benefactoribus: quo-
 niam facile nosse possunt donantes propria immobilia, quòd
 fluxu temporis cadit status religiosorum, cum humana om-
 nia caduca esse constet. & sic uidetur, quòd donando absque
 prouisione, quòd deuoluantur ad alios inseruientes alijs Reli-
 giosis actibus, implicite acceptarunt se frustrandos quando-
 que suo intento: scienti autem, & uolenti non fit fraus, nec
 iniuria.* Sic & Driedonus, lib. 2. de Liberta. Christia. cap.
 5 4. tom. 3. † considerabat defunctorum uoluntatem ita
 accipi debere, ut & probatæ consuetudini, & Pontificum
 constitutionibus, quæ rei, loci, & temporis qualitate mu-
 tari solent sese illi subiecisse uideantur.

Tertiò, illud accedit, quòd quicquid senserint defun-
 6 cti, negari non potest, † quin arbitrio beneficiariorum si-
 ue domini illi sint, siue minus, reddituum ecclesiastico-
 rum dispensatio permessa sit: quod ipsum quoque supra
 7 plenè demonstrauius. † Pugnant autem hæc simul,
 quòd libero alicuius arbitrio permissum aliquid sit, &
 quòd, nisi certo modo distribuatur, teneatur ipse ad resti-
 tutionem. Nec dicatur diuini iuris esse præceptum, ut
 pauperibus illi subueniant, iuxta illud Luc. 11. *Quod su-
 perest, date elemosynam.* atque illud, *Pasce fame moriētem;*

Q 2 si non

si non paucis, occidisti, cap. pasce, 87. dist. † Nam uel si absolute hoc acceptum iuris diuini sit, pauperibus elargiri, tamen quid huic, uel illi elargiaris, à iure positiuo sumendum est: sic etiam stipendia præbere iis, qui seruiunt altari, diuini iuris est. *Quis enim* (inquit Paul. 1. Corinth. 9.) *gregem pascit, & de eius lacte non manducat?* tamen stipendiorum quantitatem non diuinum ius, sed positiuum constituit. Atque eiusmodi quamplurima exempla sunt, quibus hoc facile demonstrari possit. † Ecce enim baptismus ipse diuini iuris est, modus autem baptizandi, nimirum, quod uel aspergatur puer, uel aqua immergatur, quod semel, aut ter, quodque hæc potius, quam ille ceremoniarum, uel in templo, uel extra templum adhibeantur, Ecclesiastici, ac positiuum iuris est. † Confessio item sacramentalis diuino iure præcipitur; confessionis uero modus, & ratio nimirum, quod semel in anno fiat, quod non alio potius, quam Paschæ tempore, totum hoc ecclesiæ dispositioni relictum fuit: sicut & Eucharistiæ sumendæ, & tempus, & modum Ecclesia ipsa definiuit. † Definiuit & ipsa ciborum delectum in ieiuniis, quamuis ieiunia ipsa ipsius Dei præcepto contineantur. Vnde August. ad Casulanum Epistola 86. de ieiuniis ita loquitur: *Ego in Euangelij, & Apostolicis literis totoque instrumento, quod nouum appellatur Testamentum, animo id reuoluens, uideo præceptum esse ieiunium: quibus autem diebus nos oporteat ieiunare, & quibus non oporteat, præcepto Domini, uel Apostolorum non ieiunio definitum.* † De oratione idem uerè affirmare possumus, cuius necessitas diuino à iure pendet, modus autem ecclesiastica constitutione definitus est.

Quartò, negare non possumus, quin negligentiarum nomine (si modò ita loqui licet) accusanda foret ecclesia, quæ debitam restitutionem non diligentissimè exequeretur. Sacrilegij enim essent omnes beneficiarij, si ad restitutionem

nem

- nem tenerentur, cum id à nemine propemodum præstari uideamus. Itaque sanè mirum esset, nullibi cautum esse iure Pontificio, posse illos ad restitutionem compelli:
- 13 † eoq; magis, quòd cùm proximè sancta Tridentina Synodus ea omnia accuratissimè persecuta sit, quæ ad peccatorum coercionem, atque ecclesiæ reformationem necessaria esse animaduertit, hac tamen de re nihil cauit, imò uerò ita locuta est, sess. 25. cap. 1. de reform. ut non obscure inde colligi possit, beneficiarios ad restitutionem eorum, quæ malè impenderint, minimè compellendos esse: siquidem affinibus de bonis ecclesiæ dare prohibuit, nec tamen adiecit, quæ data fuerint restitui debere: sicq; abusum tantùm correxit, abutentibus uerò nullam restitutionis pœnam inflixit:
- 14 † sicut apertè id statuit, cùm de hospitalariis loqueretur, qui in hospitalibus administrandis malè uersarentur, sess. 25. cap. 8. de reformat. Neque uerò dici potest sensisse hoc quidem sanctam Synodum, sed id minus exprimere uoluisse: siquidem cum id sibi eo in loco ipsa proponeret, ut quid in Ecclesiæ bonis iuris esset, nobis exprimeret; certè si uoluisset beneficiarios ad fructuum ecclesiasticorum, quos malè ipsi consumpsissent, restitutionem compellere, aliqua ratione saltem id ipsum expressisset: quod cùm fuerit prætermissum, non potest à nobis affirmari, cùm legis autoritate destituamur, † iuxta l. illam, C. de collatio. §. consideremus, Auth. de trien. & semis. Auth. de non elig. secun. nuben. uer. nec est quælibet lex tale dicens.
- 16 † Quintò, si redditus ecclesiastici à beneficiariis restitui debent, necesse esset dari aliquem, cui facienda esset restitutio: quinam uerò is sit, si accuratius rem totam uelis inspicere, nullo modo reperire poteris, cùm neque ecclesiæ, neque pauperibus, nec denique ipsi Deo Opt. Max. restitutio fieri debeat. Nam si dicas ecclesiæ restitu-

- tionem fieri debere, nulla ratione poteris hoc defendere.
- 17 † Cùm & illi, qui à nostra opinione dissentiunt, facilè cōcedant in ecclesiæ dominio hos ipsos redditus non esse, licèt aliquando ecclesiæ sua portio, & illa quidem incerta fuisset assignata. Incertā dico, quia ut supra sæpè admonui, solius beneficiarij arbitrio illa committebatur. † qui, quanquam ecclesiæ fabricam tenebatur adiuuare, capi. 1. de eccles. ædif. ac nisi id faceret certa ratione compelli poterat, tamen pœnæ potius adscribenda erat compulsio illa, quàm restituendorum reddituum obligationi. Pugnāt enim hæc duo, quòd ecclesiæ certum aliquid restitui debeat, & quod portio ipsius esset incerta, quodque beneficiarii arbitrio penitus permessa. Potest quidem, ut dixi, ratione pœnæ esse debita restitutio, sed tunc certam peculiarēque causam habet hæc obligatio quæ ad restituendū
- 19 compellit. † Nec consistere potest, nisi adsit condemnatio
- 20 † sicuti uidemus, neque aleatorem teneri restituere, quæ ludo quæsiuit anteaquàm ad id ipsum condemnetur, ut post Richardum in 4. dist. 25. quæst. 8. & Hadria. in 4. tracta. An ecclesiasticus teneatur restituere lucratum alea, disertè tradit Couaru. in regula. Peccatum, de reg. iur. in 6.
- 21 † Atque ita cenfeo accipienda esse, iura quæ ostendunt, quandoque beneficiarios ad restitutionem fuisse compulsos, ut in quarto argumento, quod pro Archidiaconi sententia supra allatum est. † Quandoquidem legimus Apostolorum temporibus pœnam interdum prælatis impostam fuisse, qui in graue scandalum ecclesiæ bona ipsa ecclesiastica sibi tanquam propria prorsus uendicare nō uererētur, cap. Apostolicos, capitu. fin. 16. quæst. 2. † Proximè sequitur, ut uideamus, num pauperibus restitutio fieri debeat, quod intrepidè iudicio meo negandum est, idq; pluribus rationibus. Primaratio illa est, quam & proximè tetigimus, cum de ecclesia locuti sumus; nimirum, quia
- nunquam

nunquam pauperum redditus isti fuerunt. At operæpre-
 tium erat, inquires, pauperibus illos elargiri. Fateor: sed
 non satis hoc argumenti est, ut quia pauperes debito subfi-
 dio fraudauerit, propterea ipsis pauperibus ad restitutio-
 24 nem teneatur. † Nam & qui digni hominis impedit pro-
 motionem, honore illum pro merito fraudat atque emo-
 lumento, neque idcirco tamē restituere illi quicquam te-
 netur, quandoquidem beneficium ipsius effectum non-
 dum fuerat: itaque commutatiuæ iustitiæ locus esse non
 potuit, quæ id tantum, quod ablatum est, restitui iubet,
 25 non quod tribui tantummodo consentaneum fuerat. † Di-
 stributiua enim iustitiæ munus hoc est, cuius in restituen-
 di obligatione nulla ratio habetur, sed tantum commu-
 tatiuæ, D. Thom. 2. 2. quæst. 62. argum. 2. ad quartum atq;
 ibi Caietanus, quibus & Sotus ad stipulatur lib. 4. de iust.
 26 & iur. † Præterea elapso instantis illius temporis momen-
 to, quo quis pauperibus dare tenebatur protinus ecce in-
 surgit noua dandi obligatio, moxque alia, atque itidem
 alia: sic fit, ut nouis assiduè emergentibus, ac quasi ingruē-
 tibus obligationibus, quæ ex integro dare compellunt, re-
 stituendi obligationi nullus possit esse locus: quicquid. n.
 pauperibus elargiaris, non tam restitutum, quam datum
 uidebitur: nec obligationi ad restituendū tribui recte pote-
 rit, cum subsit semper aliqua ad dandum obligatio, quæ
 præstationem illam sibi potius uēdicare uideatur. Quod
 si obligationem ad dandum nullam subesse magis pro-
 bes, certe restituendi obligationem multo magis defice-
 re concesseris: atque in hunc fermè modum argumenta-
 tur Hadria. in quarto tract. de restitu. in quæstione, An ec-
 clesiasticus ultra uictus decentem necessitatem. secunda
 conclusione in ultimis uerbis. Huc accedit, quod nec cer-
 ti ulli pauperes demonstrari poterunt, quibus restitutio
 fieri debeat. Nec dicatur extare quandam pauperum qua

- si uniuersitatem, quæ nunquam deficiat, cuique omnibus temporibus restitutio fieri possit. Nam posset forsan hæc ratio aliquo modo admitti, si pauperibus tantum ipsis dare beneficiarius teneretur, ac non etiam in loca pia, aliosque usus religiosos bona ecclesiastica erogare; aut si certa ulla præscripta esset pauperum portio: ac non totum quicquid pauperibus præstari oporteat, ipsius beneficiarii arbitrio penitus permissum esset: quod sæpè iam à nobis inculcatum est. Nec sanè immeritò, cū nihil sit aliud quod
- 27 magis restituendi obligationem excludat. † Eoq; magis quòd hinc etiã maximè excusantur beneficiarii, qui non ita præcisam ipsis pauperibus portionem assignant, ut multi fieri debere arbitrantur: qua de re D. Thom. 2. 2. quæst. 185. argum. 6. ad secundum in fi. & quodlibet secundo argumento octauo. quæst. 4. Butr. in cap. cum super, ad fi. de cau. poss. & proprie. Caie. in 2. 2. quæst. 185. argum. 7. in prima quæstione.
- Restaret ergo, ut diceremus Deo faciendam esse restitutionem: quod ipsum tamen minime dici potest; † cum sola penitentia summo illi rerū omnium factori, ac nonnulla re alia immediate restitutio fieri queat, ut prudenter animaduertit, ac firmissimis rationibus comprobat Hadrianus, in 4. Tract. de restitut. conclus. quarta, ac nos quoque supra latius explicauimus. Quamquam uerò satis firmis
- 29 rationibus subnixa est nostra hæc sententia; † tamen multo etiam firmiter obtinebit, si nostrorum temporum consuetudo attendatur, quæ hanc restitutionem iam plane re-
- 30 iecit. † Restitutio autem in ijs, non nisi pœna est, quæ de-
- 31 suetudine non difficili negotio tolli potest; † ut in ludo animaduertit Couaru. in reg. peccatum. S. quarto: nume. 3. post gl. of. in capitu. primo. 20. dist. cap. multe, 25. q. ulti.
- 32 † ac de pœna sacrilegij idem hoc legitur in cap. quisquis,
- 33 17. quæst. 4. † Neque tamen hoc ita accipi uolumus, ut putemus
- temus

- temus posse aliquid consuetudine licitum fieri, quod per se illicitum sit: nam uel si hoc argumento restituendi obligationem planè tolli contendimus; † non tamen credimus ullam prelato consuetudinem suffragari, quin si redditibus ecclesiasticis male utatur, in peccatū, & illud quidem grauissimum, incidat, propter quod & aliquando deponi illum debere Rom. Pontifices iusserunt, capitu. 3. de pecul. clerico. † sed longè aliam peccati, aliam restitutionis rationem esse compertissimum est, idque uel ex laicis licet prospicere, qui si contemptis pauperibus propriis abutantur rebus, peccant illi quidem, sed tamen ad restitutionem minimè tenentur. † Quod ipsum ex eo etiam maximè comprobatur, quod apud omnes exploratum est, pauperes, quibus intuitu orationis facta fuerit eleemosyna, etiam si non orent, non tamen ad restitutionem teneri, cum iam dominium eius, quod datum est, in ipsos trās latum fuerit, Ioan. Driedo. libr. 2. de liber. Christia. capi. 3. tom. 3.

A R G V M E N T V M.

Nulla ex parte huic ipsi sententia, qua proximè comprobata fuit, contraria argumenta aduersari.

R E R V M S V M M A E.

- 1 Beneficarij non ea ratione beneficia acceperunt, ut certa ratione fructus distribuerent, sed ut ipsorum arbitrio omnia essent permessa.
- 2 Sanctorum Patrum dicta hac in re, aut hyperbolem, aut adnotationem continent.
- 3 Pium ac rationabile est egentibus subuenire.
- 4 Diuites dispensatores à Deo constituuntur.
- 5 Nugas in ore Sacerdotum sacrilegium esse, per hyperbolem dictum.

Quo-

- 6 Quomodo intelligatur, Deum in pauperibus defraudari.
- 7 Preceptum de actu virtutis, intelligitur prout cadit virtus in actu.
- 8 Precepta affirmatiua resoluuntur in promptitudinem voluntatis, nec minus laycos, quàm clericos comprehendunt, nu. 9. debit. eque requiruntur circumstantia, nu. 10.
- 11 Eodem iure censet clericos, & laycos. D. Thom. quantum ad restitutionem attinet.
- 12 Non omnia, quæ ab Apostolis seruata sunt, diuini iuris vim habent.
- 13 Precepta aliqua Apostolorum immutata.
- 14 Potest Sum. Pont. in multis dispensare, quæ in epistolis Pauli continentur.
- 15 Papa dispensat cum bigamo, licet Paulus vetuerit illum ad sacros Ordines.
- 16 Ecclesiastica constitutiones ex tempore mutationem accipiunt.
- 17 Non pugnaret hæc, quòd constitutiones humane sint, diuino tamen iure parere illis teneamur.
- 18 Non rectè à traditionibus Apostolorum ad nostra in re hac argumentum sumi.
- 19 Tituli beneficiorum sunt iuris positini.
- 20 Decima diuino iure debentur, tamen quantitatem ecclesia statuit.
- 21 Diuisio non imminuat dominij formam, quando id expresse actum est: secus si contrarium actum sit.
- 22 Diuisionem rixarum tollendarum causa institutam.
- 23 Diuisio, emptionis vicem obtinere solet.
- 24 Et si ecclesia. fitorum reddituum dominium ad beneficiarios non pertineret, ut restituere tenerentur, probandum esset dominium pauperum, uel preceptum aliquod legis coactiua.

CAPVT VIGESIMVM OCTAVVM.

VIDE TUR iam mihi nostra hæc opinio tam claris rationibus esse cōfirmata, vt nihil aliud iam reliquum sit, nisi vt ad illa argumenta accuratè respondeamus, quæ paulò ante pro cōtraria sententia adduximus. † Ad primum argumentum respondeo, falsum esse id, quod, vt clarum, ponebatur, ea lege beneficiarios accipere bona ecclesiastica, vt certa ratione distribuere illa tenerentur. Etenim à nobis iam dictum est, sæpiusque repetitum, totam hanc distributionē, beneficiariorum ipsorum arbitrio permissam esse; atque ijs quoque temporibus, quibus quatuor partium diuisio seruabatur, partes illas tamen fuisse incertas, ac prælatorum arbitrium tunc quoque maximè ualuisse. Nec sanè reclamant Sāctorum Patrum autoritates, quæ nobis obieiebantur. † Partim enim hyperbolem continēt, ut quod ex Hieronymo traditur in d. cap. quoniam quicquid. 12. quæst. 2. Si tamen Hieronymus uspiam dixit. Quemadmodum & illud, Nemo proprium dicat, nudi calceus est, quem diues custodit. Quod & D. Thom. animaduertit, 2. 2. quæst. 32. argumen. 5. ad secundum, & quæst. 185. argumen. 7. in primo argumēto. Partim uerò continent admonitionem. † neque enim negari potest quin pium, ac rationabile sit, modeste, temperateque uiuentem egentibus subuenire, ac bona a Deo tradita (ita enim uere dici potest) sedulo, ac pro cuiusque meritis liberaliter distribuere; quod ipsum tamen, non de solis clericis, sed & de alijs omnibus dici potest. † Si quidem omnes homines, quos ditat Deus, dispensatores constituit; dominicæ facultatis, ita ut creditæ illi potius diuitiæ, quàm concessæ videantur, ut rectè Caietanus etiam sensit, 2. 2. quæst. 118 arg.

arg. quarto, ad secundum: cuius uerba hinc adscripsisse non ab re futurum existimaui. Nam secundū doctrinam, inquit, *Sanctorum, diuitia superflua non sunt diuiti, nisi ut dispensatori concessa, ut bona dispensationis meritum habeat: Vnde Ambros. serm. 82. Sed recordare, inquit, o homo, qui est, qui largitus est tibi; te ipsum, qui sis, in memoriam reuoca. Seruus es Dei, & dispensatio tibi commissā est dominica facultatis. Et paulò inferius, Nec existimes quòd omnia uentri, & delictijs tuis terra producat: quæ in manibus habes commissā tibi*

5 *magis, quàm concessa.* † Sic & alibi idem Hieronymus pro hyperbolem dixit, nugas in ore Sacerdotum sacrilegium esse, quod a D. Thom. obseruatum est. 2. 2. quæst. 99. argu.

6 tertio ad tertium. † Quatenus uerò dicebatur, Deum Opt. Max. in pauperibus defraudari, si decimæ clericis non soluantur: responderi rectè potest, primò quidem, hoc referri ad priora illa tempora, quibus omnia erant communia, propterea non ex hoc effici, ut clericis teneantur ad restitutionem, quamuis decimas pauperibus non fuerint elargiti: uerè enim defraudantur pauperes, si clericis decimæ non soluantur, quia non poterunt clerici decimas sibi antea non solutas pro ulla parte in pauperes erogare: solutas uerò poterunt, sed quòd facere id teneantur, & ita quidè teneantur, ut nisi id fecerint, obligentur ad restitutionem nulla lege probari potest: imò enim omnia, quæ clericis præstantur, ipsorum arbitrio permissa sunt, nec certam earum rerum partem præstare tenentur, sed quòd ipsi congruum ex loco, tempore, & personis iudicabunt: † præceptum enim de actu uirtutis, intelligitur prout cadit uirtus in actu, ut per D. Thom. 2. 2. q. 32. argum. 5. Itaque non possunt clerici obligari ad restitutionem, cum nihil certum sit, quod uel præstare antea debuerint, aut mox restituere teneantur. At negari non potest, inquires, quin præceptum hoc sit beneficiariis, ut pauperibus subueniāt. Est

ita

ita fanè, sed præceptum illud tamen ita accipiendum est, ut prõpti sint beneficiarij, quoties tulerit occasio, pauperum necessitati subuenire. sic enim post Augustinum docuit D. Thom. in quodlibe. sexto. argum. 12. ad primum
 8 & ad secundum, † nimirum præcepta hæc affirmatiua resolui in promptitudinem voluntatis. Quare, quod dicitur (gratia exempli) teneri vnumquemque petenti tunicam dare, Matth. 5. non alio sensu intelligendum est, quàm, vt cum vsus euenerit, pauperibus uestitus suppeditetur. Porro autem consilij potius hæc sunt, quàm præcepti, nisi quatenus præcipitur nobis animo simus præparati, ut. Ideoq; D. Thom. dicebat d. quodlib. d. 6. argu. 12. ad secundum,
 9 † hæc habere vim præcepti quantum ad animi præparationem, nec minus laycos, quàm clericos comprehendere. † Illudque in primis requiritur, ut debitæ concurrant circumstantiæ. Idem D. Thom. 2. 2. quæst. 32. argumen. 6.
 10 † Sed fac præceptum esse, & non consilium, nihil tamen hoc ad restituendi obligationem momèti habet, cum neque layci restituere teneantur, quos tamen eodem iure censerì uisus est sentire D. Thom. d. quodlibe. 6. argum. 12. & d. quæst. 32. argum. 6. quo loci quærens, an peccent clerici pauperibus superflua non erogantes, utitur auctoritate illa Luc. 11. Quod superest, date eleemosynam. quæ cum verbis generalibus cõcipiatur, non clericos tantum, sed & laycos complectitur. Quare sicut layci rebus suis abutentes, non tenentur ad restitutionem, nec propterea fures dici possunt; satis ex hoc intelligitur, non rectè sentire illos qui existimant toties clericos furti se alligare, quoties, quæ Christi, & pauperum sunt, in prophanos vsus conuertunt.

Ad secundum argumentum, dum nobis Apostolorum exemplum obijciebatur, respondetur ualere hoc quidem apud eos, qui euangelicâ perfectionem student imitari,
 atque

- atque humanis à curis omnibus se se exoluere: sed quan-
- 22 tum ad quæstionem nostram, parum obstare: † quando-
quidem non omnia, quæ ab Apostolis seruata sunt, diuini
iuris uim habent. Nam licet omnino obligent, quæ Apo-
stoli ipsi diuino Spiritu dictante tradiderunt, non tamen
immutabilia sunt, ut quæ uel Dominus ipse mādauit dum
inter homines ageret, uel eius iussu, atque illius ipsius no-
mine sunt promulgata. Quæ omni eam obtinent firmita-
tem, ut nulla sit in terris potestas, quæ illa ualeat dissolue-
re, ut docet D. Bernardus in tracta. de præcep. & dispensa.
- 13 † Posse uerò illa mutari, quæ Christi nomine non sunt
promulgata, facile uel ex eo comprobatur, quòd uidemus
hodie cum gratiarum actione citra peccatum comedi sus-
focatum, & sanguinem, licet Apostolorum synodo expres-
sim id fuisset interdictum, act. capit. 15. Etenim præceptū
illud non diuini, sed Apostolici humanique iuris fuit,
quod ab ecclesia postmodum, cum uitandæ heresis gra-
tia, tum alijs etiā de causis remissum fuit, ut apud omnes
diuini iuris professores in confesso est, atque inter cæte-
ros Francif. Victoriensis animaduertit in relect. sua, de tē-
- 14 peran. † Atque idem in tract. de potesta. Papæ, & con-
cil. tradit Sum. Pontificem posse in multis dispensare, quæ
uel in Epistolis Pauli continentur: quod & apud alios in-
- 15 terpreses receptissimum est. † Itaque, licet Apostolus ue-
tuerit bigamum ad sacros Ordines assumi, potest tamen
Sum. Pont. cum illo dispensare, D. Thom. quodlibe. quar-
to, argumento, 13. & in quarto. dist. 27. quæst. tertia. Scot.
in quarto, dist. 17. quæst. 1. argumen. 1. B. Anton. in Sum.
3. par. titu. 28. cap. 3. Docto. post gl. in capitu. super eo, de
bigam. Atque hæc sententia frequentiori calculo appro-
batur, ut fatetur Ioan. Montagine. tracta. de bigam. q. 7.
- 16 † Quin & ecclesiasticæ constitutiones mutationem ex tē-
pore accipiunt, quamuis illæ quoque dictante Spiritu san-
cto

cto æditæ fuerint. Etenim diuinę sunt quidem ac sanctę
 ratione finis, inspectaque potestate dirigentis, & afflantis
 Dei: verum quia ea potestas homini tributa est, à quo illę
 postmodum emanant, propterea etiam humanę constitu-
 17 tiones uerè dici possunt. † Nec pugnant hæc, quòd diuino
 iure parere illis teneamur, & tamen illæ humanę sint. Si-
 quidem homini harum constitutionum autori diuina iu-
 ra parere præcipiunt. D. Thom. quodlibe. quarto. quæst. 13
 Naclan. Clugren Episcopus in explicatione, quòd sit ius,
 diuinu n. & Franc. Vargas. in tract. de iurisdictione. Epi-
 18 scoporum, axioma. 10. † Quod cum ita se habeat, cum-
 que iam demonstratum sit, Apostolorum traditiones mu-
 tari posse, satis hinc colligitur, non rectè illos argumenta-
 ri, qui quod traditionibus Apostolorum continebatur de
 redditibus dispensandis, ad nostra hæc tempora necessa-
 riò referri debere existimant. Mutari enim hæc potuerunt,
 uereque mutata sunt, ut ex ijs, quæ supra copiose adduxi-
 19 mus, licet facilè perspicere. † Atq; idcirco non sine ratio-
 ne nostri interpretes, beneficiorum titulos positiui iuris
 esse censuerunt. Panorm. in c. constitutus. de relig. domi.
 Ioan. de Selua tract. de benefi. par. prima, quæstione, quar-
 20 ta. † De decimis idem ferme dici potest, quæ uel si diui-
 no iure debeantur, capitu. tua nobis, capi. cum sit, de de-
 cim. cap. placuit, 16. quæst. 1. cap. reuertimini, cap. decime
 & quæst. 7. cap. decimas, & cap. quicumque. Innoc. in capit.
 primo, de decim. Io. And. eod. tit. in 6. in glo. secunda ta-
 men iuris positiui magis sunt, cum sola ecclesia statuat
 quantam portionem illarum nomine soluere necesse
 sit, ut post alios tradit Petrus Belluca in specu. princi-
 pum, rub. 13. §. tractemus. siquidem hoc ipsum nouo Te-
 stamento cautum minimè reperitur, D. Thom. quodlibe.
 secundo, argumento octauo. & quodlib. 6. argumen. 10.
 & 2. 2. quæst. 87. argu. primo. Sicque & in decimis muta-
 tio

- tio potuit contingere. Ad illud uerò, quod dicebatur nō potuisse bonorum ecclesiasticorum diuisionem, aut beneficiorum erectionem eam dominij formam mutare, quæ
- 21 tempore Apostolorum erat: Respondeo, tunc non fieri hanc mutationem, cum id expresse agitur ne fiat. Verum in beneficiorum diuisione actum est, ut dominij pariter fieret mutatio, utque beneficiarij de portione illis assignata liberè possent disponere. Huc enim præcipuè spectat diuisio, ut quod cōmune antea fuisset, proprium efficiatur: quod fieri non posset, si eadem dominij ratio maneret.
- 22 † Nec sanè rixarum tolleretur occasio, qua potissimum gratia institutam esse diuisionem, nemo est, quem prætereat, l. fin. ff. com. diui. l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de leg. 2. Rixabatur fortè clerus, dissidijsque tota distributionis ratio subuertebatur, deserebatur fabrica ecclesiæ, ornamenta negligebantur, non beneficiario cordi erant pauperes, cum is plus sibi fuisse opus, quàm uere fuisset semper posset affirmare. Quo circa diuisio facta est, quæ his dissidias finem imponeret. Itaque hac diuisione mutari dominia
- 23 necesse fuit, quod ut plurimum diuisio facit: † quæ propterea emptionis uicem dicitur obtinere, ut Antoninus rescripsit in l. prima. C. commu. utriu. iudi. Hæc quo ad secundum argumentum.

In confutatione tertij argumenti, dum dicebatur, beneficiarios ecclesiasticorum reddituum dominos esse; nihil necesse est hoc tempore commorari, ut & supra admonimus, cum hæc ipsa positio iam multis argumentis fuerit labefactata, ac contraria positio confirmata, nempe ad solos beneficiarios ecclesiasticorum reddituum dominium pertinere. † Ar uel si maximè non pertineret, non satis tamen hoc est, ut propterea debeamus concedere, fieri debere restitutionem, cum illud insuper probandum esset, pauperes, aliosve dominos esse, quibus restitutio fie

ri debent: uel præceptum saltem extare aliquod legis (ut uocant) coactiuæ, quæ certam reddituum rationem illis assignaret, uel denique beneficiarios non simpliciter, sed ea lege hosce redditus accepisse, ut certa ratione illos distribuerent, sibi uerò nullo modo retinere possent. Quæ omnia a ueritate prorsus esse aliena, ex his, quæ hæctenus diximus, liquido constare potest.

A R G U M E N T V M.

Utrum clerici sororibus, cæterisue consanguineis, ex redditibus ecclesiasticis dotes præstare ualeant.

R E R V M S V M M A E.

- 1 Dos inter necessaria computari potest.
- 2 Mulieres, ut facilius nubere possent, dotes constitutæ sunt, atque inde dotium fauor effluxerit.
- Ab. 3 Qui suos deserit, infideli deterior est.
- 4 Dos succedit loco alimentorum.
- 5 Beneficiarij propinquos alere non modo possunt, sed etiam tenentur quando sunt pauperes.
- 6 Paternaturalis cogitur alere filiam, & idcirco illam dotare.
- Ab. 7 Beneficiarij possunt ex fructibus beneficiorum dotes consanguineis præstare, & hæc communis est sententia, numero. 8.
- Ab. 9 Simoniaca pactio non est, si quis promittat tertiam partem fructuum beneficiorum suorum tam collatorum, quam conferendorum pro dote sue sororis.
- 10 Fructus bonorum ecclesiasticorum censentur quid profanum.
- 11 Legatum factum pauperibus, intelligitur de pauperibus, qui sunt in parochia ipsius testatoris.

R Diligere

- 12 Diligere nemo praesumitur eos, quos nec generatim unquam cognoscit.
- 13 Beneficiarius ius eligendi hos, uel istos pauperes non habet, nisi à testatore sibi relinquatur.
- 14 Lex praesumptam testatoris voluntatem semper exequitur.
- 15 Pauperes illius loci alendi sunt, ex quo decima colliguntur: sed peregrinis etiam facienda est eleemosyna, nu. 16.
- 17 Alimenta praestari solent annua, menstruaue.
- 18 Dos, quae unica uice traditur consanguinea, plures posset alere pauperes.
- 19 Dos data filiae spuriae, an succedat loco legitima, uel alimentorum. communis sententia est succedere loco alimentorum, numero 20. neque ad heredes transit, num. 21.
- 22 Dos à Pralato consanguineis praestita, an transeat ad successores.
- 23 Alimenta morte extinguuntur.
- 24 Dos à patre profecta, si filij non extent, secundum Martinum, ad patrem redit.
- 25 Consuetudinis ratio non facile attenditur, nec extensio fit in his, quae ecclesia, prauidicant.
- 26 Cautela, ut dos tradita filiae spuriae transeat ad heredes, est, ut declaret pater, uelle se illam transire ad successores.
- 27 Ratio dilectionis descendantium, multò magis viget in remotioribus, qui diutius defuncti memoriam conseruant.
- 28 Pietas in suos nedum laicis conuenit, sed clericis etiam.
- 29 Chrysostomi aurea sententia de uitanda curiositate insubueniendo pauperibus.

CAPVT TRIGESIMVM SECVNDVM.

X superioris quæstionis decisione deciditur & altera, quæ huic ipsi maximè affinis est, utrum scilicet beneficiarij de redditibus Ecclesiasticis, eorum cõsanguineas dotare licitè possint. Nam si beneficiarij domini sunt, neque ad restitutionem tenentur, vt plenissimè, iã demonstrauius, consequens certè est, posse illos neptibus, alijsq; ipsorum consanguineis rectè dotes ijsdem ex redditibus constituere: cur enim ipsis Pium vsu earum rerum interdiciamus, quibus vel si fuerint abusi, haudquaquam tamen ad restitutionem obligantur? Huc accedit quòd si necessaria possunt sibi assumere beneficiarij, vt nemo non concedit; † maxima cum ratione hæc ipsa dos, quæ consanguineis destinatur, inter necessaria numerari potest; spectat enim ad tuendam augendamq; familiæ totius existimationem, qua nullus preciosior est thesaurus: imò quæ nullo prætio æstimabilis est, l. iuxta. ff. de manum. vind. Quod si indotatas beneficiarij consanguineas suas destituerent, vel etiã non ita dotatas, vt illarum dignitas & conditio postulat, earum honestati non satis prospicerent: semper enim vitæ honestas in discrimen adducitur, quoties matrimonij conditionem foemina non inueniunt. † Atqui certè illam sine dote non facilè inuenire possunt. Qua ex re potissimum dotis fauor effluxerit. l. 1. ff. solu. matr. l. Pomponius Philadelphus. C. famil. ercisc. l. Titio centum. §. Titio genero. vbi Bar. Imo. Cuma. & Castr. ff. de condi. & demon. † Nec obscurum est, quod Paulus dicit, infideli deteriorè, cum qui suos deserat, meritò haberi posse. † Vulgatum est apud nostros, dotem succedere loco alimentorum. d. §. Titio genero, cum simil. † At nemo dubitat, quin beneficiarij

R 2 neficiarij

beneficiarij alere propinquos non possint modò, sed etiam teneantur, quoniam vident non aliunde ijs consultum esse, ita vt rectè illos inter pauperes percensere possent.

- 6 † Quo argumenti genere passim vtuntur interpretes etiã in patre naturali: Vt quia cogitur alere filiã, propterea èt dotare teneatur. Bar. in l. si. C. de his quibus, vt indig. Auth. ex complexu. C. de incest. nup. Bal. in l. Mæuius. S. duobus. ff. deleg. 2. eandemq; hanc consequentiam frequentius cæteri probant, vt testantur Imo. in l. vltima. S. si soce ro, ff. de his, quæ in frau. credi. Bald. nouel. in tract. dot. 6. par. priuil. 16. & post omnes Io. Bolognetus summæ eruditionis interpret, in l. 1. nu. 40. ff. solu. matr. † Quare & in beneficiarijs eodem modo possumus argumentari, vt quia possunt alere consanguineas, easdem pariter dotare possint: quod ipsum etiam Leonis Noni constitutione in c. omnino, 31. dist. tam clarè probatur, vt non videatur posse hoc in dubium reuocare, qui non & Rom. Pont. auctoritati aduersari audeat. Itaque cum hoc tam apertum sit, tantum abest, vt ex dominio clericorum hoc ipsum probare necesse sit, vt imò potius ex hoc maximè illud confirmetur, quod de clericorum dominio paulò antè affirmauimus. † Verissimam hanc puto esse huius quæstionis decisionem, quam & receptissimam esse video: siquidem passim etiam interpretes dotium consanguineis præstandarum facultatem beneficiarijs concedunt. Butrig. & Abb. in c. 1. de cohabit. cleric. & mulier. num. 4. Abb. in c. peruenit, de arbit. nu. 1. Ias. in l. 1. ff. solu. matr. nu. 30. & in Auth. Res quæ, nu. 11. vers. item in quantum. C. comm. de leg. glo. pragma. sanctio. tit. de concub. S. qui etiam ex tali, vers. cohabitare, col. 3. Campeg. tracta. de dot. par. 1. q. 23. Illustrissimus Albanus in 1. constit. fforum nu. 68. Cap pell. Tolos. decis. 290. nu. 9. vers. quid de fratre, & vers. & idem dicendum in clerico; Boer. decis. 129. num. 8. sum.

Angel.

Angel. in ver. Dos. num. 5. ibi, vtrum frater, qui tamen ad conditionis necessitatē non ad pompæ fastidiū dotis modum statui debere arbitratur. Sensit hoc idem Romana

9 Rota, quæ propterea alias decidisse legitur, † Simoniacam pactiōnem non censerī, qua quis promittit tertiam partem fructuum beneficiorum suorum, tam collatorum, quàm conferendorum pro suæ sororis dote, ac neptium substētatione, vt est apud Chisanen. decis. 181. passim inter eas, quæ manu scriptæ circūferuntur, vbi non tantum licitū esse putat beneficiarijs propinquas personas dotare, atque alere, sed omnino etiam necessarium: quod & Dec. sentire visus est cons. 118. Nec mirum hoc videri

10 potest, † cū Ecclesiasticorum bonorum fructus profanum quid esse censeantur, vt Panormi. docuit in c. in nostra, de loca.

Quæ verò pro contraria sententia afferuntur, facili negotio tolli possunt. siquidem nituntur omnia illo fundamento, quod contrariæ sententiæ assertores, vbique statuunt, beneficiarios reddituum Ecclesiasticorum nō esse dominos. Dicunt primò (& hoc primum argumentum spectat ad piē legata) hac intentione testatorē legasse, vt

11 legata ipsa in pauperes distribuētur. † De pauperibus verò illis putant hoc esse accipiendum, qui è parochia ipsius testatoris sint, vt tradunt Docto. in l. si quis ad declinandam. C. de Episc. & cler. c. si pater. vbi glo. in ver. pauperes, de testa. in 6. Alex. cons. 105. nu. 2. vers. comprobatur etiam, vol. 1. Et hoc apertè statuit Iustinianus in Constitutione xxvi. quæ incipit, Cū in multis testamentis, &c. inter eas Constitutiones, quas ex Græcis collegit, ac Latinas fecit Antonius Augustinus Episcopus Illerdensis, vir de legali disciplina optimè meritus, ac omni doctrinæ genere ornatissimus. † Quod ipsum & rationi consentaneum esse dicunt, cū nemo eos dilexisse existima-

ri possit, quos non modò de facie, sed ne quidem generatim nunquam cognouerit. Paris. cons. 41. nu. 5. 3. volu. Concluderet certè hoc argumentum, si clericis harum rerum dominium prorsus denegaremus: non enim dici posset, ipsorum arbitrio fuisse permissum, vt hos, vel illos pauperes eligerent, vt considerant Panormit. Gemin. & Ioã. And. in d. c. si pater. glo. in ver. pauperes, de testam. in 6.

- 13 † siquidem electionem habere non possent, nisi ipsis à testatore relicta esset, l. sum quidam in primo respon. vbi Doct. deleg. 2. Quocirca electio ad iuris intellectum referenda esset. Iuris autem intellectus pauperes illos minimè complecteretur, qui beneficiariorum propinqui essent, ipsi verò testatori prorsus extranei: sunt enim hæc inter se connexa, iuris intellectus, & testatoris voluntas. † nam sicut censetur testator iuris dispositioni voluntatem suam conformare. l. heredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebell. ita lex præsumptæ testatoris voluntati semper fauet, ac quantū in ipsa est, illam exequitur Auth. hoc amplius. C. de fideicom. §. si quis autem non implens. Auth. de hæred. & falcid. Attamen corruunt hæc omnia, si recipiamus illud, quod plenissimè à nobis iam stabilitum est, Beneficiarios ipsos dominos esse; quo fit, vt illorum libera sit electio. sicq; non illis tantum, qui ex parochia sint testatoris, Sed & alijs, qui modò verè egeant, consulere possent. Nihil ergo aduersatur nobis hoc argumentum, quod spectat ad piè legata. Quantum verò ad decimas, argumentatur ex eo potissimum, quod legitur in Deuteron. cap. 14. *Anno tertio, inquit, separabis aliam decimam ex omnibus, quæ nascuntur tibi eo tempore; & repones intra ianuas tuas, venietq; Leuita, qui aliam non habet partem, neque possessionem tecum, & peregrinus, ac pupillus, ac vidua, qui intra portas sunt, & comedent, & saturabuntur.* † Intra portas, inquit, non extra, ergo ex eo lo

co debentur esse pauperes, ex quo decimæ colliguntur, non autem aliunde accersiri, vt plerumque fieret, si beneficiariorum consanguinei cæteris pauperibus antepone-
 rentur. Neque huic argumēto aduersantur verba illa Pauli, *Qui suos negligit, deterior est infideli*. nam de ijs loquitur Paulus, qui sua, non qui aliena distribuunt. Sed hoc quoque argumentum, vt licet vnicuique perspicere, relabitur eodem, atque illud retinet, quod satis superq; à nobis iam reprobatum est, clericum in bonis Ecclesiasticis dominium non habere. † Præterea falsum est, tantum pauperes alendos esse, qui intra portas sunt; cum imò speciatim pauperibus peregrinis eleemosynas tribui oportebat, tradat D. Clemens lib. 8. de Constit. Apostoli. c. 36. & lib. 2. c. 29. Generale est enim, quod dicitur, Pasce fame morientem; si non paueris, occidisti. c. pasce. 86. distin. Non equidem inficior, quin ijs in locis alio quodam modo peregrini accipiantur, nempe pro illis, qui peregrè proficiscuntur, quorum maximus erat numerus, ipsius Clementis temporibus, cum pro Christi fide multi essent, qui omnia relinquerent patriam, parentes, bonaq; omnia, atque ad solum Episcoporum præsidium confugerent, vt supra fusius explicatum est. Verumtamen illud satis est nobis in præsentia, non portis ipsis, aut mœnibus concludi clericorum liberalitatem; quòd verò libere vagari, & quoscunque complecti possit, ex eo quod de eorum dominio diximus, prospicue ostenditur. † Tertio videtur contraria sententia primo aspectu ea ratione iuari posse: quia quod dicitur, posse prælatos, imò debere pauperes alere, ita accipiendum videtur, vt annua, menstruave præstentur alimenta, iuxta. l. pecuniæ. ff. de alim. & cib. lega. l. si. vbi Bar. ff. de libe. agnos. Dotis autem longè alia ratio est, quæ vnica præstatione soluitur: nec negari potest, quin Ecclesiæ multum intersit, alimenta potius

minutatim præstare, quàm vnico aceruo tantam pecunie
 quantitatem exponere. ar. l. hæredes. §. idem Iuris. ff. fa-
 18 mil. hercisc. l. tutor. §. Lucius. ff. de vsu. † siquidem de
 eo, quod in dotem hodie trades consanguineæ, plures
 hoc toto anno pauperes ali potuissent. Quare multis pau-
 peribus perspicuè aufertur, quod vni illi cōsanguineæ tra-
 ditum est. Quod ex eo etiam confirmatur, quia hoc mo-
 19 do aperiretur via Prælati, qua res Ecclesiæ ad proprios
 successores transmitterent, si quod propriis consanguini-
 neis tribuunt non alimentorum tantum, sed etiam do-
 tis nomine præstare possent. † Hinc videmus Docto. in
 l. eam quam. C. de fideicom. præsertim verò in l. i. ff. so-
 lu. matrim. de eo alterari, vtrum dos data filiæ spurix, ve-
 rè, vt dos, data sit, hoc est, num legitimæ; an verò alimen-
 20 torum loco succedat: cuius quæstionis eam afferunt utili-
 tatem, quia priore casu ad hæredes transiret, posteriore
 nequaquam. † Et quia receptior sententia est alimen-
 torum vicem obtinere dotem spurix traditam, † ideo ad
 hæredes huiusmodi dotem non transire frequentius no-
 stri cōcludunt: & facit. l. ex animo. ff. de dona. inter vir. &
 vx. l. siqui animo. ff. de acquir. possess. & ita sentit Socin.
 seni. conf. 2. nu. 5. vol. 4. post Bar. in l. si. §. si à socero. ff. de
 his, quæ in frau. credi. & Abb. conf. 115. num. 1. versi. sed
 profectò aliud, & conf. 50. volu. 2. & hanc esse comm. opi.
 fatetur Io. Bologne. in d. l. i. ff. solu. matrim. nume. 114.
 Non secus ergo & hinc dicendum est, multum referre, ut
 21 trum quas pecunias prælati dederit propriæ consanguini-
 neæ, alimentorum loco tantum præstare possit, vt scilicet
 ex fructibus alatur consanguineæ; an verò etiam dotis no-
 mine. Nam si dotis nomine, non reuerteretur ad Ecclesi-
 am, sed tota ipsa summa ad ipsius consanguineæ hæredes,
 sicq; ad proprios prælati successores trāsmitteretur: quod
 fieri non posse tradit Butr. in c. cum super. de cau. posse.
 &

& proprie. Ias. conf. 75. vol. 3. Verum huius quoque argu-
 menti solutio eodem illo à fonte deriuat, quo & superio-
 rum; nos enim in eo semper perfistimus, quòd videmur
 abundè iam probasse, prælatos, aliosq; clericos reddituũ
 Ecclesiasticorum dominos esse, posseq; illos ad libitum
 distribuere. Quod cum ita se habeat, non video, cur tan-
 toperè absurdum sit, ita fieri hanc distributionem, vt
 quod cuique fuerit traditum, ad ipsius successores etiam
 22 perueniat. † Atque hinc claram eius quæstionis decisio-
 nem habemus, quæ aliquibus forsan dubia alioquin vide-
 ri potuisset; vtrum dos à prælato consanguineis præstita,
 ad illarum hæredes transeat. Etenim si dos alimentorum
 vicem obtineret, ad hæredes mulieris dubio procul non
 23 transiret; † cum alimenta morte extinguantur, vt pote,
 quæ mortuis minimè necessaria sint. l. Mela. ff. de alim. &
 cib. lega. l. hæreditatem. ff. ad l. falcid. l. cum hi. S. si vni. ff.
 24 de transact. l. dominus. S. si. ff. de vsufr. † Quare si dos à
 patre profecta, defuncta muliere ad patrem redit, dūmo-
 do filij non extent, vt Martino placet adiiciendum esse,
 quæ tamen dos ipsius mulieris effecta erat. l. dos à patre,
 vbi glo. & Docto. C. solu. matrim. l. post dotem. vbi Bart. 75
 ff. eo. multò magis certè cōcedendum esset, dotem à præ-
 lato traditam consanguineæ ad ipsius hæredes non transi-
 re, si daremus alimentorum tantum loco dotem ipsi præ-
 25 stitam. † Nec consuetudinis ratio prorsus habenda esset,
 cum non ita facilè extendi possint, quæ Ecclesiæ præiudi-
 cium afferunt: quod in filia spuria Mathesila animaduer-
 tit notab. 146. Illustrisq; itidem interpretes Andreas Alcia-
 26 tus, in l. 1. nu. 24. ff. solut. matr. † Parumq; hoc casu pro-
 deffet cautela illa, quam adhibent Bart. Panorm. & Ma-
 thesila. locis proximè adductis, nimirum, vt qui dotem
 præstat, declaret velle se illam ad mulieris hæredes transi-
 re: nam quicquid sit in patre dotante filiam spuriam, non
 certè

certè videtur hoc admittendum in prælato dotante con-
 sanguineam, ut de crastino tam anxie cogitet, quemad-
 modum D. Thom. animaduertit, 2. 2. quæst. 32. articu. 5.
 ad tertium. *Nec oportet*, inquit, *quod consideret quis omnes*
casus, qui in futurum possunt contingere: hoc enim esset de cra-
stino cogitare. Verùm, ut dixi, hæc omnia obtinerent, si lo-
 co tantum alimentorum posset prælatus dotem con-
 sanguineæ, ac non tanquam dotem constituere, prout certè
 non posset, si reddituum ecclesiasticorum dominus non
 esset. At si contrarium ponamus, ut iam planè ponimus,
 corrunt protinus hæc omnia, & contraria sententia uel ex
 hoc solo optimè munitur. Si enim dominus est prælatus,
 ergo quæ in dominio ipsius sunt, pro animi sui arbitrio di-
 stribuere potest. Quòd si ipsius arbitrio permessa est di-
 stributio, non est ipsius sollicitudo reprehendenda, quod
 ita distribuat, ut non modò filiabus, neptibusue, sed &
 ipsarum heredibus ac descendantibus consultum uelit:
 piùm nanque id ipsum est, ac naturæ etiam consentaneū:
 charitas quippe naturalis nō filios solùm, sed nepotēs, ne-
 presque complectitur, l. liberorum. ff. de uerborum signi.
 27 † Quin uerò, si ideò posteros diligimus, quod memoriã
 illi nostram conseruaturi, ac quodammodo propagaturi
 sint; certè in remotioribus descendantibus multò magis
 uiget hæc ratio, ut considerat Mar. Mantua. Benauidius,
 uir sanè de legali disciplina optimè meritis, cõf. 198. nu-
 me. 24. vol. 1. post Panorini. in cap. nonnulli. §. sunt & a-
 lli, nu. 10. de rescrip. & Maria. Soci. consi. 128. num. 54.
 28 uol. 1. † Neque uerò dicas, naturalem hanc in posteros
 beneuolentiam, ac pietatem laycis tantum conuenire; im-
 mò enim illam & in clericis probandam esse, rectè tradit
 Illustrissimus Albanus in suis ad Bar. elucubrationibus in
 l. 1. nu. 4. & 5. ff. de post. & in Auth. quibuscunque. C. de fa-
 cros. eccl. gloss. in cap. quiescamus, dist. 24. Ita enim Præla-

tum

tum beneficium, ac liberalē esse oportet, ut egentes non
 facilē quocunque prætextu eiciat, aut eorum qualita-
 tem scrupulosē admodum inquireat, quorum necessitati
 29 subueniri oporteat: † quod ipsum admonet nos etiam D.
 Chrysoſtomus homil. 11. ad capitu. 6. Epistolę ab Hebræ.
 uerbis illis uerē aureis, ac perpetuō adnotandis, quę refe-
 runtur in cap. quiescamus, 24. dist. *Quiescamus, inquit,
 ab hac absurda curiositate, & diabolica & peremptoria, si pro
 nutrimento postulat, ne in his examines: inquire quomodo A-
 braham hospitalem se circa omnes ostendebat: si scrutator fuis-
 set, circa refugientes ad se, nunquam Angelos hospitio recepis-
 set. Fortassis enim non putasset eos Angelos, & repulisset: sed
 quia omnes recipiebat, recepit & Angelos.* Habemus iam hu-
 ius quoque quæstionis decisionem, quę ad dotes confan-
 guineis constituēdas attinet: quam ita comprobauimus,
 ut ex his, quę proximē etiam diximus, maximē confirme-
 tur nostra sententia in principali illa quæstione, ad quam
 totius nostrę tractationis cursum instituimus, nempe Be-
 neficiarios de redditibus ecclesiasticis tam liberē posse
 disponere, ut ad ipsorum restitutionem, quę liberius, aut
 supra etiam quā par fuerat, impenderint, minimē te-
 neantur.

ARGUMENTVM.

*Archidiaconi sententię tunc locum esse posse, cum ita lu-
 xui clerici se dedunt, ut propterea iniunctum sibi mu-
 nus deserant. Mox Caietani suspecta quadam reijcitur
 distinctio, qui monachis suis nimium fauens, melioris eos
 hac in re conditionis, quā ceteros clericos esse uoluit.*

RERVM SVMMÆ.

1 *Clericus, quamuis regulariter ad restitutionem non teneatur,
 fallis*

- fallit tamen, quando officium ecclesie prorsus desereret.
- 2 Residentia duplex; altera corporalis, altera uirtualis.
 - 3 Ad restitutionem tenetur non solum, qui officium deseruit, sed etiam is, qui eo animo est, ut in posterum uelit deserere.
 - 4 Beneficium recipiens, ut illud aliquando dimittat, tenetur ad restitutionem fructuum perceptorum.
 - 5 Quando sibi locum uendicare possit Archidiaconi sententia.
 - 6 Quomodo accipienda sint, quae à plerisque interpretum in hac questione perplexè sunt tradita.
 - 7 Si cui eleemosyna detur tanquam pauperi, qui tamen pauper non sit, illi non acquiritur.
 - 8 Omittens aliquando dicere horas canonicas, ad restitutionem non tenetur, nisi per sex menses continuos omisisset, nu. 9.
 - 10 Clericus deserens officium, arbitrio Iudicis potest fructibus priuare.
 - 11 Existimauit Caietanus clericos, si redditibus abutantur, ad restitutionem teneri, Monachos uero non.
 - 12 Reijcitur predicta Caietani sententia.
 - 13 Monachis relinquuntur tot eleemosynae, ut instantius orent, non ut inde pinguius uiuant.
 - 14 Quae Caietanus pro religiosis considerat, etiam in clericis sibi locum uendicant.
 - 15 Prelati ad eleemosynas praestandas sunt astricti.
 - 16 Abusus in redditibus ecclesiasticis peccatum quidem inducit, sed non eiusmodi, ut restitutioni beneficiorum obliget.
 - 17 Omittens dare eleemosynam, uel orare ex contemptu, materialiter & formaliter peccat mortaliter: secus si non ex contemptu.
 - 18 Peccatum esse non potest, ubi debitum non antecedit.
 - 19 Charitatis debitum in praestanda eleemosyna consideratur, non iustitiae.
 - 20 Facultates ecclesiis donatae ex munificentia principum, uel aliorum, sunt religiosorum, & clericorum.

CAPVT TRIGESIMVM TERTIVM.

- H**IC porrò sententiæ, quam alioquin perpetuò retinendam esse censeo, unam tantum affero limitationem, ut quamuis clericus non teneatur ad restitutionem, uel si maximè rebus ecclesiæ abutatur: † tamen hoc non procedat, quando ipse prorsus officium deserit. Quod probat Bonifacij Octaui constitutio, capit. uni. de cleri. non residen. lib. 6. qua cauetur clericos non residentes fructus suos non facere,
- 2 quinimò ad illorum restitutionem teneri: † si quidem peccant dupliciter. duplicem enim deserunt residentiam, corporalem unam, alteram uirtualein, quæ in pabulo doctrinæ, uitæque exemplo, ac sacramentorum administratione posita est, ut Driodonus tradit libr. 2. de liber.
- 3 Christia. capit. 4. tom. 3. † Nec solum qui officium deseruit ad restitutionem tenetur, sed etiã qui eo animo est, ut in posterum uelit deserere, ut docemur eiusdem Bonifacij sanctione in capit. commissa. S. cæterùm, de electio. in 6. Cæterùm, inquit, *si promoueri ad Sacerdotium non intendens, Parochialem receperis ecclesiam, ut fructus ex ea per annum accipias, ipsam postmodum dimissurus, nisi uoluntate mutata, promotus fueris, teneberis ad restitutionem fructuū eorundem, cum eos acceperis fraudulenter: illum autem qui eam tibi contulit, cum te non crederet ad huiusmodi Ordinem promouendum, præter diuinam, quam inde incurrit, offensam, ad seruandam indemnem eandem ecclesiam decernimus obligari.* † Quo circa, qui ita affectus, ut beneficium uelit aliquando dimittere, quò plus in dies accipit de ecclesiastica pecunia, eò grauius peccatū admittit, ac magis ad restitutionē obligatur: cum maximè grauia illa sint peccata, quæ & maximè diuturna sunt, capit. cum haberet, de eo, qui

qui dux. in vxo. quam pollu. per adult. capitu. fin. de con-
 fue. Atque ita sentit Gabriel Biel. in 4. dist. 15. quæst. 8. ar-
 gum. 3. Itemq; Hadria. Sextus. in tract. de resti. ibi pro cla-
 riori intelligentia dictorum, in solu. tertij, uersu. pro respõ
 5 sione ad quæsitum, fol. 128. In his terminis potest intel-
 ligi opinio Archidiaconi, qui putauit clericos teneri ad
 6 restitutionem. † Eodemque hoc sensu videntur sumen-
 dæ multorum traditiones, qui non satis clarè, sed perple-
 xè hac de re locuti sunt, ut Decij, in cap. Episcopus, num.
 13. cum duobus seq. de præben. & Fely. in capi. de quarta,
 num. 33. uersu. quid autem de clerico distribuyente, de præ-
 scrip. *Quid autem, inquit, de clerico distribuyente fructus in-
 usus nefarios, an teneantur ad eorum restitutionem? & pau-
 lò inferius subiicit. Inuenies tremenda uerba contra clericos
 malè uiuentes, sed communiter mors eorum terribilis. Qui-
 bus uerbis uidetur mihi Fely. eos innuere uoluisse, qui ui-
 tam nefariam ita degunt, ut proprium officium deserant.
 Quod apertius idem declarauit in cap. postulasti nu. 6. de
 præscrip. quo loci, Et scias; inquit, quòd si clericus consumat
 redditus beneficij voluptuosè, tenetur ad eorum restitutionem.
 Nec fanè de eo agit Fely. qui partem aliquam reddituum
 malè consumit, sed de eo qui redditus omnes improbè
 protinus effundit, & debitum ecclesiæ seruitium deserit,
 ut ibi in additionibus aduertit Benedictus de Vadis lite-
 ra B. incip. si clericus, ita inquit: *Et hoc uidetur esse maxi-
 mè uerum in clericis, qui non dicunt officium suum, ut uolu-
 ptatibus uacent: & ideo isto casu teneo, quòd teneatur ad resti-
 tutionem.* atque ita sentire Fely. testatur etiam Bello. con-
 fil. 56. num. 3. cui adstipulatur eruditissimus Iulius Cla-
 rus lib. 5. recepta. senten. S. fi. col. pen. quod senserat prius
 Bal. in l. 1. num. 1. C. de his quib. ut indign. & post eum Ri-
 pa in l. si unquam, quæst. 66. num. 222. C. de reuoc. dona-
 tio. Huc etiam respexit Henri. Boyc. in cap. cæterum, nu-
 me.*

me. 4. uer. & quid de Prælatiſ, qui conſumunt, de dona-
 tio. & Io. de Friburgo in ſua Sum. confeſſo. lib. 2. titu. 5. de
 rapina clericorum, uerſicu. quid de prælatiſ, q. 14. Huc pa-
 riter ſpectat quod dicit Card. Turrecrema. 1. cap. 1. ad 2. in
 2. conſul. uerbo hiſ habitis, 12. q. 5. uer. & iſto modo. ubi
 ita opinionem ſimul conciliat. Et hanc intelligentiam ad
 Archidiaconi & ſequacium opinionem coadiuant, quæ
 tradit Panorm. q. 4. incip. Titiuſ, in 4. dubio, ibi ſecunda
 ſolutio huius eſt. & Fran. Mar. deci. 428. par. 1. Cùm enim
 propter officium detur beneficium, certè ſi quiſ officij ſui
 oblituſ aliaſ potiuſ quæſcunque reſ agit, perinde eſt, ac ſi
 7 collatuſ ei beneficium non fuiſſet: ¶ ut ſi cui eleemoſyna
 detur tanquàm pauperi, qui tamen pauper non ſit, ſed o-
 cioſè uiuendi occaſionem capret: huic enim non uerè ac-
 quiri eleemoſynam docet Caieta. 2. 2. q. 187. argu. 5. ibi
 in eod. 5. articu. dubium occurrit. Optimè etiam con-
 firmantur prædicta autoritate B. Antonini, Archiepiſco-
 pi Florentini, in Sum. in ſecunda par. titulo ſecundo, cap.
 2. §. ſi. & §. 18. in tertia par. titulo. 15. §. 18. Vbi ſic, inquit,
*Item queritur, utrum clerici teneantur reſtituere illoſ fru-
 ctuſ, quos uoluptuoſè conſumunt, non facienteſ ſeruitium in
 eccleſia. ſ. officiando.* Atq; ibidem hoc ita Archidiaconū ac-
 cepiſſe oſtèdit. Quod ſi quiſ erit, cui fortaſſe hæc ſentètia
 durior uideatur, iſ animaduertere debet, non de eo cleri-
 co noſ loqui, qui quandoque horaſ Canonicaſ intermit-
 8 tit: ¶ quem ad reſtitutionem non teneri cenſuerunt quàm
 plureſ, quos refert Fernand. Vaſq. in tract. de ſucceſſ. crea-
 tio. lib. 3. §. 22. limita. 16. num. 56. & ſentit Io. Gerſon. in
 tract. de temperantia in uictu, & ueſtitu clericorum. ſed
 de eo, qui officium planè deſeruit, ita ut ab eccleſiæ ſerui-
 tio proruſ alieno animo ſit, ut intelligit Hadri. Sextuſ lo-
 co ſupra citato. Præpoſi. Alexandrinuſ in Summa. 12. q.
 3. ac Io. Gerſon. in regul. moralibuſ, cap. de auaritia, litera

Q. ſi

Q. Si uerò hoc modo intelligatur hæc conclusio, nō potest uideri non maximè rationi consentanea. Etenim si beneficiarius ita semper male uersetur in re ecclesiastica, ut officij sui penè ïmemor sit, aut nō nisi facto ipso, sibi fructus usurpare potest, aut si illorum dominiū acquirat, uix est, ut tuta conscientia sibi illos ualeat retinere. longe uerò alia illius ratio est, qui interdum malè aliquid expendit, qui uel si à superioribus coerceri et possit & debeat, non ita tamen ad restitutionem compelli potest: uim enim obtinet maximam pertinacia illa, ac perseuerantia, quæ non hìc modò, sed & alijs multis in rebus momenti plurimum habet. † Hinc uidemus nouissimo Lateranen. Concilio ita fuisse constitutum, ut qui horas Canonicas obstinata quadam pertinacia per sex menses omiserit, fructuum amissione puniretur. S. statuimus, sess. 9. de reformat. curiæ. fol. 645. tom. 3. licet alioquin ad restitutionem minimè teneri consueuissent, Doct. in c. 1. de celebra. missa. spectauit nimirum hæc sancta Synodus, eo temporis spatio posse dici officium desertum; † deserto autem officio posse clericum iudicis arbitrio fructibus priuari, compluribus in locis traditum est, capit. uni. de cler. non residen. in 6. & per Panormi. & Calderi. in cap. 1. nu. 8. de celebra. missa. Domi. & Archidia. in summa dist. 44. col. 1. Calder. in c. cum tu, de usu. Domi. in c. Canonici. S. scituri. de off. ord. in 6. Abb. in c. diuersis fallacijs, per illum tex. de cleri. coniug. Bello. d. confi. 56. Præter hanc limitationem nullo alio modo restringi debere censeo conclusionem supra à nobis firmatam, dum multis & rationibus, & causis demonstrauimus, beneficiarios malè fructibus ecclesiasticis utentes ad restitutionem non teneri. † Non me latet solere aliam limitationem ex Caietani sententia afferri, 2. 2. q. 187. articul. 4. quam hoc loco præterire nolui, non quia ulla ex parte ueritati consentanea mihi uideatur, sed quia

- quia ob Autoris grauitatem reticēda non erat, atq; etiam ut à nobis haud immeritò improbaretur. Cōcedit Caietanus id, quod diximus, quantum ad solos monachos, quos existimat ad restitutionem non teneri, in reliquis uerò clericis, in quibus multò magis id fuerat concedendum, secus esse contendit. † Sed non uideo, qua ratione hæc Caietani sententia defendi possit, cum rationes omnes, quas in clericis ipse considerat, si modò illæ essent recipiendæ, multò magis in Monachis concluderent, cum de clericis loquitur Caietanus, *Non est presumendum, inquit, tot ipsi eleemosynas dari, ut inde pinguius clerici uiuant.*
- † Sed negari non potest, quin multo magis hoc totum in monachos conueniat: nam cur magis ipsis est concedendum, qui proprijs renunciauerunt, ut ex aliorum eleemosynis pinguius uiuant, quas nō alia de causa ipsis relinqui credibile est, quàm ut instantius orent? qua ex re fit, ut tacitè quodammodo huic conditioni, & quasi ex uoto se se adstringant, non secus ac miles sacramento, quod nisi feruet, ac nisi promisso muneri satisfaciat, ad stipēdij restitutionem tenetur. Videt sanè ipse quoque Caietanus, duram esse hanc sentētiā, durumque omnino esse huic obiectio respondere, tamen respondet ipse in hæc uerba: *Durus est hic sermo, & tot ecclesiæ declinasse videntur à religiosa vita, quòd oporteret magnam damnationem inducere.* Sed non uideo, cur hanc responsionem non & in clericis admittat; & cum videat tot clericos declinasse, cur in ijs facilius damnationem inducat, quos tamen laxiori uinculo alligatos esse, inficiari non potest. Itaque Caietanus, dum enixè clericos oppugnat, religiosos uerò studiosè defendit, proprijs semet ipsum telis confodit. † Quare, quas ipse defensiones pro religiosis affert, nos etiam in clericis recipiamus; ut dicamus, bona ecclesijs relicta fuisse, eorumq; fructus eleemosynæ gratia prælatis liberali-

- ter præstitos: eos uerò qui præstiterunt, potuisse facile præuidere fore aliquando aliquos, qui acceptis abuterentur. si quidem in tanta humanarum rerum & uarietate, & imbecillitate omnino id coiiciendum fuit. Quare si hac cognitione à proposito amoueri nō potuerunt, quo minus ea relinquerent, quæ relinquare proposuerant, videtur esse locus illi regulæ, quæ statuit, uolentibus, ac scientibus iniuriam non inferri, l. i. §. i. ff. de in iur. cum simil. l. Id quod etiam Caietanus animaduertit ubi supra in eod. argumento. 4. in fine. † Cauendum tamen est, non ea me in sententia esse, ut putem prælatos, aliosque clericos tum orationibus, tum eleemosynis non esse adstrictos. Astringuntur enim obligatione illa, quæ Græci πρὸς ἀντιδόρα. uocant, quæ cum ad exigendum inefficax sit, l. sed & si lege, §. consului. ff. de peti. hæred. nec etiam ad restituendum compellere poterit: qui enim non restituit, non aliena usurpare, sed proprijs tantum abuti existimandus est.
- 15 † Nunc porrò abusum peccatum esse non inficiabor, dummodo mihi concedatur non eiusmodi peccatum esse, quod restituendi obligationem ualeat inducere; seu ueniale, seu etiam mortale peccatum illud sit. Video enim, hac in re solere distingui, utrum ex contemptu orationes eleemosynæque omittantur, an uerò ex fragilitate, aliaque
- 17 de causa: † Nam si absit contemptus, uenialiter tantum, ac materialiter peccatur. Si uerò contemptus accedat, non tantum materialiter, sed etiam formaliter (ut Caietanus inquit) mortaliter peccant: cui Caietano hac in re ad stipulatur Ioan. Driedonus, lib. 2. de liberta. Christia. capit.
- 18 4. tom. 3. † Quod si dicas, ibi peccatum esse non posse, ubi debitum non aliquod antecedit: Fateor debitum hinc subesse. † Sed charitatis tamen (ut D. Tho. dicebat) hoc debitum est, non iustitia, quæ neminem compellit, ut res proprias restituat, postquam illis fuerit abusus, quamuis
- etiam

etiam earum nomine ad remunerandum teneatur. Admittit Caietanus in religiosis hæc omnia, in clericis autem respuit, nec huius tamen differentiæ ullam rationem assignat. Atqui certè animaduertere potuisset, hanc ipsam differentiam à D. Thom. sententia prorsus alienam esse. † Ille enim. 2. 2. quæst. 185. ar. 4. de clericis hac in re idem quod de monachis sentit, cum dicit, ex munificentia principum, uel quorumcumque fidelium facultates ecclesijs donatas religiosorum fieri, ac clericorum; quod tamen quantum ad fructus beneficiorum intelligitur, si collatio præcedat, ut D. Thom. ibidem in corp. in princ. perspicuè declarat. Et certè non satis conijcere possum quæ res Caietanum, uirum sanè alioquin doctissimū, mouere potuerit, ut clericos, quos constat minus arctis canonum uinculis constringi, arctiùs ipse sua sententia uoluerit alligare: Religiosorum autem nexus arctiores illos quidem, proculdubio, si Canonum autoritatem attendimus, propria ipse autoritate relaxare non dubitauerit. Explosa igitur Caietani differentia, nostram hanc sententiam generatim tam in clericis, quàm in monachis retineamus, atque intrepidè concludamus, pariter utrosque à restitutionis obligatione immunes esse.

A R G V M E N T V M.

Quæ animaduertere illum oporteat, qui inter communes sententias rectè valeat diiudicare, quoties de illarum pondere quæstio oritur: Quæ uel ex Pontificijs, ac sacris interpretibus Archidiaconi sententiam probauerint.

R E R V M S V M M A E.

1 Quod crebriùs receptum est, id uerius existimari solet.

S 2 Senatus

- 2 *Senatus ac collegia plerumque in decidendis questionibus inter se dissentire. quinimò idem doctor solet sibi ipsi aduersari. nume. 3.*
- 4 *Varietas & inconstantia interpretibus maximè absurda.*
- 5 *Rectissimè institutum, ut Iudex communem sententiam in iudicando sequatur, nisi minus communis firmitioribus rationibus muniretur. num. 6.*
- 7 *Plerumque interpretes primi cuiusque sententiam (quacunque illa sit) amplecti solent.*
- 8 *De communi sententia non temerè omnibus credendum.*
- 9 *Roma citari solebant decisiones Rota, quæ non inueniebantur, ut quis mendacium foueret, ut Alexander refert.*
- 10 *Plures auctores, qui aliquid tradunt non communicato consilio, communem opinionem constituere solent.*
- 11 *In communi sententia estimanda non sunt considerandi doctores, qui aliquid per transennam dixerunt: sed plus tribuitur ijs, qui re perpensa sententiam suam explicant. nume. 13.*
- 12 *Quàmplures sunt, qui Archidiaconi sententiam cursim sequuntur.*
- 14 *Questionis nostræ capita tria sunt.*
- 15 *Tenentur ad restitutionem clerici, quoties officium deserunt.*
- 16 *Qui in ludo fraudem adhibet, ad restitutionem tenetur.*
- 17 *Beneficium procurans, ut illud alteri renunciaret, ad restitutionem fructuum tenetur.*
- 18 *Archidiaconi in clericos inuidiosa verba, quæ indicant fuisse eum illis infensum.*
- 19 *Panormitanus sibi contrarius.*
- 20 *Innocentius pro Archidiaconi sententia nullo modo adducendus.*
- 21 *Heres, defuncti turpitudinem allegans, non audiendus.*
- 22 *Si non constet de quibus rebus expensas fecerit Episcopus, credendum est de patrimonialibus, propter ecclesiæ utilitatē.*

- 23 Verbum Debet, ad ea solet referri, quæ consilij sunt.
- 24 Albericus, Decius, & Felyn. non considerant primam questionis caput.
- 25 Io. Fantutius non probat sententiam Archid.
- 26 Aluarus Pelagius, Archidiaconi discipulus.
- 27 Iudex, qui magistri sui sententiam sequitur, excusatur in syndicatu.
- 28 Alexander Halensis non videtur probare Archidiaconi sententiam: neque Pet. Sotus. num. 29.
- 30 Dispensatio pro regulato dominio capi solet apud Theologos, idq; fusius declaratur. num. 31.
- 32 In dominio duo considerantur secundum Theologos, proprietates, & prerogativa finis.
- 33 Doctores triginta quatuor, computatis Theologis, Archidiaconi sententiam sequuntur.

CAPVT TRIGESIMVMQVARTVM.

IAM verò, vt intelligamus nostram hanc explanationem non iuribus tantum, & rationibus (id quod satis hucusque demonstratum est) sed etiam frequentiori nostrorum sententiæ conuenire; non alienum fore existimaui, eos hîc interpretes recensere, qui vel hanc, vel illam partem amplexi sunt; † cum præsertim apud nos illud iam inualuerit, vt quod crebrius receptum est, id & verius censeatur. Quod ipsum tametsi nonnulli conentur improbare, mihi tamen non modò non absonum, sed & multis in rebus omnino necessarium esse videtur. Quis enim non videt nostrum hunc iuris campum, tam latè patentem, tamquam rerum omnium feracem, & aienti, & neganti pariter materiam suggerere, vt in eo, quemadmodum post Caccialupum scitè tradit Neuiza. in tract. de mod. stud. in tertio docu-

S 3 men.

men. circa med. nu. 12. circa fi. & bos herbam, & canis le-
 pore, & ciconia lacertam facili negotio reperiri possit?
 Mira ubique opinionum est varietas, & quot capita, tot
 2 plerunque sententiæ sunt. † Neque verò tantum singuli
 interpretes inter se, sed & Senatus, collegiaq; vniuersa,
 sæpissimè dissentiunt; vt à Bononiensi Mediolanense in
 quæstione illa insigni, quæ inter Cassinenses Monachos,
 & Canonicos regulares Congregationis Lateranen. tan-
 diu agitata est. Esto autem ab alijs alios dissentire, quod
 3 excusari aliquo modo potest; † illud verò certè indignif-
 simum est, quod tamen & ipsum persæpe conspicitur, eun-
 dem sibi ipsi & in lecturis, & in Consilijs, & in Tractati-
 4 bus aduersari. † Itaque hanc tantam varietatem, & incon-
 stantiam non immeritò notat Bal. in c. 1. de alie. feu. col.
 3. Ias. in l. sciendum num. 33. ff. de verb. oblig. Neuiza.
 in Syll. nuptia. lib. 5. num. 4. vers. & sic contigit, & nu. 9.
 post princ. Soci. Iun. consi. 158. num. 70. 2. vol. Purpura.
 in l. cum quid. nu. 33. ff. si cert. pet. Grat. consi. 8. nu. 4. uo-
 lu. 2. Portius Imola consi. 42. num. 2. † Quocirca nihil
 rectius tutiusq; institui potuit, quam vt Iudex eam potif-
 6 simum partem sequeretur, quam plurimum auctoritate sub-
 ri sententia non perperam recedatur, ac paucorum sen-
 tentia maius apud Iudices pondus habeat, vt potè quæ fir-
 mioribus rationibus munita fit. l. 2. §. hoc autem. C. de
 vet. iu. enuclean. Sic solius Cassij opinionem Attilicinijs,
 Neruæ, ac Sabini opinioni prælatam fuisse legimus in l.
 7 Plautius. ff. ad l. falcid. † Nec sanè immeritò, persæpè e-
 nim ita fieri videmus, vt nostri interpretes casu potius,
 quàm consilio, aut ratione ulla aceruatim in eius senten-
 tiam concurrant, cuius magnam esse auctoritatem intelli-
 gunt. Non secus atque aues, aut oves, quæ, si vnam aliquò
 tendentem fortè conspiciant, eò statim simul omnes cur-
 sum

sum intendunt, quod notat Sum. Pontifex in c. cum in iu-
 uentute. S. unde nos. de purga. cano. ac passim etiam Doct.
 ipsi fatentur, vt Dec. consi. 494. num. 15. Nicola. Bello.
 consi. 59. num. 11. & Rolan. à Valle. cons. vlt. num. 50. vo-
 lum. 2. Quo circa communis opinionis auctoritatem mi-
 nimè vereri debet, qui eam se validis argumentis videat
 rectè posse refellere, vt tradit Ioan. And. in cap. 1. de con-
 stitut. Alexan. in l. prolatis, colum. fin. de re iudic. Abb.
 in cap. capellanus, de fer. Angel. consil. 110. Curt. con-
 sil. 59. Barbat. consil. 10. volum. 2. Deci. consil. 23. &
 in cap. primo de constitu. & Soci. Iun. consi. 79. in 3. volu.
 8 † Quoties uerò inquirimus quid frequentiori calculo
 recipiatur, non temerè cuiuslibet testimonio debemus
 acquiescere, cum multi sæpe soleant citare communem
 9 sententiam, quæ uerè communis non est. † Nec dissimile
 est quod Romæ fieri solitum refert Alexan. in l. si cum do-
 tem. S. eo autem tempore, col. 2. ff. sol. matr. ut cum men-
 dacium aliquod soluere quis studet, decisionem Rotæ ali-
 quam afferat, quæ propter numerum mox inueniri nun-
 10 quam queat. † Satis uerò constat, communem opinionem
 consensu effici plurium Autorum, qui diuersis tempori-
 bus non communicato consilio, nec diligenti ueritatis in-
 dagatione præmissa, hanc, uel illam pro eorum arbitrio,
 amplectuntur sententiam, id quod pluribus ostendit Go-
 mes. in proœm. reg. cancell. 2. quæst. in quarto fundamen-
 to par. affirmatiuæ. Vt autem eò reuertamur, unde digres-
 si sumus, nos in hac quæstione ea de re parum solliciti es-
 se debemus, vtrum communis sententiæ autoritas ratio-
 nibus præferenda sit, an uerò illas potius spectari oport-
 teat, cum & rationes, & interpretum numerus nobis pari-
 ter suffragentur. Et quoniam rationes nostræ sententiæ
 plenissimè explicuimus, reliquum est, ut iam ostenda-
 mus hanc ipsam sententiam communiori interpretum cō-

- sensu receptam esse: quod ut commodius fiat, nonnulla
 11 præmonuisse libet. Primò enim animaduertendum cen-
 seo in communibus opinionibus æstimandis non æquè il-
 lorum rationem haberi oportere, qui per transfennam (ut
 fertur) ac quasi pertranseuntes aliquid attingunt; atque il-
 lorum, qui consultò ac discussis hinc inde rationibus, tan-
 dem hanc uel illam partem amplectuntur. Abb. in cap. bo-
 nã, il. 2. num. 3. de postula. prælato. Barba. confi. 64. col. 9.
 uol. 1. Riminal. consil. 64. num. 20. uol. 1. Paris. consil. 91.
 col. fi. uolum. 3. Grat. confi. 20. num. 35. & confi. 55. num.
 12 35. nol. 1. † Quo circa licet in proposita materia multi sint
 qui in huius quæstionis mentionem incidentes, cum Ar-
 chidiaconi sententia cursim pertranseant, non propterea ta-
 men Archidiaconi sententia communis habenda est, cum
 non modò plures sint, qui ab ea recedunt, sed multo etiã
 isti accuratiùs, quàm illi, re perpèsa, sententiam suam pro
 13 ferunt. † Quo fit, ut hisce multò plus, quàm illis tribuen-
 dum sit, quemadmodum & Io. Ceph. quandoque respõ-
 dit confi. 278. num. 10. lib. 2. *1019019 sup, 211018 11119*
- 14 Illud præterea præmuniendum est, † tria esse huius
 quæstionis capita, quæ si distinctè a nobis considerentur,
 facillè reperiemus, non eam esse in singulis communem
 opinionem, quæ ita confusè minusquè accuratè hanc rē
 totam spectantibus communis fortasse uideri poterit. Pri-
 mum est caput, Nunquid Beneficarij reddituum ecclesia-
 sticorum domini sint. Secundum, An si præter necessaria
 aliquid impendant, aut etiam redditus omnes in alios e-
 rogent usus, quàm in subuentionem pauperum, ad restitu-
 tionem teneantur. Tertium, An ij. saltem teneantur, qui
 non modò pauperibus non subueniunt, sed turpibus uolu-
 ptatibus quasi mancipia nexi, ecclesiæ officium prorsus de-
 serant, atque in meretrices, & scurras, aliosquè id genus
 homines, sese totos profundunt. Etenim quæstiones hæc sin-
 gulæ

- gulae peculiare habent rationes, nec ab una omnes decisione pendent. Et quamuis secundum caput cum primo affinitatis non parum habeat, uerè tamen ab eo distinctum est: tertium uerò à primis duobus penitus est seiunctum; à quo si superiora illa penderent, carerent sanè ipsa quo-
- 15 que omni prorsus dubitatione: † cum omnibus comper-
tissimum sit, teneri clericos ad restitutionem, quoties officium suum deserunt, cap. vni de cleri. non residen. nec cuiquam dubium sit propter officium dari beneficium, capi. diaconi. 93. dist. & c. secundum, de præben. Qua de re egimus supra plenissimè, cum diximus illam restituendi obligationem aliunde manare, quàm ex reddituum conditione, & natura. Tenetur enim ad restitutionem clericus, qui
- 16 tale sibi uitæ genus instituit, non quòd licitè ijs uti nò potuisset; sed quòd pastoris officium deseruerit; † non secus ac de illo, qui in ludo fraudem adhibuerit, censuit Hadrianus VI. Rom. Pont. in tract. de restit. §. consequenter quæro utrum indistinctè, quicquid simulate sanctitatis, uersi-
- 17 ex his infero, † Quod ipsum sentit & Gabriel. Biel. in 4. dist. 15. arti. 2. q. 8. cum de eo loquitur, qui beneficium obtinere procurat eo animo, ut aliquando illud dimittere, aut alteri renunciare uelit. Reliquum est igitur, ut Doctores, qui sub quaque classe continentur, enumeremus.
- Ab ea parte, quæ beneficiariis reddituum ecclesiasticorum dominium denegat, primus ac quasi signifer prodit Archidiaconus in cap. statutum §. assessorem, nume. 13.
- 18 de rescrip. in 6. † qui tamen (si uerum fateri licet) non tam certo iudicio hoc affirmasse mihi uisus est, quàm inuidia quadam atque odio in opulètiore, cum ipse forsitan non admodum diues esset. Id quod ex eius uerbis non obscure colligitur in cap. 1. uersi. locorum, 44. dist. ubi in episcopos tam acerbè inuehitur, ut illis sese infensum facillè ostendat. *Argumentum, inquit, contra uentres episcoporum,*
qui-

quibus deseruit multitudo coquorum. Et infra. Sed ò Baccalar glorch, nonne olet os tuum ex ingurgitatione? Quomodo ergo dabis pacem in altari, cum habeas os hircorum? Sed mitamus quærere in præsentia quo animo locutus fuerit Archidiaconus, & reliquos percenseamus, qui in eandem sententiam iuerunt. Archidiaconum sicuti sunt Bartolom. Brixien. quanquam perfectioriè in capit. 1. 12. q. 2. ut Geminianus retulit in cap. præsentis, nu. 13. de off. ord. in 6. Bal. & Iacobus Butrig. non quidem ex professo. in l. 27. C. de Epif. & cleri. Philipp. Franc. in d. cap. præsentis, num. 6. ubi ita omnes tenere asserit, quanquam & ipse rem plenius non attingit. Io. de Lignano in clem. quia contingit. de religio. domi. & in clem. gratiæ, de rescrip. Gemi. in d. cap. præsentis, num. 13. & Butr. in cap. in causa, num. 17. de caus. poss. & proprie. Calderi. in cap. si. de pecul. clerico. & confi. 2. eod. tit. Hug. in c. si episcopus 15. q. 5. quem Cardina. Zabarella refert in d. c. si. de pecul. cleric. Abb. Panor. mi. in cap. cum esse. nu. 21. & seq. de testa. in cap. cum secundum, nu. 2. de præbend. in cap. 1. de ecclesi. ædific. & in d. c. si. de pecul. cleric. ibique in additionibus. & in cap. reprehensibilis, de appella. num. 18. quibus omnibus in locis perspicuè probat hanc sententiam: † licet in quæstionibus contrarium sentiat, ut postea dicemus. Pet. de Vbal. dus in tract. de succes. ab intesta. par. ultima, num. 19. circa med. Imo. in capit. si. de pecul. cleric. Barba. in tracta. de præstan. Card. q. 4. & Fufius in cap. si. de pecu. clericorum. Aluerez. in specu. Summo Pontif. cap. 6. passim Ant. Burg. in cap. 1. num. 28. de empt. & uendi. Mil. in uer. prælatus, fol. 291. Soci. Sen. confi. 32. uerfi. circa secundam dubitationem, uol. 1. Ias. confi. 75. uolum. 3. Fran. Mar. dicif. 197. secunda par. Coraf. in tract. de Sacerdot. num. 10. & seq. qui se cum paucis sentire passus est: nonissimè autem has partes summa contentione defendit uir & doctrina, & ui

tā sanctitate insignis Martinus ab Azpiluata in suo tract.
 20 de reddit. ecclesiasticis. † Sunt qui inter sententiæ huius
 fautores numerent Innocentium, quibus tamen ego hac
 in re non adstipulor: siquidem Inn. in locis, quæ ipsi addu-
 cunt, quamuis hac de re loqui videatur, nullum tamen hu-
 ius quæstionis caput attingit. Quod ut planè intelliga-
 mus, operæ pretium erit eius verba in prædictis locis ali-
 quanto accuratius considerare. Utitur ergo Inno. his uer-
 bis in cap. cum in officiis, num. 4. uersi. Item omnes, de te-
 sta. *Item omnes uanas, & delicatas expensas prius deducet de
 bonis clerici; solas autem expensas approbabit iudex de bonis,
 quæ factæ fuerunt in alimoniam suam, & pauperum, uel in
 redemptionem captiuorum, uel in hospitale, & alias pias cau-
 sas.* Quorum uerborum sensus is est, ut cum defunctis be-
 neficiarijs, patrimoniales accessiones ab ecclesia separan-
 dæ sint; cumque dubitare contingat, quid inter ecclesia-
 stica bona computetur, detrahantur expensæ non quidē
 uanæ, ac uoluptuosæ, sed illæ tantum, quæ in suā & paupe-
 rum alimoniam, aliaque eiusmodi opera pia, uel ad uitæ, 40
 usum necessaria factæ sint: cuius rei nō illa est ratio, quòd
 non potuerit beneficiarius alijs etiam in rebus redditus
 ecclesiasticos impendere, sed quia eiusmodi impensæ nō
 præsumuntur factæ, cum quilibet officij sui memor existi-
 21 metur, † & propterea: non audiantur hæredes, qui defun-
 cti turpitudinem allegant, l. rem alienam. ff. de pigno. a-
 ctio. Bar. consi. 65. Factum tale. Castrensi. consi. 306. uolu.
 2. Cor. consi. 145. in primo uolu. Bald. consil. 258. uolu. 4.
 Crauet. consil. 125. uolu. primo. Huc accedit, quòd cum
 haud satis constet, num de redditibus ecclesiasticis, an de
 bonis patrimonialibus eiusmodi expensæ ab episcopo fa-
 22 ctæ fuerint, † eam in dubio coniecturam sequi debemus,
 quæ ecclesiæ respicit utilitatem, nimirum ut ex redditibus
 patrimonialibus censeatur episcopus erogare uoluisse ar.
 l. sunt

l. sunt personę. ff. de relig. & sump. fune. Creditur præterea Innocentius hanc opinionem secutus esse in cap. indecorum. in fi. de eta. & qualita. quo tamē in loco monere tantum nos uoluit, quid beneficiariis faciendum esset, ut rectè ecclesiasticis facultatibus usi dicerentur. *Hoc alio, inquit, modo debet dispensare res ecclesia, nisi in suos necessarios, & eorum qui seruiunt sibi, cuiuslibet tamen inter uiuos donare licet pro remuneratione seruitij.* Quibus uerbis uidetur mihi potius Innocentius clericos constituere dominos dū ipsis donandi facultatem permittit. Nec obst. uerbum Debet, quod uidetur præscripto illi donandi modo necessitatem imponere; si quidem ad ea etiam sepe uerbum hoc refertur, quæ solius consilij sunt. l. non solum. §. 1. ubi not. ff. de iust. & iur. & tradit Fel. in c. nam concupiscentiam, nu. 5. de constit. Itaque censeo Innocentium omnino è numero illorum eximendum esse, qui opinionem hanc negatiuam secuti sunt, quam tamen non inficior perspicuè ab illis omnibus receptam esse, quos supra cōmemorauimus.

- 24 † Consultò etiam hìc prætereo Albericum. Dec. & Fely. qui hoc ipsum quæstionis caput mihi haud quaquam respexisse uidentur, ut ex ijs, quæ supra diximus, liquidò cōstare potest. † At nec Ioan. Fātutium inter hos rectè censeferi puto. Nam quamuis eum pro hac sententia negatiua citet Gemini. in d. capitu. præsentis; tamen is contrarium potius sensisse uideretur in capitu. quatuor, & in cap. res ecclesiæ, 12. q. 2.

Quin uerò non tantum Pontifices, interpretes, sed & Theologi permulti huic ipsi sententiæ adstipulati sunt. Richardus de Mediauilla, Io. Maior asserens, licet temerè, nullum unquam oppositum sensisse, & Paludanus in 4. dist. 45. ar. primo. Monaldensis in sua Summa. Angelus itidem in sua Summa, quam uulgo Angelicam uocant in uersicu. clericus, 15. num. 1. Rosell. in uer. restitutio 14. §. Ray mundus

- mundus in sua summula. 4. par. de pœniten. capitu. quis
- 26 possit facere eleemosynam. † Aluar. P elagius, lib. 2. de planctu ecclesię. cap. 28. in ultima quęstio. cui tamen minor fortasse fides perpetua adhibenda est, quòd Archidiaconi discipulus fuit, cum magistri auctoritas tantum apud
- 27 plerosque ponderis habere soleat, † ut propterea receptum sit, excusari in syndicato, qui magistri sententiam secutus fuerit. Amod. Iustinus, tract. de syndica. nu. 123. Soci. Iun. confi. 44. num. 7. uol. 1. Henricus de Gandaue. quolibet. 8. q. 25. Frater Fran. de Platea Bononien. tracta. de restitutio. clerico. & simoniac. uersi. sed cui fiet restitutio ab histrione. Card. Caieta. in 2. 2. quęst. 185. quamuis de Monachis secus atque de alijs clericis sentiat, ut supra à nobis relatum est. Frater Michael a Medina, lib. 7. de reſtas in Deum fide, cap. 21. qui hanc partem ita mordicus tenet, ut contrarię partis defensores sacrilegos appellet, pio quidem, ut crediderim, animo, sed tamē consilio non admodum prudenti, cum potius Summi Pontificis hac de re sententiam debuisset expetere, quàm in clericos ita stomachari. Quãuis enim non prorsus negari possit, id quod ipse inquit, clericos hac de sua causa in Principum inuidiam atque odium solere adduci: tamen non multum ad rem facit, tum quia in malis tantum principibus hoc contingit, tum etiam, quia quę accidunt extrinsecus, neque ipsius rei substantiam attingunt, nulla ex parte ueritatem immutare possunt, ar. l. naturaliter. §. apum. ff. de acq. rer. domi. l. pro uoluntarijs, de impun. in reb. dotal. faciend. Alii præterea inter huius sententię assertores numerantur, qui tamen mihi haud prorsus ita sensisse uidentur,
- 28 † ut Alexander Halensis in tertia parte. q. 36. ar. 2. cuius uerba ad intentionalem potius restitutionem uidentur mihi esse inferenda; idque ex eo colligo, quòd laycos quoque diuites, nisi pauperibus succurrant, fures esse, atq; ad restitu-

restitutionem teneri asserit, cum tamen negari nō possit,
 quin laici rerum suarum dominium obtineant: sed forte
 considerauit, ipsos intentione quadam fures esse, cum re-
 cta eorum nequeat esse intentio, qui secus ac par sit com-
 29 missas sibi à Deo facultates expendunt. † Ex hoc nume-
 ro etiam censetur Fr. Petrus Sotus in tract. de instit. sa-
 cerdo. 2. par. de uita sacro. lect. tertia, de bonis ecclesia-
 sticis, in prin. Sed nec ipse uidetur mihi huic sententię ad
 stipulari. Etenim cum in initio dixisset, non licere ecclesia-
 sticos redditus aliter, quàm in usum ecclesiasticum eroga-
 re, ac qui secus facerent, grauissime peccare; demum in di-
 cto capite de bonis ecclesiasticis, uersic. rursus, &c. pro-
 prius hanc quæstionem attingit, num clerici ad restitutio-
 nem teneantur. & citat D. Tho. tenentem (ut ipse refert)
 restitutionem non cōsiderari ullam in portione, quæ epi-
 scopo aut prælato præcipuè cōtingat. Sicque in eo, quod
 quæstionis nostræ proprium est, à nobis ipse non dissen-
 sit, sicuti neque nos in eo quod ipse asserit, illi non recla-
 mamus, cum perspectissimum sit, id, quod semel Deo dica-
 tum est, ad alienos conuerti non debere, cap. semel deo.
 de reg. iu. in 6. Creduntur etiam huic sententię fauere Io.
 Arbonæus, lib. 3. suæ Theologię, cap. 25. Item Io. Drie-
 donus lib. 2. de liber. christia. cap. 4. tom. 2. quos tamē ita
 sentire non crediderim, cum uideam illos in portione
 30 episcopis, prælatisue assignata contra sentire, cuius libe-
 ram clericis dispensationem concedunt: † dispensationē,
 num. pro regulato dominio accipiunt, quod Theologos
 solere, statim dicemus, in quem sensum eos cum D. Tho.
 secutus est Ioan. de Friburgo in sua Summa confess. libr.
 2. tit. 5. de rapina clericorum, uer. quæro etiam, utrum epi-
 scopi. q. 16. Habemus iam qui nam & inter Pontificios in-
 terpretes, & inter Theologos sententiam hanc negati-
 31 uam fuerint amplexi. † Neque uerò illud turbare quem-
 quam

quam debet, quod Theologi non de dominio, sed de dispensatione mentionem faciunt; si quidem dispensandi facultatem pro eo accipiunt, quod ceteri dominium appellant: idque non immerito, cum dominium nihil aliud sit, quam libera facultas de rebus corporalibus disponendi, Bar. in l. si quis, in §. differentia, ff. de acquir. pos. not. in l. traditionibus, C. de pac. Sanè autem Theologali modestiæ consentaneum fuit, ut à dominij uocabulo abstinerent, uel eo saltem parcius uterentur. Itaque pro dominio dispensationem summa cum ratione usurpare solent.

32 Quod ipsum rectè etiam colligitur ex uerbis Thomæ V Valdensis, uiri sanè præstantissimi, qui doctrinæ suæ splendore Carmelitarum Ordinem mirificè illustrauit, in libr. doctrinal. fidei. quarto, ar. 3. cap. 43. tom. primo, cuius propterea libuit hinc uerba subnectere: *† Re uera quatum ad radicem dominij continet duo, proprietatem, & prerogatiuam finis: primum est quasi materiale in dominio, quia dominus uerus non est sine hoc, quod sit suum proprium cui dominatur: secundum est formale, scilicet quod ipse dominus sit finis rerum propriarum, ut omnia, scilicet disponantur ad commodum, & bonum domini. Hinc Paulus ad Romanos, capitul. 14. uolens uerum Christi in fideles dominium probare, dicebat: Nemo uestrum sibi uiuit, et nemo sibi moritur, scilicet finaliter, et principaliter propter commodum proprium: siue enim uiuimus Domino uiuimus; siue morimur Domino morimur. Et paulò inferius; Concorditer negatur à clero, quod Prelati ecclesie, sint uerè domini ecclesiasticarum rerum, primò propter carentiam prerogatiue finalis, quia omnia bona ecclesie non sunt, propter Prelatos, sed propter ecclesiam. Secundò propter carentiam proprietatis, unde Augustinus homil. 6. super Io. Columba ecclesia est, quid clamas? non deuoramus illas, columba illas habet, non nostris fratres charissimi, quod uilla iste nō sunt Augustini. & inferius: Itaq; proprietatis, & uerum domi-*

nium

nium est penes communitatem ecclesie non Prelatos subdit: sed ideo fideliter dicitur, quod Prelati solum sunt domini extensivè, dispensativè, puta, quia ex hoc à scripturarum loquendi more non deviant. Nam Sanctus Ioseph sic legitur fuisse dominus Aegypti, Gene. 45. non qui a dominus proprietarius totius Aegypti esset, sed dispensator tantum, & Procurator eius. Dominos rerum immobilium esse clericos negat VValdensis, quod prærogatiua finis careant, tamen large dominos esse concedit ratione dispensationis, quamvis careant proprietate, cum fructus liberè dispensare possint. Hæc uolui dixisse, ut intelligeretur, non sine ratione uocari à Theologis dispensatores, quos non dominos appellamus; neque ob id credendum esse, aliter à Theologis, atque a cæteris accipi hanc quæstionem, quod diuersis uoculis utantur, cum uerborum ratio in eiusmodi rebus habenda non sit, ar. c. quia in tantum, de simo. † Constat ergo, sententiæ huius assertores triginta quatuor numerum non excedere, si utranque nempe & Theologorum, & Canonistarum classem simul iungamus. Verum, ut ex canonicis uix decem sunt, qui ex professo hanc partem fuerint amplexi, ita ex Theologis fortasse neminem reperies, cum obiter tantum, ac quasi prætereuntes hanc quæstionem prædicti Theologi omnes attigerint.

ARGUMENTVM.

Longè maiorem illorum esse numerum, qui Archidiacono aduersati sunt.

RERVM S V M M A E.

1 Non omnes interpretes eodem uocabulo utuntur, sed aliqui dominos clericos dicunt, alij usufructuarios, plerique promiscuè ea nomina usurpant.

Rationes,

- 2 Rationes, quæ ab ijs, qui usufructuarios clericos dicunt, in dominio rectè concludunt.
- 3 Butrius sibi contrarius.
- 4 Henrici Boych magna in hac re auctoritas.
- 5 Hugutio parum sibi constans.
- 6 Beneficiary fructus possunt pro debito sequestrari.
- 7 Panormitanus sibi contrarius.
- 8 Fructus beneficij sunt in societatem conferendi.
- 9 Theologi regulatum dominium clericis tribuunt.
- 10 Vlrici de Argentina laus.
- 11 D. Bernardi pulchra uerba de bonis ecclesiasticis.
- 12 Quinquagintaquinq; interpretes Archidiacono aduersatur

CAPVT TRIGESIMVMQVINTVM.

NUNC proximum est, ut eos referamus, qui contrariam sententiam amplexi, clericos reddituum ecclesiasticorum dominos esse crediderunt. † Illud tamen præmonuisse libet, non iisdem hac in re uerbis scriptores omnes uti; sunt enim qui usufructuarios clericos appellant: sunt qui dominos; nec desunt etiam, qui promiscuè utrunque uocabulum usurpent. atque id non immeritò, quia cum de fructuum dominio tantum, non etiam proprietatis agamus, clarum est, eundem, & fructuum dominum, & usufructuarium rectè dici; cum præsertim euenit, ut ab usuuario distinguere usufructuarium oporteat. Nos uerò, ut ambiguitatem planè omnem tolleremus, clariori uocabulo usi, ubique dominos appellauimus: † si quidem animaduertimus rationes ab ijs adductas, qui usufructuarios clericos nominant, sicut in usufructu, ita in uero fructuum dominio: quod iudicio meo tantumdem est, rectè concludere. Longè ergo plures extitere, ac nō minori auctoritate prædicti, qui sententiam affirmatiuam amplexi sunt. glo. in c. duo. uersicu.

T pro-

proprietatē 12. q. 1. in capitu. 3. de proba. & in ca. possessio-
 nes, de reb. ecclesiæ non alienan. ubi usufructuarios be-
 neficiarios dicit. & in cap. alienationes, uer. præbendam,
 12. q. 2. & in c. res ecclesiæ, uerfi. propriæ, 12. q. 1. dum se
 remittit, ad not. in c. expedit, ead. q. ibique clericum usu-
 fructuarium asserit, uerfi. communes, & in c. episcopi. uer-
 ficu. de fructibus, 12. q. prima. Et in Sum. prima. q. 1. Ioan-
 nes, & Laur. in capit. duo sunt, in glo. rerum, 12. q. 1. quos
 Ancharanus refert in cap. præsentis, col. pen. ff. de offi. ord.
 in 6. Io. Fantutius in cap. quatuor, & c. de rebus, 12. q. 1. &
 in c. alienationes, 12. q. secunda. Ancharanus. in cap. statu-
 tum. §. Assessorem, in 3. notab. de rescrip. in 6. ubi quæstio-
 nem hanc fusius tractauit. Aegid. Bellamera, siue de Bella-
 matre in c. cum uenerabilis, nu. 21. uerfi. 1. opponitur us-
 que ad num. 32. de exceptio. Quamuis in c. episcopi, 12.
 q. 1. se suspectum fateatur, quòd aliàs in propria causa scri-
 bens, hanc opinionem sit secutus. Idem Bellam. in c. res
 ecclesiæ, 12. q. 1. & c. si non sunt, 32. q. 4. Beneficiarios ex-
 tantium rerum dispensatores esse statuit; atque alibi, pro-
 curatores esse illos affirmat in rerum extantium dispensa-
 tione, nempe in c. cum super in prin. de cau. pos. & proprie.
 3 † Butrius non omnino sibi constans in cap. 1. in secundo
 notab. de eccle. ædifican. & ante hos omnes Hostiensis in
 c. de multa, de præben. in cap. si. uerfi. possideat de pecul.
 cleric. in c. cum in officijs, & in c. relatum, il secundo. §. seu
 uer. nomine autem, de testam. Zenzelinus in extrauag. Io.
 XXII. suscepti, super uerbo Deberent, de electio. Card. Za-
 barella latè in clem. quia contingit, de religio. do. Cardi.
 Turrecremata in c. gloria episcopi. uerfi. sacrilegium, 12.
 q. 2. & apertius in c. 1. 12. q. 2. & in c. 1. 12. q. quinta, in sep-
 tima, & decima conclusione, nu. 8. & 11. ad primum, & se-
 cundum, in responsione ad quartum, & secundum uerfi.
 his habitis. ubi Innocentium ab Hostiensi dissentire ait,
 &

& Hostiensis sententiam, ut æquiores amplectitur. Idem in cap. si priuatum, in fin. 12. q. 2. & in c. duo sunt, 12. q. 1. Card. Alexandrinus in cap. primo. 44. dist. ubi & D. Tho. ita sentire animaduertit. † Henricus Brich. in c. peruenit, num. 19. de fideiusso. cuius hac in re auctoritatem plurimi faciunt Bellame. in d. c. uenerabilis. & miratur quomodo uir laycus clericis tam impensè faueat. Goffredus in Sum de testam. ubi haud obscure in hanc sententiam inclinatur. Gulielmus de Monte Lauduno post Garfiam, quem ipse citat in capitu. hoc consultiss. de reb. ecclesiæ non alie in 6. qui uel si morientes clericos statuatur esse usuarios, eos tamen dum uiuunt, usufructuarios esse constanter affirmat. † Hug. parum sibi constans in d. c. duo sunt. uer. nullam partem ubi pariter clericos in uita facit usufructuarios, in morte autem usuarios. Io. Gaufredi Collectarius nuncupatus in c. Odoardus, de solutio: † dum simpliciter asserit pro beneficiarii debitis posse beneficiorum ipsius fructus sequestrari: quod & Gigas probauit in tracta. de pensio. q. 39. uer. sed si uelimus tenere opinionem plurimum. Capel. Tolosa. decis. 246. † Abb. quoque licet inter contrariæ sententiæ fautores, ut uidimus, nomen aliquando suum detulerit, tamen cum magis serio hanc tractauit quæstionem, pro hac parte stetit, in q. 4. incip. Titius clericus, in quarto & ultimo dubio præsertim col. si. circa prin. finis, ut facilè animaduertet quisque uim perpenderit argumentorum, quibus eo loci ipse utitur. Hoc idem sentit Gemi. consi. 17. dum ait commendatarios facere fructus suos. Bal. consi. 298. uol. 1. Stepha. Bertran. consi. 49. nu. 4. uolum. 2. par. 2. & consi. 266. num. 6. uolu. 3. par. secunda. Idem hoc pluribus comprobatur aduersus Barba. Mantua in cap. cum M. nu. 28. de constit. Rebuff. in prax. benefic. tract. de commenda. passim, præsertim nu. 26. Fran. Duarenus in tract. de sacros. ecclesiæ minister. lib. 2. capit. 4. ubi

diram existimat esse opinionem contrariam; & contraria iura ita interpretatur, ut ad Sacerdotum *παροικίαν* referenda sint. Domini de Rota deci. 41. tit. de probatio. in antiq. & decis. 1. de solutio. in antiq. Aug. Bero. confi. 51. num. 11. & 18. in fi. uol. secundo, ubi ex facto consultus respondit huiusmodi redditus esse in societatem conferendos. 8 Illustrissimus Card. Albanns in l. sacrosanctæ. per tot. C. de episco. & cleri. Didacus Couarru. uir eruditionis laude admodum insignis, Regijque Hispaniarum Consilij, hoc tempore Præses in c. cum in officijs, num. 3. de testamen. Fran. Viuius opinione. 41. Emanuel Soarez. in Thesau. recepta. sententiarum, in uersi. clericus, num. 103. Villalob. in litera, C. num. 92. Io. Donatus. à Fina. in Enchiri. conclus. libr. 2. uersic. ususfructus. sentit idem eruditissimus Pet. Foller. dum uoluit posse clericos superfructibus ecclesiasticis censum constituere, in praxi censuar. in uer. huiusmodi censualia super rebus, num. 17. quem sequitur Guliel. Redoa. in tract. de reb. ecclesiæ, nu. 1. fol. 101. Senatus Pedemonta. decis. 32. Fernand. Vasq. tract. de succession. creatio. §. 22. limi. 17. nu. 56. & 57. Io. Copus tract. de frut. libr. 4. tit. 3. c. 1. & 2. Laurentius Kirchouius cõm. opin. centur. 1. uer. clericus. hanc sententiam frequentiori calculo receptam, affirmans, & nouissimè Franciscus Sarmiëtus Rom. Rotæ Auditor omnium prædicatione clarissimus, nunc episcopus Astoricen. in tract. suo de redd. ecclesiasticis. Gulielmus quoque Redoanus non minus certi diligens, quàm eruditus, hac de re multa scripsit, atque Hostiensis secutus uestigia, casus nonnullos distinxit: sed quia propositum illi tantùm id fuit, ut de spolijs ecclesiasticis ageret, suæ magis tractationis scopum spectauit, quàm ut in hac quæstione præcipuum aliquid statueret. Vt verò Legistarum, ita & Theologorum, qui hanc sequuntur sententiam, maiorem numerum reperio; siquidem

dem Theologi dum reddituum dispensatores faciunt be-
 9 neficiarios, † eosq; negant teneri ad restitutionem; nihil
 aliud egisse existimandi sunt, quàm vt regulatum domi-
 nium ipsis tribuerent, D. Antoninus Florentinus Archie-
 piscopus in Sum. 3. par. tit. 10. cap. 3. §. 14. Astensis in Sum-
 ma lib. 6. ti. de pecul. cleri. Hadrianus Sextus Super 4. Sen-
 ten. tract. de restit. Gabriel Biel in 4. dist. 15. q. 8. in quin-
 ta conclusione, dum ait ita posse responderi ad motiva cō-
 traria, vt dicamus clericos esse dominos fructuum perce-
 ptorum, & collectorum: atque huius sententiæ fuisse D.
 Thom. affirmat Sum. Tabic. in ver. restitutio. §. decimo, in
 prin. dicens, posse clericos de redditibus Ecclesiasticis di-
 sponere. Vlricus de Argentia quem ita citat Card. Turrec-
 cremat. in d. §. si priuatum, num. 1. ibi, & dictum Vlrici in
 10 sua Sum. 12. q. 2. † quem scriptorem miris laudibus pro-
 sequitur D. Dionys. Carthusian. in libello. quem contra
 beneficiorum pluralitatem edidit. eundem citat ad hoc
 propositum Turrecremata in c. 1. 44. dist. & in c. duo sunt.
 12. q. 2. Syluester in Summ. ver. clericus 4. q. 3. vers. Quar
 to quando &c. ibi, Nota verò practicum, & quæst. 4. ibid.
 & ver. restitutio 3. q. 5. Io. Arboreus Theoseph. lib. 3. cap.
 25. circa med. qui his vtitur verbis: *Possunt clericus, Epi-*
scopus, seu Curatus habere aliquid proprium, puta suam quo-
tam. Quotam verò nos interpretamur beneficium, &
 quicquid non peculiariter alteri sit assignatum. Petrus So-
 tus, vbi supra, vers. rursus, vbi agens de portione, quæ ad
 Episcopum seu prælatum pertinet, in illius dominio eam
 esse ait: huiusmodi verò portionem nos dicimus benefi-
 cium ipsum. Io. Driedo. lib. 2. de libert. Christia. cap. 4.
 tom. 3. in 1. quod constituit bonorum genere. Io. Gerson.
 non modicæ vir auctoritatis, Parisiensis Cancellarius,
 quem & Driedonus uidit. Gersonis verba hæc sunt in ser-
 mone de vita clericorum: *Ecclesiastici impænitentes, in-*

T 3 quit,

quit, si officium propter quod datum est beneficium, adimpleant, faciunt fructus suos, nec tenentur ad restitutionem: obligantur tamen in foro conscientie aliter recompensare benefactoribus ac fundatoribus, presertim faciendo sibi amicos de mammona iniquitatis, ut per alios suppleant redemptionem & satisfactionem, quam ipsi sine gratia permanentes insufficienter agunt. Cum de impoenitentibus loquatur, dubium non est, quin de ceteris multo magis hoc sentiat. Eandem hanc sententiam probavit D. Thom. ut testis est Bielius in 4. distin. 15. q. 8. in quinta conclusione. Turrecremata in cap. 1. & in c. gloria Episcopi 12. q. 2. & quinta, in decima, & septima conclusione, & in c. si priuatum, num. 1. 12. q. 2. vbi Hanc credimus, inquit, esse Sancti Thomae Card. Alexandrinus in cap. 1. 44. distin. Easdem has partes accuratè defendit Fr. Dominicus Sotus lib. 10. de iusti. & iur. q. 4. artic. 3. vers. sexta conclusio. D. etiam Bernardus ad stipulari videtur lib. 2. de consideratione ad Eugeniũ: quod ut facilius intelligatur, non alienum erit eius hoc in loco verba referre. † *Non est locus, inquit, otio, ubi sedula viget sollicitudo omnium Ecclesiarum. Nam quod tibi aliud dimisit Sanctus Apostolus, quod habeo, inquit, hoc tibi do. Quid illud? unum scio, non est aurum, & argentum. cum ipse dicat: Aurum, & argentum non est mihi: cum tamen habere contingat utere non pro libito, sed pro tempore. Sed sic eris utens illis, quasi non utens: ipsa quidem quantum ad illud, quod ad animi bonum spectat, nec bona sunt, nec mala; usus tamen horum bonus, abusus mala, sollicitudo peior, questus turpior. Sicq; ut videmus, pecuniarum dominium, diuitiasq; clericis non denegat Bernardus, dummodo πλεονεξία, abususq; absit: haud dissimile est, quod scribit D. Augustinus serm. 31. ad Fratres in Eremo. de triplici genere monachorum, quamuis eos libros nonnulli apochriphos arbitrentur. Nam consanguineos,*

neos, inquit, habeo & nobiles se esse non erubescunt, & ad me Episcopum veniunt aliquando cum minis, aliquando cum blandimentis dicentes, Da nobis aliquid Pater: caro enim tua sumus. & tamen Dei gratia, & vestris orationibus medianribus, consanguineum aliquem me ditasse non recolo. Ditas se illos se negat Augustinus dedisse verò se illis non negat. † Ex hac parte ergo quinquaginta quinque censentur, canonum quidem interpretes triginta & nouē, Theologi verò sexdecim, qui reddituum Ecclesiasticorum beneficiarios dominos esse existimauerunt. Neque verò dānare nos quisquam verè potest, quòd ex his duos bis numerauimus, nimirum Cardinalem Turrecrematam, & Card. Alexandrinum. Cùm enim iidem, & Theologi & Canonum interpretes sint, meritò in vtranque classem eorum nomina deferri potuerunt. Eò igitur iam rem deduximus, ut quæ sit communior sententia, dubitare nemo possit, cùm eos qui partem affirmatiuam sequuntur, contrariæ partis fautores viginti, & vno votis superare liquidò ex prædictis liceat intelligere.

A R G V M E N T V M.

Iam multos esse interpretes, qui communi inspecta consuetudine, reddituum Ecclesiasticorum clericis dominium tribuunt: ut, si consuetudinem attendamus, de communi sententia multò minus dubitare possumus.

R E R V M S V M M A E.

- 1 Clerici, attenda consuetudine, nedum domini sunt reddituum Ecclesiasticorum, sed de illis etiam testari possunt: ea q̄ consuetudo valet. num. 2.
- 3 Constitutio Caroli Sexti, Gallorum Regis, circa consuetudinem testandi.

T 4 Non

- 4 Non est sumenda interpretatio, quæ multorum damnationem inducat.
- 5 Communis sententia est, clericos esse dominos reddituum Ecclesiasticorum, septuaginta trium interpretum auctoritate recepta, si consuetudo admittatur.
- 6 Doctores, qui contra Archidiaconum sentiunt, auctoritate præstant ipsi, qui illum sequuntur.
- 7 Glo. tribuendum magis est, quam cæteris.
- 8 Romane Rotæ auctoritas, & laus.
- 9 Rotæ Rom. decisio constituit communem sententiam.
- 10 Communis sententia contra Archidiaconum locum habet, nedum si clerici honestè viuant, sed etiam si liberio-rem vitam agant. Et qui contrarium sentiunt, num. 12.
- 11 Theologis, & iuris peritis simul in decidendis questionibus arduis magis creditur.

CAPVT TRIGESIMVMSEXTVM.

DEMONSTRAVIMVS huc vsque communem esse hanc nostram sententiam, ita vt consuetudinis nullam rationem haberemus. At verò si consuetudinem attendimus, quam clericis hac in re maximè fauere, negare nemo potest, multo etiam maiorem eorum numerum reperiemus, qui affirmatiuæ sententiæ adstipulantur. Multi enim sunt, qui proposita sibi consuetudine, eius solius gratia è priori sua sententia, & negatiua, ad hanc ipsam transfugiunt. † Atque ita quidem, vt propter consuetudinem ipsam, clericis nedum viuentibus dominium, sed morientibus etiam testandi facultatem concedant. Is verò sunt Io. de Lignano in c. fi. de pecul. cleric. Ioan. de Fantutijs, quem Lignano ipse refert. Hug. & Laurentius. in c. aliena rationes. 12. q. 2. Io. And. in reg. Nemo plus potest, de reg. iu. in 6. & in c. cum

cùm in officijs, de testam. Gemin. in c. præfenti. num. 13. de off. ord. in 6. Ioan. ab Ana. in c. fi. nu. 8. in fi. de pecul. clerico. Bellame. qui Hugo. & Laur. refert, in c. testamen. ta verò, nu. 2. q. 12. 2. Panorm. in c. cùm esset, & c. relatum de testamen. Imo. in d. c. fi. de pecu. cleric. Io. Faber. in S. His uerò, Instit. de rer. diuifi. Guliel. de Benedi. in repet. c. Raynautius, uerf. Vxorem nomine Adelasiam, par. 2. nu. 264. Glo. pragm. sanctio. tit. de Agnatis. S. Item quòd si Ecclesia. tom. 2. fol. 120. Ferdinand. Vasq. in tract. de success. progress. tit. qui testamta fac. poss. lib. 1. S. 1. nume. 122. ibi, Præsertim cum sit consuetudo. & de success. creatio. lib. 3. S. 22. num. 40. Guido Papa. decisi. 115. Philip. Prob. in addit. ad Io. Mona. in d. c. præfenti, de offic. ordi. in 6. Io. Papponus. in consuetud. Burbonijs tit. de successio. S. 320. circa fin. Cassan. in consuetud. Burgund. Des successions des bastardz. rub. 9. S. 5. num. 58. 61. & passim. Summa Pisanella uer. vtrum clerici possint facere testamē tum, ibi, de consuetudine tamen. & Summ. Tabiena uer. clericus, 4. nu. 2. vbi, consuetudinem valere firmat, & ver.

2. Restitutio. S. 19. † Atqui certè iisdem his in locis demonstratur, valere eiusmodi consuetudinem, eamq; apud Hispanos, iridemq; Gallos, atque Burboneos vsu receptam

3. esse. † Refert autem Gulielmus ipse constitutionē quandam à Carolo Sexto Gallorum Rege editam anno 1385. de reparandis diuinis domibus: quæ ad id quod diximus de consuetudine, maximè pertinet. *Licèt de iure, inquit, vsu, consuetudine, & communi obseruantia, notoriè obseruatis, Episcopis Regni nostri testari liceat in suis exequutores ordinare & c. & paulò post: prædicta bona heredibus Episcoporum sic decedentium, qui ditioni inde nobis honestius guerris, & alibi, iuxta status eorum possent, & deberent seruire.* Quibus ex verbis licèt intelligere, quæ fuerint apud veteres eius consuetudinis obseruatio, quid verò recentioribus

Nota

bus temporibus seruatum fit, quid ve hoc tempore seruetur hac de re, declarant varia Pontificum diplomata, vt Iulij Tertij, Pij Quarti, & Pij Quinti, quæ varias huic consuetudini afferunt declarationes. Nouissimè verò eandem consuetudinem probauit sac. Romana Rota, vt testantur Guidobonus decis. 51. & Caputaquen. lib. 2. decis. 24. in ijs decisionibus, quæ manuscriptæ circumferuntur. Cum ergo tot tantorumq; virorum auctoritate hæc consuetudo recipiatur, cauendum est in primis, ne plus sapere nos velimus, quàm oporteat. atque illos omnes, vel inscitia, vel improbitatis nomine damnemus, æternoque etiam supplicio addicamus; † quo potissimum argumento ad executionem eorum, qui ecclesiæ decimas non rogati non soluunt, utitur Butrius in c. cum super. ad fi. de caus. poss. & proprie. & D. Tho. 2. 2. q. 185. argu. 6. ad secundum, in fin. & Quodlibe. secundo, argum. 8. quæst. 4. † Iam uero si hos quoque, qui propter consuetudinem nostræ fauent sententiæ, quasi subsidiarios milites reliquorum præsidii addamus, totam reperiemus hanc classem septuaginta duorum Doctorum numero constare, quorum aliqui (ut & satis diximus) ne dum uiuentibus clericis, sed & morientibus dominium tribuunt: ita ut de redditibus ecclesiæ testari illos posse concedant. Imò uerò, si accurate scriptores omnes euoluamus, qui de hac materia loquuntur, per paucos forsan reperiemus, qui posita consuetudine, parti negatiuæ prorsus assensiant, quam qui probant solent ferè omnes in calce subijcere, Ceterum, stante consuetudine &c. uel alia eiusmodi uerba. Et quia præter Doctorum numerum alia insuper duo diximus in communibus opinionibus diiudicandis spectari oportere, nè pè utrum per transfennam, ut aiunt, an consultò deliberatè, constanterque Doctores aliquid affirmauerint; Item quantum quisque illorum auctoritate ualeat, qui sententiam

Nota

tiam aliquam amplexi sunt; vtranque rem nobis maximè
 6 suffragari facilè possumus animaduertere. † Qui enim
 contrariæ opinioni fauent, Archidiaconi potius autorita
 tem sequuti uidentur, quàm rationibus persuasi, aut pro
 pria moti sententia. Qui verò nobis suffragantur, cum ma
 gis deliberatè loquuntur, tum certè autoritate longè aliis
 præfulgent, si quidem in his censentur (ut ceteros sileam)
 Hostiensis, Cardinalis Zabarella. Card. Turrecremata; tū
 7 uerò & Glossator, † cui plusquam ceteris tribuendum
 esse fatentur vbique nostri interpretes, vt Bar. Bal. Alex.
 & alij in l. ut uim, ff. de iust. & iur. Fanat. caut. 17. magna est
 quæstio, nu. 1. Franc. Viuius, tract. commu. opin. lib. 1. opi.
 183. ante fi. & Illustrissimus Cardinalis Albanus in lucu
 brationibus ad Bar. in l. certi conditio. nu. 5. ff. si cert. pet.
 8 † Extat etiam pro hac parte Dom. Rotæ autoritas, quæ
 in tam illustri & excelso loco posita est, ut ab ea recedere
 9 nefas quodammodo videatur. † Qua ex re fit, ut ipsius Ro
 tæ decisio communem sententiam constituat, vt tradunt
 Imo. & And. Sicu. in c. olim, primo. col. 11. de lit. contest.
 Gomez. qui fuscè hanc rem prosequitur, in procem. regu.
 cancell. q. 2. in 4. fundamento partis affirmatiuæ, num. 10.
 Vant. in tract. de nullita. tit. de nullita. senten. ex defect. iu
 risdiction. delega. num. 20. qui & ipse ad hanc rem multa
 congerit. Neque hoc sanè à ratione alienum est, cum sem
 per in illud collegium lectissimi viri cooptentur, qui nō
 temerè aut casu, vt sæpe alibi Doctores, aliquid affirmant
 sed communicato consilio ac re diligentissimè examina
 tas propositas sibi dubitationes explicant, atque decidūt,
 sicque continuis discussionibus uel docti per se, alioquin
 doctiores in dies fiunt, neque secus atque aurum in forna
 ce, quodammodo depurantur, vt rectè animaduertit Ga
 liaula in l. centurio. nu. 94. ff. de vulga. & Purpura. in l. 1.
 nu. 292. ff. de off. eius.

Verùm

Verùm enim verò, ne quis fortasse existimet prædictos omnes, qui in nostram veniunt sententiam, tunc tantum, clericis dominium tribuere reddituum ecclesiasticorum, quando ij sanctè honestèque viuunt: decus autem de illis sentire, qui voluptatibus dediti inhonestam, nimisq̃ue liberam vitam degunt: † Placuit hìc nonnullos referre, qui expressim hoc caput attingunt: ac quamuis clericos per omnium lasciuiantes sibi proponant, non propterea tamen à sententia affirmatiua recedunt. Hi uerò, sunt in præallegatis locis Card. Turrecremata. Card. Zabarella, Bellamera, Summa Tabiena, Dominicus Sotus, Petrus Sotus, qui ambo unà cum Turrecremata, Alexandrino, & Couarruia, idem hoc sentire, D. Thomam affirmarunt, Vbicus in sua Summa, quem Turrecremata citat in c. si priuatum, nu. 1. 12. q. 2. In quam sententiam maxime conueniunt verba Io. Gersonis, viri vnde quaque eruditissimi, qui in suis moralibus cap. de auaritia, ita inquit: *Multa faciunt ad hoc, quòd aliquis faciat fructus beneficij sui esse suos in foro exteriori; Imò et quòd restituere non teneatur; quæ animam à peccato mortali non liberant: Quod paulò post apertius comprobatur, inquit: Si beneficiatus certa bona habeat instituta non pauperibus, & illa consumit, ad restitutionem obligatur: secus si commissum sit totum fidei suæ; ubi & si peccet grauiter, & sacrilegè quoque abutendo bonis illis luxuriosè, tamen restituere non tenetur: Ac dum postea de Prælatorum temperantia agit, non ausurum se definire dicit, quòd Beneficarij ad restitutionem teneantur. Idem hoc apertè sentit, si modò demus redditus inter se distinctos esse, quod per beneficiorum constitutionem fuisse factum supra demonstrauius. Driedonus, libr. 2. de liber. Christia. capit. tertio, tom. tertio, Clerici, inquit, qui de huiusmodi bonis quicquam prodigè consumunt, aut immoderatum, aut indigentè exponunt cognatis, non pauperibus,*

bus, non tenentur ad restitutionem, modo adimpleant onera, seu officia, propter quæ data sunt beneficia. Adde Cardinalem Caietanum ex D. Thom. 2. 2. q. 62. argumento. 5. ad quintum. In his verò autoribus, quos proximè recensui,

11 præter numerum, accedit & pondus; † sunt enim ex ijs cōplures Theologi pariter, & iurisperiti, vt Card. Turracremata, & Præpositus Alexandrinus, quibus in arduis quibusque decidendis quæstionibus primus locus deferri solet, ut tradit Petr. de Anchara. in quæstione incip. Antiquis, & modernis temporibus Viri Catholici. Alex. conf. 1. n. 10. vol. 2. Io. de Anania. in c. in ciuitate. car. 4. de usur. & Dec. conf. 111. nu. 6.

12 † Sunt quidem, & à contraria parte, qui hoc caput speciatim attingunt, ac putent teneri clericos ad restitutionem, quando fructibus ecclesiasticis male utuntur: sed lōgè pauciores numero sunt: nimirum Archidiano. in d. ca. statutum. §. affefforem, de rescrip. in 6. ac Panormi. in cap. cum effes, de Testa. Burgen. in d. c. de emptio. & venditio. & ex Theologis Alex. Halensis, Ioan. Maior. Paludanus, Summa Agelica, Rosella, Raymundus Vricus de Argentina in Sum. in cap. primo. ubi eum citat Card. Turrecremata, in 10. conclusione, 12. q. 5. & Io. de Friburgo in sua Sum. confesso. lib. secundo, titulo quinto, de rapina clerico. versi. quid de Prælati, q. 14. Monalden. Franciscus de Platea. Speculum Pontificum, Aluarus lib. secundo, cap. 28. de plantu ecclesiæ, & Caietanus, qui ut supra, animaduertimus, sibi ipsi parum consensit. Horum verò numerum, illorum numero, qui contrarium sentiunt, longè inferiorem esse facile unicuique licet animaduertere.

Quod verò attinet ad postremum illud caput ex tribus, quæ fuerant à nobis distincta, nimirum, quando clerici officium suum deserunt; nihil est, quod in eo nunc instamus, tum quia negantium opinioni nos quoque hac in

re

re assentimus; tum etiam, quia superius, ubi hoc plenè tetigimus caput, autores omnes, qui ea de re locuti sunt accuratè recensuimus.

ARGUMENTVM.

Licet utriusque sententia fautores, D. Thoma verba captare, ac certatim ad se quisque trahere studeant; perspicuè tamen illum hac in re loqui, & clericos non modò dominos facere, sed etiam ab omni restitutionis onere liberare.

RERVM SVMMÆ.

- 1 Sensus verborum D. Thoma à multis pro libito acceptus.
- 2 Considerat prius D. Tho. diuisionem bonorum ecclesiasticorum ingerere, deinde in specie.
- 3 Prælatus, si bona distincta siue specialia, & alienas portiones sibi usurpat, mortaliter peccat, & ad restitutionem tenetur: secus si inter se distincta non sunt, num. 4.
- 5 Episcopus abutendo sua portione, non secus peccat, ac si proprijs bonis abuteretur.
- 6 Quod de Prælatorum portione affirmat D. Thomas, de beneficijs quoque dicendum est, & nu. 8.
- 7 Si bona reali distinctione, siue potius arithmeticè distincta non sunt, censentur omnia commissa arbitrio Prælati: qui si illis abutatur, peccat quidem, non tamen tenetur ad restitutionem.
- 9 Prælatus tripliciter potest rem ecclesie subripere.
- 10 Prælatus dupliciter se habet ad res ecclesie, ut custos, & ut dispensator.
- 11 Quæ de redditibus ecclesiasticis statuit D. Tho. ad omnes redditus in confuso pertinent.
- 12 Nullam esse statuendam differentiam inter præbendam ac ceteros

ros redditus.

- 13 Intellectus D. Tho. 2.2.q. 43. arg. 8.
 14 Subtilitas nimia legibus improbata.
 15 Communis opinio est D. Thomam sensisse, clericos dominos reddituum ecclesiasticorum esse; neque si ijs abutantur, ad restitutionem teneri, eumq; habere sensum quem autor exposuit.
 16 Quæ de redditibus ecclesiasticis autor tradidit, quomodo ea accipi uelit.

CAPVT TRIGESIMVMSEPTIMVM.

N cæteris quidem autoribus diiudicandis, qui vel hanc, vel illã partẽ sequuntur, parũ habuimus negocij; si quidẽ tã apertẽ omnes locuti sunt, vt quæ ipsorum sit sententia, nemini du-

- 1 bium esse possit. ¶ vnus tamen est D. Thomas, de cuius sensus dubitari posse existimatum est: & quia per magni refert cuinam ipse faueat parti, propter summam tanti scriptoris doctrinam, & auctoritatem, operæ pretium erit illius dicta ante oculos legentibus hinc proponere, ut ex verbis ipsis verborum sententiam per se vnusquisque commodius valeat elicere: ita ergo ipse inquit. 2.2.q. 185. ar. 7. in corpore: *Sunt autem bona ecclesiæ, non solum in usus pauperum, sed etiam ad cultum diuinum, & necessitatem ministrorum expendenda. vnde dicitur de redditibus ecclesiæ, vel oblatione fidelium, sola episcopo ex his vna portio mittitur. deinde subiicit, Si ergo distincta sint bona, quæ debent in usum episcopi cedere, ab his quæ sunt pauperibus, & ministris, & cultui ecclesiæ: eroganda non est dubium, quòd contra, fidem dispensationis agit, si ea non elargiatur, & mortaliter peccat, et ad restitutionẽ tenetur. Addit & illud propterea De his autem, quæ sunt specialiter suo vsui deputata, uidetur esse*

esse eadem ratio, quæ est de proprijs bonis, ut scilicet propter immoderatum affectum peccet quidem si immoderata sibi retineat, et alijs nõ subueniat, sicut requirit debitum charitatis.

- Hæc D. Thomas, ex cuius verbis nonnulli putant colligi posse prælatos in portione ipsis assignata ad restitutionem teneri: quod tamen mihi longè secus videatur. † Animaduerto enim D. Tomam in primo limine, cum de bonorum diuisione locutus est, generatim tantùm illam considerasse; hoc est quatenus hæc bona ad quatuor vsus sũt destinata: postea verò huius generalis diuisionis bonorum duas quasi species proposuisse primam; scilicet quando iuxta præfatos vsus bona realiter inter se distincta sunt; secundã quando quatuor istæ partes re ipsa confusæ sunt solo verò fine, ac sola destinatione separatę. Loquitur quęstio primùm (ut dixi) de diuisione generatim ac quasi in modum præmij, usque ad uersiculum. Si ergo distincta re. ibi autem, cum videat fieri posse, vt bona ista iuxta quatuor hosce fines realiter inter se distinguantur ita, vt portio episcopi iam non amplius commixta sit cum ijs partibus, quæ tum ad pauperes, tum ad ministros, & cultum ecclesiæ pertinent, hoc casu statuit quod de episcopo sentiendum sit, qui uel alienas partes, vel etiam portionem vsui suo destinatam secus ac par sit distribuat, atque dispõset. † Et quod attinet ad portiones alienas, aperte concludit, prælatum non tantùm mortaliter peccare, sed etiam tenere ad restitutionem, si ea, quæ pauperibus, & ministris, & cultui ecclesiæ eroganda sunt, non ijs ipsis elargiatur, sed in proprios vsus conuertat. inquit enim, *Si ergo distincta sunt bona, quæ debent in usum episcopi cedere, ab his, quæ sunt pauperibus ac ministris, & cultui ecclesiæ eroganda, non est dubium, quòd contra fidem dispensationis agit, si ea nõ elargiatur, & mortaliter peccat, & ad restitutionem tenetur.* Circa quorum verborum interpretationem duo sunt aduertenda

uertenda

uertend^a, primò ita demum velle D. Thomam, præla-
 tos, qui contra fidem dispensationis agunt, ad restitutio-
 nem teneri, si bona distincta sint, uereque, & realiter in-
 4 ter se disiuncta: † ergo in illo casu secus existimat, quan-
 do quatuor istæ partes uerè inter se distinctæ non sunt, li-
 cèt in quatuor vsus fuerint destinata. quod argumentum
 iudicio meo, optimè concludit. Secūdo aduertendum est
 loqui ipsum in his uerbis proxime relatis non de dispen-
 satione portionis Episcopi, sed portionum alienarū, quā
 do scilicet pauperes, & ministri, & ecclesia fraudātur bo-
 nis, quæ debebant ipsis erogari: tunc enim intrepidè utrū-
 que affirmat, nempè, & peccare episcopum, & ad restitu-
 5 tionem illum teneri. † Cum uerò postea de eo loquitur
 episcopo, qui propria abutitur portione, neuiquam dicit
 restitutioni illum obnoxium esse, sed tantum peccare, nō
 secus ac si proprijs bonis abuteretur, cum propter immo-
 deratum vsum alijs non subueniat, ut charitatis debitum
 exigeret. Itaq; prædictis aduersando subiicit, *De his autē
 quæ sunt specialiter suo vsui deputata, uidetur esse eadem ra-
 tio, quæ est de proprijs bonis, ut scilicet propter immoderatum
 affectum, & vsum peccet quidem si immoderata sibi retineat,
 & alijs non subueniat, sicut requirit debitum charitatis. pec-
 cet quidem, inquit, nō tamen ad restitutionem teneatur:*
 quod etiam colligitur ex ijs uerbis, Sicut requirit debitū
 caritatis. quæ quidem uerba adsunt in postremæ impres-
 sionis codicibus, qui opera Illustrissimi Cardinalis Iusti-
 niani, Ordinis Prædicatorū Generalis, haud multò ante
 6 emissi fuere. † Quod autem affirmat D. Tho. de portio-
 ne prælatis assignata, de beneficio affirmandum est, cum
 uerè nihil aliud sit beneficium, quàm quod clerico, seu be-
 neficiario pro suis vsibus, in reali bonorum ecclesiastico-
 rum diuisione assignatum est. Nūc uicissim confert, se D.
 Thom. ad alteram diuisionis speciem, cum scilicet bona

Geometricè tantummodo diuisa sunt, tanquam destinata ad varios fines; atque hac sola destinatione, non autem rationaliter atque Arithmeticè inter se distincta. † sic ergo ipse inquit, *Si verò non sunt prædicta bona distincta, eorum distributio fidei eorum committitur: & siquidem in modico deficiat, uel superabundet, potest hoc fieri absque bonæ fidei detrimento: quia non potest homo punctualiter in talibus accipere, quod fieri oporteret: si verò sit multus excessus, non potest latere: unde videtur bonæ fidei repugnare.* Hæc verba videntur, mihi tã aperta, vt nullum disputationi locum relinquât: nemo enim non videt, secus hoc casu statuere D. Thomã, ac superiore casu affirmavit, quandò scilicet realis distinctio facta est, ac cæterorum portiones prælatus aliqua ex parte in suos vsus conuertit: tunc enim de prælato tria hæc perspicuè traduntur, & agere illum contra fidem dispensationis, & mortaliter peccare, & ad restitutionem teneri. Posteriori verò hoc casu, quãdo scilicet bona realiter nõ sunt distincta, longè aliter loquitur D. Thomas. tunc enim bonorum distributionem prælati fidei committit, sicque dispensationem illi tribuit. quæ verò Theologis est dispensatio, eam verè dominium appellari posse supra diximus. Sed quia consentaneum est huiusce domini clericos regulam aliquam ac modum habere, ita vt regulatum eorũ dominiũ dici possit, propterea D. Th. excessum illi quidẽ non tamen multum excessum permittit; quin verò, si multus ab eo fiat excessus, non restitutioni obligat excedentem, sed tantũ admonet eiusmodi excessum peccato non carere, cùm is bonæ fidei aduersetur. Hinc iam puto intelligi posse nullum planè argumentum ex verbis D. Thom. pro parte contraria posse sumi, sed totum hunc verborum contextum à fronte vsque ad pedes sententiæ nostræ fauere. † Quod ipsum rectè etiam affirmatur quocunque tandem modo nostri temporis beneficia velis accipere.

Nam

Nam si ponas beneficia idcirco fuisse erecta, ut essent portiones clericorum à reliquis tribus portionibus distinctæ, iam audisti D. Thomam non obligare clericum ad restitutionem, qui assignata sibi portione abutatur. Si verò ponas in singulis beneficijs, & pauperum, & ministrorum, & fabricæ confusas simul portiones includi, quanquam hoc perspicue falsum, ut supra demonstraui; tamen adhuc D. Thom. nobiscum sentit; siquidem, quando bona non sunt realiter distincta, peccare tantum prælatos asserit, qui legitimi usus modum excedunt, tamen neque ex multo excessu teneri illos ad restitutionem existimat. Quanquam verò satis esse debet demonstrasse nobiscum hoc in loco sentire D. Thomam, nec necesse est cætera omnia prosequi loca, in quibus ipse hac de re locutus est, cum credibile non sit virum doctissimum, atque sanctissimum à se ipso dissentire: tamen, ut scrupulus planè omnis tollatur, operæpretium erit animaduertisse, quibus & alibi verbis ille utatur, cum in eius rei mentionem incidit. Idem ergò D. Thom. 2. 2. q. 62. art. 5. ad quintum loquitur in hæc verba: † *Prælati potest rem Ecclesiæ subripere tripliciter: uno modo si rem Ecclesiæ non sibi deputatam, sed alteri, sibi usurparet, ut puta, si Episcopus usurparet rem Capituli. clarum est, quod de prima hac subreptione dicit D. Thom. nihil nobis aduersari, cum eo casu loquatur, quo prælati subripit bona, quæ verè & realiter ab ipsius portione iam distincta sunt. Nunc ad reliquas subreptionis species ab ipso constitutas deinceps pergamus. Alio modo, inquit, si rem Ecclesiæ, suæ custodiæ deputatam, in alterius dominium transferat, puta consanguinei, vel amici: & tunc debet restituere Ecclesiæ, & sub sua cura habere, ut ad successorem transeat. Tertio modo potest prælati subripere animo, incipiendo rem possidere ut suam; & tunc debet restituere, talem animum deponendo.* Plus dubitationis videntur habere

hæc verba .Primò enim quod dicitur, rem Ecclesiæ prælati custodiæ deputatam esse, eò videtur spectare, vt demonstraretur, prælatum prouentuum Ecclesiasticorum non dominum, sed custodem esse. Sed longè secus res se habet: neque enim de prouentibus Ecclesiasticis intelligit D. Tho. sed de bonis immobilibus, de Thesauris, & si quæ aliæ id genus sunt. Atque ita intelligit Card. Caietanus, qui: quoniam eo loci, ea tradit, quæ nostræ sententiæ plurimum fauent, verba ipsius hîc nolui præterijisse:

10 *Nota, inquit, illud verbum, Suae custodiæ deputatam. † habet nanque se Prælatum ad res Ecclesiæ dupliciter, scilicet vt custos, & vt dispensator. est siquidem custos rerum immobilium, & aliorum, quorum alienatio est sibi prohibita: Est autem dispensator fructuum, & prouentuum ad suum quasi stipendium pertinentium. Posteaq; statim subiicit, Et quoniam, vt autormet dicit in Quodlib. 6. art. 1. Prælatum male utens, & dispensans portionem illam, quæ est quasi stipendium eius, non tenetur ad restitutionem, sed ad solam pœnitentiam; ideo, vt præseruaret se ab his, quæ sunt suæ dispensationi pro suo usu commissa, dixit Custodiæ suæ deputatam: Quæ sanè verba sunt eiusmodi, vt de illorum sententia nullo modo dubitari possit, cum perspicuè dicatur, non teneri prælatum ad restitutionem, etiã si planè dissipet portionem illam, quæ ipsius quasi stipendium est. Nec dicas Caietanum intelligere de portione illa, quæ soli usui Episcopi sit necessaria. Nam cum de fructibus ipse loquatur, & fructuum certam portionem constet prælato esse assignatam, de tota illa portione Caietanum intellexisse dubitari non oportet. Dixit verò illam pro suo usu Episcopali Episcopo ipsi esse commissam; quod non de usu necessario accipias; siquidem hoc modo de dispensatione nullus dubitationi locus esset. Atqui certè tam perspicuis mox ipse verbis utitur, vt qui eius fuerit sensus*

sus minimè ambigi possit. ita enim inquit, Tenentur ergo in duobus casibus ad restitutionem. Primo, si usurparet sibi re deputatam alteri particulari quàm multitudini, ut particularibus &c. propter quod qui præsunt hospitalibus, aut sunt commissarij in huiusmodi caueant, quàm mundas seruent manus: cum enim hæc bona aliorum sint, rapina pauperum in domo eorum est, si hæc sibi applicant; secundo, si alienaret rem suæ custodiæ deputatam: & sub hoc clauduntur tam immobilia, quàm prohibita alienari, quàm Thesauri. Duos tantùm casus excipit Caietanus, quibus solus afferit prælatum teneri ad restitutionem. primò, quando rem alteri deputatam sibi usurpat: secundo, quando alienat rem custodiæ suæ commissam. Quare dubitandum non est, quin cæteris omnibus casibus contrarium statuatur. Quod ipsum alibi quoque perspicuè sentit Caieta. ut in 2. 2. q. 185. art. 7. in responsione ad tertium, ubi ait Prælatum, & Episcopum in sua præbenda ex abusu peccare tantùm. Vt uerò ad D. Thom. reuertamur, uideo ipsum non minus aperte nobis adstipulari, Quodlibet. 6. q. 7. art. 12. ad primum, ubi sic inquit; *Aliter ergo dicendum est de illis Ecclesiasticis bonis, quæ principaliter sunt attribuenda necessitatibus pauperum, & ex consequenti necessitatibus ministrorum, sicut bona hospitalium, & alia huiusmodi; & aliter de illis bonis, quæ sunt principaliter attributa usibus ministrorum, sicut sunt præbenda clericorum, & alia huiusmodi. Nam in primis bonis peccatum committitur non solum ex abusu, sed etiam ex ipsarum rerum conditione, dum aliquis in suos usus assumit quod est alterius; & ideo tenetur ad restitutionem tanquam defraudator alienæ rei: In secundis uerò bonis non committitur peccatum, nisi per abusum, sicut de bonis patrimonialibus dictum est: unde non tenetur quis ad restitutionem, sed solum ad pœnitentiam peragendum. Nihil aliud ad hæc uerba, ne probabiliter quidem, responderi potest, nisi quod*

- quod ex aduerso respondetur, respexisse D. Thomam so-
las præbendas, quæ uerius ac magis propriè stipendium
- 11 laboris dicuntur. † Sed hoc quoque à ueritate alienissi-
mum est: uerè enim ipse in confuso Ecclesiasticos reddi-
tus omnes complexus est, ut ex eius uerbis liquidò appa-
ret. & ita etiam accipit Caietanus in præcitato loco, ni-
hil minus cogitans, quàm ut de præbenda speciatim ali-
quid statueret, ac in cæteris fructibus Ecclesiasticis.
- 12 † Quæ differentia tantominus à nobis statuenda est, quòd
nulla planè ratione iuuari illa potest: cùm etiam præben-
da tam pinguis esse possit, ut uictus necessitatem excedat;
nec ratio ulla sit, cur minus ad restitutionem teneatur, qui
illam, quàm qui beneficij redditus malè consumit. Nam
si dicis, clerici stipendium esse præbendam; de beneficio
certè idem uerè affirmari potest: Nam & beneficium
quasi in stipendium clericis est constitutum, c. 2. & c. cum
- 13 secundum Apostolum, de præben. † At instabis adhuc,
in eo saltem nobis aduersari D. Thomam, quòd quando-
que asseruerit bona Ecclesiarum prælatis fuisse com-
mendata, non secus ac consulibus Reip. bona, 2. 2. q. 43. ar-
ti. 8. Sed respondeo, ad bona immobilia id referri oport-
ere: uerè enim illa prælatorum custodiæ commissa sunt,
ut proximè adnotauimus ex Caietano. 2. 2. q. 62. art. 5. ad
quintum. Perspicuum est igitur iam, ut opinor, frustra il-
los insudare, qui D. Thomæ autoritate beneficiariorum
dominium, quantum ad redditus Ecclesiasticos impu-
gnare conantur, licèt cauillis, & subtilitatibus apertissi-
ma eius uerba, quantum in ipsis est, studeant inuertere;
- 14 † neque animaduertant subtilitatem nimiam non Ponti-
ficis solùm, sed Ethnicis etiam legibus ubiq; admodum
improbari, l. sed & hæc nimium scrupulosa sunt, ff. de ex-
cusa. tuto. l. pen. C. ad Trebel. ibi, nedū nimia subtilitate.
& c. dilecti, de iudi. c. hinc etenim. 49. dis. Quoniam uerò
per-

bomp

per-

permultos fore auguror, qui, tametsi fateantur accurate nos, quin & uere D. Thomæ uerba fuisse interpretatos, plus tamen communis interpretationis auctoritati, quam
 15 nostræ tribuant diligentiâ; propterea illud etiam liber admonuisse, nostram hanc interpretationem frequentius à cæteris iisque grauissimis autoribus receptâ esse, qui hoc ipsum quod diximus sensisse D. Thomam non dubitanter affirmarunt. Bellame. in c. uenerabilis, de excep. n. 46. in fi. uer. pro, & contra faciunt. Turrecremata in ca. gloria episcopi, uer. sacrilegium, & in c. 1. 12. q. 2. in 7. & 10. conclusionem, nu. 8. & 11. in responsione ad 1. & 2. & in responsione, ad 4. & 2. uer. his habitis. Card. Alexandrinus in c. 1. 44. dist. Albe. in suo dictio. uerbo Clericus. Caietanus, 2. 2. q. 62. ar. 5. ad 5. Petrus Sotus tract. de insti. sacrodo. c. de bonis eccles. uer. Rursum an ad restitutionem teneantur. Dom. Sot. lib. 10. de iust. & iur. q. 4. ar. 2. uer. sexta conclusio. Gabriel. Biel in 4. dist. 15. q. 8. in 5. conclusionem. Sum. Tabiena uer. restitutio. 19. nu. 20. uer. tamen melius est dicendum secundum D. Thom. & ne multos damnemus, & cum sit pœna &c. Itaque communi sententiæ non tantum aduersatur, qui clericos negat reddituum ecclesiasticorum dominos, iisque consumptis ad restitutionem teneri putat, sed etiam qui secus existimat sentire D. Thomam, de cuius sententia accuratius differere non ab re esse duximus, cum ille & ingenio, & sanctitate, usque adeo præcellat, ut Angelici Doctoris agnomen maxima cum ratione miro Theologorum omnium consensu fuerit affectus.

Hæc de fructibus ecclesiasticis dixisse uolui, non ut doctissimis grauissimisque iuris æmularer, qui eadem hac de re accurate simul, & copiose scripserunt: sed quia uix poteram æquo animo ferre eam a multis sententiam, uti prorsus erroneam, improbari, quam ego ueritati omni ex parte

te

16 te consentaneam semper iudicavi. † Illud præterea omnibus testatum esse cupio (ne quis forsan secus sententiam nostram accipiat, atque illam ego accipi uelim) me nihilofecius clericorum nonnullorum licentiam detestari, quàm qui eos restitutioni obnoxios esse contendunt. Etenim parum ea in re momenti esse statuo, quòd per luxum effusa, restituere non compellantur, si Deo, quem tãtopere in se munificum experti sunt, contrà ipsi se se ingratos præbent, si, ut rectè Gerson aduertit in sermone de uita clericorum, rebus iis improbè abutuntur, quæ illos ad pœnitentiam potius deberent excitare, si assiduas prædicationes, si sanctissimorum uirorum exemplum pro nihilo habent: quæ non solùm ad intuendum, uerùm etiam ad imitandum ipsis proposita sunt: si denique remedia, quibus animarum nostrarum labes diuinus ille Medicus sanare studet, non auertunt modò, sed etiam fastidiunt atque contemnunt.

scripsit Gerson Paderb.

F I N I S.